

T. C.
Marmara Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı

74089

NÂŞİD

[1749-1791]

DÎVÂN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Ömer ZÜLFE

T 74089

Danışman

Prof. Dr. Tahir ÜZGÖR
İstanbul 1998

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM ENSTİTÜSÜ
DOKÜMANİTASYON BİRİMİ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	3
KAYNAKLAR.....	5
KULLANILAN ÇEVİRİYAZI SİSTEMİ.....	7
KISALTMALAR.....	8
İNCELEME.....	9
KAYNAKLAR IŞIĞINDA NÂŞİD BEY.....	10
HAYATI	18
EDEBİ KİŞİLİĞİ	38
SONUÇ.....	61
YAZMALARINTAVSİFİ	62
METİN	65
KASİDELER	66
GAZELLER	83
MUSAMMATLAR	165
TARİHLER.....	180
RUBAİLER.....	239
BEYİTLER	247
FARŞÇA ŞİİRLER.....	258

ÖNSÖZ

Bu çalışmada, kaynaklarda adından övgüyle söz edilen, NAMIK KEMAL'in dedesinin kardeşi NAŞİD Bey'in yaşamının bilinmeyen noktaları ve karanlıkta kalmış şiirleri gün ışığına çıkarılmaya çalışılmıştır. Dîvânını tertip edemeden hayata gözlerini yuman şairin müsvedde hâlindeki şiirleri, III. SELİM'in emriyle NAŞİD'in yanında yetişen CAVID AHMED Bey tarafından toplanmış, hattat İHYA Efendinin hatt-ı destiyle istinsah edilmiş ve başına MUHAMMED ARİF Bey'in kalemiyle şairin mensur bir hal tercümesi yazılmıştır. Ancak şairin bazı şiirleri dîvânın dışında kalmıştır. NAŞİD'in sağlığında dostlarına verdiği veya nişan taşları üzerinde kalan bu tür şiirler ulaşılabildiği kadarıyla tezkirelerden, nişan taşları üzerinden ve mecmualardan alınarak çalışmamızda ortaya koymaya çalıştığımız metne dahil edilmiştir. Ancak yine de şairin bütün şiirlerini içinde bulunduran bir metin elde edildiğini söylemek mümkün değildir. Bütün mecmuların taranması bu çalışmanın sınırlarını aşan bir uğraş olacağından şimdilik eldeki metinle yetinilmiştir.

Çalışmamızda ortaya koyduğumuz metin, NAŞİD'in dîvânının tespit edebildiğimiz yedi nüshasından beş tanesinin karşılaştırılmasıyla oluşturulmuştur. Bunlar çalışmamızda sırasıyla A, B, C, D ve E nüshaları olarak adlandırılmışlardır. A nüshası İÜM Ktp. T. Y. Kit. 5453 numarada kayıtlı, yukarıda bahsettiğimiz en eski tarihli olanıdır. B: Topkapı Sarayı Müzesi Yeni Kit. 3991, C: İÜM Ktp. T. Y. Kit. 1406, D: İÜM Ktp. T. Y. Kit. 538 ve E: İÜM Ktp. T. Y. Kit. 3278 numaralarda kayıtlı nüshalardır. Bunlardan başka İstanbul dışında kalan Konya ve Mısır nüshaları karşılaştırmaya tâbi tutulmamıştır.

Oluşturduğumuz metinde matla'ları olmayan kasideler, kıta olarak değerlendirilmemiş, şairin ani ölümü göz önünde bulundurularak, kaside olarak kabul edilmiştir.

Tarihler kronolojik olarak dizilmiş, tek beyitten oluşan tarihler bunların dışında tutularak ayrı bir başlık altında toplanmıştır.

Gazeller kafiyelerine göre kendi içinde alfabetik olarak dizilmiş, madde başı olan harf sırası değiştirilmemiştir.

Dîvânların dışında kalan gazeller ayrı bir başlık altında toplanmamış, kafiye sırasına göre metne dahil edilmiştir. Bundan başka tezkirelerdeki ve nişan taşları üzerindeki tarihler de yıl sırasına göre metne alınmıştır.

Metnin okunmasında on sekizinci yüzyılın dil özellikleri göz önünde bulundurularak, partisip ve bildirme ekleri düz okunmuştur.

Bu çalışmada elden geldiği kadar doğru bir metin ortaya koymaya çalışılmıştır. Ancak bu sahada çalışanların çok iyi bildiği gibi bütünüyle yanlışsız bir çalışma meydana çıkarmak

imkânsız denilebilecek kadar zordur. Bu yüzden çalışmamıza yöneltilecek yapıcı eleştiriler için ilgililere şimdiden teşekkürlerimizi sunarız.

Öncelikle bu çalışmayı bana tavsiye eden ve meydana çıkmasında her türlü imkânını seferber eden sayın hocam Prof. Dr. Tahir ÜZGÖR'e teşekkürlerimi sunmak istiyorum. Ayrıca Farsça şiirleri tercüme eden sayın hocam Prof. Dr. Orhan BİLGİN'e bilgi ve ilgisini hiç bir zaman esirgemeyen değerli hocam sayın y. Doç. Dr. Mustafa S. KAÇALIN'e teşekkürü bir borç bilirim.

Ömer ZÜLFE
Göztepe 1998

KAYNAKLAR

- AHMED Cevdet [Recâ'î-zâde]: **Nevâdirü'l-Âsâr fi Mutâla'ati'l-Eş'âr**. Yay Recâî-zâde MUSTAFA Şamil Bulak 1870.
- AHMED, Cevdet [ö. 1895]: **Surûrî Mecmûası**. İstanbul 1882.
- ÂKIF, Mehmed: **Mir'ât-ı Şi'r**. Millet Ktp. Ali Emîrî Tarih 773.
- ÂSAF Mehmet Paşa [ö. 1780]: **Dîvân**. Süleymaniye Ktp. Fatih Kit. 3778.
- ASIM, Mütercim, **Lugât-ı Burhân-ı Kâtı'**, (Burhan Muhammed Hüseyin Halef-i Tebrîzî'den Tercüme), Matbaa-i Osmâniyye, İstanbul 1885.
- ASIM, Mütercim: **Okyânûsü'l- basît fi Tercemeti'l-Kâmûsü'l-Muhît**, [Mısır] Muharrem 1834, c. I-III.
- BÂİS: **Dîvânçe-i Bâis**. İÜM Ktp T. Y. Kit. 3757.
- BURSALI Mehmed Tâhir [ö. 1925]: **Osmanlı Müellifleri**, 1. c. [1333/1917] 2. c. [1333/1917] 3. c. [1342/1926] İstanbul.
- ÇAYLAK, Mehmet Tefik [ö. 1892]: **Nevâdirü'z-Zurafâ**, (Mecmû'a min Nevâdiri'l-üdebâ ve Âsârî'z-zurafâ) İstanbul 1870.
- DİLÂVER-ZÂDE Ömer: **Hadîkatü'l-Vüzerâ Zeyli**, İstanbul 1855.
- ES'AD: **Bâğçe-i Safâ-endûz**. İÜM Ktp. T. Y. Kit. 2095.
- E[RGUN], Sadettin Nüzhet [ö. 1946]: **Namık Kemal Hayatı ve Şiirleri**, İstanbul 1933.
- FATİN: **Tezkire-i Hâtîmetü'l-Eş'âr**, İstanbul 1855.
- HÂMİD: **Dîvân**. İÜM Ktp. T.Y. Kit. 9767.
- İŞİK, İhsan: **Yazarlar Sözlüğü**. İstanbul 1990.
- İPEKTEN, Halûk [ö. 1992]: **Türk Edebiyatından Kaynaklarından Türkçe Şu'ara Tezkireleri**: Erzurum 1991, 119 s. 1 liste. Atatürk Üniversitesi Yayınları No: 696. Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları No: 94. Ders Kitapları Serisi No: 13.
- KAÇALIN, Mustafa S.: **Çinggis Kağan Târihi Çevirisi**. İstanbul 1990. [Basılmamış Doktora Tezi]
- KAÇALIN, Mustafa S.: "Hüseyinoğlu Hasan'ın Dört Dilli Sözlüğü: Şâmilü'l-Luğa", **Türk Dilleri Araştırmaları 7**: Ankara 1997, 55-122. s.
- KAHRAMAN, Âtîf: **Osmanlı Devletinde Spor**. Ankara 1995.
- KOCA Râgîb Paşa [ö. 1763]: **Dîvân**. İÜM Ktp. T.Y. Kit. 5552.
- LANE, Edward William [1801-1876]: **An Arabic -English Lexicon Madd al Qâmus** [=Arapça İngilizce Sözlük]: London-Edinburg Part 1'-t 1893, XXXII+367. s. ; Pat 2 c-h 1865, 369-838. s. ; Pat 3 d-z 1867, 839-1280. s. ; Pat 4 s-ş 1872, 1281-1758. s. Pat 5 z-' 1872, 1759-2220. s. ; Pat 6 ğ-f 1877, 2221-2476. s. ; Pat 7 k-m 1885, 2477-2750. s. ; Pat 8 n-y 1893, 2751-3064 s.
- LEVEND, Ağâh Sırrı [ö. 1978]: **Türk Edebiyatı Tarihi I. Cilt Giriş**: Ankara 1973.

- MEHMED Süreyyâ [ö. 1908]: **Sicill-i Osmânî**. AKBAYAR, Nuri. İstanbul 1996.
- MÜSTAKİM-ZÂDE, Süleyman Sadettin [ö. 1778] : **Tuhfe-i Hattâtîn**. [Yay]. İbnülemin Mahmud Kemal İNAL [ö. 1957], İstanbul 1928.
- OLGUN, Tahir: [ö. 1951]: **Edebî Mektuplar**. İstanbul 1928. [Yay]. KURNAZ, Doç. Dr. Cemâl. Ankara 1995.
- ONAY, Ahmet Talât [ö. 1956]: **Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar**, [Yay] KURNAZ, Doç.Dr. Cemal. Ankara 1992.
- ÖZCAN, Abdülkadir: AHMED CÂVID [ö. 1908]. **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**. 2. c. İstanbul 1989.
- ÖZGE, M[ehmet] Seyfettin [ö. 1981]: **Eski Harflerle Basılmış Türkçe Eserler Kataloğu**. İstanbul 1.c. 1971, 2. c. 1973, 3. c. 1975, 4. c. 1977, 5. c. 1979 [son fasikül 1982, ERYÜKSEL, Ahmet: Yazar Fihristi. 1990.]
- ÖZTUNA, Yılmaz: **Türk Müsıkîsi Ansiklopedisi**. 1. c. 1969. 2. c. 1976.
- PAKALIN, Mehmet Zeki [ö. 1972]: **Osmanlı Türk Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**: İstanbul 1971.
- RÂMİZ, Hüseyin: **Âdâb-ı Zurafâ**. İÜM Ktp. T. Y. Kit. 91.
- RÂSİM: **Dîvân**. KUTLU, Şafak. İstanbul 1997. [Basılmamış Yüksek Lisans Tezi]
- RÂTİB AHMED PAŞA [ö. 1760]: **Dîvân**. KILIÇ, Yasin. Erzurum 1995. [Basılmamış Yüksek Lisans Tezi]
- REDHOUSE, Sir James W[illiam] [1811-1892]: **A Turkish and English Lexicon**. [=Türkçe İngilizce Sözlük] İstanbul 1890.
- SİLÂH-DAR-ZÂDE Mehmed: **Silah-dar** Tezkiresi İÜM Ktp. T. Y. Kit. 2557.
- STEINGASS, F.: **A Comprehensive Persian-Englisch Dictionary**. [=Açıklamalı Farsça-İngilizce Sözlük] London 1892.
- SÜLEYMANFAİK: **Mecmua**. İÜM Ktp. T. Y. Kit. 9577.
- SÜLEYMAN Nazif [ö. 1927]: **Nâmık Kemal**. İstanbul 1922.
- SÜNÛL-ZADE, Vehbî [ö. 1809]: **Dîvân**. Bulak 1870.
- ŞAMDANÎ-ZÂDE [Fındıklılı] Süleyman: **Mürî't-Tevârih**: AKTEPE, Prof. Dr. Münir: **Şamdânî-zâde Târîhi**. İstanbul 1976.
- ŞEFKAT, Abdülfettah: **Tezkire-i Şefkat**. İÜM Ktp. T. Y. Kit. 3916.
- ŞERİF: **Dîvân**. İÜM Ktp. T.Y. Kit. 5517.
- ŞEYHGÂLİB [ö. 1799]: **Dîvân**. OKÇU, Naci. Ankara 1993.
- TEVFIK, Yahyâ: **Dîvân**. İÜM Ktp. T.Y. Kit. 5479.
- TEVFIK: **Mecmû'atü't-terâcim**: İÜM Ktp. T.Y. Kit. 192.
- ÜNGÖR, Ethem Zeki: **Türk Müsıkîsi Güfteler Antolojisi**. İstanbul 1981.
- ÜZGÖR, Tahir: **FEHM-i Kadîm**, Ankara 1991.
- VAHİD-i M[ahtûmî]: **Dîvân**. İÜM Ktp. T.Y. Kit. 5490.

KULLANILAN ÇEVİRİYAZI SİSTEMİ

ا	a, e
ا	ā, a
ب	b
پ	p
ت	t
ث	s
ج	c
ح	h
خ	h
د	d
ذ	z
ر	r
ز	z
س	s
ش	š
ص	š
ض	z, d
ط	t
ظ	z
ع	'
غ	g
ف	f
ق	q
ك	k
ل	l
م	m
ن	n
و	v, ū, ū
ه	h, a, e
ی	y

KISALTMALAR

- B: Beyit
G: Gazel
K: Kaside
M: Musammat
R: Rubai
Ş: Şarkı
T: Tarih

İNCELEME

KAYNAKLAR IŞIĞINDA NÂŞİD BEY

A: Terceme-i Sâhib-i Divân

01^b

- 01 Mânend-i hilâl-i âsümân müşârun bi'l-benân ol nuhbe-i mirân-i kirâm ve ol güzide-i
02 zâdegân-ı bâlâ-makâm nahl-i berümend-i çemenistân-ı necâbet-mendî âzâde-serv-i gülşen-i
03 irfân-ı ercümendî yektâ-süvâr-ı muzmâr-ı haķâyık-mazmûn gavvâş-ı kûlzüm-i ma'ânî-i
04 dekâyık-meşhûn maḥdûm-ı pāk-ûnet mîr-i hüşyâr-ı pür-zarâfet ḥazretlerintûñ
05 nâm-ı nâmî ve ism-i kirâmîleri İbrâhim ü maḥlaş-ı sâmilîleri NÂŞİD olup
06 sâbıkan Sulṭân Maḥmûd Ḥân 'aleyhi ḡufrânü's-sübḥân merḥûmuñ vaḳt-i
07 bi-feyzi'l-maḳtlerinde iḥrâz-ı vezâret-i 'ulyâ ḡâḥ Ḳapudan Paşalık ve ḡâḥ
08 diḡer eyâlet ile kâm-revâ olan vezîr-i ḥâ'iz-i ḳaşabü's-sebak-ı faẓâil düstür-ı
09 fa'iz-i sehm-i evfâ-yı fevâzil şâ'ir-i muflık-ı dâniş-ârâ ve münşid-i muşḳa'-ı nikât-
10 pîrâ. Râtıb Aḥmed Paşa ibni şadr-ı a'zam Leng 'Osmân Paşa merḥûmuñ şecere-i
11 tayyibe-i şulbinüñ şemere-i ḥâşşü'l-ḥâşşından gül-rüy-ı seped-i mirân bir bâkûre-i
12 احدى من الضرب necl-i 'âlî-şân-ı 'azbü'l-beyân idiler. Peder-i ebu'l-feẓâilleri
13 menâşib-ı Pâdişâhiden milket-i Mora'ya sâye-endâz-ı iclâl ü i'tilâ vü neşr

02^a

- 01 ü bast-ı evâmir ile kâr-fermâ iken yüz altmış iki sâli hilâlinde mevḳı'-ı
02 âbâdî-i vücûd yarlıḡ-ı rûḥ-ı tayyibül-'örf-i aşâlet-nişânların divân-ı celîlül-'unvân
03 'âlem-i ervâḥdan ser-nâme-i dibâce-i tebliḡ ü ikâ'a iḥrâc eyleyip
04 ḥacr-i dâye-i kemâl ü âḡuş-ı ribbâtü'l-ḥicâlde واذ امتطى مهذا فليس ينميه
05 illâ neşid medâyiḥü'l-ecdâd inşâdâtıyla terbiye olunarak derece-i sinleri
06 rütbe-i temyiziniñ ve büdd ü teşḥîş-i sevâd ü sefide vâşıl ve vâlidleri fekk-i mirâs-ı
07 ikâmet ve tayy-ı şülüş-i nehẓat ve cemmâze-süvârî-i mevt ü 'ademiyet ile
08 bu sipenc sarâydan menzil-i na'ime râḥil olduḡda ma'den-i merḥamet ü elḳâf-ı
09 bi-kerân cennet-nişin firdevs-güzin Sulṭân Muşṭafâ Ḥân نور الله
10 مضعه بنبراس غفران ḥazretlerintûñ yetmiş dört senesi eşnâsında
11 mîr-i müşâr'ün ileyhüñ vedî'a-i pişânisi olan bâriḳa-i envâr-ı dirâyet ü isti'dâd-ı
12 rahşân ve müdi'-i ḥamîr-i mâye-i fıtratı kılınan leme'an-ı fûrûḡ-efzâ-yı zekâvet-
13 tâbân ve şu'le-i cevvalî-i ḳâbiliyyet-i Ḥudâ-dâd-ı bi-aḳrâmı pertev-endâz zamîr-i münîr-
ilhâm-ı 14 semîr-i hümayûnları olup şem'-i ziyâ-feşânî-i necâbeti fetîle-fürüz-ı mıḳrâz-ı
terbiye
15 olarak dü bâlâ nevvâr ü tünd-bâd-ı âsîb-i rûz-gârdan viḳâye-dâr kılınmak

16ümniyesiyle

Pek âteş-pâre çıkdı tıfl-ı dil benden ırâğ olsun
Sarây-ı şehriyâr-ı 'aşka verdim bir çirâğ olsun

müfâdınca fânüs-ı Enderûm-ı

17hümâyûn vü şebistân-ı bezm-i harem-serâ-yı devlet-makrûna çirâğ ve Ota-i kilâr-ı

18hâşşa hademesi zümresine idhâl ile şîrîn-dimâğ ve kand-âşâm-ı âsâyiş-i

02^b

01ferâğ eylediler. Mümâ ileyh dahi harîdâr-ı ma'rifet ve mücidd-i tahşîl-i kemâl ü maḥmidet

02olmağın emr-i haḥîr-i ber-âverdeğ-i efânin-i 'ulûmda her rûz-ı rûşenâ insân-ı 'aynû'l-

03kemâllerin revzen-i muḥâla' adan sâha-i gülîstân-ı ma'ârifet şarf-ı enzâr-ı

04ma'sûr ü meysûr ve sevâd-ı tavâlî-i leyâlde sürme-i ha'âbî dü dîde-i iştiğâlınden

05mehcûr ve 'aql-ı selim ü zihn-i müstakîmin vâdî-i envâ'-ı 'irfâna haḥîr-ı tām ile zânû-yı

06güşiş ü vüs'un iḳ'âd-ı nâdî-i kesb-i ma'rifet-i mevfûr edip hayru'l-celis

07kitâbu'n-nefis mü'eddâsınca hem-dem ü hem-şoḥbeti ve elif ü habîbi gâh metâli'a-i

08kütüb-i üdebâ ve bülagâ vü gâh hadîka-i enîka-i haḥîrdan verd-i muḥarrâ-yı bî-hemâlî

09hayret-fermâ-yı belâbil-i şâh-sâr-ı hayâl ve her nev-bâve-i kand misâli mısrû'l-belâğâ-i

10kemâlde revnaḳ-şiken-i güftâr-ı erbâb-ı sihr-i helâl olan eş'âr u kaşâ'id

11inşâ vü ictinâ ve âzmâyiş-i tab'-ı dil-pesend-i zurefâ vü ibrâz-ı nuḳk-ı cân-baḥşâ ile

12müstev'ibü'l-evḳât-ı 'âşîḳ-ı şâhed-i 'irfân ve garâm-âlûd-ı hevâ-yı vişâl

13kâm-ı kemâl-i hilyetü'l-insân ve ihtilâl-i re'â'ü'-nâsdan mu'arrız u rû-

14gerdân ve lisân-ı hâlîle bu mazmûnu

Harîm-i hâş-ı sînemde nedîm-i meh-veşim ¹⁵dildir

Benim şandîḳ-daşım 'aşḳdır pehlû-keşim dildir

güyân olarak

16verziş-künân her gûna fenn-i bedî'ü'ş-şân iken hudâvend-i huld-âşiyân

17Sultân Muştafa Hân hazretleri nişânde-i çire-dest-i iḥsânları ve

18garasü'l-yed-i terbiye-i iksîr-i sânları mîr-i sâlifü'l-beyânı درکار خیر حاجت

19هیچ استخاره نیست mişḍaḳınca seksen bir senesi hilâlinde mâbeynci

03^a

01ta'bir olunan ḳurbîyyet ü muşâḳbîyyet ü muşâhibîyyet sımḥna ilhâḳ ve

02taḳıyye-i devletini peyveste-i nüh-tâḳ ü zülf-i 'anberîn-i nûkhet-i rif'atini

03şâne-zen-i teferruḳ-ı akrân-serâ-yı sipihr-i revâḳ eyleyip yevmen fe yevmen zelâḳat

04ü âdâb-ı şoḥbet ü şadâḳat ve istikâmetü'n mu'âyene buyurduḳça sāye-i hümâ-vâye-i

05süyüb-ı iltifâtların fark-ı istihḳâḳına neşr ü isbâl-i füzûnî-i 'ulüvv

06derecesin irâde-i mâfi'l-bâl eyleyip seksen altı senesi târiḥinde

07mervârid-i vücûd-kerân-behâsını hademe-i hâne-i hâşşa silkine intizâm ve

08vâsiḳatü'l-'ıḳd-ı ihtirâm ḳılmağla revâc-dâde-i reste-i cevâhir-fürûşân-ı ikrâm

09 eylemişler idi. Seksen yedi sâlinde mağfîret-nişân Sultân
 10 Abdü'l-ḥamîd Hân ḥazretleri câlis-i evreng-i silsile-i 'Oşmâniyân olduğda
 11 kemākân dūş-ı istihâlini perend-i zerrîn-târ-ı ḥul' at-i Mâbeyncilik ile teşrif-sâz
 12 eyleyip bebġâ-yı ṭab'-ı hümayûnları ka'bü'l-gazâl-i şoḥbet-i şîrinleri ile ḥulvü'l-
 13 mezâk iken nâ-sâz-kârî-i mâcerâ-yı sâbîka ve ḥakûd-ı müstetire-i dîrîne-i sâyifeden
 14 nâşî ba'zî aşḥâb-ı zaġinenüñ dess ü ilķâsına mebnî târiḥ-i mezbûrda
 15 hâne-i ḥâşşadan ma'a zamîme-i Silaḥşorî Kapucubaşılık rütbe-i sâmiyesiyle
 16 iz'âc u maḥmiyye-i İslâmbol'da iķâmet-sâz olarak iḥrâc olunduġu
 17 ġubbinda gâḥ sedd-i bülġa-i 'ayş edecek zâtü'n-nümü ḥudemât-ı devlet-i 'aliyye
 18 temşîtime tesyâr ile talîf ve tatyîb ve gâḥ erbâb-ı kîne-pejûhuñ
 19 vüṣâtına mübtemî mahrûse-i Yeñişehir Mîr-i mîrsî muḥavvel-i 'uhde-i Mîrsî kılınmaġla
 03b

01 tanzîmi bahânesiyle maḥall-i merķûma iclâ-güne tekdîr üe taġrîb olunup ba'de
 02 bürehte min ez'zamân belde-i İslâmbol'a ḳufûl u iyâb ile ḥânelerinde zâ'in
 03 ü mukîm olduġu eyyâm biñ ikiyüz üç 'âm-ı sa'd ittisâmında ḥâlâ ḥusrev-i
 04 gerdün-menzilet ve şehriyâr-ı sipîhr-rütbet Sultân Selîm Hân ibni Sultân
 05 Muştafâ Hân efendimiz ḥazretleri dîḥim-efrûz-ı cihân-bânî ve efser-ârâ-yı Sultânî
 06 olduklarında maḥdûm-ı mebrûru vâlid-i ḥuld-mekânları terbiye vü nazâr-kerdesi ve
 07 dîrîne bende ve ḳadîmî çâker-i rızâ-cüyendesî olduġu lede'l-mülâḥazatü's-
 08 şâhâniyye bezm-i ünsen üns-i tâc-dârîlerine âmed şüd ü tereddüde ruḥşat-yâbliķ
 09 şerefine vâşıl ve ibrîz-i zât-ı kâmilü'l-'ayârın tamġâ-zede-i sikke-i iltifât u
 10 etâfına nâ'il eyleyip zât-ı pâdişâh-ı gerdün-iķtidâr bi't-ṭab'-ı ma'ârifle meyl
 11 ü raġbetleri vü inşâ ve nazm-ı eş'âra kemâl-i dîķķatleri ve müretteb dîvân-ı
 12 belâġat-âlûd-ı nezâket-menziletleri olan şâhen-şâh-ı 'azîmü's-şândan
 13 olmaġla ḥuzûr-ı hümayûnlarında gâḥ ibdâ'-ı kelîmât-ı saḥbânî-feşâḥat ü gâḥ
 14 inşâd-ı ebyât-ı ḥissânî-belâġat ile muşâḥabet ve müşâ'are ve maḥalle münâsib
 15 irâd-ı letâ'if ve müdâ'abe ederek inbisât-resân-ı 'arîke-i celîlü'l-menḳabe-i
 16 dâver-i devrân ü kerem-ülfet-i Pâşâh-ı ḳadr-dân ve sâ'i-i rızâ-yı
 17 meyâmin-i iķtiżâ-yı ḥudîv-i cihân-bân ve Emîne Sultân binti 'Abdü'l-ḥamîd Hân
 18 merḥûmuñ Ketḥudâlığı rütbesin daḥı iḥrâz ile mezidü's-şân olup ru'a ve
 19 ayş-ı raġad ile imrâr-ı melevân hengâmında vücûd-ı nâzik-terlerinde ba'zî
 04a

01 illet-i müzmine zuhûru ile edviyye-i isât-ı vâhî vü 'azâyim-i neffâş mütenâhî kâfi ve
 02 mütelâfî olamayıp

ve izâ el-meniyyetü neşbet ızfârehâ

ülfiyyet-i gül-i temhîmetü 03â tenfa'

müfâdıncâ altı senesi Rebî'u'l-evvelinüñ dördüncü yevm-i şelâşede

- 04rüh-1 sa'âdetleri bu müşerrif-i zevâl-i sarâ-yı nâ-pâyidârdan 'âzîm-i tākdis-i
05huld-1 berîn ve na'ş-1 laṭifleri Üsküdâr'da ihyâ-kerde-i cenâb-1 Muṣṭafâ Hânî
06Ayazma câmi'-i şerîfî ḥazîresinde bi emr-i hümâyûn cenâb-1 pâdişâh-1 felek-
07temkîn tazcî' u tedfîn olmuştur. esbaġu'llâh 'aleyh-i sicâl-i 'afve ve etimme lehü âlâ-i
08rahme günâh-1 mâni'-i icâd-1 mâ neşide evvelü çünki mâni'-i ġufrân bâsed
09âhîr-i kâr ol mîr-i livâ-yı suhan bir zât-1 ḥuceste-simât idi ki cām-1 ṭab'ı
10ser-şâr-1 mey-i 'irfân ü sâġar-1 tâb-âver-i zihni lebrîz ü feyazân-1 ṭâ'ir-i
11selîkâsı üç ma'ârifde hümâ ile hem-ser belki dahı bâlâ-ter ve ṭabî'at-ı pâki
12'ulüvv rütbede sipihre berâber ân-1 yesîrde hezâr tâze ḥayâle mübâdir ve ednâ
13vaġtde bedîhe ve irticâlen bir kaşîde-i nazîre inşâdına kâdir ġazeliyyât
14u nazm-ı nev-ber-i mazmûnuñ Şâ'ib ü Şevket-1 ḥayrân leṭâfeti ve neşr ü inşâsınuñ
15Nâbî vü Nergisî biḥûd u dîde-düz-1 diġkâti ve ḥatt-1 ta'likînuñ 'imâd-1 dil-dâde-i şîve vü
16nezâketi ve şoḫbetinüñ kelîm-i nâdire-perdâz-1 âşüfte-i selâseti edîb ü enîb
17lebîb ü necîb ḥasîb ü nesîb 'arîk u aşîl meclis-ârâ ve ḥoş-şoḫbet
18nâtîka-perdâz şîrin-ülfet sebûk-rûḥ u bî-tekellüf müvâneset-i maḥbûbu'l-
19kulûb erbâb-1 zarâfet dervîş-nihâd ve pâk-'aġîdet şî'ri bî-nazîr

04b

- 01inşâsı dil-pezîr tabî'at-ı pâkizesi şöhret-gîr üç pâdişâh-1 zî-şâna
02nedîm olmuş medâyiḥ ü sitâyîşîyle âzân üe esmâ' dolmuş bir vücûd-1 sûtüde-
03ta'bîr idi ve'l-ḥâşîl beytü'l-kaşîd-edâ müzerkeş-i kelîmât-1 ṭavîlü'z-zeyl imlâ
04olunmayıp ol kaşr-ı necâbet-tâk ü rcfî'ü'l-menziletüñ kitâbc-i 'irfânına âşâr-ı dil-
âralarından 05olarak cem' ü tasvîr olunan bu mecmû'a-i belâġatleri delâlet eyler ki ba'de
vefâta
06ḥazret-i pâdişâh-1 enâm مآرئ طول الله عمره الى يوم القيام mârri'ü'z-zîkr bey efendiye
07füzûnî-i meyl ü raġbet ve fecî'a-keş-i intikâl ve fîkdâniyyetleri olmaġla eşerî
08 به رسخن نیست پس از اهل سخن
چار طاقیست رباعی بسر تربت ما
maġzâsınca
09ibkâ-yı eşer-i ma'rifet-delîl ü ifâ-yı zîkr-i cemîl olsun için irâde-i fermân-ı
10hümâyûnları ile mîr-i merḥûmuñ kinâr-ı terbiyesinde perverde ferzend-i ma'nevîsi
mesâbesinde 11olan ḥademe-i ḥâne-i ḥaşşadan Cāvîd Aḥmed Bey evrâk-ı perîşân u şaḥâyif-i
12eştât-ı bî-ser ü sâmânda henüz tebyîz olunmayan kaşâ'id ü ġazeliyyât u tevârîḥin behem
ber-âverde-i
13te'lîf ü tertûb eyleyip tahrîr ü terkîm etdirdikleri divânçeleridir. İnşâdü'l-fakîr
14 محمد العارف العريف بين اترابه بمدرس زاده اقال عثراته ربه
15 المنعام ذوالعوارف حين صار متشرفا بالخانه اتخاصت

السلطانية كان الله كه بنبيه النبيه واله وذويه 16

فى سنة سبع وماتين بعدالالف 17

من هجرة من له احسن الخلق 18

والخلق والالف 19

B: Tezkirelere Göre NAŞID Bey

MÜSTAKİM-ZADE SÜLEYMAN SADETTİN- **Tuhfe-i Hattâtin :**

Karîben şeref-i tercümeleri bu cerîdemizi teşrifleri melhûz olan şadr-ı esbak 'Oşmân Paşa-zâde dâmâd-ı şehriyârî velî ni'metim Kapudan Ahmed Paşanuñ ferzend-i ercümend-i mihterleri nâm-dâş-ı pür edhem âgâh ü hem-nâm bânî-i beyt-i mükerrerem Halîlullâh İbrâhim Beg Efendidir. صنوابيه hükm-i nebîhi üzre hân-vâde-i devletlerinüñ 'ulüm u ma'ârif-i mevrûş-ı 'unvânları ve hüsn-i hat ve kitâbet ve zekâ-yı vezn-i tabî'at-ı zât-ı bî-akrânlarınıñ mâlzeme-i hâme-i şânlarıdır. Hâme-i vücûd-ı vâhidiyyü'z-zât evhâdiyyü's-şifâtı yüz altmış bir sâli hilâlinde kadem-nihâde-i şahîfe-i şühûd olup ârâyiş-i destâr-ı iftihâr-ı birâderân bir gül-gonca-i gülbin-i şad-berg-i 'irfân ve Yüsufiyyü'l-hulk-ihvândır. Beyt :

فان تفق الانام وانت منهم
فان المسكى بعضى دم الغزل

Sultânü'l-berreyn ve'l-bahreyn hâdimü'l-harameynü'l-muhteremeyn şâlişü'l-Muştafeyn Sultân-ı 'âlemiyân-ı zamân mülkü'l-mülük-i cihâniyân eyyida'llâh ve ibdehü mevlâh ve naşr-ı cünde fî livâh hazretlerinüñ sâye-i pür-vâye-i himâyelerinde fânüs-ı Enderûn-ı hümayûna çirâğ-ı efrûhte olduklarından bu dem-i meymenet-tev'eme dek âsîb-i rûzgârdan âsâyişle ol debistân-ı 'irfânda şümüs-ı 'ulüm u ma'ârif olan şöhre-i mühreden iktisâb-ı envâr-ı meleke-i ekmele ile fıtrat-ı isti'dâdlarında merkûz-ı 'ilm-i bi'l-kalem-i hükmü kuvvetden fi'le gelüp فى يزيد فى خلق مايشا يزيد فى istizâdesiyle hilâl iken bedr-i âsümân-ı kemâl olmuşlardır. Husûsan şeş-kalem ve lâ-siyemmâ hâdim-i kitâb-ı kerîm olan nesh ü şülüş'de hüsn-i hat tarafına dahı teşevvuk ile "Kırâs-ı meşkı destüñe al yaz havâsıdır" neşidesince âtiyyü'z-zikr levha-i safha-i bî-mânendi Kâdiköylü Muhammed Efendinüñ 'akd eylediği mecâlis-i ifâde-i ta'lîminde zânü-zede-i piş-i piş-tahte-i ta'allüm ve istifâdeleri olarak dört sene miqdâr nakşibend-i müsvedde-i temaşşuk ve mahtûbe-i izn ü icâzet-i vaz'-ı lafza-i ketebeye ta'aşşuk ve tarîka-i enîka-i (حسن الشيخ حمد الله) kaddese sırrahü üzre ki silsilesi vesâit-i aşere-i kâmile ile anlara resândır. Beyne ketübetü'l-esâuze bi-hakkı Nün ve'l-kalem derece-i üstâdiyyete meyl ile tefevvuk ve hurde ta'lîka dahı ta'alluk eylemişlerdir. كسى نينوشته hakkâ ki hüsn-i şive-i hafızânesinden bir 'ayn-ı bî-'ayna İbni mukle-i vezîr eger yek lahza im'ân eylemiş olsaydı dide-i sitâyiş ü sâbâşî pür-eşk-i reşk olup zebân-ı gâmezî "iftah 'aynek" demek mu'ayyendir. Beyt:

يزيدك خطا حسنا
اذا مازدته نظرا

mâlince reftâr-ı rûz-efzûn-ı hâme-i yâkûtî câmelerine Derviş 'Ali Âgah dahı zîr-i meşk-âsâ kat'an ve cezmen el arkası yerde eyvallah deyip kevkeb ü zerrîn-kalem-i emsâli dahı bir noktasınıñ sipâre-i mezâyasında elifden başlayıp ve settireci-zâde-i mü-şikâf ol vâhid-i ke'elifüñ yek elifinden hezâr nükte-i ser-beste terâş eylemege râğib ve nefesî-zâdeler dahı zamme-i hüsn-i i' râbında zamîme-i fütûhât birle üstün kelimesinden ötürü habs-i nefesi teveccüh ve naşb-ı nefes-i tenebbüh ile şeyh-i keremi gibi du'â-yı hayr ile nefes eylemege tâlib olmaları ceffü'l-kalem-i müsellemdir. حسن خطش خرد در خط زر کش ve'l-hâşıl bu eyyâmnda maştaba-i fakîrânemizi mey-kede-i ma'ârif zanıyla bir gâzel-i nev-zemîn inşâd ve ihdâ birle gâ'ibâne tevessül ve derc-i 'ulemâ-yı haş olan bu vesîkaya derc olunmağa tenezzül buyurmalarına mebnî çend-elfâz-ı tercüme-i zât-ı ferîdleri ta'rif ve takyîd ve gâzel-i mürsel dahı terdif ve tefrîd olundu. El'-hak fikr-i şâib'lerinüñ şevket ü şâmı ve mevrûş-ı pederâne olan tab'-ı Râtıblarınıñ râşidâne hayâl-i sâmi-i cevelânı رچاره خموشیست شع منکر مشو که لوح و قلم شد کواهما. 'ayârındır. منکر مشو که لوح و قلم شد کواهما. ser ü sâkit kılması 'ayârındır.

G: 045.

RAMİZ HÜSEYİN- Âdâb-ı Zurafa:

Ol mîr-i kerimüñ İsm-i sâmileri İbrâhim'dir. Evâ'il-i saltanat-ı Mahmûd hânide nâ'il-i hâtem-i şadâret olan ser-hayl-i vüzerâ 'Osmân Paşa merhûmuñ necl-i necîb ü mahdûm-ı edîb ü lebîbi olup anlar dahı hep hasebü'z-zât rütbe-i 'âliyye-i vezâret ile Kapudân-ı deryâ ve zînet-bahş-ı eyâlet ü livâ olan şâbıku't-tercüme Râtıb Ahmed Paşa Hazretlerinüñ sülâle-i celîlelerinden keşf-perde-i didâr ü âgûş-ı vâlid-i şefkat-medârlarıdır. Pirâye-bahş-ı iftihâr olup vâlid-i mâcidleri irtihâlınden soñra Enderûn-ı hümâyûna duhûl ve imdâd-ı meleke-i tab'-ı sedâd ile zamân-ı yesirde kaşr-ı bî-kuşûr-ı 'ilm ü 'irfâna şu'ûd ile nâ'il-i me'mûl olup beyne'l-emsâl ma'ârif-i 'ilmiyye ile mümtâz ve âgayân-ı hâne-i hâşşa miyânında Mâbeyncilik rütbe-i hilyesiyle ser-efrâz olmuşlar iken dergâh-ı mu'allâ Kapucıbaşı'lığı ile çirâğ ve Silâhşörlük rütbe-i celîlesiyle dahı mâye-dâr-ı 'izzet ü rifâğdırlar. Haşkâ ki ol nûr-ı mahmîdet-şemîr çâbü-k-süvâr-ı 'arşa-i hüsn-i ta'bîr bir şâ'ir-i bî-nazîrdır ki ma'ârif ü kemâl-ile tanîn-endâz-ı heft-âsümân u güşâd-ı tab'-ı NAŞİD'i olan güftâr-ı dil-şikârları reşk-âver-i hüner-verân ve maksûd-ı cümle-i suhan-dân-ı zamân olur.

G: 002, G: 004, G: 007, G: 010, G: 013, G: 017, G: 042, G: 050, G: 051, G: 59, G: 067, G: 076, G: 100.

ES'AD- Bâğçe-i şafâ-endüz:

Nâmı İbrâhimdir. Mahmûd Hân-ı evvel devletinde vezâretle Kapudan Paşa olup ba'de Diyârbekir ba'de Mora vâli olup ba'de vefât eden şadr-ı esbak Topal 'Osmân Paşa'nın neclî

şâ'ir Râtıb Ahmed Paşa'nın evlâdındır. Muştafâ Hân-ı şâliş tâb-ı şerh biñ yüz yetmiş dördte kilâr-ı hâşşaya alıp biñ yüz seksen birde Mâbeynci olur. Biñ yüz seksen altıda hâne-i hâşşaya yine mâbeynci olarak alınır. Biñ yüz seksen yedide cülüs-ı 'Abdü'l-hamid Hân vukû'unda Mâbeyncilikde ikâ' olunur. Ba'de dâye-i reşk-i kaşda ile Siâhşörlük ve Kapucıbaşı'lıqla saraydan ihrac olunur. Ba'de hidmât ile ta'ayyüşde iken yine erbâb-ı garaz ü fasid ile Yeñişehir Mir-i miri ba'de oraya iclâ ve birâz zamândan soñra der-i 'âliyyeye celb olunup hânesinde sâkin iken biñ iki yüz üç cülüs-ı Selim Hân vukû'unda peder-mânde-i bendesi olmağla huzûr-ı Hümâyûn'a امر و مرخص شده ve ma'nen yine Mâbeynci olup Emîne Sultân binti 'Abdü'l-hamidüñ Kethudâhğı munzam olur. Şafâ-yı bâl ü ikbâl ü iclâl ile güzârende-i eyyâm iken biñ iki yüz altı Rebiyyü'l-evveliniñ dördüncü yevm-i şelâşede vefât-ı dâr-ı hümâyûn ile Muştafâ Hân-ı müşârün ileyhüñ Ayazma'da kâ'in câmî'i maqberesine defn olunmuşdur. Divânını hâne-i hâşşadan h'vâceden naklile çirâğ eylediği veled-i ma'nevî terbiyet-kerdesi Cavid Ahmed Beg cem' etmiştir.

G: 002, G: 004, G: 007, G: 010, G: 013, G: 017, G: 050, G: 051, G: 059, G: 076, G: 100.

SİLÂH-DAR-ZÂDE MEHMED- **Silâh-dâr:**

NAŞİD İbrâhim Beg Efendi hâzretleri bular dahı vezirdiler. Râtıb Ahmed Paşa-yı şemirüñ şemere-i şecere-i fu'âdı ferzend-i mu'tâdıdır. Devr-i Sultân Muştafâ Hân-ı şâlişde Enderdün-ı Hümâyûnda Kilâr-ı hâşşaya çirâğ buyurulup pâdişâh-ı mekâdir-şinâsı mîr-i mûmâ ileyhüñ Mâbeyncilikleri hüdmet-i celîlesiyle beyne'l-enâm mümtâz buyurup bu siyâk ile kurb-ı hümâyûnlarında 'azamet-kâr iken takarrüb ve ihtîşâşları dahı bâlâ-ter olmak için hâne-i hâşşaya nakl buyurmuşlar idi. Pâdişâh-ı mağfûr gülşen-serâ-yı cennete 'ubûr eyledikde taht-ı saltanat şevketlü 'azametlü Pâdişâh-ı cihân 'Abdü'l-hamid Hân-ı Dârâ-'unvân cülüs-ı hümâyûn buyurup seyr-i 'âli-nijâd hâzretlerini bular dahı Mâbeyncilikleri hüdmetinde birâz eyyâm-ı istiñdâm eyleyüp Kapucıbaşılığ rütbe-i refi'asıyla çirâğ buyurmuşlardır. Hadd-i zâtında zât-ı ma'ârif-simâtları cem'-i ma'ârifde yegâne suhan-perdâz-ı şâ'ir-i mu'ciz-tırâz olup zâde-i tab'-ı ra'nâları meşhûr cümle 'indinde maqbûl suhan-perdâz-ı 'âli-kâdrdir.

G: 002, G: 004, G: 007, G: 010, G: 013, G: 017, G: 042, G: 050, G: 051, G: 59, G: 067, G: 076, G: 100.

FATİN- **Hâtimetü'l-Eş'âr:**

İbrâhim NAŞİD Bey, sâlifü't-tercüme Râtıb Ahmed Paşa merhûmuñ şulbinden cezîre-i Mora'da biñ yüz altmış iki senesi hilâlide منجماد قد vücûd olup peder-i müşârün ileyhüñ vefâtından soñra der-i şa'âdete bi'l-muvâşala Enderün-ı hümâyûna çirâğ olup bilâhère bir müddet Mâbeyncilik me'mûriyetinde istiñdâm olunduğdan soñra yüz seksen yedi sâlinde 'ahde sene dergâh-ı 'âli Kapucıbaşılığ rütbesini bi't-tevcâh iki yüz üç senesi cennet-mekân Emîne Sultân merhûmenüñ Kethudâhğı hüdmetine me'mûr buyurulmuş iken ikiyüz altı

senesi hilâlinde 'âzîm-i dâr-ı bekâ olmuşdur. Mümâ ileyh nükte-dân bir şâ'ir-i âteş-zebân olup bir zâde-i tab'ı olarak bir kıt'a-i divân-ı belâgat-'unvânı vardır.

G: 050.

SÜLEYMAN FAİK- **Mecmû'a**.

Yukarıdan berü mecmû'amızuñ ba'zı mahallerinde ve işbu sâhifede gâzelleri olan NAŞİD İbrahim Bey Efendi, Râtıb Ahmed paşâ-yı meşhûruñ maḥdûmudur. Pederi fevtinde şağîr bulunup bir kaç nefer birâderleriyle ma'an Enderûn-ı Hümâyûn'a alınmış ve kevkeb-i mensûbâtlarıyla tahsîl-i 'ilm ü hünerde sa'y ü ikdâm eylemiş ve Lâleli câmii şâhibi Sulṭân Muştafa Hân-ı şâlişe maḥbûl ve mu'teber mâbeynci olmuş idi. Cülûs-ı 'Abdü'l-ḥamîd-i cennet-mekânda 'uhdesinde külli irâd bulunmaḥ ser-riştesiyle bilânen pâre çıkarılıp iktizâ-yı mesleki ya ḥvâce ya müderris olmaḥ iken ḡadren kapıcıbaşılık verilmişdir. Her ne ḥâl ise devr-i 'Abdü'l-ḥamîd Hân mürûru ile cülûs-ı Selîm Hân-ı cennet-mekân vukû'unda pederinin emek-dârı bulunmaḥ sebebiyle i'tibâr ve tüz elden kerîme-i 'Abdü'l-ḥamîd Hân'dan birine ketḥudâ etmekle rehîn-i mesâr etmiş iken sâ'ir birâderleri râbitasız âdem olduğundan umûr-ı devlete nâ-becâ müdâhale etmeleriyle nezd-i hümâyûnda müştâğil olduklarında bunun dahî ḥaḥḥında isnâden li'l-bâb iştiḡâl vukû'a gelip binâen'aleyh ekser eş'ârında rakîb ü aḡyârdan vücûda gelmedin zevâl-i iḡbâl-i 'ömr ile ḥastalanıp intikâl-i âḥiret eyledi. Üsküdâr'da Ayazma camii'inde medfundur. Müddet-i iḡbâli pek azdır. Mîr-merḥûm mu'âsır olan şu'arânın eslem ve aḥlemi olduğu eş'ârından ma'lûm nâzik-mizâc ve muḥâveresinde şâ'iriyet iktizâsmca doḡunaklı nükte ve mezâmin irâdına mâ'il bir mîr-i 'adîmü'l-ımtizâc idi.

G: 002, G: 004, G: 007, G: 013, G: 017, G: 042.

HAYATI

OSMAN PAŞA [ö. 1146/1733]

Hâl tercümesinde ve tezkirelerde soyunun yüceliği ile övülen NAŞİD İBRÂHİM BEY'in Dedesi TOPAL OSMAN PAŞA'dır. Doğum tarihi hakkında her hangi bir bilgiyle karşılaşılmayan OSMAN PAŞA, Morali'dir. *Mecmû'atü't-terâcim*'deki "...vezîr-i bî-hemtâ RÂTİB AHMED PAŞA ŞEHİD 'ALİ PAŞA şadr-ı esbak a'rec OŞMAN PAŞA'nın şulbinden..."¹ biçimindeki ifadeye dayanarak OSMAN PAŞA'nın babasının ŞEHİD 'ALİ PAŞA olduğunu söylemek mümkündür². Bundan başka SÜLEYMAN NAZİF³, Paşa'nın babasının Konyalı BEKİR AĞA adında biri olduğunu söylemekteyse de kaynaklarda bu iddiayı destekleyecek her hangi bir bilgiyle karşılaşılmamıştır.

OSMAN PAŞA genç yaşında İstanbul'a gelmiş, kısa sürede sarayla yakınlık kurmuş ve ŞEHİD ALİ PAŞA'nın da yardımıyla [1128/1715] tarihinde Mîr-i mîrânlık rütbesine yükselmiştir. Daha sonraları MAKTÛL ALİ PAŞA'nın da sevgisini kazanıp [1142/1729] vezir olmuş ve Rumeli'de çeşitli illerde valiliklerde bulunmuştur.

[1143/1730] Yılında Sadrazamlık makamına erişmiştir. Ancak OSMAN PAŞA Sadrazamlıkta uzun süre tutunamamış kısa bir süre sonra azl edilip önce Erzurum valisi olmuş ve daha sonra Bağdat'ı kuşatmış bulunan NADİR ŞÂH'ı durdurmak için Musul Seraskeri tayin edilmiştir.

Kısa sürede güçlü bir ordu oluşturan Paşa, NADİR ŞÂH'ı önce bozguna uğratmış ancak daha sonra hastalanmış ve bir baskın sırasında [1145/1732] yılında şehid düşmüştür. Onun şehadetini üzerine Osmanlı ordusu da yenilgiye uğramıştır.

Paşa'nın ölüm yılı olarak verilen [1145/1732] tarihinin doğruluğu kesin değildir. ŞAMDANİ-ZÂDE⁴, Paşa'nın [1146/1733] tarihinde sadrazamlıktan azledildiğini ifade etmektedir. Dolayısıyla OSMAN PAŞA'nın vefatının [1146/1733] yılı içerisinde olduğu söylenebilir.

OSMAN PAŞA kaynakların verdiği bilgiler ışığında değerli bir devlet adamı olarak karşımıza çıkar. Kısa sürede Sadrazamlığa kadar yükselmiş ve devlet hizmetindeyken şehid düşmüştür. Paşa'nın bu başarıları saray tarafından da takdirle karşılanmış ve bunun bir sonucu olarak da oğlu RÂTİB AHMED PAŞA'dan başlayarak neslinden bir çok kişi devlet hizmetinde önemli mevkilerde görev yapmıştır.

¹ TEVFIK: *Mecmû'atü't-terâcim*: İÜM Ktp. T. Y. Kit. 192. 112^a. yr.

² FATİN Efendi'nin (*HE* 152^b. yr). verdiği "...Şehid Ali Paşa-zâde sadr-ı esbak Topal Osman Paşa merhûmuñ..." şeklindeki bilgi de Paşa'nın babasının Şehid Ali Paşa olduğunu destekler mahiyettedir.

³ SÜLEYMAN Nazif: *Nâmık Kemal*. İstanbul 1922. 4. s.

⁴ ŞAMDANİ-ZÂDE [Fındıklılı] Süleyman: *Mürî't-tevârih*: AKTEPE, Prof. Dr. Münir: *Şamdânî-zâde Târîhi*. İstanbul 1976. I. c. 33. s.

OSMAN PAŞA'nın Ahmed ve Zeynelabidin adında iki oğlu ayrıca iki de kızı olmuştur.

RATİB AHMED PAŞA [d. 1710/ö. 1760]

Vezir, kaptan-ı derya, şair, hattat RATİB AHMED PAŞA Yenişehir Fenar'da [1122/1710] tarihinde⁵ doğmuştur. Zamanının tanınmış alim ve hattatlarından AKOVALI-ZÂDE HÂTEM ŞEYH AHMED EFENDİ'den ders okuyup, aynı zamanda şair olan, Ebu'l-Kâsım Hoca MUHAMMED RÂSİM EFENDİ'den hat meşk edip izn ü icazet almıştır.

Babası OSMAN PAŞA'nın [1146/1733] yılında vefatından sonra SİLÂHDAR-ZÂDE" nin "peder-i 'âli-ı kadrleri şehâdetinde rütbe-i refî'a-i vâlâ-yı vezârete nâ'il olmuşlardır."⁶ biçiminde ifade ettiği üzere vezirlik rütbesine erişmiştir. Daha sonraları III. AHMED HAN'ın kızı AYŞE sultanla evlenip Rumeli valisi olan RATİB AHMED PAŞA MÜSTAKİM-ZÂDE Sadettin Efendi'nin "efdalü'l-vüzerâ"⁷ tamlamasıyla gösterdiği [1156/1743] yılında Kaptan-ı Derya'lığa kadar yükselmiştir. Ancak bu görevde uzun süre kalamayan ve [1157/1744] yılında tekrar Mora valiliğine getirilen Paşa bundan sonra çeşitli vilâyetlerde görev yapmış ve Mora valisiyken "irtihâl-i sa'âdet"⁸ terkinin ve

"Manşibuñ kişver-i me'vâ ola Ahmed Paşa"⁹

mısraının gösterdiği tarih olan [1175/1761]'de¹⁰ vefat etmiştir.

SİLÂHDAR-ZÂDE' nin "zât-ı ma'âli-simâtları cemî'-i ma'ârifle yektâ bir vezîr-i bi-hemtâ idi"¹¹ biçiminde devlet adamlığını övgüyle andığı RATİB AHMED PAŞA devrinin önemli görevlerde bulunmuş, Kaptan-ı deryalığa kadar yükselmiş, padişaha güvey olmuş değerli bir veziri olarak karşımıza çıkar.

Paşa'nın, devlet adamlığının yanında devrin büyük üstadlarından ders alarak hat sanatında da adından söz ettirecek derecede ilerleme kayd etmiş olduğu kaynaklar ışığında bu güne aks etmektedir. MÜSTAKİM-ZÂDE şunları söyler: "Yenişehir Fenar sâkinlerinden kibâr-ı tâ'ife-i hafıyyeden Aķovalı-zâde HÂTEM Şeyh Ahmed Efendi'den tahşîl-i 'ulûm ve ahz-i

⁵ RÂTİB AHMED PAŞA'nın doğum yılı konusunda kaynaklarda kesin bir bilgi görülmemiştir. Ancak TEVFİK Efendi'de (MT, 112^a. yr.) "sinîn-i sinleri 'akd-ı erba'îne mütenâhî ve Mora'da vâli iken "irtihâl-i sa'âdet" [1175/1761] tarihinde kişver-i 'ademe rihlet eyledi" ve MÜSTAKİM-ZÂDE'de (TH, 73. s.) "sinleri 'akd-ı erba'îni henüz tecâvüz eylemişken vâli-i livâ-yı Mora olduğu halde kişver-i 'adem me'mûriyetine..." biçiminde geçen sözlerden elli yaşındayken öldüğü anlaşılmaktadır. Buna dayanarak doğumu için [1122/1710] yılı tahmînî olarak verilmiştir.

⁶ SİLÂH-DAR-ZÂDE Mehmed: *Silah-dar* Tezkiresi İÜM Ktp. T. Y. Kit. 2557. 52^a. yr.

⁷ MÜSTAKİM-ZÂDE Süleyman Sadettin: *Tuhfe-i Hattâtîn*. 72. s.

⁸ TEVFİK: *Mecmû'atü't-terâcîm*: İÜM Ktp. T. Y. Kit. 192. 112^a. yr.

⁹ MÜSTAKİM-ZÂDE Süleyman Sadettin: *Tuhfe-i Hattâtîn*. 73. s.

¹⁰ RÂTİB AHMED PAŞA'nın ölüm yılı hakkında kaynaklar değişik bilgiler vermektedir. MEHMED SÜREYYÂ [1171/1757] (SO, 4. c, 1360. s.), BURSALI [1173/1759] (OM, 308. s.), SİLÂH-DAR-ZÂDE (S, 52^a. yr.) ve TEVFİK (MT, 112^a. yr.), MÜSTAKİM-ZÂDE'nin (TH, 72. s.) söylemiş olduğu mısraı esas alarak [1175/1761] yılını vermektedir. TEVFİK 'in eserinde geçen "irtihâl-sa'âdet" tamlaması da MÜSTAKİM-ZÂDE esas alınarak söylenmiş olmalıdır. NÂŞİD'in dağmık biçimdeki şiirlerini toplayan ve aynı zamanda tarihçi olan CÂVİD AHMED'in, şairin [1174/1760] yılında Enderun'a alındığını söylemesi RÂTİB AHMED PAŞA'nın [1175/1761]'den önce öldüğüne tanıklık eder. Padişaha güvey olmuş değerli bir devlet adamının ailesinin uzun süre ortada kalamayacağı da düşünülürse Paşa'nın ölüm yılının [1174/1760] olması gerekir.

¹¹ SİLÂH-DAR-ZÂDE Mehmed: *Silah-dar* Tezkiresi İÜM Ktp. T. Y. Kit. 2557. 52^a. yr.

nisbetle mümtâz olup aklâm-ı sittenin nikât u mezâyâsını üstâd-ı dil-pesendî nâm-dâş-ı Ebi'l-Kâsım H'âce Muhammed RÂSİM Efendi'den ta'allüm ve temeşşuk ile nâ'il-i meymenet-i izz ü icâzet olmuş idi"¹².

RATİB AHMED PAŞA'nın dikkate değer bir önemli özelliği de İstanbul kütüphanelerinde bir çok yazması bulunan dîvân¹³ sahibi bir şair olmasıdır. Saadettin Nüzhet ERGUN, RATİB AHMED PAŞA'nın şiirlerine muasırı şairlerin nazîreler vücûda getirdiğini ifade etmektedir¹⁴. Ancak Paşa'ya gösterilen bu teveccüh onun devlet kapısında yüksek bir mevkide görev almış olmasından dolayıdır. RATİB AHMED PAŞA'nın şairliği hakkında Saadettin Nüzhet ERGUN'un "Divanda görülen gazeller arasında

Heves-nâk-i zeğandır la'l-i şekker-bârdan şofıra
Görenler neş'e-i şeftâlüyü gül-nârdan şofıra

Huşûnet ehli muzîtar olmasa nüshat-güzîn olmaz
Ten-i mûm-ı firengî yanmasa nakş-ı nigîn olmaz

Matlalı gazeller gibi "NÂBîyâne" bir edâ ile yazılanlarla,
Şive-i hem-reng-i 'işve yâl ü bâl olmuş saña
Hâle-i meh şemselenmiş al şâl olmuş saña

Gör şol miyânı âfet-i cân söylerim saña
Bağ sinesine âyinedân söylerim saña

Matlalı gazellerinde görüldüğü gibi, NEDİM tarzında vücûda getirilmiş parçalar ekseriyeti teşkil etmektedir. NÂ'İLİ, SÂMÎ ve emsâli diğer bir takım şâirlere de nazîreler yazan RATİB AHMED PAŞA, devrin temâyüllerine uyarak bilhassa NÂBî ile NEDİM'i taklit etmiştir.

Onun edebî büyük bir kudrete sâhib olduğu iddia olunamaz. NEDİM tarzında bir kaç "şarkı" da yazan RÂTİB'in daha ziyâde NÂBî vadisinde muvaffakiyet gösterdiği muhakkaktır."¹⁵ biçimindeki görüşlerini zikr etmek yeterli olacaktır. FATİN'in RATİB AHMED PAŞA'yı "nikât-ı şî're âşinâ bir şâ'ir-i nâzik-edâ"¹⁶ diyerek vasıflandırmasını ise tezkirelerde sıkça görülen bir özellik olarak değerlendirmek mümkündür.

RATİB AHMED PAŞA'nın MEHMED SÜREYYA'¹⁷nın verdiği bilgiye göre on tane oğlu olmuştur: MÜDERRİS OSMAN, İSMAIL, ÂSAF MEHMED, NÂŞİD İBRÂHİM, CÂVİD AHMED, ABDURRAHMAN, SÂLİH, EBÛBEKİR, ALİ ve ŞEMSEDDİN. RÂTİB PAŞA'nın ailesi hakkında MÜSTAKİM-ZÂDE şu bilgileri vermektedir: "Sultân-ı mezbûrdan bir kerimesi mehd-i vücûda gelmiş idi. Hâlâ h'âce-gân-ı ricâlden NÛRİ BEY Efendi'nin şevher-i enveridir. On aded

¹² MÜSTAKİM-ZÂDE Süleyman Sadettin: *Tuhfe-i Hattâtîn*. 72. s.

¹³ RÂTİB AHMED PAŞA: *Dîvân*. KILIÇ, Yâsin. Erzurum 1995.

¹⁴ ERGUN, Saadettin Nüzhet: *Namık Kemal Hayatı ve Şiirleri*, İstanbul 1933. 12. s.

¹⁵ ERGUN, Saadettin Nüzhet: *Namık Kemal Hayatı ve Şiirleri*, İstanbul 1933. 12-13. s.

¹⁶ FATİN: *Tezkire-i Hâtîmetü'l-Eş'âr*, İstanbul. 1271. 152^b. yr.

¹⁷ MEHMED Süreyyâ: *Sicill-i Osmânî*, İstanbul. 1996. 4. c. 1360. s.

evlâd-ı zekûru dağı mevcûd olup biri iki tuğ ile muhterem ve beşi Enderûn-ı Hümâyûn'da Kılâr-ı hâşşa'dandır ki Mîr İBRAHİM NAŞİD, bu cerîdede zîkr olundu. Bunlardan ma'âda benât-ı 'adîdeleri dağı vardır."¹⁸

RATİB AHMED PAŞA'nın oğulları hakkında kısa bilgiler verilecektir. Daha geniş bilgi için Saadettin Nüzhet ERGUN¹⁹ 'un eserine müracat edilebilir.

MÜDERRİS OSMAN PAŞA [ö. 1189/1775]: RATİB AHMED PAŞA'nın en büyük oğludur. Babasının teşvikiyle ilim yoluna girmiş, Rumeli eyaletine vali olmuş ancak daha sonra padişahın emriyle öldürülmüştür.

İSMAİL PAŞA [ö. 1223/1808]: Kapıcıbaşılık ve Mîr-i mîrânlıkla önce İzornik sonra Yenipazar'da görev yapmıştır. Eyüp'te gömülüdür.

ÂSAF MEHMED PAŞA [ö. 1195/1780]: Belgrad ve Rumeli valisi olmuştur. Dîvânı²⁰ vardır. [1195/1780]'de vefat etmiştir.

CÂVİD AHMED BEY [ö. 1218/1803]²¹: Osmanlı tarihçisi. İstanbul'da doğdu. Tımarlı sipahilerden Mustafa adlı bir süvari beyinin oğludur. 1787 yılında Hazine-i Hümâyûn hizmetkârı olarak saraya girdi. Kabiliyeti sayesinde kısa bir süre sonra Has Oda'ya alındı ve 1803'te "hâcelik" rütbesiyle şehremini oldu. Bu görevde iken öldü. Mezarı Beşiktaş'ta Yahya Efendi Dergâhı hazîresindedir²².

ABDURRAHMAN BEY [ö. 1206/1791]: Enderundan yetişmiş ve III. SELİM'in Lalası olmuştur. ŞEYH GÂLİB ölümüne tarih²³ düşürmüştür.

SÂLİH BEY [ö. 1241/1825]: Silahşörlük ve Kapıcıbaşılık görevlerinde bulunmuştur.

EBÜBEKİR BEY [ö. 1199/1784]: Müderrislik yapmıştır.

ALİ BEY [ö. 1223/1808]: Kapıcıbaşı ve Mîr-i'alem olmuştur. Zeyrek'te gömülüdür.

ŞEMSEDDİN BEY [ö. 1241/1825]: NÂMIK KEMAL'in dedesi olan ŞEMSEDDİN BEY, III. MUSTAFA'ya Mâbeyncilik yapmış daha sonraları Çirmen Mîr-i mîrân'ı olmuş ve Rodos'a gönderilmiş emekliye ayrıldıktan sonra vefat etmiştir. Mezarı Eyüp'tedir.

NÂŞİD İBRÂHİM BEY

¹⁸ MÜSTAKİM-ZÂDE Süleyman Sadettin: *Tuhfe-i Hattâtin*. 73. s.

¹⁹ E[RGUN], Sadettin Nüzhet: *Namık Kemal Hayatı ve Şiirleri*, İstanbul. 1933. 14-29. s.

²⁰ ÂSAF Mehmet Paşa: *Dîvân. Süleymâniye Ktp. Fatih Kit. 3778*.

²¹ MEHMED SÜREYYÂ'nın (SO, 2. c. 385. s.) CÂVİD AHMED'in NÂŞİD'in kardeşi olduğu ve [1204/1789-90]'te öldüğu şeklinde verdiği bilgiler yanlıştır. NÂŞİD'in hal tercümesindeki "...mîr-i merhûmuñ kenâr-ı terbiyesinde perverde ferzend-i ma'nevîsi mesâbesinde olan hademe-i hâne-i hâssadan CÂVİD AHMED BEY..." ifadesi CÂVİD AHMED'in NÂŞİD'in kardeşi değil talebesi olduğunu gösterir. III. SELİM'in emriyle NÂŞİD'in dağınık biçimdeki şiirlerini [1206/1789-91] yılında toplayarak dîvânını yazdıran CÂVİD AHMED'in [1204/1789-90]'te ölmüş olması mümkün değildir.

²² ÖZCAN, Abdülkadir: *AHMED CÂVİD. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul. 1989. 2. c. 52. s.

²³ ŞEYHGÂLİB: *Dîvân. OKÇU. NÂCİ. Ankara. 1993. II. c. 926. s.*

Şair, hattat ve devlet adamı NÂŞİD İBRÂHİM BEY, [1162/1749]²⁴ yılında Mora'da doğmuştur. Babası o zaman Mora valisi olan İBRÂHİM, RATİB AHMED PAŞA'nın dördüncü oğludur. Doğumu dîvânının başındaki hal tercümesinde “Peder-i ebu'l-fezâilleri menâşib-ı Pâdişâh'den milket-i Mora'ya sâye-endâz-ı iclâl ü i'tilâ vü neşr ü baş-ı evâmîr ile kâr-fermâ iken yüz altmış iki sâli hilâlide mevkı'-i âbâdî-i vücûd-ı yarlıg-ı rûh-ı tayyibü'l-'örf-i aşâlet nişânların dîvân-ı celilü'l-'unvân'âlem-i ervâhdan ser-nâme-i dîbâce-i tebliğ ve ikâ'a ihrâc eyleyip”²⁵ biçiminde anlatılan şairin on iki yaşına kadar olan hayatına dair kaynaklarda herhangi bir bilgi göze çarpmamaktadır. Kimlerden ders aldığı, nasıl yetiştiğini ve karakterini etkileyecek ne gibi olaylar yaşadığını bilmiyoruz. Ancak Mora valisi olan babasının kanatları altında güçlü bir eğitim aldığını söylemenin yanlış olmayacağı kanaatindeyiz.

RÂTİB AHMED PAŞA uzun yıllar devlet hizmetinde bulunduktan sonra genç denilebilecek yaşta hayata gözlerini kapamıştır. Paşa'nın ölümü esnasında küçük yaşta bulunan NÂŞİD için artık ailesinden uzak günler başlamış olmaktadır.

[1174/1760] yılı NÂŞİD için bir dönüm noktası olmuş, küçük yaşta babasını yitirmenin bir sonucu olarak beş kardeşiyle birlikte padişah III. MUSTAFA tarafından “şem'-i ziyâ-feşânî-i necâbeti feûle-fürûz-ı mîkrâz-ı terbiye olarak dü bâlâ nevvâr ü tünd-bâd-ı âsîb-i rûz-gârdan vikâye-dâr kılmak ümniyesiyle

Pek âteş-pâre çıkdı tıfl-ı dil benden irâğ olsun

Sarây-ı şehriyâr-ı 'aşka verdim bir çirâğ olsun

müfâdınca fânûs-ı Enderûn-ı hümayûn ve şebistân-ı bezm-i harem-serâ-yı devlet-makrûna çirâğ ve Ota-i kilâr-ı hâssa hademesi zümresine idhâl ile şîrîn-dimâğ ve kand-âşâm-ı âsâyiş-i ferâğ eylediler.”²⁶ biçiminde ifade edildiği üzere Enderun'un Kilâr-ı hâssa bölümüne alınmıştır. Genç NÂŞİD için artık geniş ve sağlam bir eğitimin kapıları açılmış demektir.

On iki yaşında Enderun'a alınan NÂŞİD hummalı bir çalışma içine girmiş, şiir yazacak kadar Farsça²⁷ öğrenmiş ve RÂMİZ Efendi'nin ifadesiyle ve “imâd-ı meleke-i tab'-ı sedâd ile zamân-ı yesîrde kaşr-ı bî-kuşûr-ı 'ilm ü 'irfâna su'ûd ile nâ'il-i me'mûl olup beyne'l-emş âl ma'ârif-i 'ilmiyye ile mümtâz...”²⁸ olup ilim tahsil etmiştir. Ancak tercüme-i halinde²⁹ ifade edildiği üzere dikkatini ilimden çok sanata yönelttiği göze çarpar. Bunu hem saray şairleriyle, hem de devrin önde gelen diğer şairleriyle tanışıp sohbet meclislerinde bulunmasına ve tabîki yaradılıştan gelen şair tabiatına bağlamak gerekir.

²⁴ Şairin doğum yılını MEHMED SÜREYYÂ (SO, 4. c. 1232. s.) 1161 olarak göstermekteyse de bütün kaynaklarda karşımıza çıkan yıl 1162'dir dolayısıyla MEHMED SÜREYYÂ'nın vermiş olduğu yıl yanlıştır. MÜSTAKİM-ZÂDE de yanlıştır (TH, 67. s.) MEHMED SÜREYYÂ'ya dayanarak aynı yılı vermektedir.

²⁵ Tercüme-i sâhib-i dîvân. 1^b. yr.

²⁶ Tercüme-i sâhib-i dîvân. 2^a. yr.

²⁷ Dîvânında Farsça sadece bir gazel ve iki beyit vardır.

²⁸ RÂMİZ, Hüseyin: Âdâb-ı Zurafâ. İÜM Ktp. T. Y. Kit. 91. 255^b. yr.

²⁹ Tercüme-i sâhib-i dîvân. 2^b. yr.

Dikkatini sanat üzerinde yoğunlaştıran biri için Enderun bulunmaz bir nimet olduğundan NÂŞİD de ayağına gelen bu nimeti tepmemiş, şiir, hat, ve mûsikî sahalarında kendini geliştirmiştir.

MÜSTAKİM-ZÂDE Sadettin Efendi onun hat sanatındaki eğitimi hakkında şunları söylemektedir: “Huşuşâ şeş kalem ve lâsiyemmâ hâdim-i kitâb-ı kerim olan nesh ü şülûşde hüsn-i hat tarafına dahı teveşşuk ile “Kırâs-ı meşkı destüñe al yaz havâsıdır” neşidesince âtiyyü'z-zikr levha-i şafha-i bi-mânendi Kaçıköylü Muhammed Efendiniñ ‘akd eylediği mecâlis-i ifâde ve ta’liminde zânû-zede-i pîş-i pîş-tâhte-i ta’allüm ve istifâdeleri olarak dört sene miqdâr nakşibend-i müsvedde-i temeşşuk ve mahtûbe-i izn ü icâzet vaz’-ı lafza-i ketebeye ta’aşşuk ve tarîka-i enîka-i (Hüsnü’ş-Şeyh 1177/1763) kaddesa sirrahu üzre ki silsilesi vesâ’it-i ‘aşere-i kâmile ile anlara resândır. Beyne ketübetü'l- esâtize bi-hakk-ı Nün ve'l-kalem derece-i üstâdiyete meyl ile tefevvuk ve hurde ta’lîka dahı ta’alluk eylemişlerdir.”³⁰ Nesih, Sülûs ve Hurde Talik yazıda ustalık derecesinde ilerleme gösteren NÂŞİD, devrinin mümtaz hattatları arasına girmiştir. Ancak onun bu sanat üzerindeki muvaffakiyetini gösterecek her hangi bir örnekle karşılaşmış değiliz. Sağlığında dîvânını tertip edemesinin bir sonucu olarak kendi elinden çıkmış bir metne sahip olamayışımız, onun yazı sanatındaki gücünü değerlendirmemize engel olmuştur.

Şiirlerinde dolaylı yolla da olsa hat sanatına dair bazı ifadelere yer vermektedir:

“Gubâr-âlûd iken NÂŞİD gibi hatır yine hâme
Zemîn-i dil-keş üzre levh-i eş’arı çalar çarpar”³¹

“Kalender-veş gazel-h’ân olmak ister şüh-ı endişem
Şarîr-i zir ü bâm-ı hâmeyi teşbih edip nâya”³²

“Nesha ta’lîk edeli hatt-ı celi ruhsarı
Sülûşî mertebe mahv etdi cernâl-i yâri”³³

gibi beyitlerinde bu özelliği görebiliriz.

Enderun'un şiir ve mûsikî ile örülû havası içerisinde NÂŞİD de ilgisini mûsikî üzerinde yoğunlaştırmıştır. Ancak bu ilgi bestekârlık veya hânendelik seviyesinde değildir. Dîvânında geçen çeşitli beyitlerden makamlar arası geçişleri iyi bildiği anlaşılabilir. Buradan hareketle iyi bir kulağa sahip olduğunu veya bir müzik aletini çalabildiğini söylemek mümkündür. Şiirlerinde sık sık kullandığı mûsikî motiflerine aşağıdaki beyitler örnek olarak gösterilebilir:

“Bir hüseyñî nağmesiyle etdi âheng-i nevâ
Mutribuñ şevkına püyân olarak geldi şabâ”³⁴

³⁰ MÜSTAKİM-ZÂDE Süleyman Saadettin: *Tuhfe-i Hattâtın*. 68. s.

³¹ G: 017. B: 7.

³² K: 05. B: 52.

³³ B: 08.

³⁴ G: 003. B: 1.

“Bir hüseyni perdesinden etdi âheng-i nevâ
Yıkıdı güyâ gülsitâni nâr-ı aşkuñla hezâr”³⁵

“Hayâl-i gerdenuñle eyleyip bir büselik nağme
Şadâ-yı hüsn ü ânuñ muṭrıbı âğâzelendirmiş”³⁶

“Usûl ile makâmâtın gözet dil-beste-gâmn hep
Hüseyni'ye çıkarma nağme-i dil-süz-ı ‘uşşâkı”³⁷

“Tabiş-i meyden gelip ol gözleri âhüya şevk
Şevk-ı ruhsarıyla ehl-i bezme geldi taze şevk

NAŞİDâ geh râhatül-ervâhda etdi karar
Muṭrıb u mey verdi gâhî nağme-i şehnâza şevk”³⁸

Divânında görebildiğimiz kadarıyla bestelenmiş yedi şarkı ve bir dörtlük vardır. Bu şiirleri devrin en önde gelen beskekârları SÂDULLAH AĞA ve ABDÜLHALÎM AĞA gibi büyük sanatçılar bestelemişlerdir. Ancak bugüne sadece iki tanesi ulaşabilmiştir. Bunlardan birincisi KUTUCU-ZADE tarafından bestelenen Dügâh makamındaki Ağır aksak semâidir³⁹

1. Üftâdeliğim bir meh-i rüşen-ten içindir
Bülbüllüğüüm ol gonca-i ter-dâmen içindir
2. Ol muğ-beçeyi dâ'ire-i meclise da'vet
Âğuş-ı vişâlimde biraz ten ten içindir⁴⁰

Zamanımıza kalan diğer eser ise HACI SÂDULLAH AĞA'nın Hicaz, zencîr bestesidir⁴¹:

1. Câm-ı ‘aşkuñla hemân şüri de-ser bir ben miyim
Dâne-i hâlûñ hevâsiyla gezer bir ben miyim
2. Gülşen-i küyuñda her şeb şubha dek feryâd olur
NAŞİD-âsâ ağlayan ey verd-i ter bir ben miyim⁴²

Günümüze ulaşmayan ancak makamları ve bestecileri bilinen diğer şarkılar ise şunlardır:

Şeh-levendim kanalım câm-ı şarâb-ı nâba⁴³. Beyâtî. ABDÜLHALÎM AĞA.

Yine eyyâm-ı bahâr erdi hürâmân olalım⁴⁴. Büselik. MUSAHİB SADIK AĞA.

35 G: 016. B: 4.

36 G: 040. B: 5.

37 G: 095. B: 3.

38 R: 10.

39 ÜNGÖR, Etem Zeki: Türk Müsıkisi Güfteler Antolojisi. I. c. 122. s.

40 M: 13.

41 ÜNGÖR, Etem Zeki: Türk Müsıkisi Güfteler Antolojisi. I. c. 195. s.

42 R: 09.

43 M: 07.

44 M: 08.

Niyyeti kayd eylemekmiş bu dili g̃sūlaruñ⁴⁵. Irak. ABDŪLHALİMAĞA.

Her kaçan kim gülşeninden ol kad-i dil-cū kopar⁴⁶. Hüzzam. ABDŪLHALİMAĞA.

Yine bir mūmiyān gördüm kimuñ cānāndır kimdir⁴⁷. Sūz-ı dil-ârâ. III. SELİM

Şiirdeki doğuştan gelen yeteneği ve ince yaradılışı sayesinde akranlarının arasından sıyrılarak [1181/1767] yılında on sekiz yaşındayken padişahın Mabeynci'si olan NÂŞİD, [1186/1772] yılında Hâne-i hâssa'ya girerek III. MUSTAFA'nın sohbet arkadaşı olma başarısını da göstermiştir. *Nevâdirü'z-zurafa*'da karşımıza çıkan hikâye onun III. MUSTAFA tarafından sevildiğini ve himaye edildiğini gösterir. Ancak şairin, III. MUSTAFA'ya yazılmış sadece bir şiiri göze çarpmaktadır. Bunu şiirlerinin sonradan toplanmasına bağlamak mümkündür.

Kendisinin "Tutarlardı el üzre cām-ı Cem gibi"⁴⁸ diyerek andığı ve hızlı bir yükselme kayd ettiği bu günler NÂŞİD'in hayatının en güzel devresini teşkil etmektedir. Padişah meclislerinde bulunuyor, devrin ileri gelenleriyle sohbet etme imkânı buluyordu. Ayrıca padişahı da arkasına alarak ve mizacının da bir özelliği olarak sözünü kimseden sakınmıyor, bazen zülf-i yâre dokunuyordu:

- “1. Zâhidüñ hep sa'y ile tahşîli olmuş 'aksine
Olmamış vâkıf kitâb-ı aşkuñ evvel dersine
2. Hâk-i pâyuñ bûsa geldikçe rakîb-i küştenî
Pây-ı istignâyı vur döñstün dehâni persine
3. 'Aşkuñ hakkında bir 'aksi şehâdet eylemiş
Biñdirirler vâ'izi zannım efendi tersine
4. Aç gözüñ dikkatle bak ne fitneler ihdâş eder
Çeşm-i mest-i h'âb-âlūdun yine almış sine
5. Destini öpmek değil bir kez o bî-raḥm âfetüñ
Dâmenin vermez henüz bir kerre ruḥsat lemsine
6. Nârvendir kıddi gūyâ yâsemendir gerdeni
Berg-i güldür rüyı beñzer gūşı berg-i mersine
7. NÂŞİDâ vâkıf değil remz-i fūnūn-ı 'aşka hiç
Zâhidüñ hep sa'y ile tahşîli olmuş 'aksine"⁴⁹

45 M: 09.

46 M: 11.

47 M: 12.

48 G: 044. B: 2^a. yr.

49 G: 091.

biçimindeki gazelinde zahid vafında üstü kapalı da olsa birilerini tenkit ettiğini söylemek yanlış olmaz.

III. MUSTAFA' nın ölümü ve yerine I. ABDÜLHAMİD'in tahta çıkmasıyla başlayan [1187/1773] yılı NÂŞİD için kötü günlerin habercisi olarak görünmektedir. I. ABDÜLHAMİD'in cülûsu için yazdığı tarihlerde, duyduğu derin sevginin göstergesi olarak padişahın övgüyle bahsetmiştir. Nitekim bunun bir sonucu olarak da I. ABDÜLHAMİD'in mâbeyncisi olmuştur. Ancak bu mutluluk çok uzun sürmemiş, padişahı

“Dürûğ-ı fitne-engiz-i rakıbe şarf-ı gûş etme
Şakın aldanma öyle bî-me'âl efsâneye lutf et

Yer etdi gayrı zencir-i ser-i zülfünde sultanım
Garibüñ müstmendüñdür dil-i divâneye lutf et

Bu berg-i sebzın 'arz et NÂŞİD-i şüride-sâmânüñ
Yoluñ uğrarsa ey bād-ı şabâ cānāneye lutf et”⁵⁰

diyerek uyarmasına rağmen “...tab'-ı hümayunları ka'bü'l-gazâl-i şohbet-i şirinleri ile hulvü'l-mezzâk iken nâ-sâz kâr-i mâcerâ-yı sâbika ve hakûd-ı müstetire-i dirine-i sayifeden nâşî ba'zî aşhâb-ı zağinenüñ dess ü ilkâsına mebnî tarih-i mezbûrda hâne-i hâşşadan ma'a zamîme-i Silahşöñ Kapucıbaşılık rütbe-i sâmiyesiyle iz'âc u mahmiyye-i İslâmbol'da ikâmet-sâz olarak ihrâc olunduğu...”⁵¹ biçiminde ifade edildiği üzere kendisini çekemeyenlerin I. ABDÜLHAMİD'i kıskırtması sonucu [1187/1773] yılında Silahşörlük ve Kapıcıbaşı'lık rütbesiyle saraydan uzaklaştırılmıştır.

Devlete yakınlığın insanın başına neler getirebileceğinin farkında olan NÂŞİD bir gazelinde düşüncelerini şöyle açıklar:

1. Hümâ-yı kâkülüñdür fark-ı cāna sâye-i devlet
Nigâh-ı iltifâtuñdur baña sermâye-i devlet
2. Terakkide olur idbârı mirkât-ı hakikatde
Egerçi mürtefi'dir şüretâ nüh-pâye-i devlet
3. Tezelzüldeñ degil hâli esâs-ı kaşr-ı istikbâr
Meger gehvâre-cünbân-ı Hırtâ'dır dâye-i devlet
4. Livâ-ı kâdr-i ehl-i cāhı pest eyler felek bir gün
Mümâs olsa sipihre irtifâ'-ı râye-i devlet

⁵⁰ G: 009. B: 5, 6, 7.

⁵¹ Tercüme-i sâhib-i divân. 3^a. yr.

5. Mürüvvetden eşer yok NAŞİDÂ hep kesbedir gūşiş
Kemâl-i bî-vefâyîdir hamîr-i mâye-i devlet”⁵²

nitekim yukarıdaki gazelinde söyledikleri gerçek olmuş devletin vefasızlığını derinden tatmıştır.

Bir başka gazelinde:

“Ka‘beteyn-i maṭlabım şeş dergeh-i gerdūnda
Gelmeyip bir kez dü-şeş ‘aksine döndü nerd-i derd”⁵³

diyerek şanssızlığını anlatmaktadır.

Bir diğeri de başına gelenleri kadere bağlayarak,

1. Ne şa‘deyn-i kevākibden ne nahsey-n-i ḥazerdendir
Zuhūr-ı ihṭilâf-ı nîk ü bed ḥük-m-i ḳaderdendir
2. Hemân ṭali‘de bir ḳuvvet gerekdir kesb-i iḳbâle
Ne ‘irfânında ḳilletden ne teksîr-i hünerdendir
3. Eden nîm-i nigâh-ı iltifâtıñdur velî bî-hüş
Ne sâḳiden ne muṭrıbdan ne tâb-ı câm-ı terdendir
4. Şuwardı teşne-gân-ı ‘aşḳı ser-tâ-ser zihî himmet
Baḳılsa âb-ı tüḡi ince belde bir kemerdendir
5. Ne taḳlîb-i ḥavâdişden ne bîm-i şahne-i ḡamdan
Derûn-ı dilde âteş ‘aşḳ derler bir şererdendir
6. O mâhuñ NAŞİDÂ yüz döñdürüp cevr etmesi cümle
Bütün hep ihṭilâf-ı cünbiş-i devr-i ḳamerdendir”⁵⁴

deyip avunmaktadır.

Padişahı kast ederek yazdığı bir başka gazelinde ise hesap sorar gibidir:

1. Pây-mâl-i esb-i istiḡnâ-pesend etmek neden
Nâr-ı ‘aşḳa cismimiz böyle sipend etmek neden
2. Şeh-levendim emrüne biñ cân ile dil râm iken
Böyle târ-ı kâkülüne ḳayd ü bend etmek neden
3. El yetişmezken kenâr-ı dâmen-i iclâlüne
Ḳadd-i istiḡnâyı bu rütbe bülend etmek neden

⁵² G: 010.

⁵³ G: 012. B: 4.

⁵⁴ G: 035.

4. Bezm-i şöhbetde tebessüm-rîz iken bî-gâneye
Hasta-i hicrâna böyle zehr-~~hand~~ etmek neden

5. Râh-ı cevrinde sebât etmek gerek şimden gerü
NÂŞİDâ ol şūhu böyle şeh-levend etmek neden”⁵⁵

Aşağıdaki iki müfredinde ise

“Bu muydu resm-i kânun-ı mürüvvet ey cefâ-pîşe
Unutduñ hayli demdir NÂŞİD-i bîmârı sultânım”⁵⁶

“Yeñi ahbâbuñuz bu bendeye fâyık mı sultânım
Bizi böyle ferâmüş eylemek lâyıķ mı sultânım”⁵⁷

diyerek sitemini dile getirmektedir.

SÜLEYMAN FAİK Efendi NÂŞİD'in saraydan uzaklaştırılışı için şunları söyler:
“‘Uhdesinde külli irâd bulunmak ser-riştesiyle bilâ-nen pâre çıkarılıp iktizâ-yı mesleki ya hâce ya müderris olmak iken ğadren Kâpıcıbaşılıķ verilmiştir.”⁵⁸ ES'AD Efendi de bu durumu “Ba'de dâye-i reşk-i kaşda ile Silahşörlük ve Kâpıcıbaşılıķla saraydan ihrâc olunur. “⁵⁹diyerek talihsizlik olarak değerlendirmektedir. Ancak FATİN⁶⁰, RAMİZ⁶¹ ve ŞEFKAT⁶² ceza hüviyetindeki bu davranışı bir ödül olarak kabul ederler. Böyle bir ifadeyi saraya aşırı baĝlılığın bir tezahürü olarak anlamak gerekir.

NÂŞİD'i padişaha kötüleyerek saraydan uzaklaştırılmasına sebep olanların, onun eleştiri oklarından nasibini alan, şairlerin, zahid, vaiz, rakip gibi sıfatlar yakıştırdıkları kişilerden oldukları düşünülebilir. Nitekim o bu şahıslar için şunları söyler:

“Rakîbüñ cevherinde âb-ı şafvetden eser yokdur
Anuñ ‘arz-ı hulüşü hem ‘arazdır hem mefâriķdir

Müsellemdir ki olmaz piş-rev tül-ı emel çünkim
Düşen ehl-i kemâle dâimâ kaķ’-ı’alâyıķdır

Mübâyindir ahîbbâ-yı zamânuñ tavrı bil NÂŞİD
Mutâbık şüretâ ammâ ki ma’nâ nâ-muvâfıķdır”⁶³

⁵⁵ G: 070.

⁵⁶ B: 09.

⁵⁷ B: 11.

⁵⁸ SÜLEYMANFAİK Mecmua. İÜM Ktp. T. Y. Kit. 9577. 3^a. yr.

⁵⁹ ES'AD: Bâĝçe-i safâ-endüz. İÜM Ktp. T. Y. Kit. 2095. 213^byr.

⁶⁰ FATİN. Hâtîmetü'l-eş'âr. İstanbul 1271. 388. s.

⁶¹ RÂMİZ, Hüseyin: Âdâb-ı Zurafâ. İÜM Ktp. T. Y. Kit. 91. 255^b. yr.

⁶² ŞEFKAT, Abdülfettah: Tezkire-i Şefkat. İÜM Ktp. T. Y. Kit. 3916. 79^b. yr.

⁶³ G: 025. B: 6, 7, 8.

Hal tercümesinde “ve gâh erbâb-ı kîne-pejûhuñ vüŝâtına mübtenî mahrûse-i Yenişehir Mîr-i mîrîsi muhavvel-i ‘uhde-i Mîrîsi kılınmağla tanzîmi bahânesiyle mahall-i merķûma iclâ-güne tekdîr ü tağrîb olunup...”⁶⁴ biçiminde ifade edildiği üzere düşmanları onun İstanbul’daki varlığından rahatsız olmuşlar ve Yenişehir’e sürülmesini sağlamışlardır.

NÂŞİD’in Yenişehir’e sürülmesini SÜLEYMAN FAİK Efendi onun sivri dilli oluşuna bağlayarak şu hikâyeyi anlatmaktadır: “Hamîd Halîl Paşa’nın sadâretinde ziyâretine varıp minder kenarına ku’ûd etmekle müşârün ileyh ikrâm kaçdıyla yukarı buyrun dedikde ayağında yakı var diyüp çünkü Nîkrîs marazına mübtelâ olduğundan müşârün ileyh dahı bed’-i kelâm ile ‘illet-i huccetini der-pîş eyleyip “Yağınız işliyor mu faydasını gördünüz mü?” dedikde “Evvel işlemiyor idi, hele sonra İstorağoğlu yakısı buldurdum, andan işlemeye başladı.” diyerek müşârün ileyh İstorağoğlu hizmetinden neş’et eyledigine ta’rîz kasd etmekle o dahı kendüyi bir kaç gün sonra bir me’mûriyyet-i nâ-münâsible Yenişehir Fenar’ına def’ eyledi.”⁶⁵

Yukarıdaki fıkrada şairin “nikrîs” yâni “gut” hastalığına yakalandığını görmekteyiz. Çok kırmızı et yiyen ve çok içki içen erkeklerde görülen bu hastalık şairin bu devrede rahat bir hayat yaşadığına delil teşkil etmektedir.

İstanbul’dan uzakta geçirdiği süre NÂŞİD’in hayatının en kötü günleridir. Saraydaki itibarı gitmiş, her gün sohbet ettiği dostlarından, şair meclislerinden uzak kalmıştır.

Böyle bu mertebede terk-i mürüvvet bilmem

Devr-i nâ-sâz-ı felekden mi ahibbâda mıdır⁶⁶

diyerek kafasındaki sorulara çözüm bulmaya çalışan NÂŞİD umudunu kaybetmeyip

“Hiç var mıdır ‘aceb ki ğam-hânede tamâm

Ķahr-ı zamânı çekmeyerek şâd-mân olur

Etdiklerine cümle nedâmet gelip tamâm

Yâd eyler ol da NÂŞİD’i bir gün zamân olur”⁶⁷

ve

Dest-i cevriñ hânümân-ı kalbi vîrân etsede

Yek-nigâh-ı iltifâtunî bâ’iş-i ta’mîr olur⁶⁸

diyerek avunmaya çalışır. Ancak bu avuntu boŝa çıkacaktır. Çünkü düşmanları gayelerine ulaşmışlar onu padişaha unutturmuşlardır. Aşağıdaki şiirde gurbette çektiği derin ızdırabı dile getirir:

⁶⁴ Tercüme-i sâhib-i divân. 3^a. yr.

⁶⁵ SÜLEYMANFAİK. Mecmua. İÜM Ktp. T. Y. Kit. 9577. 3^a. yr.

⁶⁶ G: 006. B: 6.

⁶⁷ G: 030. B: 7, 8.

⁶⁸ G: 031. B: 4.

- “1. Vişâlınden o mâhuñ âh kim mehcûr olup kaldım
Mişâl-i bülbül-i şürîde gülden dür olup kaldım
2. Kemâl-i ıztrâbımdan kebâb oldu dil-i zârım
Şerâr-ı nâr-ı gamla hayf kim mahmûr olup kaldım
3. N'ola pâmâl-i envâ'-ı hakâret etseler cismim
Hemân çün şîşe-i işkeste ben mekşûr olup kaldım
4. N'ola akşa gözümden rûz u şeb deryâ gibi yaşım
Atıldım dest-i cevr-i dehr ile mehcûr olup kaldım
5. Benim-çün n'ola ağılarsa vuhûş-ı deşt-i şahrâ hep
Giribân-çâk-i hasret derd ile ma'zûr olup kaldım
6. Tutuşdursa n'ola sakf-ı sipihri şu'le-i âhım
Derûn-ı sinede hem-hâlet-i tennûr olup kaldım
7. Dil-i mecrûhuna rahm eyle 'ömrüm NAŞİD-i zârûñ
Derûn-ı külhan-ı gamda yatıp mahşûr olup kaldım”⁶⁹

Dost meclislerinden, sevdiklerinden ayrı kalmanın verdiği acıyla aşağıdaki içli sözleri söyler:

- “1. Geceler tâ şubha dek encüm-şumâr-ı hasretim
Külhan-ı pür-düd-ı âteş-zâr-ı nâr-ı hasretim
2. N'ola ağılarsa felek rahm eyleyip her dem baña
Ben esir-i kayd-ı hicr-i hârîr-ı hasretim
3. Kimseler bilmez benim hâl-i dil-i pür-derdimi
Neş'eden mehcûr olan mest-i humâr-ı hasretim
4. Dağlar açsam 'aceb mi bu dil-i süzânıma
Mübtelâ-yı zahm-ı tîğ-ı tâb-dâr-ı hasretim
5. Tâ derûnumdan tutuşsam n'ola nâr-ı hicr ile
Gülşen-i miñnetde güyâ kim çenâr-ı hasretim
6. N'ola bülbüller gibi feryâd edersem rûz ü şeb
Goncasından dür olan bimâr-ı zâr-ı hasretim

⁶⁹ G: 061.

7. Var mıdır 'âlemde NAŞİD ben gibi bir hasta-dil
Bahr-ı hicrâna şalınmış bî-kinâr-ı hasretim⁷⁰

Onun acısı yalnızlıkla sınırlı kalmamış yüksek rütbeli bir memur olmasına rağmen şair tabiatının ve Enderun'da dış dünyadan uzak bir hayat sürmesinin neticesi olarak çeşitli maddi sıkıntılar da çekmiştir. III. SELİM'e yazdığı bir kıtada çektiği maddi sıkıntıyı şöyle anlatır:

"Emek-dâr-ı kadîmüñ 'abd-i mevrûşuñ kulun NAŞİD
Ümîd-i lutf edip ihsân umar şimdi efendimden

Ki ya 'ni vâlid-i mağfûrunuñ ihsânı bir yâkut
Teberrük eylemişdim 'âkıbet aldı felek elden⁷¹

SİLAHDAR Muhammed Efendi'nin oğlunun doğumuna düşürdüğü bir tarihte hem gurbette çektiği sıkıntıları hem de uğradığı haksızlığı dile getirip SİLAHDAR Muhammed Efendi'den yardım ister:

"Du'â-gü-yı kadîmüñ çâker-i ihlâş-endîşeñ
Enişdir kâmma bir hoşça fermân-ı beşâretle

Ki senden özge yokdur melce'î devleti Sultânım
Kime etsin ifade hâlimi izbâr-ı zilletle

Yine her derdine dermânı senden eyler ol ümmîd
Merâhim-perverâ memnûn kıl afnî himâyetle

Çıkaldan Enderûn-ı Pâdişâhî'den ki üç yıldır
Kirâlar güşesinde kaldım ervâ'-ı haşâretle

Efendim cümle ma'lûmüñ ki akrânım olanlardan
Çirâğ oldu kimi mansûbla kimisi vezâretle

Bakılsa imtiyâzım yok mudur emsâlîme yohsa
Trâz-ı ma'rifette dâniş ü feyz-i dirâyetle

Bilindi maṭlabuñ NAŞİD yeter taşdî'-i nâ-hem-vâr
Uzatma mâcerâyı gayrı gel kayd-ı kitâbetle

Cihân turdukça tursun mesned-i ikbâlde zâtuñ
Bu bendeñ kâmm alsın sâye-i lutfuñda rif'atle⁷²

70 G: 064.

71 K: 07. B: 3, 4.

72 T: 09. B: 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21.

Yukarıdaki beyitler haksızlığa uğramasının onu ne kadar yaraladığını göstermektedir. Akranları ikbal basamaklarını rahat adımlarla çıkarken o sevdiği her şeyden uzak bir halde, unutulmuşluk ve yalnızlık içinde yaşamaktadır. Böyle sürgün yaşamak sadece NÂŞİD'e mahsus bir özellik olarak kalmamış onun soyundan gelen NÂMIK KEMAL'e de sirayet etmiştir.

Ancak bu durumdayken bile düşmanlarından hiçbirine boyun eğmemiştir. Sultan III. SELİME yazdığı bir medhiyyede şunları söyler:

1. Ey cihânı hüsn-i ahlâkıyla memnûn eyleyen
V'ey veliyyü'n-ni'met-i 'âlem şeh-i hâtır-şinâs
2. Tâ zamân-ı vâlid-i mağfûrdan bu âna dek
Etmedim bir kimseden ihsân-ı hil 'at iltimâs
3. Bu günü gözlerdim ey mihr-i sipihr-i saltanat
Âfitâb-ı cûd u in'âmûndan edem iktibâs
4. Şad-hezârân şerm ile dâmân-ı ihsânıñ tutup
İster ey Şâh-ı kerimül-menkabet bir kat libâs
5. Yalûñuz bir ben miyim ey kân-ı lutf u merhamet
Rûh-ı 'âlemsin 'inâyet senden ister cümle nâs
6. Ey benim şevketlü hünkârım du'â-yı hayruña
Rûz u şeb mevkuñdur hep cümle a 'zâ vü havâs
7. 'Abd-ı mevrûsuñ kadîm-i çâkeruñ NÂŞİD kuluñ
Çok zamânlardır ki çekdi derd ile bîm ü hirâs
8. 'Ayn-ı cûd u merhametseñ ey kerim ibni kerim
Hâtırûndan çıkmasın ol bende-i şıdk-iltibâs"⁷³

Nihayet bu samimi yalvarışları [1203/1788-89] yılında tahta çıkan şair yaradılışlı III. SELİM'in dikkatini çeker. Babasının yakın dostu bildiği NÂŞİD'i aynı tarihte tekrar Enderun'a alır ve bununla da kalmayarak hal tercümesinde "...dâver-i devrân ü kerem-ülfet-i pâşâh-ı kadr-dân ve sâ'î-i rızâ-yı meyâmin-i iktizâ-yı hudiv-i cihân-bân ve Emîne Sulţân binti 'Abdü'l-hamîd Hân merhûmuñ kethüdâlığı rütbesin dahı ihrâz ile mezîdü's-şân olup..."⁷⁴ biçiminde anlatıldığı üzere EMİNE Sultan'm Kethüdâlığı görevine getirir. Artık NÂŞİD için kötü günler sona ermiş mutlu bir hayatın kapıları açılmış, eski itibarını kazanıp III. SELİM HAN'ın meclislerinde boy göstermeye başlamıştır. [1203/1788-89] ile [1205/1790] yılları arasında yazdığı

⁷³ K: 02.

⁷⁴ Tercüme-i sâhib-i divân. 3^b. yr.

kaside ve tarihlerin çoğu III. SELİM'e övgü niteliğini taşımaktadır. Padişahın tüfek atışlarına tarihler yazıp cirit oyunlarını tasvir etmektedir. Bu devreye ait olduğunu düşündüğümüz gazellerinde ise bir neşe havası hissedilmektedir. Nitekim aşağıdaki gazelle hem duyduğu sevinci hem de hem de padişaha olan derin sevgisini terennüm etmektedir:

- “1. Şubha dek ol mäh ile meşrebçe ârâm eyledik
Sâyesinde ol şehüñ biz def' -i 'âlâm eyledik
2. Neşve-i la'l-i lebinden feyż-yâb oldu bu şeb
Sâgar-ı şevvâli bezm-i ülfete câm eyledik
3. Dâmen-i nâzın öpüp şad şive-i âdâb ile
Hâlimizce ol şeh-i zi-şâna ikrâm eyledik
4. İltifâtın gördük ol şüh-ı melâ'ik-ı haşletüñ
Devlet-i hüsninde bayrâm üzre bayrâm eyledik
5. Vermiş ol şâh-ı cihânım lutf ile 'uşşâkına
NAŞID-i dil-ı haste-hâli nâ'il-i kâm eyledik”⁷⁵

Aşağıdaki gazel de III. SELİM'e yazılmış gibidir:

- “1. Efendim nür-ı 'aynım pertev-i çeşmân-ı cânımsın
Şehen-şâh-ı melâhat pâdişâh-ı hüsn ü ânımsın
2. K'o geçsin tabla-i şadr-ı dile tır-i müjeñ cânâ
Beni ğurbâl-ı nûk-ı cevri eden kaşı kemânımsın
3. Bilirsin nâz-dârân-ı ğamuñ esrâr-ı pinhânın
Nezâket-âşinâ tûñ-zebânım nükte-dânımsın
4. Efendim ben seni terk eylemem tâ 'ömrüm olduğça
Benim sen bâ'ış-ı şevk-ı hayât-ı câvidânımsın
5. Eşigüñde en ednâ çâkerüñdür NAŞID-i şeydâ
Şehen-şâh-ı melâhat pâdişâh-ı hüsn ü ânımsın”⁷⁶

Müzeyyel bir gazelinin zeyl kısmında ise III. SELİM'e adını anarak teşekkür etmektedir:

“Va'de-i ferdâya şaldı NAŞID-i dil-ı hastayı
Türmadı 'ahdinde zâlim nakz-ı peymân eyledi

75 G: 046.

76 G: 072.

Şeh Selim'ün 'ömr ü 'ikbâlin füzûn etsin Hudâ
Bu dil-i bîmârıma her türlü dermân eyledi

Kaddimi yâ gibi bükmişken sipihrüñ miñmeti
Rast kıldı tîr-veş çün luğ u ihsân eyledi

Vaktini şarf etdi tedbîr-i umûr-ı devlete
Hak muzaffer eylesin sa'y-i firāvân eyledi

Şu gibi nağd-i hazâyin şarf edip ol şâh-ı dîn
Sîm ü zer bahşâyışın bî-hadd ü pâyân eyledi"⁷⁷

Ancak maalesef gurbette geçen acı dolu günlerden sonra tam rahata kavuşmuşken [1206/1791] yılında aniden rahatsızlanmış ve kendisinin belki de son şiirlerinden birinde "Otuz kırk yıl kadar vardır ki bu dünyayı seyr ettik" biçiminde söylediği mısradaki gibi henüz kırk iki yaşındayken hayata gözlerini kapamıştır. Hal tercümesinde "...imrâr-ı melevân hengâmında vücûd-ı nâzik-terlerinde bazı 'illet-i müzmine zuhûruyla edviyye-i isât-ı vâhî vü 'azâyim-i neffâs-ı mütenâhî kâfi vü mütelâfî olamayup altı senesi rebî'ül-evvelinüñ dördüncü yevm-i şelâşede rûh-ı sa'âdetleri bu müşerrif-i zevâl-i sarâ-yı nâ-pâyidârdan 'âzim-i takdîs-i huld-ı berîn ve na'ş-ı lafızları Üsküdar'da ihyâ-kerde-i cenâb-ı Mustafâ Hânî Ayazma câmi'-i şerifi hazîresinde bi-emr-i hümâyûn cenâb-ı pâdişâh-ı felek-temkîn tazcî' u tedfîn olmuştur." biçiminde anlatıldığı üzere [1206/1791] yılı rebî'ül-evvelinin dördüncü Salı günü vefat etmiş ve III. SELİM'in emriyle Üsküdar'daki Ayazma camiine gömülmüştür.

SÜLEYMANFAİK ölüm sebebini "...sâ'ir birâderleri râbıtasız âdemler olduğundan umûr-ı devlete nâ-becâ müdâhale etmeleriyle nezd-i hümâyûnda müştâgil olduklarında bunun dañı hakkında isnâden li'l-bâb iştiğâl vukû'a gelip binâen 'aleyh ekşer zevâl-i ikbâl-i 'ömr ile hastalanıp intikâl-i ahret eyledi."⁷⁸ diyerek kardeşlerinin yaptıklarına bağlamaktadır.

Ölüm sebebi ne olursa olsun hal tercümesinden de anlaşılacağı gibi NÂŞİD padişahın da katıldığı bir cenaze töreniyle hakettiği saygıyı görerek defn edilmiştir. Bu gün Ayazma camiinin haziresindeki mezarı son derece iyi korunmuş bir şekilde durmaktadır.

Ölümüne SURÛRİ şu iki tarihi söylemiştir:

"NAŞİD İbrâhim Bey göçmekle erbâb-ı hüner
Oldu mahrûm-ı 'avâ'id biñ iki yüz altıda

Lafzan ü ma'nen dedim târîh-i sâl-i riñletün
Vâh göçdü mîr NÂŞİD biñ iki yüz altıda"

ve

⁷⁷ G: 102. B: 11, 12, 13, 14, 15.

⁷⁸ SÜLEYMANFAİK Mecmua. İÜM Ktp. T. Y. Kit. 9577. 3^a. yr.

“Azm edip divân-ı Hakkâ mîr-i erbâb-ı suhan
Fırkat-ı mazmûna beyti eyledi mâtem-serây

Hasretiyle şi'r ü inşâ hâk ber ser-rîğden
Ceyb-i kâğıd çâk ü mefhûm-ı şarîr-i hâme vây

Nükte-dânlıkda hüdîv-i dehre olmuşken nedîm
Nakl edip dünyâdan oldu mahrem-i kurb-ı Hudây

Eşk-i ihvân gibi hâk-i merkadinde sū-be-sū
Olsun âb-ı rahmet feyyâz-ı mutlak cebhe-sây

Hecri nâlân etdi yârânı olup kendi hamûş
Murg-ı rûhu bâğ-ı cennette ola destân-serây

Bûlbûl-i kudsî SURÛRî'ye dedi târihini
NÂŞİD İbrâhim Bey gülzâr-ı 'adni kıldı cây

SURÛRî'nin tarihlerinden ikincisi şairin mezar taşında yazılıdır. Bunlardan başka “*Surûrî Mecmû'ası*”⁷⁹ndaki SÜNBU'L-ZÂDE VEHBÎ'nin “Maqâm-ı NÂŞİD İbrâhim Bey a'lâ-yı 'adn olsun” şeklindeki mısraı da ölüm yılını yansıtan tarihlere eklenebilir.

Genç denilebilecek bir yaşta hayata gözlerini yuman NÂŞİD İbrâhim Bey devrinde sevilen bir şahsiyet olarak görünmektedir. İstisnasız, bütün kaynaklar onun tatlı dilli ve kibar olduğu üzerinde birleşirler. ŞEYHGÂLİB gibi devrin en büyük şairinin ona hürmet göstermesi dikkat çekicidir. NÂŞİD'in yaptırdığı bir konak için söylediği tarih kıtasında GÂLİB şöyle der:

**“NÂŞİD İbrâhim Begüñ Müceddiden Binâ
Eyledikleri Konağa Söylenen Târihtir**

Bermekiyyü'l-hşâl NÂŞİD Beg
Kim odur ced-be-ced kerîmü'n-nâs

İktizâ-yı 'ulüvv-i tab'ından
Yapdı bu beyti âsümân-cinâs

Şanki bu hâneye bu kâşâne
Ceyb-i cânânda dürc-i pür-elmâs

Şâh-beyt-i kâşide-i vahdet
Kesret-âmîz ü şâ'ir-âne libâs

⁷⁹ AHMED CEVDET: *Surûrî Mecmû'ası*. İstanbul 1299. 82. s.

Ma'rifet-hâne-i felek-ferheng
 Kâlb-i 'ârif-veş ülfet-istînâs

Münderic anda mağz-ı fazl u hüner
 Beyt-i ma 'mürdur sarây-ı havâs

Ehl-i ma 'nî derûnudur güyâ
 Kim anuñ vüs'ati bîrûn-ı kıyâs

Hemçü şandük-ı sâ'a pâk-edevât
 Bi't-tabî' ferş ü şadri kâdr-şinâs

Kaşr-ı vâlâ-yı huld-ı 'irfândır
 Aña beñzer mi çarh-ı köhne-harâs

Lâne-i şâ'ir-i hüma-yı himem
 Maflâ'-ı şubh-ı şâdık-ı enfâs

Şâhibi her nefes çü şubh-ı tarab
 Ola handân edip Hudâ'ya sipâs

GALİB inşâdına dedim târîh
 Encümen-gâh-ı feyz-i pâk-esâs⁸⁰

Hayatı boyunca GALİB'le çekişen SURÜRİ' de ona aynı saygıyı göstermektedir. İki zıt karakterdeki insana da kendisini sevdirmesini bilen NÂŞİD İbrâhim Bey'in özellikle kendisi gibi doğuştan şair olan kişilerle iyi anlaşığı söylenebilir.

Sevmediği kişilere karşı ise eleştiri oklarını yöneltmekten çekinmez. Ancak bu asla, NEF' de olduğu gibi hakarete varacak derecede değildir. NÂŞİD İbrâhim Bey'in taşlamaları daha ziyade bir nükte edası içerisindedir. *Nevâdirü'z-zurafâ'* dan aldığımız aşağıdaki fıkrâ bahsettiğimiz özelliğini yansıtacak niteliktedir. Fıkrâ şöyledir:

“Sultân MUŞTAFÂ Hân-ı Şâlisin mâbeyncileri olan şâ'ir-i meşhûr NÂŞİD İbrâhim Bey ile nice zamandan sonra Darbhâne emîni iken vefat eden KANBUR MUŞTAFÂ Bey'in aralarının şeker-âb olduğunu Hâkân-ı müşârûn ileyh teferrûs buyurur. Bir münasebetle MUŞTAFÂ Bey'in mührüne nazar eyledikde sâdece ismi mahkûk olduğunu görür. “Bizim NÂŞİD Bey sana bir beyit söylesin mühtir ittihaz eyle.” diye ferman buyurur. NÂŞİD Bey dahi huzûr-ı hümayûnda bulunup bi'l-bedâhe “Efendim ben MUŞTAFÂ Bey'e bir mühtir beyti söyledim, ama begenmiyor.” der. Hâkân-ı merhûm beyti su'al etmekle derhâl

⁸⁰ ŞEYHGÂLIB: *Dîvân. KALKIŞIM*, Muhsin. Ankara. 1994. 146. s.

Be-hāk-i kabr-i nā-pāk-i Yānaki

Şeved hāsıl murād-ı Kanburāki

beytini inşād eder. Meclise kahkaha-bahş-ı lefâfet olur.”⁸¹

Sonuç olarak NÂŞİD İbrahim Bey devrinin seçkin insanların sevgi ve saygısını kazanmış, tatlı dilliliği, kibar kişiliği ve dokunaklı söz söyleyiciliği ile dost meclislerinin aranan kişisi olmuş, ince yaradılışlı bir Osmanlı aydını olarak karşımıza çıkar.

⁸¹ ÇAYLAK, Mehmet Tevfik (ö. 1892): *Nevâdirü'z-Zurafâ*. (Mecmû'a min Nevâdiri'l-üdebâ ve Âsâri'z-zurafâ) İstanbul 1287. 265. s.

EDEBİ KİŞİLİĞİ

1- TEZKİRE YAZARLARINA GÖRE ŞAİRLİĞİ:

FATİN Efendi'nin “nüktedân bir şâ'ir-i âteş-zebân”⁸² olarak değerlendirdiği NÂŞİD'i, ŞEFKAT ise “Hadd-i zâtında zât-ı ma'ârif-simâtları cem'-i ma'ârifde yegâne suhan-perdâz-ı şâ'ir-i mu'ciz-tırâz olup zâde-i tab'-ı ra'naları meşhûr cümle 'indeinde maqbûl suhan-perdâz-ı 'âlî-kâdrdir.”⁸³ şeklinde nitelendirerek onun muasır şairler arasında müstesnâ bir yere sahip olduğunu ifade etmektedir. RÂMİZ Efendi de “Hakkâ ki ol nûr-ı mahmidet-şemîr çâbük-süvâr-ı 'arşa-i hüsn-i ta'bir bir şâ'ir-i bî-nazîrdir ki ma'ârif ü kemâl ile tanin-endâz-ı heft-âsümân u güşâd-ı tab'-ı NÂŞİD'i olan güftâr-ı dil-şikârları reşk-âver-i hüner-verân ve maksûd-ı cümle-i suhan-dân-ı zamân olur.”⁸⁴ diyerek ŞEFKAT'in görüşünün paralelinde fikirler ileri sürmektedir. Hatta “şu'arâ-yı eslâfdan NÂBİ vü ŞÂBİT dahı âsime-ser ü sâkit kılması 'ayyârındır.”⁸⁵ diyen MÜSTAKİM-ZÂDE onu edebiyatımızın önde gelen şairlerinden NÂBİ ve ŞÂBİT'ten üstün tutmaktadır. Tezkirelere mahsus bir özellik olarak değerlendirilebilecek olan bu aşırı saygı ve övgü, diğer şairler için aynı hassasiyetin gösterilmediği de düşünülürse tamamen göz ardı edilmemesi gereken bir değerlendirme olarak kabul edilmelidir. Hatta *Hâtimetü'l-eş'âr* dışında kalan bütün tezkirelerin bir kaç büyük şair haricinde onun hal tercümesine ve şiiirinden örneklere en geniş yeri ayırmaları yukarıda geçen övgü dolu ifadeleri kanıtlar niteliktedir. Enderun şairlerinin hal tercümelerini toplayan ÂKİF MEHMED'in⁸⁶ NÂŞİD'in dîvânının başındaki hal tercümesini bütünüyle eserine alması da söz ettiğimiz görüşlere eklenebilir.

2- ETKİLENDİĞİ YABANCI ŞAİRLER:

Hal tercümesindeki “...Şâ'ib ü Şevket hayrân leâfeti ve neşr ü inşâsınuñ Nâbî vü Nergisî bîhüd...”⁸⁷ şeklindeki ifadelerden anlaşılabilceği gibi Türk asıllı İran şairlerinden SÂİB ve ŞEVKET gibi Sebki Hindî'nin hikmet vadisindeki en büyük iki şahsiyetini örnek alan NÂŞİD bir gazelinde bu hayranlığı açıkça ifade etmektedir:

1. Çerâğ-ı hüsnü şem'-i bezm-i ünsiyyet midir bilmem
Yahod bir âfitâb-ı maşnık-ı ülfet midir bilmem
2. Bu rütbe iltifâtunı sevdiğim agyâr-ı bed-gişe
Bu da resm-i cefâda başka bir şan'at midir bilmem

82 FATİN. *Hâtimetü'l-eş'âr*. İstanbul 1271. 388. s.

83 ŞEFKAT, Abdülfettah: *Tezkire-i Şefkat*. İÜM Ktp. T. Y. Kit. 3916. 79^b. yr.

84 RÂMİZ, Hüseyin: *Âdâb-ı Zurafâ*. İÜM Ktp. T. Y. Kit. 91. 255^b. yr.

85 MÜSTAKİM-ZÂDE, Süleyman Sadettin: *Tuhfe-i Hattâtin*. 68. s.

86 ÂKİF, Mehmed: *Mir'ât-ı Şi'r*. Millet Ktp. Ali Emîri Tarih. 773. 171^a. yr.

87 *Tercüme-i Sâhib-i Dîvân*. 4^a. yr.

3. Vüfûr-ı nûr-ı hüsniñ olmada günden güne efvûn
Derûn-ı mihre dâğ-ı gıbtâ-i ğayret midir bilmem
4. Yine bir vâdi-i nâ-refte-i cevre sülûk etdüñ
Bu vaz'-ı nâ-pesendüñ mücib-i şöhret midir bilmem
5. Tavâf-ı Ka'be-i küyuñda bî-ârâm olur diller
Ser-i küyuñ dolaşmak mücib-i cennet midir bilmem
6. Olur başı berâber çarha dil-bend-i ser-i zülfüñ
Hümâ-yı ğisuvânuñ şeh-per-i devlet midir bilmem
7. Berât ile verilmiş saña şâhım kişver-i hûbî
Kaşuñ tuğra-i resm-i hâme-i kudret midir bilmem
8. Güzel vâdiler icâd eyledüñ üslûb-ı hikmetde
Nigâhuñ âşinâ-yı nüsha-i hikmet midir bilmem
9. Kumâş-ı nazma NAŞİD nev-nesic-i tâze tarh etdüñ
Edâ-yı Sâ'ib'üñ hem-hâlet-i Şevket midir bilmem"⁸⁸

Yukarıdaki gazel onun hem adını açıkça andığı iki şaire yaklaşmak istediğini hem de Sebki-Hindî tarzını benimsediğini göstermektedir. Nitekim

"Dilde fikr-i 'arız u la'lünde dil ârâm-yâb
Âbda âteş firûzân mevc-zen âteşde âb"⁸⁹

ve

"Temâşâ eyleyenler şu'le-i âh-ı dil-efrûzum
Amı âşüb-hiz-i çarh-ı heft-ecrâm şanmışlar"⁹⁰

gibi beyitlerle

1. Ham-geşte edip kaddimi yazû-yı maḥabbet
Bükdü resen-i takati bâzû-yı maḥabbet
2. Nâ-kâbil olan tab'a ne kâbil eşer etmek
Ta'ûr-i cihân etse de ger büy-ı maḥabbet

⁸⁸ G: 058.

⁸⁹ G: 005. B: 1.

⁹⁰ G: 016. B: 2.

3. Bî-hüde güşâd eyledi dil perde-i râzı
Âgüşumuza gelmedi bânü-yı maḥabbet
4. Bâlâ-rev olur âteş-i dil-germi-i 'aşkı
Hem-bezm olalı ol büte zânü-yı maḥabbet
5. Sencide-i mizân-ı dü-çeşm olup âḫir
Şaçıldı ser-i küyuña incü-yı maḥabbet
6. Bî-hüde midir böyle perişânî-i kâkül
Her târına biñ dil geçirir müy-ı maḥabbet
7. NAŞİD gibi üftâde-i çâh-ı zekân olmuş
Şarkıntılık eyler hele gisü-yı maḥabbet"⁹¹

şeklindeki gazelde bu özelliği görmek mümkündür.

3- ETKİLENDİĞİ YERLİ ŞAIRLER:

Bu iki Sebk-i Hindî şairinin dışında kendinden önceki şairlerden NÂBİ ve NEDİM'i kendine örnek alan NAŞİD'in dîvânında edebiyâtımızda ekol olmuş bu iki şahsiyete yazdığı nazirelere rastlamak mümkündür.

"Eğer Nâbî vü Bâkî sağ olaydı 'aşr-ı pākünde
Temâşâ etselerdi böyle bu tertüb-i divânı

El arkasın zemîne eyleyüp ikrâr ederlerdi
Bu nazm-ı dil-keşüñ görse cihânüñ nükte-sencâmı"⁹²

şeklindeki beyitlerde sevdiği şairlerden isimleriyle bahsetmektedir.

1. Giribân-ı cemâlün matla'-ı mihr-i meşâriktir
Tecellî-zâr-ı 'aşka nür-ı ḥüsnün lem'-i bâriktir
2. Görünce zîr-i târ-ı kâkülünde rüy-ı gül-rengi
Şanırlar sünbülîstân içre bitmiş bir şakâyıktır
3. Tıyar evvel-bakışda nükte-i ser-püş-ı âmâli
Nigâhuñ vâkıf-ı sırr-ı zamîr-i kalb-i 'âşıktır
4. Hâlâvet-bahş olur ehl-i dile güftâr-ı şîrinün
Lebüñ mışr-ı melâhatde mükerrer şehd-i fâyıktır

⁹¹ G: 018.

⁹² K: 04. B: 32, 33.

5. Rumûzât-ı kitâb-ı hüsnüñ ezber haylî müşkil dir
Varılmaz mâverâ-yı gavrına bir bahr-ı râyık dir
6. Raķībüñ cevherinde âb-ı şafvetden eser yok dur
Anuñ 'arz-ı hulûşı hem 'arâzdır hem mefârik dir
7. Müsellem dir ki olmaz piş-rev tül-ı emel çünkim
Düşen ehl-i kemâle dâimâ kaķ'-ı 'alâyık dir
8. Mübâyindir aķıbbâ-yı zamânuñ tavrı bil NÂŞİD
Muķâbık şüretâ ammâ ki ma'nâ nâ-muvâfık dir"⁹³

ve

- "01. Nice şerr etseler mihr-i hulûşum ittifaķ üzre
Olur nür-ı şadâķat müncelî zulm-ı nifaķ üzre
02. Seni cân ile sevdimse güneh-kâr olmadım 'ömrüm
Nedir cürmüm bütün hep cümle 'âlem bu siyâķ üzre
03. Hevâ-dârân-ı deşt-i 'aşķı tefüş eyledim bir bir
Olurmuş muttaşıl tâ Kays 'a dek bu iltisâķ üzre
04. Görürsün ey hayâl-i dil-rubâ gel hâne-i kalbe
Ki her bir revzeni nâzır feżâ-yı iştiyâķ üzre
05. Haķıfıdan feyz alup 'aks-i ruķuñ ger düşse şahbâya
Açılmış bir gül-i şad-berg olur sebzîn şâķ üzre
06. Çıķar bir ince yoldan şâh-râh-ı kûy-ı maķşûda
Miyân-bendin eger hall eylesek yârüñ vifaķ üzre
07. Kırılmışdur letâfetle binâ-yı hüsn-i dil-cûsı
O çâr ebrü büt-i 'âlem-pesendüñ tâķ tâķ üzre
08. Çemen-zâra döşenmiş sünbül-i sırâb olur güyâ
Düşünce kâküli haķ-ı nev-i ruhsâr-ı aķ üzre
09. Görüp biñ nâz ile dil-keş-hurâm-ı kadd-i cânâm
Kalur hayretde her bir servi bâġuñ elbet nifaķ üzre

⁹³ G: 025.

10. Baña bu mışra'-ı berceste kâfidir hele NÂŞİD

Olur nūr-ı şadâkat müncelî zulm-ı nifâk üzere"⁹⁴

şeklindeki gazeller NÂBİ vadisinde başarıyla söylenmiş örnekler olarak kabul edilebilir. NÂŞİD sadece bu sahada başarılı olmakla kalmamış NEDİM tarzında yazdığı şarkılarında da aynı başarıyı göstermiştir. Aşağıdaki şarkı verdiğimiz hükmü doğrulayacak niteliktedir:

- "1. Şeh-levendim kanalım cām-ı şarāb-ı nāba
2. Şöyle nūş eyleyelim kim dönelim bītāba
3. Hele meyl etme pek erkenden efendim h'vāba
4. Ey meh-i evc-i leāfet çıkalım mehtāba

II

1. Bir iki muṭrīb-ı hoş-nağme olup bir iki saz
2. Geh beyāti okusun gāh çalıp nāz ü niyāz
3. Çıkalım şaḥn-ı çemen-zār-ı Küçüksu'ya biraz
4. Ey meh-i evc-i leāfet çıkalım mehtāba

III

1. Nev-hurāmım yine müstağrak olup kembāya
2. Tāze zīnet verip ol kāmēt-i müsteşnāya
3. Şarf-ı zihni eylemeyip ya'ni gam-ı ferdāya
4. Ey meh-i evc-i leāfet çıkalım mehtāba

IV

1. Geceyi gündüze tebdil edelim tā-be-seher
2. Şemsipaşa'dan edip semt-i Beşiktaş'a güzer
3. NÂŞİD-āsā okuyup böyle güzel şarkiler
4. Ey meh-i evc-i leāfet çıkalım mehtāba"⁹⁵

Şarkıların dışında da NEDİM'i örnek alan şairin babası RÂTİB Paşa'nın da tanzir ettiği aşağıdaki gazeli NEDİM'e naziredir.

- "1. Bak cism-i pāk-i dilbere ten söylerim saña
Seyr et cemāli vech-i ḥasen söylerim saña

⁹⁴ G: 092.

⁹⁵ M: 07.

2. Hâl-i siyâh-ı dilberi vaşf etme zâhidâ
Düşmez o söz dehânuña ben söylerim saña
3. Gerd-i ruhında sebz-i haç-ı nev-resini gör
Güller içinde taze çemen söylerim saña
4. Yanında gör rakîbi o gül-nahl-i işvenüñ
Gül-zâr-ı hüsn ü âna diken söylerim saña
5. Geldikde vaşf-ı zülfüne derseñ nedir sözüñ
'Anber derim ya müşg-i Hoten söylerim saña
6. Hışn-ı haşn-i vaşlına yâd el tokunmamış
Cism-i laîf-i yâri beden söylerim saña
7. Tır-i nigâh-ı gamze-i dil-düz-ı dilberi
İşler derûna sine-i dilin söylerim saña
8. Bir kerre bûs-ı la'lüne şâyeste olsam âh
Bakşañ ne tatlı tatlı suhan söylerim saña
9. Fıkr eyledikçe cevriñi NÂŞİD ol âfetüñ
Çekdiklerimi hayli miñen söylerim saña"⁹⁶

Kendinden önceki şairlerden NÂBİ ve NEDİM'i örnek alan NÂŞİD'in başka şairlere yazılmış nazire ve tahmislerine de rastlamak mümkündür. Bu şairlerden ilki SÜNBU'L-ZADE VEHBİ'⁹⁷dir. VEHBİ'nin

"Seni kim çekdi âyâ halvete hammâmdan gayrı
Kim aldı sineye âyîne-i endâmdan gayrı"⁹⁸

matlayla başlayan dokuz beyitlik gazelini tahmis eden NÂŞİD aynı gazeli

"Bu nazm-ı pâki NÂŞİD Vehbi-i üstâda 'arz et kim
Nice garrâ kaşide söylemiş şannânenen gayrı"⁹⁹

şeklindeki makta'ında ortaya koyduğu gibi tanzir etmiştir. Bundan başka

⁹⁶ G: 02.

⁹⁷ Sadettin Nüzhet E[RGUN] (Namık Kemal Hayatı ve Eserleri 22. s.) NÂŞİD'in SEYYİD VEHBİ'ye nazire yazdığını söylemekteyse de bu bilgi yanlıştır. Zira adı geçen gazel SÜNBU'L-ZADE VEHBİ'nindir.

⁹⁸ M: 04.

⁹⁹ G: 098. B: 10.

"Bu nazmı Vehbi-i mu'ciz-deme 'arz eyle kim NÂŞİD
Müşâkilidir kefinde hâmesi şü'bân-ı Mûsâ'ya"¹⁰⁰

şeklindeki gazelini de VEHBİ'ye nazire olarak yazmıştır.

NÂŞİD'in nazire yazdığı bir başka şair de HAMİD'¹⁰¹dir.

"Hamid-i nükte-sence NÂŞİDâ tanzîr ile şimdi
Nümâyiş bulmada gitdikçe tarz ü tavr-ı eş'anm

Hudâ dâ'im vücûdun hıfz ede gerd-i küdüretten
O mîr-i pâk-i tab'a haş bu kim her dem şenâ-kârim"¹⁰²

gençlik yıllarında yazıldığı anlaşılan bu şiirle, şair, üslûbunun şekillenişini kendine örnek aldığı kişi olan HAMİD'e yazdığı nazireyle gözler önüne sermektedir.

NÂŞİD'in III. SELİM'in emriyle tertip ve istinsâh edilen, çalışmamızda A nüshası olarak nitelendirdiğimiz dîvânının müstensihi hattat İHYÂ Efendi de şairin nazire yazdığı kişilerin başında gelir. Aşağıdaki beyitler İHYÂ'ya iki nazire yazan NÂŞİD'in ona gösterdiği hürmet konusunda ip uçları vermektedir.

"Bu nazmı NÂŞİDâ İhyâ'ya 'arz et kim anuñ tab'ı
Rumûz-âmûz-ı ders-i nüsha-i fenn-i belâğatdır"¹⁰³

"NÂŞİD cenâb-ı Hazret-i İhyâ Efendi'ye
Eyle nazire hâme-i rengin-cevâbdan

Evşâf-ı zâkı 'âlem-i 'irfânı pür kıla
Dâ'im zebân-ı midhatı her şeyh ü şâbdan"¹⁰⁴

Ayrıca NÂŞİD'in

"Râgıb-ı mu'ciz-deme tanzîr edince NÂŞİDâ
Oldu her beyti bu tarz-ı dil-keşûñ bir vird-i derd"¹⁰⁵

ve

"NÂŞİDâ Tefvîk'a 'arz eyle berât-ı şî'ri kim
Tekye-i 'irfânüñ oldu pîr-i şâhib-himmeti"¹⁰⁶

100 G: 093. B: 7.

101 HAMİD: Dîvân. İÜM Ktp. T. Y. Kit. 9767.

102 G: 062. B: 5, 6.

103 G: 036. B: 11.

104 G: 067. B: 8, 9.

105 G: 012. B: 5.

106 G: 100. B: 9.

şeklindeki beyitlerde saygıyla andığı RÂGİB¹⁰⁷ ve TEVĖİK¹⁰⁸ gibi şairlerden başka mahlasını belirtmemesine rağmen

"Sultân-ı dehre NÂŞİDâ tanzîr haddüñ mi seniñ
Mazmûn ü ma'nâdan eger bildigim olsun olmasın"¹⁰⁹

diyerek İLHÂMÎ¹¹⁰ mahlasıyla şiirler yazan III. SELİM'i de tanzir ettiği görülmektedir.

NÂŞİD'in yukarıda VEHBÎ'yi anarken bahsettiğimiz tahmisinden başka ŞERİF'¹¹¹in

"Dem-i nev-rûz erişdi başladı elhâna bülbüller
Nevâlarla tarab-sâz oldular devrâna bülbüller"¹¹²

beytiyle başlayan gazeliyle VAHİD'¹¹³in

"Vaşl edelden müttahid cânânımızla cânımız
Sinemizde cânışın-i cândır cânânımız"¹¹⁴

matla'lı gazeline yazılmış iki tahmisi daha vardır. Ayrıca ŞERİF'in divânının başında NÂŞİD'in 010 numaralı gazeliyle 32 numaralı müfredi yazılıdır.

4 ETKİLEDİĞİ ŞAIRLER:

Beğendiği şairlere gazeller sunan, nazireler yazıp tahmisler yapan NÂŞİD, kendi şiirini beğenenleri ve nazireler yazanları da anmaktan geri durmamıştır. Aşağıdaki beyitler bu duruma örnek olarak gösterilebilir:

"Es'ad-ı hōş-gü n'ola tanzîr-gü olsa olur
Bu gazel gâyetle sâde oldu hem de tâb-dâr"¹¹⁵

"Hâmid-i hōş-gü n'ola tanzîr ederse şi'rime
Böyle tarh-ı sâdeye NÂŞİD güzel tanzîr olur"¹¹⁶

Yukarıda NÂŞİD'in nazire yazdığı şairlerden olan HAMİD'in de ona nazire yazdığına dikkat edilirse şairlerin birbirlerine gazel sunma geleneğini devam ettirdiklerini söylemek mümkündür. Nitekim

"Zemîn-i tâzede böyle gazeller tarh edip gâhî
Suhan-sencân-ı 'aşra NÂŞİDâ bir 'arz-ı dâniş yap"¹¹⁷

107 KOCA RAGİB PAŞA: Dîvân. İÜM Ktp. T. Y. Kit. 5552.

108 TEVĖİK: Dîvân. İÜM Ktp. T. Y. Kit 5479.

109 G: 071. B: 6.

110 İLHÂMÎ: Dîvân. İÜM Ktp. T. Y. Kit. 5514.

111 ŞERİF: Dîvân. İÜM Ktp. T. Y. Kit. 5517.

112 M: 03.

113 VAHİD: Dîvân. İÜM Ktp. T. Y. Kit. 5490.

114 M: 05.

115 G: 010. B: 7.

116 G: 031. B: 8.

117 G: 07. B: 7.

"N'ola 'arz etse NÂŞİD nükte-perdâzân-ı ma'nâya
Zemîn-i tâzede bir bî-bedel ra'nâ gazeldir bu"¹¹⁸

ve

"Zemîn-i tâzede NÂŞİD bu tarîh-ı pāk-i renginün
'Aceb maḳbûl-ı tab'-ı şâ'irân-ı 'âlem olmaz mı"¹¹⁹

şeklindeki gazelleriyle devrin şairlerine şiirlerini sunup hem onların değerlendirmelerini öğrenmek isteyen hem de bir bakıma meydan okuyan NÂŞİD aşağıdaki sözleriyle şiirinin beğenildiğini iddia etmektedir:

"Nazîre söyleye hâlâ bu şî're dâver-i dünyâ
Bilinsin ol gül-i ra'nâ kimün cânânıdır kimdir"¹²⁰

"NÂŞİD erbâb-ı ma'ârifden olup tanzîr-cû
Böyle bu tarîh-ı nevi ser-nâme-i imlâya çek"¹²¹

Yukarıdaki beyitlerden de anlaşılacağı gibi meclislerde şairlerin birbirlerine şiir sunmaları geleneği içerisinde şiirleri devrin ma'ruf şairleri tarafından tanzir edilen NÂŞİD'in zamanında ne kadar çok saygı gördüğü ortaya çıkmaktadır.

Şairin nazîre yazdığı şairlerin de ona nazîre yazmasından başka devrin pek tanınmamış bazı şahsiyetleri de şairimize nazîreler yazmışlardır. Bunlardan biri de BAİS'¹²²dir.

"Ser-çeşme-i rüşen-güherân NÂŞİD Efendi
Lebrîz-i şafâdır dili çün sâgar-ı elmâs"

ve

"Nazîre Hâzret-i NÂŞİD Bey'e mümkün degül BAİS
Belâgatde zebân-ı hâmesi mu'ciz-beyân geçmiş"

şeklindeki beyitler şairimizin ne kadar takdir topladığını göstermektedir. Yukarıdaki beyitlerden birincisinde geçen "elmas" redifiyle yazılmış bir şiire şairin dîvânında rastlanmamaktadır. Nazîre yazılacak kadar beğenilmiş bu şiir, şairin müsvedde halindeki eserine eklenmeden başkalarının elinde kalmış olmalıdır. Yaptığımız araştırmada bu gazele rastlayamadık. Ayrıca bunun gibi bir çok şiirin varlığı da ihtimal dahilindedir. Zaman içerisinde bu ve benzeri şiirlerin bulunacağını ve gün ışığına çıkacağını ümîd ediyoruz.

5- KENDİ ŞİİRİNİ DEĞERLENDİRİŞİ:

Hal tercümesinde "ol mîr-i livâ-yı suhan bir zât-ı hüceste-simât idi ki câm-ı tab'ı ser-şâr-ı mey-i 'irfân ü sâgar-ı tab-âver-i zihni lebrîz ü feyazân-ı tâ'ir-i selîkası üç ma'ârifde

118 G: 076. B: 9.

119 G: 096. B: 11.

120 G: 034. B: 12.

121 G: 045. B: 8.

122 BAİS: Dîvânçe-i BAİS. İÜM Ktp. T. Y. Kit. 3757.

hümâ ile hem-ser belki dahı bālâ-ter ve tabî'at-ı pâki 'ultüvv rütbede sipihre berâber ân-ı yesİRde hezâr tâze hayâle mübâdir ve ednâ vaktde bedihe ve irticâlen bir kâsİde-i nazİre inşâdına kâdir gazeliyyât-ı nazm u nev-ber-i mazmûnuñ..." şeklinde söyleyiş gücüyle övülen NÂŞİD Bey aynı durumu I. ABDÜLHAMİD'e yazdığı bir tarih kitasında şöyle ifade etmektedir:

"Revâ mı tûî-i endişeye hâbs-i nefes şimdi
Ya ruḥşat vereyim mi esb-i ṭab'-ı pāk-i cevlâna

Tekellüfsüz bedihî nişf sâ'atde bu târiḥi
Yazıp 'arz eyledim ḥâk-i der-i şâh-ı felek-şâna"¹²³

Bu şiiri yazdığında henüz yirmi iki yaşında olduğu da düşünülürse NÂŞİD'in yaradılıştan gelen bir şairlik yeteneğine sahip olduğu söylenebilir.

Söz ustaları tarafından takdir toplayan bir şair olan NÂŞİD Bey sanatına olan güvenini şiirlerine yansıtmaktadır. Klasik edebiyatımızda sıkça görülen bu durum şairin şiir görüşünü aksettirmesi bakımından önemlidir. Aşağıdaki beyitlerde şair şiir erbabına meydan okuyarak kendine olan güvenini ortaya koymaktadır:

"Huşûşan kim zamânuñda benim ol şâ'ir-i ḥōş-gü
Cirid-i ḥâmeyi şarf eylesem meydân-ı imlâya

Verir şûriş miyân-ı fârisân-ı nazma ser-tâ-ser
Licâm-ı düldül-i ṭab'ı eger başlarsam irḥâya

Eger karşı atar var ise gelsin kilik-i eş'ârı
Semend-i ṭab'ımı sürsün benimle şâḥn-ı beydâya

Nice olur anılsın fâris-i şâḥn-ı hüner kimdir
Elimde ḥâme döndükçe 'aşâ-yı dest-i beyzâya

Üşenmezse eger gelsin bu meydân-ı maḥabbetdir
Benim gibi bedihî başlasın vaşfuñda itrâya

Berâber at başı birden koparsın şâḥn-ı mişvâra
Nübüd-ı ḥâmeyi ursun çıkarsın ṭâk-ı vâlâya

Degildir er miyânında hüner kim kendi zu'mıyla
Semend-i ṭab'ı oynatsın varıp bir cây-ı tenhâya

¹²³ T: 03. B: 12, 13.

Hüner oldur ki meydân-ı hünerde nîze-i kilki
Atıp tutsun cirîd-âsâ girince şahn-ı beyzâya

Kıcaqlarsa rikâb-ı himmetüñ ger tevsen-i tab'ım
Fezâ-yı nazmı teng ü târ edem erbâb-ı inşâya"¹²⁴

6- GAZELLERDEKİ ÜSLUP ÖZELLİKLERİ:

Gazellerinin makta'larında şairin üslûbu hakkında ipuçlarına rastlamak mümkündür. Nitekim,

“Bedîhî böyle tezyîn-i suhan tertüb-i ma' nâda
Bu günâ tâze mazmûn ile NÂŞİD feyz-i Bârî 'dir"¹²⁵

şeklindeki beyitte kendini överken sözü allayıp pullayıp manayı içine gizleyerek yepyeni bir söyleyiş ortaya koyduğunu söyleyen NÂŞİD, ayrıca şiirinin ilhama dayalı olduğunu da belirtmektedir.

“Zi-matla' tâ-be-makta' NÂŞİDâ nazmuñ muravvağdır
Ki âşâr-ı laţif-i hâme-i mu' ciz-beyânuñdur"¹²⁶

bu beyitte ise daha ileri giderek sözünü mucize olarak nitelendirmektedir.

“N'ola dil-süz olursa NÂŞİDâ mazmûn-ı eş'âruñ
Bağanlar 'ayn-ı inşâf ile germiyetlidir derler"¹²⁷

okuyanların içini yakan şiirler yazdığını söyleyen şair, şiirde yapmak istediğinin ne olduğu hakkında ip uçları vermektedir. Nitekim dîvânında göze çarpan en önemli özellik şairin sihr-i helâl diye nitelendirebileceğimiz bir söyleyiş güzelliğine sık sık yer vermesidir. Mûsikîye olan yatkınlığının yardımıyla sesli ve sessiz harfleri bir mûsikî âhengi içerisinde kullanıp bunu aruza olan hakimiyetiyle birleştiren NÂŞİD Bey, bu söyleyiş güzelliğini ince hayallerle de süsleyerek kendisinin "zemîn-i tâze" olarak vasıflandırdığı bir üslup oluşturmuştur. Nitekim

“NÂŞİDâ bu nev-zemîn-i tâzeye oldu redîf
Şâh-râh-ı nazm-ı renginimle yoldaş oldu gül"¹²⁸

“NÂŞİDâ bu gazel-i tâzeyi 'arz eyle hemân
Şimdi erbâb-ı kemâlât u elibbâda mıdır"¹²⁹

124 K: 05. B: 43-51.

125 G: 032. B: 7.

126 G: 027. B: 12.

127 G: 021. B: 9.

128 G: 054. B: 10.

129 G: 024. B: 7.

“Yine bir nev-zemîn-i tâze inşâd eyledüñ NAŞİD
Ki her bir lafzı oldu dâğ-sâz-ı sine-i hürşîd”¹³⁰

şeklindeki beyitlerde de yeni bir tarz ortaya koyma gayretini görmekteyiz. Örneklerini çoğaltabileceğimiz bu tür beyitlerde genellikle "nev-suhan", "tâze vâdî", "gazel-i tâze" gibi tamlamalar kullanılmıştır.

“Alınca ‘aks-i ruḥun ol mehûñ piyâle-i zer
Derûn-ı mihre girip sanki cilve etdi kamer”¹³¹

ve

“Ḥayâl-i târ-ı zülf-i ‘anberîni şîşe-i dilde
Yazılmış levḥa-i minâya güyâ resm-i sünbüldür”¹³²

gibi beyitler hal tercümesindeki "hezâr tâze hayâle mübâdir" hükmünü doğrulayacak güzellikte örnekler olarak görünmektedir.

“Ol vücûd-ı nâzûk-i simîne lâyıkdır eger
Târ ü pûd-ı pertev-i mehtâbdan olsa kabâ”¹³³

şeklindeki beyit ise NEDİM'in

“Güllü dîbâ giydin ammâ kırkırım âzâr eder
Nâzeninim sâye-i hâr-ı gül-i dîbâ seni”

beytinde olduğu gibi ince ve orjinal bir hayali canlandırmaktadır. Aşağıdaki beyit ise klâsik edebiyâtımızda pek karşımıza çıkmayan yeni bir hayalin göstergesidir.

Zihî çâk-i giribânım dahı ey şüh-ı hercâ'î
Gelü-yı şabr u sâmana kemend-i nârdır sensiz”¹³⁴

Bunların yanında

Bûs edip la'1-i lebin kocdum miyân-ı nâzûkin
NAŞİDâ ben nâ 'il-i iḥsâmı oldum cilventüñ”¹³⁵

şeklindeki beyitte görüldüğü gibi Klasik edebiyâtımızda pek rağbet edilmeyen hatta bu edebiyâtın kurallarının dışına çıkma olarak kabul edebileceğimiz, aşıkın maşuka kavuşması gibi bir ifadeye rastlamak da mümkündür.

Bir taraftan orjinal bir tarz ortaya koymaya çalışan şair, diğer taraftan Klasik Edebiyâtımızın kalıplaşmış hayallerine yer vermekten çekinmemiştir. Mesela sabâ rüzgarının

130 G: 013. B: 5.

131 G: 019. B: 1.

132 G: 033. B: 05.

133 G: 003. B: 3.

134 G: 038. B: 4.

135 G: : 053. B: 5.

sevgilinin saçlarının anber kokusunu aşika getirmesi şeklindeki ifadeyi bir kaç kez kullanmıştır. Nitekim

“Zannımda zülf-i yâra tokundu nesim-i şubh
Geldi meşâma râyiha-i cân-fezâ-yı misk”¹³⁶

ve

“Meşâm-ı câna yine büy-ı müşg-i Çîn geliyor
O âhü gözlüm ‘aceb çîn-i perçemin mi çözer”¹³⁷

şeklindeki beyitleri bu hususa örnek olarak vermek mümkündür.

7- GAZEL DIŞINDA KALAN NAZİM TÜRLERİNDEKİ ÜSLUP ÖZELLİKLERİ:

NÂŞİD'in kaside ve tarihlerde klasik söyleyişe bağlı kaldığını görmekteyiz. Daha ziyade NEF'î tesirinin hissedildiği bu tür şiirlerin, bir musıkî ahengine sahip olmasına rağmen bizatihi bu formların hususiyeti olan samimiyetten uzak olma ve bedii zevke hitab eden yönünün zayıf bulunması gibi bir hüviyet arz ettiklerini ifade etmek mümkündür. NEF'î tesiri

“Murâd etse işâbet etdirirdi dâne-i sürbün
O şems-i bürc-i şevket kırş-ı mihre necm-i rahşâna”¹³⁸

şeklindeki beyitte görüleceği üzere mübalağa yönüyle olduğu gibi

“Ey şehen-şâh-ı melâ'ik-hilkat ü kudsi-şiyem
Dâ'imâ dönsün murâduñ üzre çarh-ı bî-direng”¹³⁹

şeklindeki beyitte olduğu gibi şekil yönüyle de hissedilmektedir.

III. SELİM dışında kalan kişilere yazdığı övgü şiirlerinde samimiyetten uzak bir hava sergileyen şairin karakter zaafının olduğunu söylemek doğru olmaz. Bu durum şairin içinde yaşadığı zamanın ve kemikleşmiş bir geleneğin sonucu olarak düşünülmelidir.

Rubailerinde kayda değer bir yenilik göze çarpmayan NÂŞİD, bu şekli daha çok gazel muhtevalı olarak ele almıştır. Müfredlerinde ise rubailerine nazaran daha başarılı olduğu söylenebilir.

8- ŞİİRLERİNDEKİ ŞEKİL ÖZELLİKLERİ:

On sekizinci yüzyılda sıkça görülen nazım şekilleri üzerinde yenilik arayışlarına NÂŞİD de katılmıştır. Şiirde cinsalara yer vermeyi çok seven şair, bu sayede gazelin klasik kafiye düzenini değiştirme yoluna gitmiştir. Nitekim

136 G: 047. B: 5.

137 G: 019. B: 8.

138 T: 037. B: 07.

139 K: 03. B: 1.

1. “O şūhuñ muşhaf-ı hüsnünde seyr et sırr-ı äyâtı
Yüzün döñdürse ol meh her gören der ay âfî
2. Gubâr-ı reh-güzârı ‘ıtr-nâk eyler meşâmâtı
Eger cevân ederse küy-ı dilberde meşâm atı
3. Bilir meydanda erbâb-ı hüner ehl-i kemâlâtı
Hemân sen fâris ol da bir de isterseñ kem al atı
4. Beyâz-ı gerden-i cânânedede seyr eyle şâmâtı
Bulunmaz bir nazîri cümle gezseñ ‘arz-ı şâmâtı
5. Zahir-i Feryâbi-veş bilirseñ de makâmâtı
Müreccahdır yiñe fehm eylemek remz-i makâmâtı
6. Gözünde fitne-engiz oldu şöyle sürme hâlâtı
Ki her bir nazrada icrâ eder yüz biñ muhâlâtı
7. Şahîh olmazsa erbâb-ı dürüğüñ ger hisâbâtı
Meşeldir kim döner Bağdâd'dan yañılış hisâb atı
8. Hüner erbâbınıñ destinde sen kem görme âlâtı
Hemân bu çeşm-i inşâf ile fark eyle me’âlâtı
9. Güzel cem’ eyledüñ NAŞİD cinâs ile hayâlâtı
Zemîn-i tâzede bu rütbede oynar hayâl atı”¹⁴⁰

şeklindeki gazel bahsettiğimiz özelliği yansıması bakımından önemlidir. Nitekim NAŞİD aynı tarzda bir gazel¹⁴¹ daha yazmıştır. Bu iki gazelden başka dîvânında bir çok yerde cinaslara yer verdiğini görmek mümkündür.

Tarih ve kasidelerinde musammat özelliğine oldukça rağbet eden şair, NEFİ’den gelen ilhâmın da te’siriyle bu nazım türlerinin monotonluğunu kırma yoluna gider.

“Ey pâdişâh-ı Cem-hadem şâhen-şeh-i Dârâ-haşem
Feth ü zaferle dem-be-dem etsin Hudâ ‘ömrüñ mezîd”¹⁴²

beytiyle başlayan eski tarihli şiirlerinde ve

140 G: 099.

141 G: 097.

142 G: 04. B: 01.

“Şāhen-şeh-i bāy ü gedā Sultān-ı kerrübī-likā
Dārende-i feyz-i Hudā fermān-revā-yı bahır ü ber”¹⁴³

şeklindeki yeni tarihli şiirlerinde görüldüğü gibi NÂŞİD musammat şiir tarzına meylini ortaya koymuştur.

Yeni bir anlatım tekniği icadına çalışan şair, tekrarlara yer vererek amacına ulaşma yoluna gitmiştir. Bu tekrarlar bazan

1. Yād-ı ruhsāruñla murg-ı tab'ı güyā eyledim
Gün-be-gün ol vech ile şevkım dü-bālā eyledim
2. Def'a def'a 'arzuñal etdim rikāb-ı nāzike
Bir bir ahvāl-i dil-i şeydāyı inhā eyledim
3. Refte refte pāyına yüz sürmek için ol şehūñ
Cismimi zevrak sirişk-i çeşmi deryā eyledim
4. Başka başka dağlar yakdım ser-ā-pā sineme
Lāle-zār-ı 'aşkda şan'atlar ibdā eyledim
5. Dāne dāne hāller gördükçe ruhsārında ben
NÂŞİD-āsā vaşf-ı hüsn-i yārı itrā eyledim¹⁴⁴

şeklindeki gazelde görüldüğü gibi ikileme tarzında olmaktadır. Böyle bir özelliği şairin sadece bir beyte veya mısraa mahsus bırakmaması bütün bir gazelde uygulaması bahsettiğimiz arayış çerçevesinde değerlendirilmesi gereken bir davranış olarak karşımıza çıkar. Şairin tuttuğu bir diğer yol da şiire güzellik katmak için ifade tekrarlarına yer vermesidir. Nitekim

“Bir zamān ben mahrem-i her-zāruñ oldum bilmedüñ
Bir zamān pāmāl-i esb-i nāzuñ oldum bilmedüñ

Bir zamān va'd-ı vişāl etdüñ tegāfül eyledüñ
Bir zamān şāyeste-i incāzuñ oldum bilmedüñ”¹⁴⁵

gibi beyitlerde bu özelliği görmek mümkündür. Ancak NÂŞİD'in kullandığı bu tarz sanat değeri olan ve şiire renk katan tekrarlardan başka, bir şair için hata kabul edilebilecek tekrarlara da yer verdiğini görmekteyiz.

143 G: 38. B: 01.

144 G: 063.

145 G: 050. B: 1, 2.

“Biribirine şöyle kahramānī hamleler kıldı
Feleklerde melekler başladı sâbâş-gūyāya”¹⁴⁶

ve

“Şadā-yı ra‘d ü berķı dīndirip eflāki gümletdi
Feleklerde melekler oldular taḥsīn ile gūyā”¹⁴⁷

beytlerinde olduğu gibi ses uyumunu sağlamak amacıyla kalıplaşmış bir kullanıma yer verildiği görülmektedir. Bunlardan başka şairin sadece bir kelimeyi değiştirerek arka arkaya kullanma yani aynen tekrar diyebileceğimiz bir yön de yukarıdaki beyitlere eklenebilir. Bir şair için hata olan bu kullanışa şu iki beyti örnek olarak gösterebiliriz:

“Şu rütbe kūh-ı temkīn iken ol rahş-ı Hü mā-cünbiş
Döner cev lān ederken berķ-ı mihr-i ‘ālem-ārāya

Ya ol dil-keş hūrām-ı gül-beden Mı şır ‘yi seyr eyle
Döner ref tār ederken berķ-ı mihr-i ‘ālem-ārāya”¹⁴⁸

Buradaki gibi birbirinin aynısı diyebileceğimiz mısralar bazan bir şiirin içinde farklı yerlerde bazan da ayrı ayrı şiirlerde görülür. Şairin kaside ve tarihlerini zayıf kılan bu özellik, aynı zamanda şiirlerin samimiyetine de gölge düşürmektedir. Hatta gazellerinde de bu hüviyette beyitlere rastlandığını söylemek mümkündür.

Sekiz tane mükerrerer gazel yazan şair bunların beşinde birinci¹⁴⁹ üçünde ise ikinci¹⁵⁰ mısraları aynen kullanma yoluna gitmiştir. Bu kullanım zaruretten doğmuş bir tercihten çok şiiri süsleyen bir teknik hüviyetindedir. Ayrıca şair

1. Şeh-levend-i ‘işvesin ‘ālī-cenābuñ var senüñ
Pek begendim meşrebimce āb ü tābuñ var senüñ
2. Gerçi tekmīl eylemişsin hep rüsüm-ı ‘işveyi
Fenn-i çevre lik gāyet intisābuñ var senüñ
3. Dün gece zannım şarāb-ı nābı çok nūş eyledüñ
Çeşm-i mestüñde efendim nīm-h‘ābuñ var senüñ
4. Der-niyām et gayrı şemşir-i cefāyı ey perī
Tig-ı gāmdan küşteğān-ı bī-hisābuñ var senüñ

¹⁴⁶ K: 05. B: 34.

¹⁴⁷ T: 20. B: 11.

¹⁴⁸ K: 05. B: 11, 12.

¹⁴⁹ G: 016, 056, 083, 089, 091.

¹⁵⁰ G: 072, 081, 092.

5. Pâdişâh-ı hüsn ü ân olduğuna şahid yeter
NAŞİD-âsâ bende-i 'âli-cenâbuñ var seniñ¹⁵¹

şeklinde yarı mükerrer diyebileceğimiz bir gazel de yazmıştır.

Gazellerinde kafiyeden çok redife ağırlık veren NAŞİD özellikle tarih ve kasidelerinde rediften çok kafiyeyi tercih etmiştir. Uzun şiirlerde kolaylığı sağlamak için böyle bir yolun tutulması doğaldır. Redifleri genellikle Türkçe kelimelerden ve fiillerden seçme yoluna giden şair aynı zamanda cinasları da kullanarak söz oyunları yapmıştır.

1. Verme 'ömrüm varı bezmünde meded ağıyâra yer
Tutmasın tâ kim derün-ı sinem üzre yara yer
2. Luftuñu ihâmda yek-cünbiş-i çeşmiñ yeter
Kalmasın cânâ amân ol gamze-i 'ayyâra yer
3. Pertev-i berç-ı cemâlün dilde olmaz müstekarr
Cây-gâh olmaz 'acebdır şu'le-i seyyâra yer
4. Nakd-ı şabra çünki seng-i âsitânuñdur meħakk
İmtihân-ı ehl-i 'aşkı kalmadı mi'yâra yer
5. Ey nedim-i bezm-i hâş-ı şâh-ı heft-iklim-i nâz
Vaşf ederseñ luft edip ağıyârı bari yâra yer
6. Nev-hurâmım nâz ile âgâz-ı refâr eylese
Teng olur her cünbişinde şive-i tayyâra yer
7. Muhtelifdir çün hamîr-i mâye-i ebnâ-yı 'aşr
NAŞİDâ teng oldu şimdi ülfet-i bisyâra yer¹⁵²

şeklindeki gazelde bu özelliği görmek mümkündür. Türkçe kelimelere ve fiillere önem vermesi şairin Türkçeciliğine delâlet eder. Nitekim

“Es'ad-ı hōş-gū n'ola tanzîr-gū olsa olur
Bu gazel gâyetle sâde oldu hem de tâb-dâr”¹⁵³

ve

“Hâmid-i hōş-gū n'ola tanzîr ederse şi'rime
Böyle tarh-ı sâdeye NAŞİD güzel tanzîr olur”¹⁵⁴

151 G: 052.

152 G: 023. B: 5.

153 G: 015. B: 7.

154 G: 038. B: 8.

gibi beyitlerde sade bir Türkçe kullanmaya gayret ettiğini söyleyen NÂŞİD devrin diğer şairleri kadar olmasa da bir sade söyleyiş yakalamıştır.

Nice âsârlar icâd kıldı

Hüner erbâbını irşâd kıldı¹⁵⁵

beytinde karşımıza çıkan "âsârlar" şeklindeki bir kullanımı da onun Türkçe konuşma sevdasına bağlamak gerekir. Böyle bir kullanışı hata olarak düşünmek yanlış olur. Çünkü şairin basit bir Arapça kuralı bilmemesi mümkün değildir. Hele NÂŞİD gibi kelime seçiminde titizlik gösteren ve aruza hakim olan birinin böyle bir hataya düşmesi iddia olunamaz. Bu, +lar, +ler çokluk eki almamış her kelimenin Türkçe mantığı içerisinde teklik olarak kabul edilmesi düşüncesiyle açıklanabilir. Arap dilinin kurallarının Türkçeyi ilgilendirmeyeceği de göz önüne alınırsa yukarıdaki görüşün doğruluğu destek bulur. NÂŞİD bu şekilde Türkçe anlayışını yerleştirmeye çalışmıştır. Bu özellik sadece ona mahsus kalmamış daha birçok şair karafından tercih edilmiş ve bir hata olarak düşünülmemiştir.

On beş beyitlik bir müzeyyel¹⁵⁶ gazelin dışında genellikle kalasik şiirimizin beş, yedi, dokuz ve onbir beyitlik gazel yazma geleneği çerçevesinde hareket eden NÂŞİD'in altı, sekiz ve on beyitlik gazellerini bitmemiş şiirler olarak düşünebiliriz. Ömrü yetse bu gazellerini klâsik sayıya tamamlayabileceğini söylemek mümkündür. Bunların dışında kalan bitmemiş gazelleri de andığımız düşünce içerisinde değerlendirmek gerekir.

9- VEZİN ÖZELLİKLERİ:

Gazellerinde şairin en çok remel ve hecez bahirlerini kullandığını görmekteyiz. Bunların dışında muzâfî bahri de oldukça rağbet görmüştür. Diğer nazım şekillerinde ise musammat yazmaya elverişli bir bahir olan hecez oldukça fazla kullanılmıştır. Vezin hatalarına pek rastlamadığımız NÂŞİD'in aruza hakim olduğunu söylemek yanlış olmaz.

10- TARİH DÜŞÜRME METODU:

Padişah cülûslarına, şehzâde ve sultan doğumlarına, tüfek atışlarıyla cirit oyunlarına ve buna benzer devrin kültürünü yansıtan bazı olaylara tarih düşen NÂŞİD'in bu şiirlerinde daha çok kasîde hüviyeti görülür. Enderunda yetişmiş hükümdarın her zaman yanında bulunan birinin geçim kaynağının yazdığı şiirler olması son derece doğaldır. Bu durumda NÂŞİD de daha çok övgü hüviyeti taşıyan şiirler yazmış ve bunları genellikle padişaha sunmuştur.

Tarihlerinde düşürmek istediği yılı bir kaç dışındakı noktalı harflerle veren şair, bu özelliği aşağıdaki mısralarda olduğu gibi açıkça belirtmiştir:

"Hürûf-ı reşha-pâş ile yazıp bir bî-bedel târîh"¹⁵⁷

155 T: 36. B: 53.

156 G: 102.

157 T: 03. B: 16.

“Dedi kalem teşvîk ile menkûtnı tefrîk ile”¹⁵⁸

“Düşürdüm NÂŞİDâ harf-i güher-bâr ile bir târîh”¹⁵⁹

Şair, tarih düşürme geleneğinin kalıplarından az çok uzaklaşarak mesnevî şeklinde bir tarih¹⁶⁰ yazmıştır. Bundan başka bir de tekrar eden beytin kast edilen yılı verdiği tercî'-bend şeklinde yazılmış bir tarihi¹⁶¹ vardır.

11- TASAVVUFİ ŞAHSİYYETİ:

“Bulurdu meslek-i şeh-râh-ı semt-i kûry-ı makşûdu

Eger bir mürşid olsa NÂŞİD-i nâ-şâdı irşâda”¹⁶²

diyerek tasavvuf yolundan uzak kalmasını onu irşâd edecek bir mürşidin bulunmamasına bağlayan NÂŞİD, dîvânından anladığımız kadarıyla tasavvuftan uzak kalmıştır. Bir gurur havası da hissedilen yukarıdaki beyitte şair her ne kadar bu uzak kalışı mürşid yokluğuna bağlıyorsa da asıl sebep mizacının tasavvuf düşüncesine pek uygun olmayışdır. Zira on sekizinci yüzyılda mürşid yokluğundan söz etmek her halde biraz haksızlık olur. Ancak şairin

“Gözlerün aç ‘âlem-i bâlâya bak

Dikkat et mir’ât-ı nüh-simâya bak”¹⁶³

“Ne ta’lîm ü ta’allümden ne hüd üstâddan gördüm

Ne gördümse felekde feyz-i isti’dâddan gördüm”¹⁶⁴

beyitleriyle başlayan gazellerini tasavvuf düşüncesinden tamamen uzak tutmak da yanlış olur. Şair bir dergâha kapılanmamış fakat yine de devrindeki tasavvuf cereyanından etkilenmiştir. Ancak bu etkileniş derinliğine olmamış yukarıda zikrettiğimiz bir iki gazeliyle sınırlı kalmıştır. Bunun dışında tasavvufî hüviyette değerlendirilmesi mümkün gibi görünen bir takım beyitlerin şairin mizacı göz önünde bulundurulduğunda beşerî plâna daha yakın oldukları görülür. Tasavvufî sayılabilecek bir takım ifadeler onun şiirlerinde içinden geçenleri yansıtmaktan çok bir çeşni hüviyetinde kalmıştır.

Tasavvuf düşüncesinden uzak olduğunu söylediğimiz NÂŞİD'in

“Yârab dil-i bimâra devâ sendendir

Bu sâ'il-i elâfa 'a'â sendendir

Mahlûkuña bu NÂŞİD'i muhtâcetme

158 T: 04. B: 12.

159 T: 26. B: 6.

160 T: 36.

161 T: 42.

162 G: 080. B: 7.

163 G: 043. B: 01.

164 G: 066. B: 1.

Her türlü 'inâyet çü baña sendendir"¹⁶⁵

şeklindeki tevhidî ve

“Yâ Pâdişeh-i mülk-i risâlet luğf et
V'ey dâver-i iklim-i şefâ'at luğf et
Bu bende-i bîmâra devâ sendendir
Hakkımda benim eyle kerâmet luğf et"¹⁶⁶

şeklindeki na'tından başka dîvânında hiçbir dînî manzûmeye rastlanmamaktadır. Şairin tercih ettiği bu yolu NEDİM'le başlayan, beşerî duyguları şiire hakim kılma olarak değerlendirilebilecek bir davranış şeklinde anlamak gerekir.

12- GÜNLÜK HAYATA DAİR ÖZELLİKLER:

Dînî duygulardan çok beşerî birtakım duyularını şiirlerine yansıtan NÂSİD bir taraftan da içinde yaşadığı kültürün izlerinin aynası olmuştur. Yukarıda şiir kalitesi olarak fazla bir değere sahip olmadığını söylediğimiz tarihlerinde on sekizinci yüzyılın kültüründen örneklere rastlamaktayız. Bir kasîdesinde III.SELİM'in düzenlediği ve bizzat katıldığı bir cirit müsabakasını tasvir ederken şair, devrin eğlenceleri hakkında önemli bilgiler vermektedir. Cirit oyununda Tımarlı Sipâhilerin “Lahanacı” ve “Bamyacı” isimlerini alarak iki guruba ayrılmaları gibi kültürümüzün unutulmaya yüz tutmuş bazı değerleri onun şiirlerinde hayat bulmaktadır. Ayrıca şairin, padişahın ve devlet ricalinin katıldığı atış toplantıları hakkındaki tarihleri de devrin sosyo-ekonomik yapısını yansıtmaya bakımından önemlidir. Bu şiirlerde geçen özel isimler tarihçiler için kaynak teşkil edecek değerdedir.

Bunlardan başka “nevrüz hokkası”, “yeşil yaprakla gelme”, “çiçek suyu” gibi kültürümüze renk katan bir takım özellikler de şairin eserlerinde göze çarpan husûsiyetlerdendir.

İstanbul'un güzellikleriyle meşhur bazı semtleri bir taraftan

- “1. Görmemiştir nazîrini anuñ
Çeşm-i mihr ü meh ile belki felek
2. Eyle 'ayn-ı hakikat ile nazar
Çeşm-i deryâyı rûşen etdi Bebek"¹⁶⁷

şeklindeki dörtlü de olduğu gibi müstakil olarak övülürken, diğer taraftan da

- “1. Geceyi gündüze tebdül edelim tâ-be-seher
2. Şemsipaşa'dan edip semt-i Beşiktaş'a güzer

165 R: 01.

166 R: 02.

167 R: 20.

3. NÂŞİD-âsâ okuyup böyle güzel şarkılar
4. Ey meh-i evc-i leâfet çikâlim mehtâba¹⁶⁸

şeklindeki şarkıda olduğu gibi dolaylı yolla anlatılmıştır. İstanbul'un eğlence merkezlerinin nereleri olduğu da bu sayede ortaya çıkmaktadır.

Bazı şiirlerde geçen padişahın su gibi para akıtması şeklindeki ifadeler sarayın dış dünyaya kapılarını kapayıp kendi kozmopolit yaşantısı içerisinde kaldığını gösterir. Ölümü yaklaşmış bir insanın son günlerini zevk içinde geçirmesi şeklinde anlaşılabilir bu durum şairin şiirlerinin bir sosyolog gözüyle incelenmesi sonucunda daha net olarak gün ışığına çıkacaktır.

13- NİŞAN TAŞLARI ÜZERİNDEKİ ŞİİRLER:

Yapılan atış törenlerinde en uzak menzile bir nişan taşı dikildiğini görüyoruz. Özellikle III. SELİM'in atışlarına tarih düşüren NÂŞİD'in bahsettiğimiz taşların kitabelerine şiirlerinin yazılması onun bu törenlerin gözdesi yapmıştır. NÂŞİD'in şiirlerinin bulunduğu taşların yerleri şöyledir:

Gülhane Bahçesindeki Taş¹⁶⁹: Topkapı sarayının Marmara denizi tarafındaki Eski Gülhane Bahçesi ve meydanı bölümündedir. Ancak bugün burası Topkapı Sarayının sınırları dışında kalmaktadır. Eski Levâzım Âmirliği ve Anbar Müdürlüğü olan iki binânın önünde Sultan II. MAHMUT'un üzerinde bamyâ bulunan ve kitabesini VÂSİF'ın yazdığı taşla yanyana olan, III. SELİM'in tüfek atışı sonucu dikilen ve üzerinde lahana sembolü bulunan taş, bugün Gülhâne Depolar Komutanlığı'nın sınırları içinde kalmaktadır. Taşın üzerinde NÂŞİD'in

Hâzret-i Sultân Selim Hân İbn-i Sultân Muştafâ
Mâzhar etmiş zâtını Hâk her fûn-ı ekmele¹⁷⁰

şeklinde başlayan dokuz beyitlik bir tarihi vardır¹⁷¹.

Ihlamurdaki Birinci Taş: Teşvîkiye camiinin bahçesindedir¹⁷². Bu taşın üzerinde ise

Şâhen-şeh-i bây ü gedâ Sultân-ı kerrübî-likâ
Dârende-i feyz-i Hudâ fermân-revâ-yı bahr ü ber¹⁷³

matlâyıyla başlayan, NÂŞİD'in onbir beyitlik bir şiiri vardır.

Ihlamurdaki İkinci Taş: Yıldız Kasrı tarafındaki dört setten birincisinin üzerindedir¹⁷⁴. Bu taş üzerinde NÂŞİD'in elli sekiz beyitlik mesnevî-tarihi¹⁷⁵ yazılıdır.

168 M: 07. IV.

169 KAHRAMAN, Âtuf: Osmanlı Devletinde Spor. Ankara 1995. 550. s.

170 T: 45.

171 Bu şiir NÂŞİD'in divânında yoktur. Ancak şiir ona ait olduğu için divâna dahil edilmiştir.

172 KAHRAMAN, Âtuf: a.g.e. 553. s.

173 T: 38.

174 KAHRAMAN, Âtuf: a.g.e. 554. s.

175 T: 36.

Topkapı Sarayı Bahçesindeki Taş: Bu taş topkapı Sarayının ikinci avlusunda Silah Dairesi önündedir.

Budur İskenderi çünkim zamānuñ
Edip Mevlâ cenâb-ı Hızra hem-dem¹⁷⁶

beytiyle başlayan bu şiir taşın üzerinden dîvâna dahil edilmiştir. On beyittir.

Bunlardan başka dîvânda geçen isimlerden “Sultâniye Bahçesi”, “Şimşad Kasrı”, “İshâkiye Kasrı”, “İhlamur”, gibi muhtelif yerlerde taş üzerinde NÂŞİD’in şiirlerine rastlanabilir.

NÂŞİD’in şiirlerinin bulunduğu anıt taşlar hakkında geniş bilgi için Âtîf KAHRAMAN¹⁷⁷in eserine bakmak yeterli olacaktır.

14- GENEL OLARAK ÜSLUBU:

Neîce olarak asıl üslûbunu gazellerinde ortaya koyan NÂŞİD bazan FUZÛL'nin hüznü pisikolojisini bazan NEDİM'in canlı söyleyişini ve bazan da NÂBİ'nin hikemî tarzını aksettirir. Ancak onun bu üç önemli şairin taklitçisi olduğunu söylemek doğru olmaz. O, bazan klasik edebiyatın kalıplarının dışına çıkan, bugünkü şiir anlayışının hazırlayıcısı olarak nitelendirebileceğimiz, kişinin kendi özel pisikolojisini ve hayal dünyasını yansıtan şahsî bir üslûp oluşturmuştur. Ancak bu üslûp bir ekol olacak kadar güçlü bir temele yerleşmemiş ve takipçisiz kalmıştır. O daha ziyade klasik şiir geleneğini devam ettirdiği şiirleriyle takdir toplamıştır.

Şairin üslûbunu en güzel yansıtan gazellerinden birini vererek sözlerimizi noktalyoruz.

01. Bu gün bir nev-civân gördüm kimüñ cânânıdır kimdir
Şeh-i iklim-i ân gördüm kimüñ cânânıdır kimdir
02. Güzellerden güzel âfet katı pek ince bel âfet
Hele pek bî-bedel âfet kimüñ cânânıdır kimdir
03. Edâsı şeh-levendâne güzel meşrebce cânâne
Gelir mi mişli devrâna kimüñ cânânıdır kimdir
04. Amân bir serv-kâmetdir kıyâmetden ‘alâmetdir
Nezâketden ‘ibâretdir kimüñ cânânıdır kimdir
05. Güzel hiç var mıdır böyle ‘ibâret şiveden böyle
Hele gördüñse sen söyle kimüñ cânânıdır kimdir

¹⁷⁶ T: 44.

¹⁷⁷ KAHRAMAN, Âtîf: Osmanlı Devletinde Spor. Ankara 1995. 550-563. s.

06. Bütün reftârı meşrebce şarar destârı meşrebce
Şeker-güftârı meşrebce kimüñ cânânıdır kimdir
07. Olup biñ nâz ile nâzân eder 'uşşâkıñı hayrân
Meded ol âfet-i devrân kimüñ cânânıdır kimdir
08. Muqavves ol kemân-ebürü iki ol dâde-i âhû
Haber ver gel baña yâhû kimüñ cânânıdır kimdir
09. Lebinden bir selâm alsam amân yâ bir kelâm alsam
O mehden bir peyâm alsam kimüñ cânânıdır kimdir
10. Niğâh-ı nergis-i şehlâ verir şehr-i dile yağma
'Acab ol kâmet-i bâlâ kimüñ cânânıdır kimdir
11. Perişân tırta vü perçem bütün meftûnu hep 'âlem
Hele ben NAŞİDâ bilmem kimüñ cânânıdır kimdir
12. Nazîre söyleye hâlâ bu şi're dâver-i dünyâ
Bilinsin ol gül-i ra'nâ kimüñ cânânıdır kimdir

SONUÇ

Geçen yıllar boyunca her sanatçı tarafından allanıp pullanıp güzelleştirilen, dış güzelliğinin yanında içi de derin bir düşünce örgüsüyle örülüp, yaşamın bütün ayrıntılarıyla süslenen, her yönüyle Türk'ü yansıtan ve bunun yanında insanlığın ortak duyusu, düşünüş ve anlatış özelliklerini sunan Klâsik Edebiyatımızın, son büyük temsilcisi ŞEYH GÂLİB'in yetiştiği On sekizinci yüzyılın dışta çalkantılı, içte, görünüşte durgun yaşantısı içerisinde kendine yer edinmeye çalışan NÂŞİD Bey yaşadığı çağın bütün izlerini yansıtan bir Osmanlı aydını olarak karşımıza çıkar.

Artık olgunluk devrini yaşayan bir edebiyata, onu ön plana çıkarıp birinci sınıf bir şair yapacak her hangi bir yenilik getiremeyen NÂŞİD Bey'in ikinci sınıf diyebileceğimiz şairler topluluğu içinde seçkin bir yere sahip olduğunu söylemek mümkündür. Şahsi bir üslûp oluşturmaya çalışan şair, bunu büyük ölçüde başarmıştır. Klâsik Edebiyatımızın kalıpları çerçevesinde kendi özel duygularını rûhu okşayan bir dille anlatan NÂŞİD Bey'in bu özelliği onu benzeri şairlerden daha üstün yapar. Devrindeki bütün önde gelen şahsiyetlerin ondan övgüyle söz etmeleri de bu iddiayı doğrular.

Şair, kibarlığı ve dokunaklı söz söyleyiciliğiyle de kendini göstermektedir. Enderun terbiyesi almasının yanında kişiliğinin de bir sonucu olarak ince yaradılışıyla devrinde sevgi ve saygı görmüştür.

Genç denilebilecek bir yaşta hayata gözlerini yuman NÂŞİD Bey yaşadığı zaman dilimi içerisinde haklı bir üne kavuşmuş ancak kendinden sonrakileri etkileyememiş, rind-meşreb bir Osmanlı aydınıdır.

YAZMALARIN TAVSİFİ

1. A Nüshası:

İÜM Ktp. T. Y. Kit. 5453 numarada kayıtlı bu nüshada NÂŞİD'in mensur bir hal tercümesiyle 46 tarih, 8, kasîde, 3 tahmis, 1 murabba, 104 gazel, 20 rubai ve 34 beyit , 7 şarkı, vardır.

Baş:

Ey pâdişâh-ı Cem-haseb sultân-ı dîn 'âlî-neseb
Makşûdumuz bu idi hep ihsân edip Rabb-i Rahîm

Son:

Ol muğ-beçeyi dâ'ire-i meclise da'vet
Âgûş-ı vişâlimde biraz ten ten içindir

İstinsah th: Cemaziye'l-evvel 1207-Aralık/Ocak 1792.

Yzn: Seyyid Yahyâ İHYA.

İstinsah kyd: حرره العبدالفقير السيد يحيى احيا عفى عنه العلى
فى سنة

Md. ta: 60yk, 246x139-177x80 2ç, ta'lik yz, 19 st, âbâdî kt, 5 ve 37. yapraklar nakışlı ve tezhibli, kırmızı szb, yıldız cl, kahvereni meşin, şemseli, sa'bekli, kenar sulu, miklebli ct.

Baş tarafında kütüphânenin resmî mührü vardır.

2. B Nüshası:

Topkapı Sarayı Müzesi Ktp. Yeni 3991. Numarada kayıtlı bu nüshada NÂŞİD'in mensur haltercümesi 17 kaside, 46 tarih, 3 tahmis, 100 gazel, 20 rubai ve 20 beyit, 7 şarkı vardır.

Baş:

Ey pâdişâh-ı Cem-haseb sultân-ı dîn 'âlî-neseb
Makşûdumuz bu idi hep ihsân edip Rabb-i Rahîm

Son:

Ol muğ-beçeyi dâ'ire-i meclise da'vet
Âgûş-ı vişâlimde biraz ten ten içindir

İstinsah th: 1210 (1795/56)

Yzn: Seyyid Ahmed Hulûsî.

İstinsah kyd: كتبه العبدالفقير اسيد احمد الخوصى الطرسوسى
١ عفى عنه فى يوم العبوسى

Md. ta: 77yk, 200x115-125x80, ta'lik yz, 15 st, âharlı elvan kt, ser-levha tezhipli, cedveller yaldızlı, kırmızı deri ve yeşil canfes ct.

Baş tarafında kütüphânenin resmî mührü vardır.

3. C Nüshası:

İÜM Ktp. T. Y. Kit. 1406 numarda kayıtlı bu nüshada NÂŞİD'in mensur bir hal tercümesi, 39 tarih, 10 kaside, 3 tahmis, 105 gazel, 1 murabba, 20 rubai, 36 beyit, 7 şarkı vardır.

Baş:

... Ey pâdişâh-ı Cem-haseb sultân-ı dîn 'âli-neseb
Mağşûdumuz bu idi hep ihsân edip Rabb-i Raḥîm

Son:

Ol muğ-beçeyi dâ'ire-i meclise da'vet
Âğuş-ı vişâlimde biraz ten ten içindir

İstinsah th: 1213 (1798/99)

Yzn: Tarsuslu Ahmed.

İstinsah kyd: حرره الفقير احمد الطرسوسى لسنة ثلاث وعشرة و
ماتين والف

Md. th: 78yk, 191x110-155x73 ölç, talik yz, 15 st, âbâdî taklidi kt, nakışlı ve tezhibli, kırmızı szb, yaldızlı cl, koyu neffî renkte meşin ct, soğuk damga şemseli, yaldızlı.

Baş tarafında kütüphânenin resmî mührü vardır.

4. D Nüshası:

İÜM Ktp. T. Y. Kit. 538 numarda kayıtlı bu nüshada NÂŞİD'in mensur bir hal tercümesi, 37 tarih, 10 kaside, 3 tahmis, 104 gazel, 1 murabba, 20 rubai, 36 beyit, 7 şarkı vardır.

Baş:

Ey pâdişâh-ı Cem-haseb sultân-ı dîn 'âli-neseb
Mağşûdumuz bu idi hep ihsân edip Rabb-i Raḥîm

Son:

Ol muğ-beçeyi dâ'ire-i meclise da'vet
Âğuş-ı vişâlimde biraz ten ten içindir

İstinsah th: Zi'l-ka'de 1242-Temmuz 1826.

Yzn: Mehmed Said Remzi.

İstinsah kyd: عن يد عبدالفقير محمدي سعيد رمزي كاتب ديوان محافظ
اغريبوز في سنة اثني واربعين وماتين والف شهر زيلقعه

Md th: 89 yk, 210x130 ölç, rika yz, 13 st, âharlı Avrupa kt, Kırmızı szb, etrafı meşin ct, üstü ebrû kaplı.

Baş tarafında kütüphânenin resmî mührü vardır.

5. E Nüshası:

İÜM Ktp. T. Y. Kit. 3278 numarda kayıtlı bu nüshada NÂŞİD'in mensur bir hal tercümesi, 38 tarih, 8 kaside, 3 tahmis, 103 gazel, 1 murabba, 20 rubai, 36 beyit, 7 şarkı vardır.

Baş:

Ey pâdişâh-ı Cem-haseb sultân-ı dîn 'âlî-neseb
Makşûdumuz bu idi hep ihsân edip Rabb-i Rahîm

Son:

Ol muğ-beçeyi dâ'ire-i meclise da'vet
Âgûş-ı visâlimde biraz ten ten içindir

İst th: 1235 Şaban-Nisan 1819.

Yzn: Muhammed Burhan.

İstinsah kyd: حرره الفقير محمد برهان لسنة خمسة و ثلاثة مائة والف
من هجرة شعبان

Md th: 67yk, 250x140-181x80 ölç, ta'lik yz, 17 st, âharlı âbâdî kt, kırmızı szb, fes rengi meşin ct, şemseli, sa'lbekli, kenar sulu.

Baş tarafında kütüphânenin resmî mührü vardır.

Çalışmamızda nüsha karşılaştırmasında kullanılan, bu nüshalardan başka NÂŞİD'in dîvânının iki nüshası daha vardır:

6. Konya nüshası:

Konya İzzet Koyunoğlu Ktp. 13601 numarada kayıtlı bu nüsha 82 yapraktır ve rika yazıyla yazılmıştır.

7. Mısır Nüshası:

Mısır Millî kütüphânesi Türkçe yazmalar Kataloğu II. c. 1912. bl. 98. s:

Dîvân-ı Nâşid:

İstinsah kyd:

Md th: Nüşatü mahtûta fi mucalled, be kalam-i Rik'a mu'tâd, fi 47 varaka, 25 şatran, fi 5, 23x14 sem. (4 Edeb-i Türkî Tal'at)

METİN

KASIDELER

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

01. Taht-gâh-ı şehre geldi yümn ile sultân-ı 'id
Dehre tenfîz eyledi ahkâmını fermân-ı 'id
02. Gördüğün şekl-i hilâl-i gurre-i garrâ degil
Çekdi şemşirin niyâmından yine hâkân-ı 'id
03. N'ola çarhuñ inkisâfa tutsa yüz mihr ü mehi
Döndürür dülâbda dilberleri devrân-ı 'id
04. Āsumânî kâğıd üzre medd-i الله بسم dir
Yâ berât-ı rahmet-i ser-levha-i 'unvân-ı 'id
05. Meh gibi bürc-i Hâmel'den hüsnuñ etdikçe tulû'
Olsun 'uşşâkuñ bütün mânende-i kurbân-ı 'id
06. Zâ'irân-ı Ka'be-i küyuñ şafası vaktidir
Zemzem-i la'lüñden olsun her biri reyyân-ı 'id
07. Resm-i 'ide ruşsat ihsân eyle kurbân olduğum
Çoc başınçün olmasun üftâdeler hürmân-ı id
08. Eyle lezzet-yâb-ı bûs-ı kand-ı la'lüñ NAŞİD'i
Sükkerî şerbetle ikrâma sezâ mihmân-ı 'id
09. Taht-ı şevketde mukîm olsun İlâhî Şeh Selim
Dehre oldukça serîr-ârâ meh-i tâbân-ı 'id
10. Her şebi kâdr ola her rûzı mişâl-i 'id-i nev
Her bir eyyâmı geçe mânende-i ezmân-ı id

01 A 21^b, B 14^b, C 14^b, D 14^b, E 12^b.

B: قصیده عیدیه

02.

Fä'ilätün fä'ilätün fä'ilätün fä'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Ey cihânı hüsni-ahlâkıyla memnûn eyleyen
V'ey veliyyü'n-ni'met-i 'âlem şeh-i hâtır-şinâs
2. Tâ zamân-ı vâlid-i mağfûrdan bu âna dek
Etmedim bir kimseden ihsân-ı hil'atiltimâs
3. Bu günü gözlerdim ey mihr-i sipihr-i salţanat
Âfitâb-ı cûd u in'âmuñdan edem iktibâs
4. Şad-hezârân şerm ile dâmân-ı ihsânunı tutup
İster ey Şâh-ı kerîmü'l-menķabet bir ķat libâs
5. Yalnız bir ben miyim ey kân-ı lutf u merķamet
Rûh-ı 'âlemsin 'inâyet senden ister cümle nâs
6. Ey benim şevketlü hünkârım du'â-yı hayruña
Rûz u şeb mevķûfdur hep cümle a'zâ vü havâs
7. 'Abd-ı mevrûşunı kadîmî çakerün NAŞİD kuluñ
Çok zamânlardır ki çekdi derd ile bîm ü hirâs
8. 'Ayn-ı cûd ü merķametsin ey kerîm ibni kerîm
Hâtırundân çıkmasın ol bende-i şıdk-iltibâs

03.

Fä'ilätün fä'ilätün fä'ilätün fä'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Ey Şehen-şâh-ı melâ'ik-hilķat ü ķudsî-şiyem
Dâ'imâ dönstün murâduñ üzre çarķ-ı bî-direng

02 A 17^a, B 15^a, C 15^a, D 15^a, E 13^a.

B: مدحیه حضرت سلطان عالم

03 A 17^b, B 15^b, C 15^b, D 15^b, E 13^b.

B: قصیده برای عرض تفنک بحضور

2. Hâk seni şâhib-kırân-ı 'âlem etdi Dâverâ
Dehri eyle dâ'imâ a 'dâlaruñ başına teng
3. Şadme-i kaħruñla bîm-i cāna olsun mübtelâ
Kâ'inât-ı cevde murgân zîr-i bahır içre neheng
4. Ber-ter etmiş zât-ı pāküñ Hâzret-i Mevlâ senüñ
Gelmemişdir Hâk bilir eslâfuñ içre saña deng
5. Ma'rifetle cümleñüñ mümtâzı olduñ hem daħı
Zür-ı bāzūña tayanmaz olsa ger şîr ü peleng
6. Tâzelikte hem kemân-keş hem tûfeng-endâz olup
Hâzret-i Sultân Murâd'uñ rûhun etdüñ şûh u şeng
7. Hâk-i pâya yüz sürüp biñ şerm ile NAŞİDkuluñ
'Arz eder şevketli Hunkârım ħuzûra bir tûfeng
8. Hâzret-i Mevlâ ser-i iclâlüñ üzre her zamân
Eylesin bâl-i hüme-yı feth u nuşretten çeleng
9. Gülşen-i ikbâlüñ etsin reşk-i Firdevs-i berîn
Tâ riyaż-ı 'âleme verdikçe mihr ü mâh reng

04.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

01. Cenâb-ı Hâzret-i Sultân Selim Hân-ı melek-ħaşlet
Cirde bindi cem' edip muħarreblerden erkânı
02. Ağa-yı Hâzret-i Dârü's-sa'âde hem Silâh-dâr'ı
Daħı Maħmûd-ı mîr-i mekrûmet-perdâz-ı zî-şâmı
03. Emek-dâr-ı kadîmi Kethudâ-yı medħ-i 'ulyâdır
Furûsiyyetde yokdur şimdi anuñ belki aħrânı

04. A 17^b, B 16^a, C 16^a, D 16^a, E 14^a.

B: قصیده در مدح جرید اندازی حضرت شاه جهان

04. Rikâb-dârı Çuğa-dârı binip tertîb ile cümle
Hazine Kethudâsı hem şadâkatle nihân-dânı
05. Biri de Kethudâ-yı Bâb-ı 'âli Mîr Şemsüddin
Semâ'-ı şıdk u ihlâsuñ odur mihr-i dirahşânı
06. Biri de Şehr-emîni 'Abdu'rahmân Begefendi kim
Fürüsiyyetde sebkat eyledi hep cümle akrânı
07. Dahı 'abd-i kadîmi çâker-i hâliş Hüseyin Ağa
Şecâ'atle gazâ şahında sürdü esb-i yek-rânı
08. Huşûşan kim kemân-keşlikde menzil bozdu kâm aldı
Geçip akrân ü emsâlin ser-â-pâ aldı meydânı
09. Biri de Baş çuğa-dârı ağa kim şıdk-ı niyyetle
Yavuz gözden hemîşe hıfz ede Şâh-ı cihân-bân'ı
10. Biri de 'abd-ı memlûk-i kadîmi Rüstem Ağa'dır
Şecâ'atle unutdursa 'aceb mi nâm-ı Destân'ı
11. Biri de Mîr Ahmed necl-i zî-şân-ı Halîl Paşa
Sezâdır 'arşa-i himmetde esbi etse cevânı
12. Biri de şıdk u ihlâsı müsellemler Ahmed Ağa'dır
Sezâdır geyse düş-ı himmete zer-beft-kaftânı
13. Bularuñ cümlesi meydân şahında edip cevân
Çayır-zâde alay-ı Lahna'nuñ oldu nigh-bânı
14. Görüp bu güne tertîb-i lafî Nâşid-i şeydâ
Turup bir güşeden seyrine şarf eylerdi im'ânı
15. Biri birine gerçi hamleler çok etdiler ammâ
Cenâb-ı Pâdişâh-ı kahramânî etdi cevânı
16. Cirdi her atışda birinüñ darb etdi düşundan
Kemâl-i zür-ı darbından hevâya oldu perrânî

17. Sürünce esb-i dilden fām-ı Mıṣrî'sin şecā'atle
Feleklerde melekler cümle taḥsîn etdiler anı
18. O esb-i ahreciyle öyle bâzî etdi kim ḥaḳḳā
Ki her bir ḥaṭvesi ḥayretde ḳordu 'aḳl-ı insānı
19. Hele ben diḳḳat ile hep temāşā eyledim ammā
Mahāretde gözüm tıttı Cenāb-ı Şāh-ı zî-şān'ı
20. Eger raḥm etmeyip bir kez cirid atsaydı ḥaṣmāne
Giderdi ḥamle-i evvelde ḥaṣmuñ 'aḳl ü sāmānı
21. Tıḳınsa ger ciridi seng-i ḥārāya şalābetle
Ederdi zūr-ı ḳuvvetle hemān kuḥl-ı Şifāḥānı
22. İşābetle ederdı şışe-āsā anı biñ pāre
Elinde kāse-i faḡfūrî tıtsa Çin ḥāḳānı
23. Cirid atdıḳça ol Şāh-ı cihān-gür-i melek-simā
Giderdi tā verā-yı şaḥna dek çün tır-i perrānı
24. Murād edip eger cevvi-i havāya eylese pertāb
Havādan indirirdi şübhesiz murḡ-ı ḥōş-elḥānı
25. Efendim Pādişāh'ım saña bu luṭf-ı İlāhî'dür
Ki sebḳat eyledüñ her ma'rifetde Āl-i 'Oṣmān'ı
26. Esirüñ oldu 'ālem ḥüsn-i ḥulḳ-ı zāt-ı vālāña
Yed-i himmetle etdüñ ol ḳadar mebzül iḥsānı
27. Sen ol ferzāne-i eşheb-süvār-ı şaḥm-ı himmetsin
Ki ednā bendeñe eylersin iḥsān-ı firāvānı
28. Sen ol nabz-āşinā-yı sine-i dil-ḥasta-gānsın kim
Yerine geldi cism-i 'ālemüñ bi-rūḥ iken cāmı
29. Sen ol eblaḳ-süvār-ı 'arşa-i cüd u 'aḫsın kim
Saña Ḥātem verirdi olsa ger naḳdine-i cāmı
30. Sen ol mecmū'a-i metn-i 'ināyetsin ki Sultān'ım
Yazılmış şafḥa-i ḳalbünde şad elḫāf-ı Sübhānı

31. Sen ol yektâ-rev-i pehnâ-yı envâ'-ı ma'ârîfsin
Musahhârdır huşûşâ zâtuña mülk-i suhan-dânî
32. Eğer Nâbî vü Bâkî şağ olaydı 'aşr-ı pāküñde
Temâşâ etselerdi böyle bu tertîb-i divânî
33. El arkasın zemîne eyleyüp ikrâr ederlerdi
Bu nazm-ı dil-keşûñ görse cihânüñ nükte-sencâmî
34. Şehen-şâhâ Hıdivâ Kâr-fermâ Ma'dilet-kârâ
Eyâ mülk-i cihânüñ irs ile Sultân-ı zî-şânî
35. Eğer kim biñ kaşide tarî olunsa medh-i zâtuñda
Bulunmaz haddi vaşf-ı pāküñüñ gâyetle pâyânî
36. Yine bir zerresin tayy eylemezler şahñ-ı ma'nâda
Cihânüñ bir yere cem' olsa cümle tâze destânî
37. Hemân tensîtdir tab'-ı hümayüñüñ garaż yohsa
Ve illâ kanda bendeñ kanda zikr-i vaşf-ı sultânî
38. Veli şevk-ı sürür-ı vaşf-ı zâtuñla yine hâmem
Kalender-veş olur meydân-ı ma'nânüñ gazel-h'vânî
39. Temâşâ eyleyen dikkatle rüy-ı al-ı cânânî
Şanır bâğ-ı cemâlüñ bir gül-i şad-berg-i handânî
40. Döner güyâ ki 'aks-i rüyî cûda pertev-i mâha
Alınca destine ol mâh-peyker câm-ı rahşânî
41. Kümeyt-i şâğarı sürdükçe sâkî şahñ-ı rindâna
Verir cem'iyet-i sâmân-ı mestâna perişânî
42. O mâha pertev-i hürşidden lâzım ola câme
Ola berg-i gül-i terden trâz-ı zeyl-i dâmânî
43. Münâsib Bûstân'dan bir güzel beyt eyledim inşâd
Temâşâyâ çıkarken ol perî şahñ-ı gülistânî

35b hadd-i : kadr-i B, C, D, E.

44. Yine bir âfet-i cündiye meyl etdi dil-i zârım
Cırîd-i gâmzesiyle urmak ister tabla-i cânı
45. Şu rütbe şeh-levend-i 'arşa-i nâz ü cefâdır kim
Herîşe pâymâl etmek diler 'uşşâk-ı hayrânı
46. Hezârân âferîn ol zevr-i hüsni-i 'âlem-ârâya
Ki etmiş bende-i fermânı cümle hayl-i hübânı
47. Yeter NAŞİD'ko taşdı'î ozanlıq eyleme artıq
Kalem güftarı tayy etdi gâzel de buldu pâyâmı
48. Emânet et cenâb-ı Şeh Selîm'î hıfz-ı Mevlâ'ya
Ki olsun yüz sene devletle dünyânuñ nigeh-bânı
49. 'Adû-yı dîn ü devlet kahr olup devrinde ser-tâ-ser
Herîşe leşker-i düşmen tuta vâdî-i hızlânı
50. Olup emr-i gâzâda Şeh Selîm-i Evvel'e şânı
Unutdursun vüfûr-ı 'adl ü dâdı Şeh Süleymân'ı
51. Olup âsûde-hâtır taht-ı ikbâl ü şa'âdetde
Mülâzım ola dâ'im kâlbine gül gibi hândânı
52. Safîa mevrûş kalmış bir 'ubeyd-i müstemendiñdir
Unutma Pâdişâhım NAŞİD-i şûrîde-sâmânı

05.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

01. Cihân-bân-ı mu'azzam Hâzret-i Sulţân Selîm Hân kim
Felek devr eyleyelden gelmemişdir mişli dünyâya
02. Hudâvend-i mufahham zıll-i Yezdân ü Hümâ-şorguç
Ki bâl-i şâh-bâz-ı himmeti çarha şalar sâye

05 A 19^a, B 18^b, C 18^b, D 19^a, E 16^a.

B: تصیبه غرا در وصف شاه جهان ارا

03. Şeh-i encüm-sipeh kim bende-gân-ı dergeh-i câhı
Olur ta'dād olunsa encüm-i eflāke hem-pāye
04. Hıdiv-i ced-be-ced Sultān-ı 'ālī-şān-ı Cem-mesned
Ki iksire olur hāk-i der-i vālāsı sermāye
05. Kāsem billāh kim yokdur şebīhi her ma'ārifde
Mişili gelmemişdir taht-ı 'ālī-baht-ı Dārā'ya
06. Süvār olsa Esed burcında mäh-ı 'ālem-ārā-veş
Eğer ruḥşat verirse cünbiş-i esb-i sebük-pāya
07. Şu rütbe imtizāc eyler ki zīn-i esb-i tāzende
Döner bir mışra'-ı berceste içre lafz u ma'nāya
08. Te'ālallāh nedir ol raḥş-ı dil-keş zīr-i rānında
'İnānın dest-i pāki başlasa bir kerre irḥāya
09. Dahı şakf-ı ḥabāba varmadan esb-i serī'-bād
Bu mümkündür ki vara tāḳ-ı çarḳ-ı heft-mīnāya
10. Derün-ı ḥalkā-i çeşm içre cevlan etdirir farzā
Murād eylerse ol Şāh-ı melek-ḥüy u felek-pāye
11. Şu rütbe kūh-ı temkīn iken ol raḥş-ı Hümā-cünbiş
Döner cevlan ederken berḳ-ı mihr-i 'ālem-ārāya
12. Ya ol dil-keş ḥurām-ı gül-beden Mışrī 'yi seyr eyle
Döner reftār ederken berḳ-ı mihr-i 'ālem-ārāya
13. Sirāyet eyleyip tab'-ı hümāyūnuñdaki ḥālet
Ḥuşūl-i ma'rifet düşdü bütün a'lā vü ednāya
14. Kimi tūr ü tūfenge kimi 'ilm ü şī'r ü inşāya
Ḥuşūşā bende-gān-ı āsitān-ı āsumān-pāye
15. Fūrūsiyyetde tahsīl-i kemālāt eyleyip cümle
Bu vālā ma'rifetde her biri kesb etdi sermāye

16. Temâşâya gürûh-ı bende-gânın seyr için bir gün
Biniş emr eyledi Şâh-ı cihân dâver ü paşaya
17. Kūdūmti ile şahın-ı dil-güşâ cennet-nümün oldu
Oturdu şevket ü ikbâl ile kaş-ı ferah-râya
18. Urum'da cümle serhengân-ı dergâh-ı felek-şadri
Ser-âgâz eyledi âdâb ile tertûb-i alaya
19. İki şaf 'ar'aristân oldu peydâ şahın-ı gülşende
Verip dūşunda zînet her biri sebzîn kembâya
20. İki şaf birbirinden çü mümtâz oldu ayrıldı
Dizilmiş rişte üzre döndü gūyâ dürr-i yektâya
21. Tūrunca piş-gâh-ı dâver-i devr-i zamân üzre
Mukâbil oldu encüm sanki mâh-ı 'âlem-ârâya
22. Alışdırmak için her biri cevlân etdirip esbin
Tezelzül geldi zūr-ı kûb-ı esbân ile gâbrâya
23. Mübaşir oldular lu'b-ı cirîde çünkü her fâris
Hamîr-i imtizâc-ı lu'ba gūyâ koydular mâye
24. Cirîd-endâz olunca birbirine zūr-ı darb ile
Yekeklendi dönüp her bir Kâlemlî bâl-i 'Ankâ'ya
25. Yahod bir tūr atardı her birisi kavş-ı bâzūdan
Geçip karşıdaki alayı şıgmaz oldu şahrâya
26. Birbirine etdi Rüstem-âne hamle-i merdî
Olup her fâris-i cündî Nerimân ile hem-pâye
27. Bu lu'bet hağ bu kim zâl-i sipihri eyledi sersâm
Felekde bu hünerde kalmadı Behrâm'a sermâye
28. Kimisi husrev-i meydân-ı hayyâl ü fûrûsiyyet
Kimisi kahtarânı deng eder at sürse beydâya
29. Kimi şöyle cirîdin huşt-veş zūr ile rekz eyler
Kalır Efrâsiyâb hayretde ger gelse temâşâya

30. Kimi İsfendiyâr-ı âhenîn-deste urur pençe
Bırağıp iştiḥâr-ı heft-ḥvânı taraf-ı insâya
31. Cırîdi her birinün nîze-i Gîv'e müşâbihdir
Taḥammül edemez bir kez tokunsa seng-i ḥarâya
32. Hele ğayret-keşân-ı Lahna çok kerrârlık etdi
Hücûm-i Rüstemi 'yi eyledi âğâz icrâya
33. Degil mi Bamya alayı yâ taḥsine şâyeste
Ṭayandı böyle zür-ı ḥamle-i Elvend-fersâya
34. Biribirine şöyle ḳahramânî ḥamleler ḳıldı
Feleklerde melekler başladı sâbâş-ğüyâya
35. Görenler her birini şu'le-i cevvalê zanneyler
O rütbe verdiler cünbiş semend-i bād-peymâya
36. Dönüp her biri meydân içre bir şeh-bâz-ı tayyâra
Mişâl-i berḳ-ı 'âlem-süz pertev şaldı dünyâya
37. Cırîd-bâzî bu resme olmamışdır devr-i Âdem'den
Kemâl-i ḥayret el verdi bütün a'lâ vü ednâya
38. Görenler hep ne'am lafzın ederler şübhesiz irâd
Bu tertûb-i dil-ârâda hele yer ḳalmaz illâ 'ya
39. Bu ma'lûm-ı hümâyûnuñ ola şevketlü Ḥunkârım
Senüñ devründe revnaḳ geldi bu resm-i dil-ârâya
40. Otuz kırk yıl ḳadar vardır ki bu dünyâyı seyr etdik
Ne mümkündür ki bulsun böyle cem'iyyetle pîrâye
41. Senüñ devründe ednâ bir tüfeng-a'lâ olur fâris
Eger alırsa ednâ iltifâtuñdan biraz vâye
42. Ḥudâ vâkıf efendim görmedim bir böyle bâzî ben
Anuñ evşâfı taḥrîrinde 'âciz ḳaldım inşâya

32b eyledi : eyleyip A.

40b cem'iyyetle : cem'iyyetde D.

43. Huşuşan kim zamānuñda benem ol şâ'ir-i hõş-gü
Cirid-i hāmeyi şarf eylesem meydān-ı imlāya
44. Verir şūriş miyān-ı fārisān-ı nazma ser-tā-ser
Licām-ı dūldūl-i tab'ı eger başlarsam irhāya
45. Eger karşı atar var ise gelsin kilik-i eş'ān
Semend-i tab'ını sürsün benimle şahñ-ı beydāya
46. Nice olur anılsın fāris-i şahñ-ı hüner kimdir
Elimde hāme döndükçe 'aşā-yı dest-i beyzāya
47. Üşenmezse eger gelsin bu meydān-ı maḥabbetdir
Benim gibi bedihī başlasın vaşfuñda itrāya
48. Berāber at başı birden kōparsın şahñ-ı mişvāra
Nübūd-ı hāmeyi ursun çıkarsın tāk-ı vālāya
49. Degildir er miyānında hüner kim kendi zu'mıyla
Semend-i tab'ı oynatsın varıp bir cāy-ı tenhāya
50. Hüner oldur ki meydān-ı hünerde nize-i kilki
Atıp tutsun cirid-āsā girince şahñ-ı beyzāya
51. Kıcaqlarsa rikāb-ı himmetüñ ger tevsen-i tab'ım
Fezā-yı nazmı teng ü tār edem erbāb-ı inşāya
52. Kālander-veş gāzel-h'vān olmak ister şūh-ı endişem
Şāir-i zir ü bām-ı hāmeyi teşbih edip nāya
53. Baña bir şeh-levend-i nāzuñ oldu 'aşkı sermāye
Ki ta'n-endāz olur dil-keş hurāmı nahl-i Tübā'ya
54. Kirişme ḥaylini ceyš-i tegāfülle edip hem-pā
Sipāh-ı gāmze-i Tatar'ı mā'il şūr ü gāvğāya
55. Cirid-āsā çekip medd-i nigāh-ı fitne-engizin
Atılmak kaşdın eyler sine-i 'uşşāk-ı şeydāya

48a at başı : at başın A.

49a er : ez B, C, D.

56. Semend-i şiveye pāmāl edip şahın-ı dil-i zārı
Beni güldürme lutf et sevdiğim ağıyar-ı rüsvāya
57. ‘Arağ-riz olsa ruhsarı tesellî-yâb olur hâtır
Mücerrebdir hele âb-ı şükûfe def’-i sevdāya
58. O mihr-i evc-i hüsnüñ zerre-i nâ-çizi olmuşken
Hilâl-i ebrüvānuñ görmedik vardı iki aya
59. Yeter NAŞİD semend-i tab’ı yorduñ dizginin devşir
Sıtabl-ı hâmedân'a bağla râhatdan ala vāye
60. Efendim bu kaşidem şahidimdir müddei farzan
Eger isterse hüccet hâkim-i hâşımında da’vāya
61. Bu gün şahib-kırân-ı şandali-i nazm ü inşâyam
Baña feyz-i nigâh-ı i’tibârüñ oldu sermāye
62. Seniñ âyine-i lutfuñ mukâbil oldu illâ kim
Nice ruşşat bulur tütî-i hâmem böyle güyāya
63. Hemân tensîtdir tab’-ı hümayünuñ garaż yohsa
Ve illâ kanda bendeñ kanda da’vâ-yı suhan-vāye
64. Hudâ günden güne mihr-i cemâlüñ eyleyip rüşen
Şu’â-ı âfitâb-ı şevketüñ fer vere dünyāya
65. Semend-i devletüñ ıstabl-ı rif’atde ola merbût
Süvâr olduğça esb-i çarha mihr-i âsumân-pāye
66. Bu hüsn-i hulğ ile ‘âlemde ey şah-ı melek-haşlet
Du’â-yı devletüñ farz oldu hep a’lâ vü ednāya
67. Kesip şemşir-i kahruñ rişte-i i’mâr-ı küffârı
Kıla gâlib cenâb-ı Hâk seni her demde a’dāya

06.

Müstef'ilün fe'ülün müstef'ilün fe'ülün

- - + - / + - - / - - + - / + - -

01. Şāhen-şeh-i zamāne Sulṭān Selīm Hān'uñ
Evşāf-ı zāt-ı pāki gelmez hele ḥesāba
02. Şāh-ı melek-şemā'il elṭāfi dehre şāmil
Şāyeste çün meşā'il yazılsa her kitāba
03. Şāh-ı kerem-mesālik şeh-rāh-i Ḥaḫḫ'a sālik
Olsa per-i melā'ik şāyān āfitāba
04. Zāt-ı kerem-nümūdı şāmil nice su'ūdu
Yek-ḫatre āb-ı cūdu gālib gelir gül-āba
05. Şāhen-şeh-i cihāndır cism-i cihāna cāndır
İḥsānı şāy-gāndır hep cümle şeyḫ ü şāba
06. Vāḫıf rūsūm-ı cenge hem tır ü hem tūfenge
Deryādaki nehenge tiri eder işābe
07. Olurdu pek muvāfiḫ tāḫ-ı derinde lāyık
Ḳavs-ı felek muṭābıḫ naḫş olunsa kitāba
08. Mihr-i cihān-nümādır ol sāye-i Ḥudādur
Ṭa'n eylese sezādır envār-ı āfitāba
09. Fermān-revā-yı dünyā oldukça hep ser-ā-pā
Nār-ı ḫasedle a'dā dönsün hemān kebāba
10. NAŞİD du'āya āḡāz etdikde maḫsaduñ yaz
Yüz sürüp ol nevā-sāz bāb-ı felek-meāba
11. Şāh-ı kerem-pesendim Sulṭān-ı bī-menendim
Lāyık degil efendim der-gāh-ı müstetāba

06 A 15^a, B 21^a, C 21^a, D 21^b, E 18^a.

B: تصیده در ضمن عرض هديه

12. Degil saña bu şâyân ey pâdişâh-ı zî-şân
Olsa kabûle erzân başım erer sehâba
13. Şevketlü şehriyârâ şâh-ı kerem-şi'arâ
Etdim huzûra ihdâ bir taşt-ı âfitâbe

07.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Efendim pâdişâhım şehir-i yâr-ı ma'dilet-kârim
Seni her dem Hudâ 'nuñ hıfzına etdim emânet ben
2. Cihân memnûn-ı ihsânufi olup farç-ı semâhatden
Hezârân kimseler mahzûn iken şâd oldu luţfuñdan
3. Emek-dâr-ı kadimûñ 'abd-ı mevrûşuñ kuluñ NÂSİD
Ümîd-i luţf edip ihsân umâr şimdi efendimden
4. Ki ya'ni vâlid-i mağfûruñuñ ihsânı bir yâkût
Teberrük eylemişdim 'âkıbet aldı felek elden
5. N'ola bir kırmızı yâkût ile memnûn ü şâd olsam
Şu'â'-ı pertevinden çeşm-i cânım eylesem rüşen

08.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

01. Pâdişâh-ı ced-be-ced Şâhen-şeh-i 'âlî-neseb
Şehriyâr-ı âsumân-mesned Hıdîv-i meh-rikâb
02. Kaşr-ı gerdün gurfe-i ikbâlinûñ yek-pâyesi
Ziver-i kâşâne-i iclâlidir bu nüh-kıbâb

07 A 17^a, B 14^a, C 15^a, D 18^b, E 13^b.

B: عرض نیاز یاقوت احمر از پادشاه فریدون فر

08 A 21^a, B 25^a, C 26^a, D 30^b, E 23^a.

A: Tarih-i kaşr nakışdır.

01a neseb: sened B, C, D, E.

03. Şâh-ı gerdün-menzilet Hâkân-ı Hayder-menkâbet
Reşha-pâş-ı 'ayn-ı re'fet Husrev-i mâlik-rikâb
04. Şâ'ir-i mu'ciz-dehen Sultân-ı iklim-i suhan
Kahramân-ı üg-zen şâhib-kurân-ı kâm-yâb
05. Fâris-i hayl-i muhâccel hâris-i mülk ü milel
Nâzım-ı dîn ü düvel in'âm-bahş-ı şeyh ü şâb
06. İltimâ'-ı nakd-ı luţfu gıpta-fermâ-yı nücûm
Çeşm-i mihr ü mâha gerd-i semm-i esbi ferr ü tâb
07. Bahş-ı feyz-i cûdunu ifâda kâşırır kalem
Vaşf-ı ihsânında ger te'lif olunsa biñ kitâb
08. Hüsni hulk ile nazrin görmedim vallâhi ben
Nüşa-i eslâfa tafsil üzre bakdım bâb bâb
09. Luţf ile dâ'im binâ-yı dîni te'sis etmede
'Adli ile bulmada bünyân-ı devlet âb ü tâb
10. Olsa şâyeste muşavvir kaşırına hâkân-ı Çîn
Vaktin idrâk etse derbânı olur Efrâsiyâb
11. Şeh Selim bin Muştafa Hân ibni Ahmed Hân kim
Olsa gülmih-i deri şâyeste kurş-ı âfitâb
12. Şimdi bir kâşâne bünyâd eyledi şâhâne kim
Kaşr-ı gerdûna rüsûm-ı tarhu verdi piç ü tâb
13. Öyle bir kâşâne-i zibâ mu'allâ tarhu kim
Aña Hâvernaķ oldu çün nakş-ı serâb
14. Ol kadar buldu gül-i taşviri reng-i feyz kim
Düşse 'aksi âbda mâhiyi eylerdi kebâb
15. Âb ü tâb-ı şîşe-i ezhârı bir gâyetde kim
Verir erbâb-ı mezâka neşve-i câm-ı şarâb
16. Dide-i revzenlerin bir kez temâşâ eylese
Deng olurdu çeşm-i mest-i dilberân-ı nîm-hvâb

17. Görse-idi nakş-ı pāk-i dil-keşin Behzād eger
Eylemezdi yapmağa Ferhār-ı Çin'i irtikāb
18. Hep şarīr-i mışra'-ı bābı okur Feth āyetin
Gök kapısı açılır gūyā du'ālar müstecāb
19. Dikkat etse resmine hār-ı gül-i divārinuñ
Öğrenir andan füsünü gamze-i hāzır-cevāb
20. Gülşen-i taşvīrini Zühre temāşā eylese
Reng-i gül-nārın alıp engüştüne eyler hızb
21. Āsumānī aflasın ihdā eder çarh-ı esir
Tā ola bu kaşr-ı 'ālī-tarha jengāri tınāb
22. Neş'e-i feyz-i hevāsın eylese köhne-sifāl
'Avd ederdi mevsim-i eyyām-ı hengām-ı şebāb

A decorative horizontal band featuring a repeating geometric pattern of overlapping, slanted rectangular shapes in shades of light pink and white, creating a textured, woven appearance.

GAZELLER

Elif

001.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

+ + - - / + + - - / + + - - / + + -

01. Nüş-ı şahbâ-yı lebüñ mâye-i cân oldu baña
Belki sermâye-i zevk-ı dü-cihân oldu baña
02. Öyle aldım belini dâ'ire-i ağuşa
Gerdiş-i çarh-ı felek reşk-künân oldu baña
03. Yine bir gâmzesi Tatar ü kemân-ebürünüñ
Bir nigâh-ı gâzabı yahşı yaman oldu baña
04. Nokta-i hâli görüp muşhaf-ı ruhsârında
Ders-i sipâre-i 'aşka o nişân oldu baña
05. Dün gece ol mehi tefûş için 'azm etmişdim
Kâ'id-i râh-ı emel kâh-keşân oldu baña
06. Gerdeninde eşer-i büse göründü gözüme
Sü'-i zann eylemem ammâ ki gümân oldu baña
07. Görmeyelden seni ey rûh-ı revânım cânım
Tesliyet-bahş hemân eşk-i revân oldu baña
08. Hep senüñ derd ü gamuñ eyledi dil-hasta beñi
Ey vefâsız demedüñ kim ne ziyân oldu baña
09. Gözlerüñ almış iken şabr ü karar ü hüsum
Kaşlaruñ çillesi yok iki kemân oldu baña
10. Pirehensiz göricek cismini ol sîm-tenüñ
Şuhbat-ı mes'ele-i rûh 'ayân oldu baña
11. NAŞİDÂ hâk-i der-i yâra mı yüz sürdü 'aceb
Şehri geldi şabâ büy-resân oldu baña

002.

Mef'ülü fa'ilätü mefa'ilü fa'ilün

- - + / - + - + / + - - + / - + -

1. Bak cism-i pāk-i dilbere ten söylerim saña
Seyr et cemāli vech-i ḥāsen söylerim saña
2. Hāl-i siyāh-ı dilberi vaşf etme zāhidā
Düşmez o söz dehānuña ben söylerim saña
3. Gerd-i ruḥında sebz-i ḥaṭ-ı nev-resini gör
Güller içinde tāze çemen söylerim saña
4. Yanında gör rakıbi o gül-naḥl-i 'işvenüñ
Gül-zār-ı ḥüsn ü āna diken söylerim saña
5. Geldikte vaşf-ı zülfine derseñ nedir sözüñ
'Anber derim ya müşg-i Ḥoten söylerim saña
6. Hısn-ı ḥaşn-i vaşlına yād el tokunmamış
Cism-i latif-i yāri beden söylerim saña
7. Tır-i nigāh-ı ğamze-i dil-düz-ı dilberi
İşler derūna sine delen söylerim saña
8. Bir kerre būs-ı la'lüñe şayeste olsam āh
Baksañ ne taṭlı taṭlı suḥan söylerim saña
9. Fıkr eyledikçe cevriñi NAŞİD ol āfetüñ
Çekdiklerimi ḥayli miḥen söylerim saña

003.

Fā'ilätün fa'ilätün fa'ilätün fa'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Bir ḥüseyni nağmesiyle etdi āheng-i nevā
Muṭribuñ şevkına püyān olarak geldi şabā

002 Tezkirelerden.

003 A 32^a, B 40^a, C 40^a, D 47^a, E 35^a.

2. Ol büt-i Leylî-i hüsniñ hasretiyle etsem âh
Rûh-ı Mecnûn 'âlem-i nâsûtdan eyler merhâbâ
3. Ol vücûd-ı nâzûk-i sîmine lâyıktır eger
Târ ü pûd-ı pertev-i mehtâbdan olsa kabâ
4. Yek nigâh-ı germ-i 'uşşâka tahammül edemez
Ol perînün gâze-i ruhsândır reng-i hayâ
4. Kâdr ü şân-ı 'âşıkı 'ârif gerekdir her güzel
Sifle-perver âfete meyl etme söz tut NAŞİDâ

004.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Vaşluña bigâneler cânâ sezâ olsun mu yâ
'Âşık-ı dil-hasta lutfuñdan cüdâ olsun mu yâ
2. Bir tarafdān gâmze-i ser-der-kemîniñ var iken
Bir tarafdān kâkülün başa belâ olsun mu yâ
3. Lutf edip uğratma hiç ağıyarı bezm-i ülfete
Sen perîsün meclisünde dîve câ olsun mu yâ
4. Cismimiz her dem sihâm-ı cevriñe âmâc iken
Ey kemân-ebri yine mânend-i yâ olsun mu yâ
5. Rûzgârufi germ ü serdin çekmeden bî-tâb iken
Çekdigim derd ü meşakkat ber-hevâ olsun mu yâ
6. Rîze-i elmâs ekersin zağm-ı nâsür-ı dile
Ey tabîbim 'âşıkâ böyle devâ olsun mu yâ
7. Bunca demlerdir gubâr-ı âsitânuñken seniñ
Rûzgârufi cevriñe NAŞİD sezâ olsun mu yâ

Bâ

005.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Dilde fikr-i 'arız u la'lünde dil ârâm-yâb
Âbda âteş firûzân mevc-zen âteşde âb
2. Her şikenc-i turrasında bir gönül dil-bestedir
Her nigâh-ı gâmzesi katl-i dile eyler şitâb
3. Ey şeh-i iklim-i hüsn ü ân teşrif eyle gel
İntizârûnî âteşiyle oldu hep diller kebâb
4. Pây-mâl eylersin ammâ 'aşık-ı şeydâları
Bir nigâh-ı iltifâta eylemezsin irtikâb
5. Yâ belâ-yı 'aşk-ı dilber yâ humâr-ı câm-ı mey
Ugratır bir derde elbet âdemi hüküm-i şebâb
6. Âfitâb-ı hüsnüñi şâf et küsûf-ı turradan
Ey perî âyine-i hikmet görünsün bî-hicâb
7. NAŞİDÂ güçdür metâ'-ı vaşl-ı yâra dest-res
Etmedikçe âsitân-ı küy-ı yâra intişâb

006.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Ziyâsıyla cihânı ser-be-ser tenvîr eder meh-tâb
Harâb-âbâd-ı zulm-i zulmeti ta'mîr eder meh-tâb
2. Degildir rûy-ı gülde gülşen içre şeb-nem ü jâle
Şafâsından zemîne gül şuyı takfir eder meh-tâb

005. A 32^a, B 40^b, C 40^b, D 47^b, E 35^a.006 A 32^b, B 41^a, C 41^a, D 48^a, E 35^b.

3. Alıp etrâfına etfâl-i necmi kıssa-h'ân olmuş
Hikâyât-ı dil-i nâşadını takrîr eder meh-tâb
4. Düşürmez hiç dilinden tâb-ı ruhsârın o meh-rûnuñ
Fürûğ-ı hüsnuñi biñ cân ile tezkîr eder meh-tâb
5. Kõmaz ehl-i dili bir gün sürür ü şadmân üzre
Biraz ruşat verirse dâ'imâ tekdîr eder meh-tâb
6. Hâdeng ü tîr eder necm-i şihâbı kehkeşâm kavş
'Adû-yı dünuna bu vech ile tedbîr eder meh-tâb
7. Getirmez burc-ı âgûşa o mâh-ı 'işveyi bir şeb
Vişâlin Nâşidâ bir vech-ile tağyîr eder meh-tâb

007.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Açıl ey gonca-i gülzâr-ı istignâ güşâyiş yap
Biraz cem'iyet-i tertîb-i bezm-i 'işe h'âhiş yap
2. Amân ey şehriyâr-ı taht-ı istignâ 'inâyet kıl
Büyüt-ı hâtır-ı 'uşşâkı ta'mîr et nüvâziş yap
3. Meded ey bâde te'sîr et mizâc-ı yâra rûh-âsâ
Kõma dem-beste gülzâr-ı ruhuñ pür-âb ü tâbiş yap
4. Güzer eylerseñ ey bād-ı seher küy-ı dil-ârâdan
Yüzüñ sür hâk-i pây-ı yâra bir 'arz-ı sitâyiş yap
5. Olur bir gün ki güş-ı goncaya te'sîr eder elbet
Sen ey şürîde bülbül durma baş feryadı nâliş yap
6. Senüñ ey sifle-perver çarhı kecdîr dâ'imâ devrûñ
Biraz da ehl-i diller semtine meyl et nümâyiş yap

4b fîrûğ: fîrû' B, C, E.

6a kehkeşâni: kehkeşân-ı B,C.

007 A 32^b, B 40^b, C 40^b, D 47^b, E 35^b.

7. Zemîn-i tâzede böyle gazeller tarh edip gâhî
Suhan-sencân-ı 'aşra NAŞİDâ bir 'arz-ı dâniş yap

Tâ

008.

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- - + / + - - + / + - - + / + - -

1. Ham-geşte edip kıddimi yazı-yı maḥabbet
Bükdü resen-i tāḳati bāzū-yı maḥabbet
2. Nā-kābil olan ṭab'a ne kābil eṣer etmek
Ta'ūr-i cihān etse de ger būy-ı maḥabbet
3. Bî-hūde güşād eyledi dil perde-i rāzı
Āgūşumuza gelmedi bānū-yı maḥabbet
4. Bālā-rev olur āteş-i dil-germi-i 'aşkı
Hem-bezm olalı ol büte zānū-yı maḥabbet
5. Sencide-i mizān-ı dü-çeşm olup āḫir
Şaçıldı ser-i kūyufā incū-yı maḥabbet
6. Bî-hūde midir böyle perişānî-i kākül
Her tārına biñ dil geçirir müy-ı maḥabbet
7. NAŞİD gibi üftāde-i çāh-ı zekān olmuş
Şarkıntılıḳ eyler hele gisū-yı maḥabbet

009.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Alışdırma mizācuñ sevdiğim mey-hāneye luṭf et
Meded öptürme la'lüñ sāḡar ü peymāneye luṭf et

008 A 33^a, B 41^a, C 41^a, D 48^b, E 36^a.

6a kākül: diller A.

009 A 33^a, B 41^b, C 41^b, D 48^b, E 36^a.

2. Meded kim naṭ'-ı şaṭranc-ı emelde anı māt etme
Piyāde koyma ey gül-ruḥ dil-i ferzāneye luṭf et
3. Amān gösterme ḥālūñ ḥalka-i zūlfünde 'uşşāka
Düşürme murğ-ı cānı dām ile hem dāneye luṭf et
4. Cırıde çıkdı şāḥ-ı naḥl-i gülle yine bülbüller
Buyur ey şāḥ-ı taḥt-ı 'aşk gel Gülhāne'ye luṭf et
5. Dürüg-ı fitne-engiz-i rakıbe şarf-ı gūş etme
Şaḥın aldanma öyle bī-me'al efsāneye luṭf et
6. Yer etdi gayrı zencir-i ser-i zūlfünde sulṭānım
Garībūñ müstmendūndür dil-i dīvāneye luṭf et
7. Bu berg-i sebzın 'arz et NAŞİD-i şūrıde-sāmānuñ
Yoluñ uğrarsa ey bād-ı şabā cānāneye luṭf et

010.

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Hümā-yı kākülündür fark-ı cāna sāye-i devlet
Nigāh-ı iltifaṭūndur baña sermāye-i devlet
2. Teraḥkide olur idbārı mirkāt-ı ḥaḳıkatde
Egerçi mürtefi'dir şüretā nüh-pāye-i devlet
3. Tezelzülden degil ḥālī esās-ı kaşr-ı istikbār
Meger gehvāre-cünbān-ı Ḥıṭā'dır dāye-i devlet
4. Livā-yı ḳadr-i ehl-i cāhı pest eyler felek bir gün
Mumās olsa sipihre irtifa'-ı rāye-i devlet
5. Mürüvvetden eşer yok NAŞİDā hep kesbedir gūşış
Kemāl-i bī-vefāyidir ḥamir-i māye-i devlet

3b cān-ı dām ile hem dāneye: cān-ı zārı dām ü dāneye, C , D.

010 A 33^a, B 41^b, C 41^b, D 49^a, E 36^b.

4b rāye: gāye D.

Cim

011.

Mefû'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- - + / + - - + / + - - + / + - -

1. Bir haylî zamandır beni yâd eylemedüñ hiç
Bir nâme-i lutfuñ ile şâd eylemedüñ hiç
2. İşkeste edip kâse-i ümmidimi her dem
Şâgarçe-i âmâli kinâr eylemedüñ hiç
3. Çok cevri ü sitem eyleyip ey şüh-ı cefâ-cü
'Uşşâk-ı cefâ-pîşeñe dâd eylemedüñ hiç
4. Hâll eylemedüñ 'ukde-i esrâr-ı zamîri
Bâb ü der-i maşûdu güşâd eylemedüñ hiç
5. Dil-beste olup zülfüne bir âfetüñ ey dil
Ser-bâzlığı piş-nihâd eylemedüñ hiç
6. İgvâ-yı şeyâtine uyup semt-i hevâda
Emmâre-i nefsünle 'inâd eylemedüñ hiç
7. Dil-beste olup ni'met ü ârâyiş-i dehre
NAŞİD dâhı sen fikr-i me'âd eylemedüñ hiç

Dal

012.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Tağıtıp cem'iyet-i sâmanı bād-ı serd-i derd
Dide-i maşûduma püşide oldu gerd-i derd

011 A 33^b, B 42^a, C 42^a, D 49^a, E 36^b.012 A 34^a, B 42^b, C 42^b, D 48^a, E 37^a.

2. Ey gül-i bāğ-ı melâhat zaḥm-ı tîguñdan senüñ
Dağlar sīnemde oldu her biri bir verd-i derd
3. Bir nigāh-ı merḥamet kıl ey ṭabīb-i derd-i 'aşk
Kāha döndü firḳat-i cevruñle rūy-ı zerd-i derd
4. Ka'beteyn-i maṭlabım şeş- dergeh-i gerdūnda
Gelmeyip bir kez dü-şeş 'aksine döndü nerd-i derd
5. Rāğıb-ı mu'ciz-deme tanzīr edince NAŞİDÄ
Oldu her beyti bu ṭarḥ-ı dil-keşüñ bir vird-i derd

013.

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Muḳābil olsa farzā ḥüsnine āyine-i ḥurşid
Açardı ḡayretinden dağ-ı ḥasret sine-i ḥurşid
2. Sen ol cism-i laṭif olduñ ki ey ṭfl-ı perī-dāye
Sezādır cāme olsa ḳaddüñe peşmīne-i ḥurşid
3. Senüñ ey sāk-ı bezm-i ṭarab şāyestedir olsa
Berā-yı sāğar-ı şahbā elinde mīne-i ḥurşid
4. Niçin yakmış o māhuñ āfitāb-ı ḥüsn-i pür-süzüm
Kemāl-i reşkden varmış meger ki kīne-i ḥurşid
5. Yine bir nev-zemīn-i tāze inşād eyledüñ NAŞİD
Ki her bir lafzı oldu dağ-sāz-ı sine-i ḥurşid

014.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Nār-ı eşk-i ḥāl-i ruḥsāruñla sūzān oldu 'ūd
Hem yanıp yakıldı hem derdüñle giryān oldu 'ūd

3b ḡāh: ḡāha, D.

013 Tezkirelerden.

014 A 33^b, B 42^b, C 42^b, D 49^b, E 37^a.

2. Da'vet-i cins-i perîde çünkü lâzımdır buhûr
Anuñ için yanmağa böyle şitâbân oldu 'üd
3. Āteş-i 'aşk u hevâ ile kesildi kapkara
Kıpkızıl divâne-i derd-i cüvânân oldu 'üd
4. Micmer-âsâ dağlar açıp ser-â-pâ sîneye
Düd-ı dil ızhârına cânıyla h'âhân oldu 'üd
5. Reşk edip müşgîn-i zülf ü hâl-i 'anber-bârına
Ol gâzabdan vardı böyle âteş-efşân oldu 'üd
6. Kâfir-i Hindû gibi âteş-perest iken henüz
Meclis-i cânâneye geldi Müselmân oldu 'üd
7. NAŞİDÂ almış fetîli 'âşık-ı şūrîde-veş
Ol mehûñ bezminde çün şem'-i şebistân oldu 'üd

Râ

015.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Ey perî-peyker hayâlün dilde etdikde karar
Şabr ü sâmân ü şu'ûrum cümle oldu târ ü mâr
2. Olalı nezzâre-senc-i hüsn-i mir'atün rākīb
İncilâ-yı hâtır-ı uşşâka geldi igbirâr
3. Pertevinden eyledi âfâkı cümle müstenir
Āfitâb-ı tal'atun oldukda dehre lem'a-dâr
4. Bir hüseyinî perdesinden etdi âheng-i nevâ
Yıkdı güyâ gülsitânı nâr-ı aşkuñla hezâr
5. Eyle teşrif-i kadem gel külbe-i ahzânıma
Cânıma kâr etdi 'ömrüm nâr-ı cevri intizâr

6. Kâ'iliz būs-ı kademde olsa ammâ NAŞİDÂ
Olmaz isek ol gül-i nâzûk-mizâc-ı yâra yâr
7. Es'ad-ı hōş-gū n'ola tanzîr-gū olsa olur
Bu gâzel gâyetle sâde oldu hem de tâb-dâr

016.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Görenler cām-ı la'lin bâde-i gül-fâm şanmışlar
O sîmîn sîneyi âyîne-i endâm şanmışlar
2. Temâşâ eyleyenler şu'le-i âh-ı dil-efrûzum
Anı âşüb-hız-i çarç-ı heft-ecrâm şanmışlar
3. Bakanlar tırta-ı ham-der-ham-ı pür-piç-i cânâna
Hemân şayd-ı dil-i 'uşşâk için bir dâm şanmışlar
4. Alanlar büse-i gül-gonca-i la'l-i leb-i yâri
Anı lezzetde gül-ğand-ı nebât-ı Şâm şanmışlar
5. Nigâh-ı çeşm-i mesti şuriş-efkendir dil-i zâra
Görenler zâhirâ bir şüret-i ikrâm şanmışlar
6. Kemâl-i dikkat ile NAŞİDÂ bakdıkça cânâna
Görenler cām-ı la'lin bâde-i gül-fâm şanmışlar

017.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Nesîm-i düd-ı âhım zülf-i dildârı çalar çarpar
Hücûm-ı mevc-i eşkim deşt ü küh-sârı çalar çarpar
2. Muķâbil olsa mâha ol perîniñ cizye-i hüsni
Fürûğ-ı lem'a-pâş-ı kırs-ı nevvârı çalar çarpar

016 A 37^b, B 47^a, C 47^a, D 53^b, E 41^a.

6a cânâna: dildâra A.

017 Tezkirelerden.

3. Kemâl erbâbı olmuş ol perî teshîr-i hâtırdâ
Nukûd-ı genc-i şabr-ı 'âşık-ı zârı çalar çarpar
4. Bakıp bir kerre zer-dide nigezle semt-i 'uşşâka
Derûn-ı sine-i 'âşıkda esrânı çalar çarpar
5. Şu rütbe düzd-i çâlâk olmuş ol çeşm-i suhan-gû kim
Dehân-ı Zühre'den ma'nâ-yı güftârı çalar çarpar
6. Süvâr olsa semend-i nâzına ol gamze-i cādū
Edip yağma ser-â-ser mülk-i Tatar'ı çalar çarpar
7. Gubâr-âlûd iken NAŞİD gibi hâtır yine hâme
Zemîn-i dil-keş üzre levh-i eş'ârı çalar çarpar

018.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Sûziş-i hâl ü ruhuñ sûziyla ey dil yâra var
Sînede bir şem'-i 'aşk nâmında âteş-pâre var
2. Mihr-i şubh-ârâ-yı rûyın fikr edip şâm-ı hâtn
Rûz u şeb müy-ı miyân-ı yâr ile aqtâra var
3. Dilleri teshîr eder zencîr-i târ-ı kâkülü
Fitne-i devr-i kamer bir âfet-i şehhâre var
4. Hâk-i pâyın tûriyâ-yı çeşm-i cân et ey göñül
Akıdıp seyl-âb-ı eşkin gülşen-i dildâra var
5. Tıfl iken pertev-perest-i tal'atı olmuşdu dil
Şimdi on dört yaşına girmiştir ol meh-pâre var
6. Hem-'inân-ı esb-i 'irfân ol cevâd-ı tab' ile
At kıpar mizmâr-ı nazma NAŞİDâ mişvâra var

018 A 36^a, B 47^a, C 45^a, D 53^a, E 39^b.

1a Sûz-ı hâl ile stiveydâ-yı dilimde yara var A.

5b girmiştir: girmiş gör A.

019.

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

+ - + - / + + - - / + - + - / + + -

1. Alınca 'aks-i ruhun ol mehûn piyâle-i zer
Derûn-ı mihre girip sanki cilve etdi kamer
2. Görünce hâlini ol âteşin ruh üzre n'ola
Atarsa kendüyi gayretle âteşe 'anber
3. Neşât-ı meyle 'arak-riz olunca ruhsân
Degil hadîka-i hüsn üzre jâledir derler
4. Görünce kâmet-i Tübâ-hurâm-ı dildân
Büküldü reşk ile gülşende kâmet-i 'ar'ar
5. Bakınca hışm ile bir kerre taraf-ı 'uşşâka
Hadeng-i gâmze-i dil-düzi tâ derûna geçer
6. O da bizim gibi hasret-keş-i vişâli imiş
Miyân-ı nâzûk-i cânânı pekçe kocdu kemer
7. Gelirse âgzuna cânı 'aceb mi 'uşşâkuñ
'Akîde-i leb-i dil-dârı çün rakîb emer
8. Meşâm-ı cânâ yine büy-ı müşg-i Çin geliyor
O âhü gözlüm 'aceb çin-i perçemin mi çözer
9. Vişâli yazmaz o şühûñ saña eger NAŞİD
Kitâb-ı hüsnünü biñ kerre eyleseñ ezber

020.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Olsa peyveste 'aceb mi tāk-ı çarha nâleler
Tiğ-ı gâmzeñle cigerden çıkmada pergâleler

019 A 36^b, B 46^a, C 46^a, D 51^b, E 40^a.020 A 35^a, B 44^a, C 44^a, D 49^b, E 38^b.

2. Hasta-i derd-i ğama habbü'ş-şifâdır şüphesiz
La'1-i gevher-bâr-ı yâkûtında ol teb-hâleler
3. Hâk bu kim sâki kümeyt-i zihni cevân etdirir
'Aks-i rüyûñla kadehde şu'le-i cevvaler
4. Halka halka kâkül-i 'anber-şiken ruhsârda
Gerd-i mâhî gūyiyâ kat kat dolanmış hâleler
5. Behçet-efzâdır 'arâk gül-berg-i rüy-ı yârda
Berg-i gülde mücib-i revnağ degil mi jâleler
6. Fikr-i ruhsârıyla çeşm-i hasret olsa katre-pâş
Vâdi-i kûy-ı dil-ârâda biterdi lâleler
7. Seyle verdi NAŞİDÂ sâmân ü şabr-ı hüşumu
Devr ederken bezm-i meyde şâgar-ı seyyâleler

021.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Görenler ol kamer-ruhsârı mâhiyyetlidir derler
Perîdir gerçi ammâ hayli ünsiyetlidir derler
2. Kime şordumsa hâlin vâ'iz-i bi-hüde-güftârın
Ne hâcet vaşfa anı bildigün devletlidir derler
3. Nedir bu neşve-i diger 'aceb câmında sâkinün
Ki anı nüş edenler gâlibâ şerbetlidir derler
4. Olanlar vâkıf-ı nabz-ı mizâc u meşreb-i cânân
Yine dil-hasta-gân-ı 'aşkına şefkatlidir derler
5. Hîrâs etme o şühî bi-vefâdır şanma ey 'âşık
Sevenler mâ-sebakda bir güzel ülfetlidir derler

2b yâkûtında: yâkûtide A.

021 A 38^a, B 48^a, C 48^a, D 54^a, E 41^b.

6. Egerçi vaşf ederler cennet-i küyüñ güzel ammâ
Gülistân-ı cemâlüñ başka bir hâletlidir derler
7. Egerçi 'aşkıımız günden güne efzûn olur ammâ
Nedir lutfu teb-i hicrânını nevbetlidir derler
8. Kemân-ebürsuna toz konmaz ammâ ol şaşu yanın
Velîkin sehm-i müjgânı biraz âfetlidir derler
9. N'ola dil-süz olursa NÂŞİDÂ mazmûn-ı eş'ârüñ
Bakanlar 'ayn-ı inşâf ile germiyyetlidir derler

022.

Fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

++ -- / +- +- / +- -

1. Yâri 'âşık-firîbdir derler
'Âşıkı nâ-şekîbdir derler
2. Zevk-ı 'aşk ile müstefiz olamaz
Zâhidi bî-naşîbdir derler
3. N'ola fikr-i ruhuñ ederse gönül
O güle 'andelîbdir derler
4. Va'de-i vaşla intizâr ederiz
كل ات قريب dir derler
5. NÂŞİD-i hasta-hâli şorsa n'ola
Dil-rübâyı tabîbdir derler

022 A 38^a, B 47^b, C 47^b, D 53^b, E 41^b.

4b Küllü âtin karîb : Her gelecek yakındır.

023.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün failâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Verme 'ömrüm varı bezmünde meded ağıyara yer
Tutmasın tâ kim derûn-ı sinem üzre yara yer
2. Luţfuñu ihâmda yek-cünbiş-i çeşmüñ yeter
Kalmasın cânâ amân ol gamze-i 'ayyâra yer
3. Pertev-i berķ-ı cemâlün dilde olmaz müsteķarr
Cây-gâh olmaz 'acebdır şu'le-i seyyâra yer
4. Nakd-ı şabra çünki seng-i âsitânuñdur meħakk
İmtihân-ı ehl-i 'aşkı kalmadı mi'yâra yer
5. Ey nedim-i bezm-i hâş-ı şâh-ı heft-iklîm-i nâz
Vaşf ederseñ luţf edip ağıyârı bâri yâra yer
6. Nev-hurâmım nâz ile aġâz-ı refâr eylese
Teng olur her cünbişinde şive-i tayyâra yer
7. Muhtelifdir çün hamîr-i mâye-i ebnâ-yı 'aşr
Nâşidâ teng oldu şimdi ülfet-i bisyâra yer

024.

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

+ + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Çeşm-i merdüm-küş-i mestâne mi kim bâde midir
Hûn-ı 'aşık yerine içdiği hep bâde midir
2. Sâkıyâ söyle meded böyle bu reng ü neşve
La'l-i nâbuñda mıdır sāġar-ı şahbâda mıdır
3. Geçmiyor vaşf-ı leb ü kâmet-i mevzûnundan
Tıfl-ı dil mekteb-i hüsñünde elifbâda mıdır

023 A 34^b, B 43^b, C 43^b, D 48^b, E 38^a.024 A 34^a, B 43^a, C 43^a, D 48^b, E 37^b.

4. **Ğadd-i cânāneyi Tübā 'ya ederler teşbīh**
'Acabā vech-i ŧebēh anda mı Tübā 'da mıdır
5. **Düşme ey 'āşık-ı sevdā-zede ol derde ŧağın**
Marāz-ı 'aşka devā dest-i aḧibbāda mıdır
6. **Böyle bu mertebede terk-i mürüvvet bilmem**
Devr-i nā-sāz-ı felekden mi aḧibbāda mıdır
7. **NAŞİDā bu ğazel-i tāzeyi 'arz eyle hemān**
Şimdi erbāb-ı kemālāt u elibbāda mıdır

025.

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. **Ğirībān-ı cemālūn maḧla'-ı mihr-i meşānķdır**
Tecelli-zār-ı 'aşka nūr-ı ḧüsnūn lem'-i bāriķdır
2. **Görünce zir-i tār-ı kākülünde rüy-ı gül-rengi**
Şarırlar sünbülistān içre bitmiş bir ŧağāyıķdır
3. **Ḥuyar evvel baķışda nükte-i ser-pūs-ı āmāli**
Niğāhuñ vāķıf-ı sırr-ı zamir-i ḧalb-i 'āşıķdır
4. **Ḥalāvet-baḧş olur ehl-i dile ğüftār-ı şirinūn**
Lebüñ mışr-ı melāḧatde mükerrer ŧehd-i fāyıķdır
5. **Rumūzāt-ı kitāb-ı ḧüsnūn ezber ḧayli müşkilidir**
Varılmaz māverā-yı ğavrına bir baḧr-ı rāyıķdır
6. **Raķībūñ cevherinde āb-ı ŧafvetden eşer yoķdur**
Anuñ 'arz-ı ḧulūşı hem 'arāzdir hem mefāriķdır
7. **Müsellemdir ki olmaz piş-rev ḧül-ı emel çünkim**
Düşen ehl-i kemāle dāimā ḧaḧ'-ı 'alāyıķdır
8. **Mübāyindir aḧibbā-yı zamānuñ ḧavrı bil NAŞİD**
Muḧābıķ şüretā ammā ki ma'nā nā-muvāfiķdır

026.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. O şūhuñ hüsn ü ânı mazhar-ı feyz olsa lâyıkdır
Beyâz-ı gerdeni ser-maḡla'-ı mihr-i meşârikdır
2. Çemen-zâr-ı haḡ-ı nev-hîzi içre rûy-ı gül-rengi
Bahâristân içinde 'aynı Nu'mâni şakâyıkdır
3. Yetişmiş serve beñizer ḡaddi verd-i ra'nâdır
Füsün-ı şivede hep cümle hûbâna fâyıkdır
4. Hemânâ bir şerâre 'anber-i sârâdır ol perçem
Niğâh-ı fitne-sâzı vâkıf-ı sırr-ı deḡâyıkdır
5. Alanlar bûsesin lezzet-çeş-i ḡand-ı mükerrer der
Leb-i la'l-i şeker-rîzi mişâl-i şehd-i fâyıkdır
6. Nazîrin görmemişdir kimseler mir'at-ı hûbîde
Ser-â-pâ şiveler nâz ü kirişme hep havârikdır
7. Yine bir nev-nihâl-i nâza meftûn oldu 'âlem kim
Aña dil-hasta NAŞİD şimdi biñ cân ile 'aşıkdır

027.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

01. Cihân-ı işveye şûriş veren hep hüsn ü ânuñdur
Zebân-ı şiveyi lâl eyleyen hüsn-i beyânuñdur
02. 'Araḡ-rîz olsa ruḡsâruñ muraşşah fıkra-i terdir
Eden tersi' levḡ-i hüsnü ḡâl-i Hinduvân'uñdur
03. Hemişe şan'at-ı tahyîl ta'lîm eyler 'uşşâḡa
Bu rütbe ḡîl ü ḡâle bâ'îş 'ömrüm mü-miyânuñdur

026 A 37^b, B 47^b, C 47^b, D 53^b, E 41^b.

2b Nu'mâni: Nu'mân-ı A.

027 A 37^a, B 46^b, C 46^b, D 52^b, E 40^b.

04. Eger temsil olinsa kavş-ı çarha farkı zâhirdir
Veren bâzû-yı hüsne böyle kuvvet ebruvânuñdur
05. Hezârân ma'nevî tecnisler ihâm eder çeşmüñ
Veren revnağ edâ-yı ihtibâke gîsuvânuñdur
06. Bedi'iyât-ı hüsniñ her biri gerçi müveccihdir
Eden tazmîn hep ammâ edâ-yı dil-sitânuñdur
07. Dil-i 'uşşâka cânâ faşl-ı vaşluñ hüsni maṭlabdır
Kazâda bâ'ış ammâ kim rakîbe iktirânuñdur
08. Hele tecnis-i hattı müncelidir hatt-ı la'lünde
Cinâs-ı tām eden icrâ leb-i gevher-feşânuñdur
09. Ol iki ebruvân nazm-ı cemâle hüsni maṭla'dır
Aña hüsni taḥalluş nükte-i remz-i zebânuñdur
10. Kinâyât-ı maḳâl-i çeşm-i pür-güyuñ müsecca'dır
Bütün hep şive-i telmih-i tab'-ı nükte-dânuñdur
11. N'ola itnâb edersen vaşf-ı zülf-i 'anber-âmizüñ
Olan maṭlûb-ı icâzı hemân sırr-ı dehânuñdur
12. Zi-maṭla' tâ-be-maḳta' NAŞİDÂ nazmuñ muravvaḳdır
Ki âşâr-ı laṭif-i hâme-i mu'ciz-beyânuñdur

028.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Derûnumda nice demdir ki bir zaḥm-ı nihân vardır
O şühûñ tîr-i müjgânıyla varsa bir nişân vardır
2. Ne dem düşse hayâl-i ebruvânuñ çeşm-i pür-hûna
Döner ol câma kim 'aks-i hilâl-i âsumân vardır
3. Baña kalsa ederdim gonca-i üşkifteye teşbîh
Femüñ vaşfında cânâ gerçi kim çok dâstân vardır

4. O şühûñ hıfz-ı mihr-i hüsn-i 'âlem-gürine şimdi
Duhân-ı âh derler nâmına bir säye-bân vardır
5. Çekerlerse kemân-ı saht-ı ebrûsın sözüüm yokdur
Egerçi 'arşa-i verzişde çok şahib-kemân vardır
6. Nice efsün u âl ile lebin bûs eylemiş yârüñ
Cenâb-ı şeyhde bakılsa bir haylî dehân vardır
7. Egerçi mehveşânı haylî vardır gülşen-i hüsnüñ
Velî ol âfitâb-ı 'işvede bir başka ân vardır
8. Hemân eyler o şah-ı mülk-i 'işve bendesin mahzûn
Zamân-ı devlet-i hüsnünde haylî şad-mân vardır
9. Düşürdüñ bî-sebeb 'ömrüm nigâh-ı iltifâtüñdan
Unutduñ NAŞİD-i şürîdeyi haylî zamân vardır

029.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

01. Kâkülüñ kim rüy-ı tâbiş-dârı örter başdırır
Bül-'acebdir perde-i müşgîn ahker başdırır
02. Encüm-i hâli ki mihr-i rûda zülfi setr eder
Güyyâ ebr-i siyeh-fâmdır ki Ülker başdırır
03. Nakş-bend-i dest-i kudret ol siyeh ebrûların
Hıfz için bümâr-ı çeşmin şekl-i çenber başdırır
04. Revnakın pest eyleyip servüñ hurâm-ı nâz ile
Gülşene geldikçe ol kaddi şanavber başdırır
05. Mest iken öp hâl-i 'anber-fâmın ol meh-pârenüñ
Büy-ı şahbâyı efendi habb-ı 'anber başdırır
06. Şol kadar bârik ü nâzûkdür miyân-ı yâr kim
Bâr olup şive-i reftârı hançer başdırır

029 A 35^a, B 44^a, C 44^a, D 49^b, E 38^b.

07. Ateş-i âhım yakardı şakf-ı tāk-ı çarhı lîk
İltihâb-ı nâr-ı 'aşkı dîde-i ter başdırır
08. Kâtl-i 'âma ol şeh-i mülk-i cefâ imzâ edip
Hâtem-i hūn-ı i çeşmân ile mahzar başdırır
09. Bâd-ı âh ile şerâr-ı şūr 'alev-hîz olmada
Yok mudur bir ehl-i hayr 'âlemde hiç şer başdırır
10. Bakmayıp ol şehsüvâr-ı hıttâ-i nâz ü cefâ
Esb-i nâzı NAŞİD-i şeydâyı çigner başdırır

030.

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- - + / - + - + / + - - + / - + -

1. Her dem ki bâd-ı cevri o şūhuñ vezân olur
Dilde bahâr-ı şevk-ı sürürüm hazân olur
2. Bir dem kelâl gelmedi şemşir-i gamzeye
Küyunda belki günde hezârân kan olur
3. Ol şehsüvâr-ı 'işve ki pâ-der-rişâb olur
Üftâdegâni cümle yolunda revân olur
4. Haylî rüsüm-ı 'işveye 'ârifdir ol perî
Bu verziş ile tıfl iken ol nüktedân olur
5. Añlar şafâ-yı lezzet-i şahbâ-yı Kevşer'i
Yârüñ şarâb-ı la'lini her kim çeşân olur
6. Her bir şerârı reşk-i şihâb-ı sipihr olur
Dilden duhân-ı âh ki çarha resân olur
7. Zannım açılsa kufi-ı tılısm-ı hicâb eger
Yârüñ metâ'-ı vuşlatı rüy-ı dükân olur

09b ehl-i hayr: hayr eder A.

030 A 36^a, B 45^b, C 45^a, D 51^a, E 39^b.

8. Hiç var mıdır 'aceb ki ğam-hānede tamām
 Ƙahr-ı zamānı çekmeyerek şād-mān olur
9. Etdiklerine cümle nedāmet gelip tamām
 Yād eyler ol da NAŞİDİ bir gün zamān olur

031.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. GİSUVĀNUŪ ŧayd-ı murġān-ı dile zencİR olur
 EbruvānuŪ ƙatl-i-'uŧŧāka iki ŧemŧİR olur
2. Tāb-ı renginden olur sūzunda cānā kİlk-i ħū
 Her ne dem dest-i musavvirde ruĥuŪ taŧvİR olur
3. Ben ne deŷlū sa'y ü gūŧiŧ eylesem taĥliŧime
 Pençe-i'aŧĥuŪ yine ey ŧūĥ dāmen-gİR olur
4. Dest-i cevruŷ ħānūmān-ı ƙalbi virān etse de
 Yek-nigāĥ-ı iltifātuŷ bā'iŧ-i ta'mİR olur
5. Bāri rü'yāda o ŧūĥuŷ maŧzhar olsam ƙahrına
 Bu meŧeldir vāƙı'ā dūŧ 'aksine ta'bİR olur
6. Bu gidiŧle ol meh-i bürc-i bahā vü 'iŧvenüŷ
 Pertev-i mihr-i cemāl-i ħüsnü 'ālem-gİR olur
7. Ūlfet-i pİR ü civānuŷ imtizācı mütmeni'
 Da'vi-i mezkūreye ŧāhid kemān ü tİR olur
8. Ħamid-i ħōŧ-gū n'ola taŧzİR ederse ŧi'rime
 Böyle taŧĥ-ı sādeye NAŞİD güzel taŧzİR olur

031 A 35^b, B 45^a, C 45^b, D 50^b, E 39^a.

7b ŧāhid-i da'vā-yı mezkūra kemān ü tİR olur

032.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Ruḥuñ bāğ-ı cemālün ey perî-rû lâle-zârıdır
Leb-i yâkût-fâmuñ şordum ammâ Kândeḥârî'dir
2. Dü-ebrü-yı siyeh-tâbuñ iki şemşir-i Hindî'dir
Niğâh-ı fitne-sâzuñ ya Tatarî ya Kaçarı'dir
3. Şakın taḥkîk-i bahş-ı derd-i 'aşk etme meded zâhid
Maḥabbet ehli taḥkîk eylemişlerdir ki sârîdir
4. O zülf-i müşg-büyuñ maşkat-ı re'sin su'al etdim
Dediler kim Ḥatâ'dır şorma aşlı Çin diyârıdır
5. Ḥat-ı dil-keş-nümün-ı levḥ-i ḥüsnün eyledim taḥkîk
Berât-ı şâh-ı ḥüsne kayd olunmuşdur bahârîdir
6. Şakın âyine-i ruḥsârüñ ey mâh-ı cihân-ârâ
Ki düd-ı âh-ı nâr-ı sine-i 'aşık Buḥârî'dir
7. Bedîhî böyle tezyîn-i suḥan tertüb-i ma'nâda
Bu günâ tâze maẓmün ile NAŞİD feyz-i Bârî'dir

033.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

01. İşüñ her demde zâlim 'aşık-ı zâra tecâhüldür
Hemişe şan'at-ı bâziçe-i çeşmün tegâfüldür
02. Açılmış gül gül olmuş ruḥlaruñ şad-berg iki güldür
Lebüñ maḥmür-ı câm-ı 'aşkuña hem-neş'e-i müldür
03. Eger bâr-ı gamuñ hem-vezn-i bâr-ı küh-ı Kâf olsa
Yine dermân-degân-ı cevruñe çâre taḥammüldür

032 A 39^a, B 49^b, C 49^a, D 52^b, E 43^a.

4^a müşk-büyuñ: müşk-bünüñ A.

033 A 37^a, B 46^b, C 46^b, D 52^a, E 40^b.

04. Uçurma vaşfını ağıyar-ı zâguñ bildigim kuşdur
Saña ey şâhbâz-ı evc-i istignâ tenezzüldür
05. Hayâl-i târ-ı zülf-i 'anberîni şîşe-i dilde
Yazılmış levha-i minâyâ gûyâ resm-i sünbüldür
06. Uzatma bahş-i dūr-â-dūr-ı kayd-ı halka-i zülfüñ
Netice vermez ol bir şekl ile devr ü teselsüldür
07. Eşer-nâk-i nesim-i âh-ı âteş-zâd-ı 'âşıkdır
Nihâl-i kâmetinde şanma ol şūhuñ temâyüldür
08. Gören der hâne-i âyîne'de 'aksin o meh-rūnuñ
Perîdir gâlibâ şüretde insâna temeşşüldür
09. Şaķın bî-nâle şanma nâzenînim hasta-i cevriñ
Gece tâ şubha dek gülşende hem-âvâz-ı bülbüldür
10. Şu rütbe NAŞİDâ çâbük-rev-i meydân-ı ma'nâ kim
Semend-i hâme gûyâ 'arşa-i himmetde düldüldür

034.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

01. Bugün bir nev-civân gördüm kimüñ cânânıdır kimdir
Şeh-i iklim-i ân gördüm kimüñ cânânıdır kimdir
02. Güzellerden güzel âfet katı pek ince bel âfet
Hele pek bî-bedel âfet kimüñ cânânıdır kimdir
03. Edâsı şeh-levendâne güzel meşrebce cânâne
Gelir mi mişli devrâna kimüñ cânânıdır kimdir
04. Amân bir serv-kâmetdir kıyâmetden 'alâmetdir
Nezâketden 'ibâretdir kimüñ cânânıdır kimdir
05. Güzel hiç var mıdır böyle 'ibâret şiveden böyle
Hele gördüñse sen söyle kimüñ cânânıdır kimdir

06. Bütün reftârı meşrebce şarar destârı meşrebce
Şeker-güftârı meşrebce kimüñ cânânıdır kimdir
07. Olup biñ nâz ile nâzân eder ‘uşşâkıñı hayrân
Meded ol âfet-i devrân kimüñ cânânıdır kimdir
08. Muğavves ol kemân-ebürü iki ol dide-i âhû
Haber ver gel baña yâhû kimüñ cânânıdır kimdir
09. Lebinden bir selâm alsam amân yâ bir kelâm alsam
O mehden bir peyâm alsam kimüñ cânânıdır kimdir
10. Nigâh-ı nergis-i şehlä verir şehir-i dile yağma
‘Aceb ol kâmet-i bälâ kimüñ cânânıdır kimdir
11. Perişân turra vü perçem bütün meftûnu hep ‘âlem
Hele ben NAŞİDÂ bilmem kimüñ cânânıdır kimdir
12. Nazîre söyleye hâlâ bu şi‘re dâver-i dünyâ
Bilinsin ol gül-i ra‘nâ kimüñ cânânıdır kimdir

035.

Mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Ne şa‘deyn-i kevâkıbden ne nahşeyn-i hâzerdendir
Zuhûr-ı ihtilâf-ı nîk ü bed hüküm-i kâderdendir
2. Hemân tâli‘de bir kuvvet gerekdir kesb-i iğbâle
Ne ‘irfânında kıletden ne tekşîr-i hünerdendir
3. Eden nîm-nigâh-ı iltifâtıñdur velî bî-hüş
Ne şâki den ne muṭrıbdan ne tâb-ı câm-ı terdendir
4. Şuwardı teşne-gân-ı ‘aşkı ser-tâ-ser zihî himmet
Bakılsa âb-ı tığı ince belde bir kemerdendir

11a turra vü perçem: turra-i pür-ḥamB, C, D, E.
035 A 34^a, B 43^a, C 43^a, D 48^a, E 37^b.

5. Ne taklîb-i havâdişden ne bîm-i şahne-i gamdan
Derûn-ı dilde âteş 'aşk derler bir şererdendir
6. O mâhuñ NÂŞİDÂ yüz döndürüp cevri etmesi cümle
Bütün hep ihlâf-ı cünbiş-i devr-i kamerdendir

036.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

01. Umûrunda tecâvüz haddi ikâ'-ı nedâmetdir
Kelâmuñ kesreti müstelzim-i renc-i melâmetdir
02. Rakîbe meyli ol tıfl-ı cefâ-kâr ü tenüg-hûnuñ
Kemâl-i bî-vefâyî fennin ifâya 'alâmetdir
03. Niğâh-ı fitne-sâzı mücid-i âşüb ü gavgâdır
Hıram-ı kâmeti müstetbi'-i şûr-ı kıyâmetdir
04. N'ola feryâdı bülbül gibi teksîr etse 'uşşâkı
O verd-i bâğ-ı hüsne bâ'is-i ikbâl ü şöhretdir
05. Olur âsûde kayd-ı şadrdan âzâd olan diller
Kemâl-i hod-pesendi mücib-i hürmân-ı devletdir
06. Olur ham-geşte-kâmet bâr-ı dehri eyleyen ber-düş
Tecerrüd ehline âzâdelik mahz-ı sa'âdetdir
07. Sirişk-i çeşm-i erbâb-ı nifâka istinâd etme
Esâs-ı beyyine 'arz-ı hulûsı bî-metânetdir
08. Mezâyâ-yı kitâb-ı 'aşkuñ istinbâtı müşkildir
Olanlar vâkıf-ı esrârı erbâb-ı mahâbbetdir
08. Dehen-şüy-ı ferâğ ol maḥbal-ı ihşân-ı nâkesden
Ne rütbe bî-dirîğ eyleserse luḫfın bî-halâvetdir

036 A 39^a, B 49^a, C 49^a, D 55^a, E 42^b.

08 A ' da yok.

10. Hemân sen dest-gîr ol cām-ı pey-der-pey ile şâkî
Ayagūñ öpme rind-i meclise ‘ayn-ı ‘ināyetdir
11. Bu nazmı NAŞİDÂ İhyā’ya ‘arz et kîm anuñ tab’ı
Rumûz-âmûz-ı ders-i nüsha-i fenn-i belâğatdır

037.

Mef ‘ülü fa‘ilätü mefa‘ilü fa‘ilün

- - + / - + - + / + - - + / - + -

1. ‘Aşık ki lutf u kahrūñu cānā behem bilir
Rüy-i ‘itāb görse de senden kerem bilir
2. Açılmaya ne hācet o meh-rūya gül gibi
Zahm-ı derūn-ı ‘aşıkı ol gonca-fem bilir
3. İncāz ederse pāyını öpdürmege o şüh
Va‘dinde cümle ‘aşıkı şāhib-kādem bilir
4. Gördükçe küyü içre aķan cüy-ı hūnları
Çekdiklerini ‘aşık-ı zāruñ o dem bilir
5. Bilmez şafā-yı lezzet-i mālı gīnā-mezāk
Zevk-ı vüfur-ı naķdı maħabbet-direm bilir
6. Ādāb u tavr-ı sem‘ayı sor şeyh efendiye
Āyīn-i bezm-i pūr-ṭarab-ı cāmı Cem bilir
7. Evzā’-ı ceng ü harbe olur āşinā şeci’
Resm-i nizām-ı mektebi ehl-i kalem bilir
8. Zır-i livā-yı zülfüñü melce’ bilen gönül
Hübān içinde kaddiñi cānā ‘alem bilir
9. NAŞİD çekilse perde-i gāflet başirete
Esbāb-ı ferr ü devleti gāfil haşem bilir

Zā

10b öpme: deyme D.

037 A 34^b, B 43^b, C 43^b, D 59^a, E 38^a.

038.

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Fezâ-yı gülşenistân çeşme teng ü târdır sensiz
Gülün her bergi pây-ı şevkime bir hârdır sensiz
2. Kadeh döndükçe dest-i şâki-i 'işretde yaşımdan
Eder irâş-ı hadşe 'illet-i devvârdır sensiz
3. Eger ser-halka-i gîsü-yı hûnî geçse hâırdan
Hayâle resmi her bir târınun bir mârdır sensiz
4. Zihî çâk-i giribânım dahı ey şüh-ı hercâ'î
Gelü-yı şabr u sâmana kemend-i nârdır sensiz
5. Şu rütbe hâırım âzürdedir telhî-i hicründen
Meşâm-ı câna bü-yı 'anber erse bârdır sensiz
6. Mukaddem hâk-i pâyuñ tûtiyâ-yı çeşm-i cânımken
Gözümde h'âb-ı râhat sürme-i bidârdır sensiz
7. Yetiş ey çâre-sâzım ey tabîbim bir devâ eyle
Yatar bî-çâre NAŞİD hicr ile bîmârdır sensiz

Şın

039.

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Güzer-gâh-ı hayâlimden o şüh-ı bî-amân geçmiş
Gözümden tãrfetü'l-'ayn içre ol rüh-ı revân geçmiş
2. O şühun kâkülün bir kerre sünbül vakti görmüşdüm
İşitdim hattı gelmiş görmedim haylî zamân geçmiş

038 A 39^b, B 49^b, C 49^b, D 56^a, E 43^b.

4b kemend-i nâr: kemend-i târ A.

039 A 40^a, B 50^a, C 50^a, D 56^b, E 44^a.

3. Fedâ etmiş hûkûk-ı mihr-i 'aşkı uymuş ağıyara
Kadimî bendesinden âh ol şâh-ı cihân geçmiş
4. Ser-â-pâ 'ar'aristân oldu küh-ı şâhn-ı endişem
Fezâ-yı hâtırımdan serv-kâmet bir civân geçmiş
5. Takınmış gamzelerden tûğ-ı Gamgam gibi ebrûsın
Şanasın şandalî-i hüsne bir şâhib-krân geçmiş
6. Nişân-gâh eylemiş peykânına bî-gâneler cismin
Yazık yabana atmış türin ol kaşî kemân geçmiş
7. Meşâm-ı cânî ta'ûr etdi 'ıtr-ı sünbül-i zülfi
Şeherde küy-ı dilberden şabâ 'anber-feşân geçmiş
8. Çakışdırmış beni âteş-zen-i mekr ü nifâk olmuş
Rakîb-i seng-dil 'uşşâkını yahşî yaman geçmiş
9. Mülâkâta benimle NAŞİDÂ va'd etdi yâr ammâ
Yetişdim ol zamân kim vaqt-ı fırsat da hemân geçmiş

040.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. O mihr-i evc-i 'işve tâb-ı rüyın tâzelendirmiş
Ki tâb-ı bâdeden reng-i 'ızârın gâzelendirmiş
2. Göñül nâr-ı firâkuñla çekip nâle-i cân-süz
Kıbâb-ı tās-ı çarhı nâleden âvâzelendirmiş
3. Bülend etmiş şu rütbe nağme-i efgânın 'âşık kim
Nesim-i âh ile gisûların yelpâzelendirmiş
4. Perişân eyleyen cem'iyet-i evrâk-ı sâmnım
Haç-ı nevle kitâb-ı hüsnüni şîrâzelendirmiş
5. Hayâl-i gerdenüñle eyleyip bir büselik nağme
Şadâ-yı hüsn ü ânuñ mutrıbı âgâzelendirmiş

6. Metâ'-ı nazmı tahmîl eyleyenler ester-i tab'a
Kâtâr-ı ma'ni-i bî-gâneyi cemmâzelendirmiş
7. Yine bir tâze vâdi eylemiş NAŞİD o meh peydâ
Ümîd-i vaşl ile 'âşıkların hamyâzelendirmiş

041.

Müs'tef'ilün fe'ülün müs'tef'ilün fe'ülün

- - + - / + - - / - - + - / + - -

01. Va'd-i vişâli yârûn bir nev-edâ revişmiş
'Uşşâka kaşdı ancak bir sâde gösterişmiş
02. Bir kerre bâğ-ı hüsnüñ biz kılmadık temâşâ
Ammâ kirâs-ı la'lüñ bî-gâneler yemişmiş
03. Tâb-ı mey-i şabûhî mest eylemiş o şühu
Varmış o mest-i 'işve nâz ile h'vâba mışmış
04. Pîr-i muğâna varmış duydum cenâb-ı zâhid
Rindân işine bilmem varmış niçin karışmış
05. Vardık der-i nigâra yok feth-i bâba ruhşat
Ammâ rakîb-i Mâçin bir mekr ile sevişmiş
06. Çok oldu görmeyelden ol nev-nihâl-i nâzi
Ermiş kemâle kaddi şimdi gelip yetişmiş
07. Teb-hâle-i lebiyle yârûñ habâb-ı bâde
Birbirine bakışmış mahfice göz kıpışmış
08. Seyr et cenâb-ı şeyhî perhîz şüretinde
Hân-ı vişâle konmuş bir haylice girişmiş
09. Bir ferce ile kâfir küy-ı nigâra varmış
Görmüş segân-ı küyu ağıyar ile itişmiş

041 A 40^a, B 50^b, C 50^b, D 57^a, E 44^a.

02b yemişmiş: yumışmış D.

10. Mest olmuş iki dilber birbirine kol atmış
Şan cism-i vâhid olmuş şol rütbede bitişmiş
11. Hâl-i siyâhı NAŞİD seyr et lebinde yârûñ
Düşmüş 'akîde üzre kişniş şekerle pişmiş

042.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Mülk-i hüsnüñ olmak isterseñ kuzum gâyet geniş
Koc başuñçün bî-ser ü sâmana etme serzeniş
2. Dahl ederken rinde şimdi nüş-ı şahbâ etmege
Tâ bün-i humda olurmuş vâ'iz-i tenbel-meniş
3. Tab'a gâyetle yokuş gelmek gerekdir gâlibâ
Pâye-i mirkât-ı kaşr-ı vaşl-ı dilberden iniş
4. Bâd-ı âhım hâk-i pây-ı yâra yüz sürmek diler
Ey şabâ uğrat yoluñ bir kerre sen yâri danış
5. Leylî vü Mecnûn kitâbın tıfl iken ezberlemiş
Böyle lâzımdır funûn-ı 'aşkı işte öğreniş
6. İstemez tahşil-i vaşla nâ-becâ ibrâm-ı tām
NAŞİDâ üslûb-ı hikmetle gerekdir davranış

Kaf

043.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + -

01. Gözlerüñ aç 'âlem-i bâlâya bak
Dikkat et mir'ât-ı nüh-simâya bak

042 Tezkirelerden

043 A 40^b, B 51^a, C 51^a, D 57^b, E 44^b.

02. Kılma insāna hakāretle nazar
Añla sırrı nüshā-i kübrāya bak
03. Olma dil-dāde nukūş-ı zāhire
Şürete meyl eyleme ma'nāya bak
04. Olma dil-beste esās-ı cāhuña
İndirās-ı şevket-i Dārā'ya bak
05. Dāimā çek çeşmtiñe kuhl-ı gınā
Kāf-ı istiğnādaki 'Ankā'ya bak
06. Māsivādan geç eger āgāh iseñ
Lā'ya bāzū-bend olan illā'ya bak
07. Şarf-ı zihn et nefyine işbātına
Remz-i pāk-i sırr-ı istiğnāya bak
08. 'Aşkuñ añla kuvvet-i te'sirini
Dāğ-ı kalb-i lāle-i hamrāya bak
09. Tā derūn-ı goncaya te'sir eder
Dūd-ı āh-ı bülbül-i şeydāya bak
10. İtibāduñ sırrını idrāk için
İhtilāf-ı şüret-i eşyāya bak
11. Görmek isterseñ maḥabbet kişverin
Şüret-i Mecnūn ile Leylā'ya bak
12. Sine-süz-ı 'aşkuñ añla hālını
Nağme-hā-yı nāy-ı Mevlānā'ya bak
13. 'Ukde-i ma'nāyı hallet NAŞİDā
Zerrede mihr-i cihān-ārāya bak

044.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. O bezm-i hâşdan bilmem niçindir dūr olup kaldık
Niğâh-ı iltifâtından niçin mehcūr olup kaldık
2. Tutarlardı el üzre cām-ı Cem gibi zamân-ile
Atılmış şîşe-i işkeste-veş meksūr olup kaldık
3. Su'âl eyler bulunmaz hâtır-ı mahzûnumuz şimdi
Yine peygüle-i gamda yatıp rencūr olup kaldık
4. N'olur yek-cür'a-i cām-ı keremle neş'e-dâr olsağ
Şarâb-ı miñnet-i eyyâm ile mahmūr olup kaldık

Kâf

045.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Nakş ederseñ ebruvân-ı yârı resm-i yaya çek
Başka tarh etmek dilerseñ bak hilâl-i aya çek
2. Tüyâdur diğkat-i im'ân-ı hüsn ü ânına
Hâk-pây-ı kuhl-ı yârı dide-i binâyaya çek
3. Hayli dem çekdüñ çevirdüñ gerçi kim ol ser-keşi
Etme bi-hüde keş-â-keş gayrı istignâyaya çek
4. Çek çekilmezse eger ağuş-ı vaşla ol perî
Şîşe-bâzî eyleyip sâkî hemân şahbâyaya çek
5. Berg ü bâr-ı lutfuñu görsün dil-i üftâdegân
Ey nihâl-i nâz-perverdüm kerem kıl sâye çek

044 A 41^a, B 51^b, C 51^b, D 58^a, E 45^a.

045 Tezkirelerden.

6. Dâd-ı Hâk'la gösterir yüz şahed-i maṭlab yine
Sübḥa-i a'mâli zâhid sen kuru gavgâya çek
7. Kâkülünden ol mehûñ düşdükçe tel çek ey gönül
Çünkü kâruñ misk ü 'anberdir senüñ sermâye çek
8. NAŞİD erbâb-ı ma'ârifden olup tanzîr-cû
Böyle bu tarḥ-ı nevi ser-nâme-i imlâya çek

046.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Şubḥa dek ol mâh ile meşrebce ârâm eyledik
Sâyesinde ol şehüñ biz def'-i 'âlâm eyledik
2. Neşve-i la'l-i lebinden feyz-yâb olduk bu şeb
Sâgar-ı şevvâli bezm-i ülfete câm eyledik
3. Dâmen-i nâzın öpüp şad şive-i âdâb ile
Hâlimizce ol şeh-i zî-şâna ikrâm eyledik
4. İltifâtın gördük ol şüh-ı melâ'ik-ḥaşletüñ
Devlet-i hüsninde bayrâm üzre bayrâm eyledik
5. Vermiş ol şâh-ı cihânım lutf ile 'uşşâkına
NAŞİD-i dil-ḥasta-ḥâli nâ'il-i kâm eyledik

047.

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- - + / - + - + / + - - + / - + -

1. Etmek dilerse ḥâme edâ-yı şenâ-yı misk
Yaz vaşf-ı çîn-i perçem-i yârı berâ-yı misk
2. Zülf-i siyeh ki püşîş-i ruḥsâr-ı ahdır
Gayet yakışdı şahed-i hüsnü ridâ-yı misk

046 A 41^a, B 52^a, C 52^a, D 58^b, E 45^b.047 A 42^a B 53^b, C 53^a, D 59^b, E 46^b.

3. Zîr-i lebinde hâlini seyr et ol âfetüñ
La'lîn hokka içre konulmuş gîdâ-yı misk
4. Tel kırdı cîn-i zülfüne benzetdi kendini
İşte bilindi şimdi efendi hatâ-yı misk
5. Zannımda zülf-i yâra toktundu nesîm-i şubh
Geldi meşâma râyiha-i cân-fezâ-yı misk
6. Gâli olursa nâfe-i âhû-yı deşt-i Çîn
Alsın peyâm-ı zülfünü her mübtelâ-yı misk
7. Hindü-yı hâli hıttâ-i hüsnünde oldu şâh
Aldı cemâli mülkünü şan Baykara-yı misk
8. Kilk-i müjeñle hâl üñi yaz rûy-ı zerdüñe
Elbet muza'fer olmalı derler du'â-yı misk
9. Döndü Edirne şehri devâtına maḥbere
NAŞİD yazarsa hâme 'aceb mi devâ-yı misk

048.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Urur tamğa-yı hayret sîm-i hâma sine-i şâfuñ
Burar âhû-yı Çîn'üñ güşin 'anberler gibi nâfuñ
2. Sen ol mâh-ı münîr-i âsumân-ı hüsn ü hübîsin
'Aceb mi ey hilâl-ebürü çıkarsa çarḥa evşâfuñ
3. Nice esrâr-ı mübhem keşf eder yek-nazra-i çeşmüñ
Tuyar sırr-ı zamîr-i 'âşıkânı tab'-ı keşşâfuñ
4. Sen ol rûḥ-ı muşavversin ki mişlüñ gelmedi dehre
Egerçi görmedik ammâ işitdik vaşfın eslâfuñ
5. Olurdu mu'terif 'aczin edâ-yı hüsn-i ta'bîre
Senüñ vaşşâf-ı ḥazret olsa 'ömrüm varı vaşşâfuñ

6. Gehî ey şâh-ı hüsnüm hişşe-mend et 'âşık-ı zârûñ
Hemîn agyâra tabşış eyleme ihsân ü elâfuñ
7. Çıkınca dest-gâh-ı ma'nî-i renginden NAŞİD
Metâ'-ı nazm-ı pākūñ kadrini pest etdi zer-bâfuñ

049.

Fâ'ilâtün fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Dün gece meclisde sâkî gerçi çok nûş eyledüñ
Neş'e-bağış-ı bezm olup meyler gibi cûş eyledüñ
2. Âferin ey muṭrīb-ı şūrīde kim âgâzeñe
Yek-be-yek her nağmede 'uşşakı bî-hûş eyledüñ
3. Vâ'izâ kaçduñ yine bir ḥānumān yıkmak mıdır
Hırka-i sālūsı şad-şevk ile ber-düş eyledüñ
4. Vaşf-ı gül-ruhsâr-ı dilberde yazıp bir nev-şuḥān
Bülbülân-ı gülsitân-ı dehri ḥāmûş eyledüñ
5. Ey gönül bilmem meşâm-ı cânı ta'tîr etdi mi
Vaşf-ı zülf-i yârı şâmil bir gâzel gûş eyledüñ
6. Ey şeh-i mülk-i vefâ senden ümîd etmez mi hiç
NAŞİDâ bîmârı çoktandır ferâmûş eyledüñ

050.

Fâ'ilâtün fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Bir zamân ben mahrem-i her-zârûñ oldum bilmedüñ
Bir zamân pâmâl-i esb-i nâzuñ oldum bilmedüñ
2. Bir zamân va'd-i vişâl etdüñ teğâfûl eyledüñ
Bir zamân şâyeste-i incâzuñ oldum bilmedüñ

049 A 41^a, B 51^b, C 51^b, D 58^a, E 45^a.050 A 41^b, B 52^a, C 52^a, D 59^a, E 45^b.

3. Bir dem oldu sen de cevri-yâr ile kan ağladuñ
Ben o demlerde sentüñ dem-sâzuñ oldum bilmedüñ
4. Sen de zannım ben gibi bi-hüşsun ey ‘andelib
Bir zamân gülşende hem-âvâzuñ oldum bilmedüñ
5. ‘Aklım alduñ dün gece meclisde her bir nağmede
Muṭribâ pek mübtelâ-yı sâzuñ oldum bilmedüñ
6. Naḳd-i cân şarfım ta‘ahhüd eyledim yoluñda ben
Cümle-i ‘uşşâḳdan mümtâzuñ oldum bilmedüñ
7. Kellemi güy eyledim çevgân-ı dest-i nâzuña
NAŞİD-âsâ sevdiğim ser-bâzuñ oldum bilmedüñ

051.

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. ‘Aklımı başdan çıkardı zîr-i fesde perçemüñ
Göñlümü bend etdi ‘ömrüm ṭurra-i ḥam-der-ḥamuñ
2. Bir perî-rü sâḳî-i nâzende bir muṭrib gerek
Böyledir âyîn-i ṭarḥ-ı ‘işreti bezm-i Cem’üñ
3. Çok zamânlardır ḥumâr-ı ye’s ile âzürdesüz
Câm-ı la‘l-i nâbın ey rindân sâḳîñ emüñ
4. Ey göñül râh-ı ser-i küyında cüşân olmadı
Etmış iken ‘âlemi ğarḳ-âb çeşm-i pür-nemüñ
5. Ḥâk-pây-ı devletüñ bûs eyleyince nâzdan
Ḳâmetüñ kütâh edesin ey cefâ-cü âdemüñ
6. Gerçi yokdur behresi feyz-i tekellümden lebüñ
Her ser-i engüştü bir tâze zebândır ebkemüñ

051 A 41^b, B 52^b, C 52^b, D 59^a, E 46^a.

4a cüşân: cüyân A.

6a lebütüñ: velik A.

7. Aldı meydân-ı fezâ-yı ma'rifetde şübhesiz
Sebkat etdi NAŞİDÂ yârânı kıl-k-i edhemüñ

052.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Şeh-levend-i 'işvesin 'âlî-cenâbuñ var sentüñ
Pek begendim meşrebimce âb ü tâbuñ var senüñ
2. Gerçi tekmiñ eylemişsin hep rüsüm-ı 'işveyi
Fenn-i cevre lik gâyet intisâbuñ var senüñ
3. Dün gece zannım şarâb-ı nâbı çok nüş eyledüñ
Çeşm-i mestüñde efendim nîm-h'âbuñ var senüñ
4. Der-niyâm et gayrı şemşir-i cefâyı ey perî
Tig-ı gâmdan küşteğân-ı bî-hisâbuñ var sentüñ
5. Pâdişâh-ı hüsn ü ân olduğuna şahid yeter
NAŞİD-âsâ bende-i 'âlî-cenâbuñ var senüñ

053.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Ben esir-i zülf-i müşg-efşânı oldum cilventüñ
Pây-mâl-i cünbiş-i cevlânı oldum cilventüñ
2. Ol perî çün pâdişâh-ı taht-ı mülk-i 'işvedir
Cân ü dilden bende-i fermânı oldum cilvenüñ
3. 'Aklım aldı verd-i ruhsârındaki hâl-i siyeh
Anuñ için bülbül-i nâlânı oldum cilvenüñ
4. Her nigehte câna işler geçdi tîr-i gamzesi
Çok nişân-ı nâvek-i müjgânı oldum cilvenüñ

052 A 41^b, B 52^b, C 52^a, D 59^a, E 45^b.053 A 42^a, B 52^b, C 52^b, D 59^b, E 46^a.

5. Būs edip la'l-i lebin kıocdum miyân-ı nâzikin
NÂŞİDÂ ben nâ'il-i ihsânı oldum cilvenüñ

Lâm

054.

Mef'ülü fâ'ilâtü mefa'ilü fâ'ilün

- - + / - + - + / + - - + / - + -

01. Berg ü berini bâda verip pâre pâre gül
Bir büy-ı vaşlı vermedi hayfâ hezâra gül
02. Bî-hüde şanma nüsha-i tekvîni dikkat et
Ta'lîm-i tıfl-ı gönçaya olmuş sipâre gül
03. Sebz-i hatıyla buldu tarâvet henüz ruhu
Güyâ yetişdi mevsim-i evvel-bahâra gül
04. 'Arz-ı cemâl etmege gülşende bülbüle
Güyâ ki geydi düşına bir penbe hâre gül
05. Nüş eyledikçe bâdeyi öp rüy-ı dilberi
Çün bâ'ış oldu şemm ile def'-i humâra gül
06. Dağ açdı lâle hançer-i gayretle kalbine
Sine gerince nîze-i ser-tîz-i hâra gül
07. Bâş üzre oldu şimdi yeri tıfl-ı gönçanuñ
Revnağ verince katmer-i destâr-ı yâra gül
08. Güldürdü ehl-i bezmi kadeh nüş-hand ile
Dem-beste olma sen dahı ey meh-pâre gül
09. Geldikçe sūr-ı gülşene ol verd-i nahl-i nâz
Şevk ile aldı destine şan çâr-pâre gül
10. NÂŞİD rüsüm-ı 'aşkı güzel âşikâr eder
Dökdükçe berg ü bārını dâmân-ı yâra gül

055.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

01. Gonca iken açılıp gülşende bak fâş oldu gül
Seyyid-i şâhib-şecer iken Kızılbaş oldu gül
02. Zahm-niş-i hâr ile âhır olup mecrûb-dil
Dağ-ı cism-i 'âşık-ı zâra ayakdaş oldu gül
03. Hep süpürmekle birer birer çemen ezhârını
Lâleyi cârüb edip gülşende ferrâş oldu gül
04. Dest-i bülbülden hele setr etdi her dem dâmenin
Hâk bu kim şâyeste-i tahsîn ü sâbâş oldu gül
05. Jâle-i şahbâ ile girdi çü şekl-i sâğara
Duhter-i rez ile güyâ kızkarındaş oldu gül
06. 'Andelîbi va' de-i vaşl ile edip dil-firîb
Aldadır bi-çâreyi hâlince kâllâş oldu gül
07. Lâleyi şoydı şogana döndürüp bir niş-ile
Yek başına bender-i gülşende evbâş oldu gül
08. Zambak-ı bi-çârenüñ düşündan aldı bergini
Hiç utanmaz mı 'aceb mânend-i nebbâş oldu gül
09. Şanma kim bi-hüde naqd-i jâleyi eyler nişâr
Nev-'arûs-ı goncanuñ başına dür-pâş oldu gül
10. NAŞİDâ bu nev-zemîn-i tâzeye oldu redîf
Şâh-râh-ı nazm-ı renginimle yoldaş oldu gül

056.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

055 A 43^a, B 52^a, C 54^a, D 61^a, E 47^b.056 A 42^b, B 54^a, C 54^a, D 61^a, E 47^a.

1. Bir perinüñ mübtelâ-yı ebruvânıdır gönül
Hem hadeng-i gamze-i çeşmün nişânıdır gönül
2. Hıfz eder anı hücum-ı ceş-i vesvâsiyyeden
Hısn-ı kalbün bir açığöz dide-bânıdır gönül
3. Oldı a'zâ vü cevârih cümleten hâdim aña
Mülk-i cismün bir şeh-i fermân-rânıdır gönül
4. Şayd olunmaz düşmez ol dâm-ı şikenc-i turraya
Müşe-i küh-ı gamun şir-i jiyânıdır gönül
5. Dâ'imâ eyler tesellî tatlı hulyâlar ile
Şah-ı tab'un bir nedim-i nükte-dânıdır gönül
6. Pençeleşdi geldi gâlib küşte-gir-i'aşk ile
Rezm-gâh-ı miñnetün şahib-kırânıdır gönül
7. Oldu seyl-âb-ı dü-çeşm-i 'aşıkânun maksimi
Cüşiş-i hün-ı sirişküñ nâv-dânıdır gönül
8. Nice şüretlerle olmakda dem-â-dem rû-nümün
Güiyâ mir'ât-ı kalbe naqş-ı Mânî'dir gönül
9. Kâmetim ham olsa NÂŞİD n'ola mânend-i kemân
Bir perinüñ mübtelâ-yı ebruvânıdır gönül

Mim

057.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Duhter-i rez mahrem-i rüşen-dilân olmak gerek
Neş'e vermez yoğsa her bir tâb-ı nâ-fercâma câm
2. Muhtelifdir ihtilâf-ı tab' ile vaqt-i neşât
Zâhîde vaqt-i seher rindân-ı derd-âşâma şâm

3. Ol **ğazāl-i nāz deşt-i vahşetüñ ahūsudur**
Olmaz ol **bī-gāne-meşreb halka-i ibrama rām**

058.

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. **Çerāğ-ı hüsnü şem'-i bezm-i ünsiyyet midir bilmem**
Yahod bir âfitâb-ı maşrıq-ı ülfet midir bilmem
2. **Bu rütbe iltifātuñ sevdigim ağıyar-ı bed-gişe**
Bu da resm-i cefâda başka bir şan'at mıdır bilmem
3. **Vüfûr-ı nûr-ı hüsnüñ olmada günden güne efzûn**
Derûn-ı mihre dağ-ı gıbta-i gayret midir bilmem
4. **Yine bir vâdi-i nâ-refte-i cevre sülûk etdüñ**
Bu vaz'-ı nâ-pesendüñ mücib-i şöhret midir bilmem
5. **Ṭavâf-ı Ka'be-i küyuñda bî-ârâm olur diller**
Ser-i küyuñ dolaşmak mücib-i cennet midir bilmem
6. **Olur başı berâber çarha dil-bend-i ser-i zülfüñ**
Hümâ-yı gîsuvânuñ şeh-per-i devlet midir bilmem
7. **Berât ile verilmiş saña şahım kişver-i hûbî**
Çaşuñ tuğra-yı resm-i hâme-i kudret midir bilmem
8. **Güzel vâdiler icâd eyledüñ üslûb-ı hikmetde**
Nigâhuñ aşinâ-yı nüsha-i hikmet midir bilmem
9. **Çumâş-ı nazma NAŞİD nev-nesic-i tâze tarh etdüñ**
Edâ-yı Sâ'ib'üñ hem-hâlet-i Şevket midir bilmem

059.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Ben ol gülbin-tırâz-ı hüsne ihâm-ı vişâl etmem
Gülistân-ı cemâlin jeng-yâb-ı infi'âl etmem
2. Dehân-ı tengini ta'rîf için bast-ı maķâl etmem
Düşüp vaşf-ı miyâna inceden ince hayâl etmem
3. Edip bülbül gibi bî-hüde feryâd-ı pey-ender-pey
Mizâc-ı nâzikin âzürde-i renc ü melâl etmem
4. Hayâl-i şekkeristân-ı leb-i gül-reng-i dilberle
Dil-i şürîdemi âlûde-i kayd-ı vebâl etmem
5. Emek-dâr-ı der-i devlet-serây-ı 'aşkuñ olmuşken
Yine ey şâh-ı taht-ı 'işve 'arz-ı bî-me'âl etmem
6. Uyup kayd-ı hevâ-yı tırâ-ı tarrâr-ı müşgîne
Düşüp devr ü teselstül bahşine vâhî cidâl etmem
7. Sen ey şâh-ı cihânım احسن تقويم 'e mazharsın
Sentün nür-ı cemâlün mihr ile mâha mişâl etmem
8. Teşebbüt etmedün va'düñde ey şüh-ı fiten-perver
Demışdün NAŞİD-i dil-ğastaya ben mekr ü âl etmem

060.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Ey gül-i bâğ-ı nezâket ve'y meh-i bürc-i şeref
Hâk-i pâyuñ tütüyâ-yı çeşm-i cânımdır benim
2. Yüz sürüp bir kerre öpmek pây-ı müşg-efşânüñü
Şübhesiz cânâ hayât-ı cavidanımdır benim

059 Tezkirelerden.

060 A 44^b, B 56^b, C 56^b, D 64^b, E 49^b.

3. Vaşf-ı hüsn-i bî-misālūñ ey gül-i bāğ-ı edeb
NAŞİD-âsâ haşre dek vird-i zebânımdır benim

061.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Vişâlınden o mâhuñ âh kim mehcūr olup kaldım
Mişâl-i bülbül-i şūrîde gülden dūr olup kaldım
2. Kemâl-i ızırâbımdan kebâb oldu dil-i zârım
Şerâr-ı nâr-ı gamla hayf kim mahmūr olup kaldım
3. N'ola pâmâl-i envâ'-ı hakâret etseler cismim
Hemân çün şişe-i işkeste ben meksūr olup kaldım
4. N'ola aksa gözümnden rûz u şeb deryâ gibi yaşım
Atıldım dest-i cevri dehr ile mehcūr olup kaldım
5. Benim-çün n'ola ağılarsa vuhûş-ı deşt ü şahrâ hep
Giribân-çâk-i hasret derd ile ma'zūr olup kaldım
6. Tutuşdursa n'ola sakf-ı sipihri şu'le-i âhım
Derûn-ı sinede hem-hâlet-i tennūr olup kaldım
7. Dil-i mecrûhuna rahım eyle 'ömrüm NAŞİD-i zârūñ
Derûn-ı külhan-ı gamda yatıp mahşūr olup kaldım

062.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Nice demdir gam-ı hicrân ile bî-tâb ü gam-h'ânım
Çıkar 'ayyūka her şeb bülbül-âsâ nâle vü zârım
2. Sezâ-yı vaşl olup bî-gâneler ben dūr-bâş oldum
Bağılsa cümleden ben vuşlat-ı yâra sezâ-vârım

061 A 44^a, B 55^b, C 55^b, D 63^a, E 48^b.

062 A 43^b, B 55^a, C 55^a, D 62^a, E 48^a.

3. Yine bir âfetüñ fikr-i şarâb-ı la'li var dilde
Anuñçün cümleten mestânedir atvâr ü refârım
4. Tabîbim gel yetiş dest-i keremle bir devâ eyle
Fırâş-ı derd ü gâmda haylî demlerdir ki bîmârım
5. Hamîd-i nükte-sence NÂŞİDâ tanzîr ile şimdi
Nümâyiş bulmada gitdikçe tarz ü tavr-ı eş'ârım
6. Hüdâ dâ'im vücûdun hıfz ede gerd-i küdüretten
O mîr-i pâk-tab'a hağ bu kim her dem şenâ-kârım

063.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Yâd-ı ruhsârûñla murğ-ı tab'ı güyâ eyledim
Gün-be-gün ol vech ile şevkîm dü-bâlâ eyledim
2. Def'a def'a 'arzuhal etdim rikâb-ı nâzike
Bir bir ahvâl-i dil-i şeydâyı inhâ eyledim
3. Refte refte pâyına yüz sürmek için ol şehûñ
Cismimi zevrağ sirişk-i çeşmi deryâ eyledim
4. Başka başka dağlar yağdım ser-â-pâ sineme
Lâle-zâr-ı 'aşkda şan'atlar ibdâ eyledim
5. Dâne dâne hâller gördükçe ruhsârında ben
NÂŞİD-âsâ vaşf-ı hüsn-i yârı itrâ eyledim

064.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Geceler tâ şubha dek encüm-şumâr-ı hasretim
Külhan-ı pür-düd-ı âteş-zâr-ı nâr-ı hasretim

063 A 43^b, B 55^a, C 55^a, D 61^b, E 48^a.064 A 44^a, B 55^b, C 55^b, D 62^b, E 48^b.

2. N'ola ağlarsa felek rahm eyleyip her dem baña
Ben esîr-i kayd-ı hicr-i hârtâr-ı hasretim
3. Kimseler bilmez benim hâl-i dil-i pür-derdimi
Neş'eden mehcûr olan mest-i humâr-ı hasretim
4. Dağlar açsam 'aceb mi bu dil-i süzânıma
Mübtelâ-yı zahm-ı tûğ-ı tâb-dâr-ı hasretim
5. Tâ derûnumdan tutuşsam n'ola nâr-ı hicr ile
Gülşen-i mihmetde güyâ kim çenâr-ı hasretim
6. N'ola bülbüller gibi feryâd edersem rûz ü şeb
Goncasından dür olan bîmâr-ı zâr-ı hasretim
7. Var mıdır 'âlemde NAŞİD ben gibi bir hasta-dil
Bağr-ı hicrâna şalınmış bî-kenâr-ı hasretim

065.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Sipihrüñ gerdişiyle meşreb-i dildârı bir buldum
Döneklikde anuñla va'd-i vaşl-ı yârı bir buldum
2. Mezzâk u neşvede hiç bulmadım keyfiyyet ü farkın
Lebüñ bûs eylemekle sāğar-ı ser-şârı bir buldum
3. Egerçi şerbet-i şahbâya teşbîh eyledim ammâ
Lezzetde lebüñle lezzet-i gül-nârı bir buldum
4. Temâşâ eyledim im'ân ile verd-i muţarrâyı
Anuñla reng ü bûda rûy-ı tâbiş-dârı bir buldum
5. Yine geçmiş o şâh-ı hüsne üstâdân-ı 'uşşâkı
Rüsûm-ı fitnede İblis ile ağıyârı bir buldum
6. Dolaşdım gerçi sünbül-zâr-ı şehri-ñ hüsni ü aşûbu
Nazîrin görmedim ol tırra-ı tarrârı bir buldum

7. Eger zaḥm açmak ise maḳşaduñ şemşire ḥacet ne
Dem-i tıḡuñla zırā ḡamze-i 'ayyārı bir buldum
8. Dolaşdım ser-te-ser 'aşkuñla etrāf-ı gülistān
Hemān 'uşşāka beñzer 'andelīb-i zārı bir buldum

066.

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Ne ta'līm ü ta'allümden ne ḥod üstāddan gördüm
Ne gördümse felekde feyz-i isti'dāddan gördüm
2. Gehī ızhār-ı 'acz etdim göründüm zūr ile ḡāhī
Yolun vādī-i 'aşkuñ Ḳays-ile Ferhād'dan gördüm
3. N'ola cū gibi aḳsam kūyma bir günde biñ kerre
Reh-i semt-i nigāra yelmeḡi ben bāddan gördüm
4. Yine bir kerre ḡayra etmedim şarf-ı nigāh aşlā
Egerçi çok cefālar ol şeh-i bī-dāddan gördüm
5. Ne feryād ü fiḡān eyler eşer ne āh-ı pey-der-pey
Bu saḡt-ı dilligi ne seng ü ne pülāddan gördüm
6. Öperken ol perintüñ la'lini ben ruḡye-ḡān oldum
Füsün ile görünmek şüretin zühhāddan gördüm
7. Bütün gözden geçirdim ser-te-ser aḳtār-ı gerdünü
Neşāt iklimini ancak ḡarāb-ābāddan gördüm
8. Semāḡat başka bir feyz-i Ḥudā'dır ün-i kāmilde
Ne taklil-i maşārıfıdan ne çok irāddan gördüm
9. N'ola çeksem dem-ā-dem çeşme NAŞİD kuḡl-ı istignā
Cefāyı dostdan luḡf ü 'aḡayı yāddan gördüm

Nun

067.

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- - + / - + - + / + - - + / - + -

1. Bir dîdenüñ ki behresi yok eşk-i nâbdan
Beñzer o 'ayn-ı huşke ki yok feyzi âbdan
2. Güyâ derün-ı âbı kamer cilve-gâh eder
Gördükçe 'aks-i rüyını câm-ı şarâbdan
3. Her bir niğâh-ı mesti verir başka bir şafâ
Bî-dâr olunca dîde-i mahmûru h'vâbdan
4. Haç geldi gayrı şafâ-i ruhsâr-ı dilbere
Bulduk vişâli mes'elesin biz kitâbdan
5. Ruhsârı üzre hâl degildir ol âfetün
Ber-ceste bir şerer dil-i pür-iztirâbdan
6. Aldanma pek de sakf-ı serâ-yı bülendüñe
'İbret gözüyle aña zevâlün habâbdan
7. Ey dîde bâde gibi aqıt durma eşküñü
Ey sine sen de yanmağı öğren kebâbdan
8. NAŞİD cenâb-ı hazret-i İhyâ Efendi'ye
Eyle nazîre hâme-i rengin-cevâbdan
9. Evşâf-ı zâkı 'âlem-i 'irfanı pür kıla
Dâ'im zebân-ı midhatı her şeyh ü şâbdan

068.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + - -

1. Âfitâb-ı hüsni güyâ kim muşavver nürdan
Hîre-sâz-ı çeşm olur bakşañ ne rütbe dürdan
2. Güyiyâ nür-ı siyehdir mevc-hîz olmaktadır
Farğ olunmaz kâkülü düşündaki semmürdan
3. Mübtelâ-yı reng ü al olmak muqarrerdir hele
'Aks-i ruhsârûñ görenler sāğar-ı billürdan
4. 'Aqlım aldı neşve-i meyden ziyâde ben bu şeb
Bir nigâh-ı şive gördüm dide-i mahmürdan
5. Rişte-i endişenüñ hiç farkı cânâ kalmadı
Mü-miyânuñ fikri ile rişte-i tanbürdan
6. Neş'e-mend-i lezzet-i bezm-i cihân olmaz hele
Nüş-ı şahbâ etmeyenler kâse-i fağfürdan
7. Bir zamân şâyeste-i eşnâf-ı elâfuñ idi
İltifâtuñ kesme 'ömrüm NAŞİD-i mehcürdan

069.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

01. Füzündür fitne-i hattı şikenc-i dâm-ı gisüdan
Müeşşirdir nigâh-ı nize-bâzı tığ-ı ebrüdan
02. Tırurken bir nihâl-i tâze-resdir kadd-i mevzünü
Hürâma gelse biñ nâz ile yokdur farkı âhüdan
03. Dil-i mahrûra bür'üs-sâ'adır yek-büse-i la'li
Gelir sıhhat dil-i bî-mâra gâhî bir içim şudan

068 A 45^b, B 57^b, C 57^b, D 62^a, E 50^b.069 A 46^b, B 59^a, C 59^a, D 63^b, E 51^b.

04. Başiretle bakılsa nâzikâne perdedir 'aynek
Kühen-sâlâna yokdur kıl kadar farkı tarâzûdan
05. Döküldükçe ruh-ı pür-tâbı üzre zülf-i şeb-rengi
Gül-i üşkiŧte gŧyâ feyz-yâb olmaŧda şebbûdan
06. Merâm üzre dahı bir lutfâ mazhar olmadık hâlâ
Niçe gŧna cefâlar gördük ol şŧh-ı tenüg-hûdan
07. Şunup bir kerre la'l-i hâl-dârın seyr et esrân
Geçirdi ser-te-ser mest-i nigâh-ı 'aşkı dârûdan
08. Şaf-ı müjgân-ı çeşm-i mesti şan ceyš-i Hülâgü' dur
Geçer şehr-i derûnu urmaŧa Derbend ü Bâkû'dan
09. Nesim-i şubh esip semt-i ser-i küyından ol şŧhuñ
Meşâm-ı cânı ta'ûr etdi müşg-i nâf-ı hŧş-bûdan
10. Dürüg-ı bi-me'âlin ziver-i gŧşin kabûl etme
Tefahhûs etme hâl-i 'âşıkı aŧyâr-ı bed-gûdan
11. Hemân sen inkisâr-ı ehl-i dilden ihtirâz eyle
Tahaşşun mümkün olmaz top-ı âha bürc ü bârûdan
12. N'ola zînet verirse NAŞİDâ aşdâf-ı mazmûna
Ki her bir mışra'-ı bercestenüñ yok farkı incûdan
13. Eden pür-gŧ şehen-şâh-ı cihânuñ nuŧkudur hâmeñ
Hudâ hŧşnûd ola ol şâh-ı zî-şân-ı melek-hûdan

070.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Pâyemâl-i esb-i istignâ-pesend etmek neden
Nâr-ı 'aşka cismimiz böyle sipend etmek neden

07b Geçirdi: İçtirdi D.

12a eşdâf: eslâf D.

070 A 45^b, B 58^a, C 58^a, D 62^b, E 50^b.

2. Şeh-levendim emrüne biñ cān ile dil rām iken
Böyle tār-ı kākülüne kayd ü bend etmek neden
3. El yetişmezken kenār-ı dāmen-i iclālüne
Kādd-i istiğnāyı bu rütbe bülend etmek neden
4. Bezm-i şoḥbetde tebessüm-riz iken bī-gāneye
Hasta-i hicrāna böyle zehr-ḥand etmek neden
5. Rāh-ı cevrinde sebāt etmek gerek şimden gerü
NAŞİDÂ ol şūhu böyle şeh-levend etmek neden

071.

Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün

- - + - / - - + - / - - + - / - - + -

1. Diberlere ben 'āşıkım bildigim olsun olmasın
Vaşf eylerim hep anları gördüğüm olsun olmasın
2. Zevk-ı ḥayālın eylerim mū-yı miyān-ı dilberün
Beytül-ḥicāl-i vaşlına girdigim olsun olmasın
3. Bir kerre būs-ı la'lini etsem niyāz ol āfetün
Haydi cesāret eylerim dedigim olsun olmasın
4. Gitmez gönülden her zamān hiç arzū-yı kūy-ı yār
Bād-ı şabā gibi aña erdigim olsun olmasın
5. Bāğ-ı cemālin ol mehün seyr etsem idim kāni'im
Gül-būse-i ruḥsārını derdigim olsun olmasın
6. Sultān-ı dehre NAŞİDÂ tanzīr ḥaddün mi sentün
Mazmün ü ma'nādan eger bildigim olsun olmasın

072.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Efendim nūr-ı 'aynım pertev-i çeşmân-ı cânımsın
Şehen-şâh-ı melâhat pâdişâh-ı hüsn ü ânımsın
2. K̄o geçsin tabla-i şadr-ı dile tūr-i müjeñ cânâ
Beni ğırbâl-ı nûk-ı cevır eden kaşı kemânımsın
3. Bilirsin nâz-dârân-ı ğamuñ esrâr-ı pinhânın
Nezâket-âşinâ tūñ-zebânım nükte-dânımsın
4. Efendim ben seni terk eylemem tâ 'ömrüm oldukça
Benim sen bâ'ış-i şevk-ı hayât-ı cavidânımsın
5. Eşigünde en ednâ çâkeründür NAŞİD-i şeydâ
Şehen-şâh-ı melâhat pâdişâh-ı hüsn ü ânımsın

073.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

01. 'Arağ-riz olsa dökmez bî-hüde ol mâh ğisüsün
Şuvarmağ ister âb-ı müşğ ile şemşir-i şebbüsün
02. Verir şüriş miyân-ı kişver-i sāmāna ser-tâ-ser
Havāle eyleyince ğāze-i çeşm-i tenüg-hüsün
03. Olur lezzet-çeş-i kand-ı mükerrer zevk-ı tekrarı
Tuyan yek-harf-i la'l-i lüknet-âmiz-i suhan-ğüsün
04. Şalınmağ resmini ta'lim eder cennetde Tübâ 'ya
Eger Rıdvân göreydi nâziş-i reftâr-ı dil-cüsün
05. Süzünce çeşm-i mest-i nîm-h'âb-ı fitne-engizin
Esir-i dâm-ı zülfü eylemez mi Çîn âhüsün

072 A 45^b, B 57^b, C 57^b, D 62^a, E 50^a.

2a geçsün: ğitsün D.

073 A 46^a, B 58^b, C 58^b, D 63^a, E 51^a.

06. Şafâsından fedâ eylerdi müşg-i nâfe-i Çin'i
Götürseydi şabâ hâkân a büy-ı müy-ı hōş-būsın
07. Bakan hâl-i siyâha levh-i pişâni-i şâfında
Görür dībâce-i metn-i cemâlün halka-i hūsın
08. Döker zülf-i perişânın 'arağ-nâk olsa ruhsân
Gül-âb ile eder sîr-âb bâğ-ı hüsni şebbūsın
09. Tatar-ı gâmzesin pür-gîn edip bir yahşî şüretle
Havâle eylemiş teshîr-i dehre çeşm-i cādūsın
10. Bu gün ebleh-firbâne edâlarla hele zâhid
Yine rübâh-veş ber-düş etmiş delk-ı sâlūsın
11. Zevâlin fehm edenler devlet-i yek-rûze-i çarhuñ
Verir mi dahme-i Efrâsiyâb'a hetk-i nâmūsın
12. Olur ser-şâr-ı câm-ı gâflet-i eyyâm-ı mağrûrî
Bu bezm-i devletün hiç görmedik rind-i dehen-şūsın
13. Meşâm-ı cânı NAŞİD yâsemen-zâr-ı cinân eyler
Eger bir kerre öpsek gerden-i şâf-ı semen-būsın

074.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Zîb vermiş şafha-i ruhsâra hâl-i 'anberîn
Zülfî düşmiş üstüne mânend-i şâl-ı 'anberîn
2. Cebhe-i şâfında ebrûlar ki tuğrâ resmidir
Levha-i kâfûra yazılmış mişâl-i 'anberîn
3. Hâş gelip âhır uçurdu râhat-ı 'uşşâkı
Murg-ı hüsni açdı güyâ perr ü bâl-i 'anberîn
4. Hep muşavvirler kalem şeklinde yazdı kaşlaruñ
Resm-i târ-ı kâkülün ammâ çü nâl-i 'anberîn

5. Zikr ü fikri 'aşıkun hatt-ı 'izâr-ı yârdır
Dideden gitsin mi hiç aşlâ hayâl-i 'anberin
6. Turra-i gisüyü zir-i nâfe etmiş tâ kemer
Mü-miyân-ı yâra bend olmuş düvâl-i 'anberin
7. Muşhaf-ı hüsnüñ sebak-h'ânı olurken tıfl-ı dil
Nokta-i hâl-i siyâhı çıkdı fâl-i 'anberin
8. Yok feminden bahş-ı harf-ı vaşla dâ 'ir bir cevâb
İltifâtı mücib olsa bir su'âl-i 'anberin
9. Vaşf-ı zülfünde yine bir nev-gazel tarh eyledim
NAŞİDÂ mazmûn u ma'nâsı me'âl-i 'anberin

075.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. 'Aşıkun'dur bâğ-ı vaşl ağıyar girsin girmesin
Gonca-i naḥl-i riyâz-ı hüsnü dersin dermesin
2. İş temâşâ-yı cemâle ruḥsat almaḫdır hemân
Zeyline ol serv-i nâzuñ destim ersin ermesin
3. Çeşme-sâr-ı kûy-ı vaşlından n'olur eksilmez âb
Teşne-gân-ı hecrine bir pâre versin vermesin
4. Etdiler püşide kettân-ı metâ'-ı vuşlatı
Pertev-i mehtâb-ı istignâya sersin sermesin
5. Seng-i ta'n-ı ehl-i dilden iḫtirâz etmek gerek
Yohsa câm-ı kalbimiz nâdân kırsın kırmasin
6. Püte etdim sînemi tîr-i nigâh-ı tîzine
Ol kaşî yayım kemân-ı cevri gersin germesin

075 A 45^a, B 57^a, C 57^a, D 61^b, E 50^a.

4a vuşlatı: vaşlını C.

7. NAŞİD ammâ hey'et-i ma'nâyı erbâbı bilir
Anı her fark etmeyen bî-gâne yersin yermesin

Vav

076.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Begenmezlerse kadd-i yârı zannetme haleldir bu
Atarlar seng-i ta'nı nahl-i pür-bâra meşeldir bu
2. 'Aceb mi hançer-i bürrânı yol vermezse ağıyâra
Dolaşma mü-miyân-ı dilberi bir ince beldir bu
3. Dehânından söz açma nokta-i mevhûmu müntecdir
Karışma bahş-ı zülf-i yâra bir tül-ı emeldir bu
4. Mevâ'id-i vişâliyle beni dil-şad eder ammâ
Döner va'dinden ol mâh-ı felek-hû muhtemeldir bu
5. N'ola bûs etse rindân bâdeden evvel leb-i yârı
Esâs-ı şevkı tecdide mücerrebdır temeldir bu
6. Meded her gördüğüñ bî-gâne-i nādâna yüz verme
Müsellemdir ki şân-ı devlet-i hüsne haleldir bu
7. Hicâb etme hücûm-ı nazradan destüñ nikâb etme
Bakarlar pençe-i hurşid olursan dañı eldir bu
8. Hakâretle nazar kılma hâzer kıl derd-mendâna
Bu tarz-ı hâşî meşk et haylî tavr-ı bî-bedeldir bu
9. N'ola 'arz etse NAŞİD nükte-perdâzân-ı ma'nâya
Zemîn-i tâzede bir bî-bedel ra'nâ gazeldir bu

077.

Mefâ ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

+ - + - / + + - - / + - + - / + + -

1. Söz olmaz ol gül-i bâğ-ı cemâle toğrusu bu
Nihâl-i kıddi erişmiş kemâle toğrusu bu
2. Meşâm-ı cânımı ta'ûr ederdi büy-ı 'abîr
Geline kâkülü her şeb hayâle toğrusu bu
3. Rakîbe eyler ise hoş mu'âmele cânân
Sebeb olur bu edâ infi'âle toğrusu bu
4. Tahammül eyleyemem zür-ı bâzû-yı 'aşka
Şununca destini bir kez düvâle toğrusu bu
5. Merâm-ı 'aşığı yek-nazrada eder tefhîm
O gamze yer mi kor aşlâ su'âle toğrusu bu
6. Şu rütbe eyledi tenfir NAŞİDÂ kalbim
Ki dilde kalmadı h'âhiş vişâle toğrusu bu

078.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Çün devâdır vakt-i germ-i tebde her bîmâra şu
Teşne-gân-ı çeşme-sâr-ı 'aşka ver bir pâre şu
2. Târi-i şebde hayâl-i kâkülüñle ağlasam
Olur idi halka-i mevc-i sirişkim kara şu
3. Hasretüñle olmada eşk-âbe-i çeşmim revân
Çıkma da fişkıyye-i dilden iki fevvâre şu
4. Tâb-ı şahbâdan 'arağ-rîz olsa la'lüñ der gören
Şanki kudretten sepilmiş dâne-i gül-nâra şu

077 A 47^b, B 60^b, C 60^b, D 65^a, E 53^a.

3a eyler: etmez A , hoş: keç A . canan: dildâr C.

078 A 47^a, B 59^b, C 59^b, D 64^b, E 5a^a.

5. Zâhm açarken hañçer-i ğamzeñile şunma la'lüñ
Ey tabîbim çün mücerrebdır götürmez yara şü
5. İhtizâz-ı kâmet-i dil-cûsını seyr eyleyen
Zann eder kim akdı ğüyâ cânib-i gül-zâra şü
6. Kec-nigâh eylerse 'uşşâk-ı felâket-dideye
Dide-i ağyâra insin yâ İlâhî kara şü
8. 'Aks-i ruhsârûñ düşelden şanma kim cûşân olur
Mâ'il oldu hüsnüñe feryâd eder hem-vâre şü
9. Hâyet-i 'aşk ile giryân olma NAŞİD kıl hâzer
Çünkü mâdan oldu derler rahne-i divâra şü

He

079.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Kemân olmaz cihânda ol perîñüñ ebrivânınca
Bulunmaz nâfe-i müşğ-i Hoten hiç ğisuvânınca
2. Görünce hâne-i âyîñede dil-dârı zann etdim
Tamâm oldu muţâbık mihr ü mâhuñ iktirânınca
3. Gümüş âyîñe üzre ğüyyâ bir deste sünbüldür
Dökülmüş ğisuvân-ı 'anberîni tâ miyânınca
4. Maḥall-i diĳkat-i nezzâredir pek şarf-ı zihn eyle
Bulunmaz nükte-i ser-beste hiç yârûñ dehânınca
5. Nesic-i târ ü pûdı pertev-i feyz-i tecellidir
Metâ'-ı hüsnine olmaz behâ cevher ğirânınca
6. O şûhuñ kan içermiş dem-be-dem çeşm-i siyeh-mesti
İçeydim ben de câm-ı la'lini bir kerre kanınca

5b sunma: verme A.

8b hem-vâre: bî-mâra A.

079 A 49^a, B 62^b, C 62^b, D 67^b, E 54^b.

7. Üzüldi rişte-i zer-târ-ı 'ömrü 'âşık-ı zârûn
Yetiş gel ey tabîb-i derd-i 'aşk vakt ü zamânınca
8. Gubâr-ı pâyı kuhl-ı dîde-i ehl-i başiretdir
Deger bir zerre-i nâçizi çarhuñ İşfahân'ınca
9. Ser-â-pâ dağ-dâr-ı gayret etdim NAŞİDâ sinem
Rakîb-i kâfiri gördükde cânım yandı yanınca

080.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Sebeb olsa 'aceb mi ol perîniün yâdı feryâda
Ki yokdur meyli aşlâ bu dil-i gam-zâdı âzâda
2. O şah-ı mülk-i 'işve katl-i 'âm edip Hülâgü-veş
Çevirdi devlet-i hüsninde 'adl ü dâdı bî-dâda
3. Yıkar yek-cünbiş-i ebrû ile ma'mûre-i kalbim
Olur nîm-i nigâh-ı luţfu ammâ bâdi âbâda
4. Kesip bir tîşe ile kühü cüy-ı şîr akıtmuşdır
Olunca rehber-i 'aşk-ı mecâzî hâdi Ferhâd'a
5. Gurûr ehli bulur elbet cezâsın gâh dünyâda
Havâle etmedi kahr-ı İlâhî 'Âd'ı mî'âda
6. Kesel gelse cefâdan gamze-i hûn-h'ârına yârûn
Kafâdan gönderir ol kâkül-i ham dâdı imdâda
7. Bulurdu meslek-i şeh-râh-ı semt-i kûy-ı maksûdu
Eger bir mürşid olsa NAŞİD-i nâ-şâdı irşâda

080 A 48^b, B 61^b, C 61^b, D 67^a, E 54^a.

4a kühü cüy-ı şîr : gevher-i cûlar A.

081.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. O şühûñ hüsn ü ânı bî-bedeldir hadd-i zâtında
Müsellem tarz ü tavrı bir güzeldir hadd-i zâtında
2. Dehân-ı tengi gâyet diğkate muhtâc mebhasdır
'Adem işbâtı ammâ bî-cedeldir hadd-i zâtında
3. Dolaşma fikr-i dūr-â-dūr-ı sevdâ-yı ser-i zülfe
Nihâyetsiz o bir tül-ı emeldir hadd-i zâtında
4. Kesilmez kıl ü kâl-i vaşfı gâyetle muhayyeldir
Miyân-ı nâziki bir ince beldir hadd-i zâtında
5. Tayanma seyl-i ikbâle cihâna istinâd etme
Esâs-ı hâdişâtı bî-temeldir hadd-i zâtında
6. Hümârı der-kafâdır neşve-i şahbâ-yı dehrüñ hem
Sürürüñ âhır encâmı keseldir hadd-i zâtında
7. Degildir intizâm-ı servet-i 'âlem devâm üzre
Nizâmı kâ'inâtuñ der-haleldir hadd-i zâtında
8. Kitâb-ı hüsn-i yârı şerhe bir ta'rîf-i haddîdir
Bu bir tarz-ı hoş-âyende gazeldir hadd-i zâtında
9. Kuşurun görmedik NÂŞİD o mâh-ı 'âlem-ârânuñ
Müsellem tarz ü tavrı bir güzeldir hadd-i zâtında

082.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Ser-i küyunda etdim cebhemi her súde fersúde
Ki naş-ı seng-i râhı yerler etdi rûda ebrûda

081 A 50^a, B 63^b, C 63^b, D 69^a, E 55^b.

082 A 50^a, B 62^b, C 63^a, D 68^b, E 55^a.

2. O meh-rû şafha-i rüyunda şah şekli edip zülfün
Rüsüm-ı cevri iş'âr eylemiş her mûda fermûda
3. Senün etdiklerün 'uşşâka ey şüh-ı vefâ-düşmen
Ne Cengiz etdi ne Derbend ü Bâkû'da Hülâgû da
4. N'ola ben nâle eylerken rakîb âh etse de farzâ
Ki bülbül nâle eylerken öter bi-hûde tîhû da
5. Yine zannımda bir güllü ziyâfet-gâhdan çıkmış
Ginbân-ı libası zâhidün âlûde pâlûde
6. Şerâr-ı düzahı beldâr çiçekli câme 'addetsin
Metâ' -ı seyyiâtı etdiren peymûde tamuda
7. Eger inşâf olunsa NAŞİDÂ gönlümce âfetdir
Ki resm-i şive cümle ol kad-i dil-cûda mevcûda

083.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Bir şehün kim bende-i fermânyım şağdan şağa
Ol güllün hem bülbül-i nâlânyım şağdan şağa
2. Hem yolunda hâk-sâr-ı pây-ı esb-i nâzyım
Hem gubâr-ı güşe-i dâmânyım şağdan şağa
3. Minnet etmem çarh-ı çep-endâza hiç şimden gerü
Ol şehün mev'ûd-ı şad-ihsânyım şağdan şağa
4. Hem-sülük-i vâdi-i Mecnûn-ı 'aşkıım ey gönül
Deşt-i 'aşkuñ bi-ser ü sâmânyım şağdan şağa
5. Dâm-ı gîsûdan remîde eylemem murg-ı dili
Çün esîr-i turra-i piçânyım şağdan şağa

4b tîhûda: bi-hûde D.

083 A 49^b, B 62^b, C 62^b, D 68^a, E 55^a.

3b mev'ûd-ı şad: müstağrak-ı A.

6. Dest-i lutf u himmetüñ ermezse 'ömrüm varı ger
Râh-ı derd ü miñnetüñ fettânyım şağdan şağa
7. NAŞİDâ yek-müy-ı zülfü genc-i Kârün'ı deger
Bir şehüñ kim bende-i fermânyım şağdan şağa

084.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Görüp ol serv-~~k~~addi nîm-ten sebzîn kabâlarla
Ser-i küyunda 'uşşâka yeler bād-ı şabâlarla
2. Unutduñ hayli demdir bendeñi ey aşinâ-düşmân
Muqaddem gerçi gâhî yâd ederdüñ merhabâlarla
3. Derün erbâbı almaz bir pula zer-beft ü dibâyı
Ha~~k~~ikat düşını tezyin edip şâde 'abâlarla
4. Olur ahır tehî ceyb-i ümidi püc-mağzânuñ
Edip israf nakd-ı fikri bî-hüde hebâlarla
5. Kalır encâm-ı kârı kâse-i âmâli bî-mâye
Edip izhâr-ı servet nâ-becâ dest-i cabâlarla
6. Olursun her zamân âziürdesi bir âfettiñ NAŞİD
Nedir derdüñ senüñ bu bî-vefâlar dil-rübâlarla

085.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Ruğ-ı gül-rengi üzre zülf-i 'anber-bârı seyr eyle
Riyâz-ı behcet içre ya'nî sünbül-zârı seyr eyle
2. Beyâz-ı şafha-i kâğıda güyâ nokta-i zerdır
Kenâr-ı gerdeninde tükme-i zer-~~t~~ârı seyr eyle

084 A 49^b, B 63^a, C 63^a, D 68^a, E 55^a.085 A 48^b, B 61^b, C 61^b, D 66^b, E 53^b.

3. Olur her kaçre-i gül-bizi lülü-yı yem-i behcet
'Arağ-rîz-i hicâb oldukça gül-ruhsârı seyr eyle
4. Geçer her bir nigejde tâ verâ-yı câna dek işler
Hâdeng-i sine-süz-ı gamze-i mekkârı seyr eyle
5. Olur her ihtizâz-ı nâzı reşk-i 'ar' ar-ı cennet
Amân ol serv-i bâğ-ı 'işvede reftârı seyr eyle
6. Tutuşdukça o şühûn pençe-i 'aşkıyla cân ü dil
Miyân ü gâlib ü mağlûbda peygârı seyr eyle
7. Miyân-ı meclis-i işrâkıyân-ı 'aşka dâhil ol
Zebân-ı nâtika mevhum iken güftârı seyr eyle
8. Gözüñ aç 'aynek-i itkân ile bak nüsha-i kevne
Verâ-yı perde-i eşyâdaki esrârı seyr eyle
9. Cenâb-ı hazret-i Tevfik'a 'arz et NAŞİDâ şî'rûñ
Nazîre-senc olursa şan'at-ı eş'ârı seyr eyle

086.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Geçersin taht-gâh-ı şevkete şâhâne mâhâne
Niğâh-ı re'fet eylesen eger devrâna mevrâna
2. Olur taht-ı behiştüñ pâdişâh-ı kişver-ârâsı
'İnâyet eyleyenler luğ ile cîrâne mîrâne
3. Edersin reh-neverdân-ı gamı pâmâl-i ceys-i hat
Çıkarsañ 'arşa-i hüsn içre sen ey dâne meydâna
4. Yine te'sîr-i nâr-ı 'aşkı erbâb-ı kulüb añlar
Nice inhâ eder süz-ı dilin pervâne mervâne
5. Gören der zîr-i ruhsârında câm-ı la'l-i mey-günü
Sarây-ı hüsn içinde muttaşıl gülhâne mülhâne

6. Burardı nâfe-i âhû-yı deşt-i kişver-i Çin'i
Perişân-sâz olunca zülf-i 'anber-dâne merdâne
7. Şakın ser-şarı olma neşve-i ma'cûn-ı iğbâlün
Kavâfi dest-i evşâfıyla pür hizâne mizâne
8. Hele her kürsî-i şadruñ gerekdir NAŞİD erbâbı
Münâsib cây-gâh olsun mu hiç şeyhâna meyhâne

087.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Hatâ eyler düşen sevdâ-yı zülf-i 'anber-efşâna
Anuñ-çün çâk-çâk-i hayret olmuş sine-i şâne
2. Hayâlündür muşavver levh-i divârında ser-tâ-ser
Kuraldan şahın-ı sinem üzre şah-ı 'aşk kâşâne
3. Nihâvendî yine bir şühûñ oldum beste-i zülfü
Ki gitdi nağme-i evc-i kemâl-i hüsnü Kâşân'a
4. Temâşâ-yı cemâl-i bâğ-ı rûy-ı yârı seyr eyle
Saña bi-hüde zâhid kaşd-ı gül-geşt-i temâşâ ne
5. Olur tâ haşre dek cem'iyet-i hâtırdan âzâde
Düşen bir kerre kayd-ı halka-i zülf-i perişâna
6. Amân gözden düşürme lutf edip ey merdüm-i çeşmim
Niğâh-ı merhamet kıl hasretüñle eşk-pâşâna
7. Dürüg-ı maşlahat-âmizdir nâfiz olan NAŞİD
Zamâne halkına 'arz-ı ma'ârif şî'r ü inşâ ne

087 A 48^a, B 61^a, C 61^a, D 66^a, E 53^a.

1b hayret: hasret A.

088.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Bak o şühûñ şu'le-i ruhsâr-ı âteş-nâkine
Evc-i şabruñ verdi âfetler yine eflâkine
2. İki meh gördüm yine germ-âbede halvet-nişin
Var şıcağı derler ammâ korğarım dellâkine
3. Dest-i cevvrünle katı bî-dâdlık etdüñ yine
Şâh-ı hüsnüm 'âşıkun bak sine-i şad-çâkine
4. Büse-i la'lüñle iftâr eylemek ister habîş
Bağma luğ eyle rakîb-i kâfirün imsâkine
5. Ölçüsün almakda her demde dehân-ı dilberün
Nice reşk etmez dil-i âşüfte-gân imsâkine
6. Girye-nâk iken tesellî âbı sūd etmez baña
Bu mişil ıslanmışun âb-ı mağardan bâki ne
7. Bir zamânlar eylemişken hâş-ı hüsnü iltizâm
Kaşdı zannım şimdi ağıaruñ vişâl emlâkine
8. Korğarım âyine-i nâmüsina toz kondurur
Urmasun bigâne el dâmân-ı nâz-ı pâkine
9. Bir nigâh ile tıyar elbetde hâtır-h'vâhımı
Âferinler NAŞİDâ ol âfetün idrâkine

089.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Ebruvân-ı yâri beñzetdim kemânun şekline
Bir bakışda yâ hilâl-i âsümânun şekline

088 A 50^b, B 63^b, C 64^a, D 73^a, E 56^a.

9b âfetün: âteşin B C D.

089 A 49^a, B 62^a, C 62^a, D 67^a, E 54^a.

2. Sine-i 'uşşâka atılmakda tarf-ı gamzeden
Beñzer ol müjgân tîr-i cân-sitânuñ şekline
3. Anda zâhirdir dem-â-dem lekke-dârî-i kelef
Mâhı teşbîh eylemem ol hüsn ü ânuñ şekline
4. Fikr-i dūr-â-dūr-ı zülfüñ eyleyip cism-i nizâr
Döndü müsikâra yâhûd mü-miyânuñ şekline
5. Gamze-i kattâli yüz biñ kan edip her lahzada
Girdi çeşm-i mesti bir şâhib-kurânuñ şekline
6. Bunda işbât-ı 'adem var anda işbât-ı vücûd
Beñzedirsem cevher-i ferdi dehânuñ şekline
7. 'Aks-i rüy-ı yâri gör câm-ı şarâb-ı nâbda
Beñzer ol mir'âtda kim mihr-i cihânuñ şekline
8. Olmadan hûn-ı cigerle dem-be-dem âlûde-hûn
Pençe-i gamzeñ girer reng-i hunnânuñ şekline
9. NAŞİDÂ etdim hatâ tîri tokundu sineme
Ebruvân-ı yâri beñzetdim kemânuñ şekline

090.

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

+ + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Sünbül-i kâkülüñi koyma sifâl-i fesine
Müşğ ü 'anber tağıt 'ömrüm yine pîş ü pesine
2. Muṭrıbuñ gerçi ki her tavrına dil mâ'il olur
Lîk gâyetle göñül düşdü müeşşir sesine
3. 'Âşıküñ bende-i dîrini unutma kerem et
Merhamet kıl meded ey şâh-ı cihân bî-kesine
4. Ne bilir mes'ele-i 'aşk mezâyasını ol
Vâ'izüñ böyle 'aceb dahl ü ta'arruz nesine

5. N'ola yâkût-ı leb-i yâra gönül mâ'il ise
Meyl eder ehl-i tabî'at tuhafuñ enfüsine
6. Tâze tâze nice bâziçeler ihdâs eyler
Mâ'il olmak katı güçmüş güzelüñ nev-resine
7. NAŞİDÂ kâdr-i metâ'-ı hüneri müdrîk olan
Rağbet etmez felegüñ eski yeşil atlasına

091.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + - -

1. Zâhidüñ hep sa'y ile tahsîli olmuş 'aksine
Olmamış vâkıf kitâb-ı aşkuñ evvel dersine
2. Hâk-i pâyuñ bûsa geldikçe rakîb-i küştenî
Pây-ı istiğnâyı vur dönsün dehânı persine
3. 'Aşkuñ hakkında bir 'aksî şehâdet eylemiş
Biñdirirler vâ'ızı zannım efendi tersine
4. Aç gözüñ dikkatle bak ne fitneler ihdâş eder
Çeşm-i mest-i h'âb-âlûdun yine almış sine
5. Destini öpmek değil bir kez o bî-rahm âfetüñ
Dâmenin vermez henüz bir kerre ruhsat lemsine
6. Nârvendir kaddi güyâ yâsemendir gerdeni
Berg-i güldür rûyı beñzer güşı berg-i mersine
7. NAŞİDÂ vâkıf değil remz-i fûnûn-ı 'aşka hiç
Zâhidüñ hep sa'y ile tahsîli olmuş 'aksine

091 A 48^a, B 60^b, C 60^b, D 65^b, E 53^a.

2b persine : tersine A B C.

092.

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

01. Nice şerr etseler mihr-i hulûşum ittifâk üzre
Olur nür-î şadâkat münceli zulm-ı nifâk üzre
02. Seni cân ile sevdimse güneh-kâr olmadım 'ömrüm
Nedir cürmüm bütün hep cümle 'âlem bu siyâk üzre
03. Hevâ-dârân-ı deşt-i 'aşkı tefîş eyledim bir bir
Olurmuş muttaşıl tâ Kayş'a dek bu iltisâk üzre
04. Görürsün ey hayâl-i dil-rubâ gel hâne-i kalbe
Ki her bir revzeni nâzır fezâ-yı iştiyâk üzre
05. Haţûndan feyz alup 'aks-i ruhuñ ger düşse şahbâya
Açılmış bir gül-i şad-berg olur sebzîn şâk üzre
06. Çıkar bir ince yoldan şâh-râh-ı küy-ı maksûda
Miyân-bendin eger hall eylesek yârûñ vifâk üzre
07. Kurulmuşdur leâfette binâ-yı hüsn-i dil-cûsı
O çâr-ebür büt-i 'âlem-pesendüñ tâk tâk üzre
08. Çemen-zâra döşenmiş sünbül-i sırâb olur güyâ
Düşünce kâkûli hatt-ı nev-i ruhsâr-ı âk üzre
09. Görüp biñ nâz ile dil-keş-hurâm-ı kadd-i cânânı
Kalur hayretde her bir servi bâğuñ elbet nifâk üzre
10. Baña bu mışra'-ı berceste kâfidir hele NAŞİD
Olur nür-ı şadâkat münceli zulm-ı nifâk üzre

092 A 51^a, B 64^b, C 64^b, D 74^a, E 56^b.

01a şerr: setr D.

093.

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Düşünce tırra-i şeb-günı ruhsâr-ı semen-sâya
Gül-i şad-berge güyâ berg-i sünbüldür şalar sâye
2. Olunca zerre deñlü mazhar-ı elâf-Sübhân î
Tecelli-gâh olur bir nahl-i kühi çeşm-i Mûsâ'ya
3. Emîn olsa 'aceb mi fitne-i çeşminden ebrûsu
Olur elbetde mer'î hâtır-ı h'îşân ü hem-sâye
4. Yeter âzürde-i emvâc-ı bahr-ı hayret olmuşdur
N'ola merbût olursa keşti-i âmâl mersâya
5. Hâkikat-bîne timsâl 'âlemin seyr etdirir güyâ
Düşünce rüy-ı mir'ât-ı zemîne şüret-i sâye
6. Nigâh-ı çeşm-i kâfir-mâcerâsı menba'-ı fitne
Tutuldu murg-ı dil zünnâr-ı zülf-i şüh-tersâya
7. Bu nazmı Vehbi-i mu'ciz-deme 'arz eyle kim NAŞİD
Müşâkildir kefinde hâmesi şü'bân-ı Mûsâ'ya

Yâ

094.

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Ruhu etrâfın âhır hatt-ı sebz-i müşg-bâr aldı
Zamân-ı hüsnün ol meh-pârenüñ evvel-bahâr aldı
2. Tehî kâlsa 'aceb mi kîse-i müflis gibi hâtır
Yine nakd-ı şu'uru ceyb-i dilden çekdi yâr aldı

093 A 48^b, B 61^a, C 61^a, D 66^a, E 53^b.

094 A 55^a, B 69^a, C 69^a, D 80^b, E 60^b.

3. O şâh-ı taht-ı nâzuñ zür-ı dest-i cezbe-i hüsnü
Gönüller milketinden bir nice dâr ü diyâr aldı
4. Tekellüflerle etdik bezme da'vet ol perî-zâdı
Gelip çün şu'le-i cevvalê gitdi şanki nâr aldı
5. Cenâb-ı şeyh şad-efsün ile ol dürr-i yektâyı
Şadef-veş halka-i âgüşa çekdi der-kinâr aldı
6. Hezârân âferîn peyk-i şabâya kûy-ı dilberden
Meşâm-ı hâtır-ı 'uşşâk için vâfir gubâr aldı
7. Ser-â-pâ gülsitân-ı cennet oldu dâmen-i hâtır
Bu şeb NAŞİD hayâlê gâlibâ bir gül-'izâr aldı

095.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Zuhûr-ı mihr-i hüsnüñ pertev-efzâ etdi âfâkı
Saña günden güne meftûn olup şehri vü âfâkı
2. Hemân şubh u mesâ fikr ü hayâli ey perî sensin
Çıkarma hâtırundan luğf edip bu 'abd-ı müştâkı
3. Usûl ile makâmâtın gözet dil-beste-gânın hep
Hüseynî'ye çıkarma nağme-i dil-süz-ı 'uşşâkı
4. Ne rütbe ledğ ederse niş-i gamzeñ mâr-ı zülfüñle
Verir bûs-ı lebüñ hâşıyyet-i ma'cûn-ı tiryâkı
5. Nuğûd-ı şabr ü sâmân ü hured hep gitdi yağmaya
Hemân bir âh-ı âteş-zâd kaldı sinede bâkı
6. Gül-i şahbâ vü muṭrib nağme-i ney meclis-i 'işret
Fedâdır cümlesi ancak senüñ hayrânüñam şâkı

095 A 53^b, B 67^b, C 67^b, D 77^b, E 59^a.

2a Hemân: Anuñ A.

3a dil-beste-gânın: dil-teşne-gânın A.

7. Eger raġbet olaydı NAŞİDÂ eş'âr ü inşâya
Sipîhr eylerdi nazmuñ zîver-i mihrâb-ı nüh-tâkı

096.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

01. N'olur bir kerre pestân ü dehānuñ öpsem olmaz mı
Meger ol zevk ile tıfl-ı sirişkim ebsem olmaz mı
02. Sen olsañ bir de muṭrıb bir de neyzen bir de bir sâkı
Kenâr-ı cûda nûş-ı bâde etsek bir dem olmaz mı
03. Görüp âyineden şâfi o sîm-endāmı hayretle
Ne rütbe olsa pür-gü tûḫ-i dil ebkem olmaz mı
04. O meh-rû keç-küleḫ şâhâne şadr-ı bezme geldikçe
Meger ki bezmimiz reşk-âver-i bezm-i Cem olmaz mı
05. Ne rütbe söylesek geçmez raḫîb-i dîv-hey'etden
Perî-zâdım naşîhat diñlemez mi âdem olmaz mı
06. Çekenler ḫasret-i la'lüñ 'aceb mi olsa deryâ-nûş
Mey-i 'aşkuñ içen 'âşıkıların eşki yem olmaz mı
07. Ṭavâf-ı Ka'be-i küyuñ şafâsı 'ömre sürmez mi
Öpenler la'lüñi lezzet-çeşân-ı Zemzem olmaz mı
08. Ḥabâb-ı bâde 'aks etdikçe ol rûy-ı 'araḫ-nâke
Gül-i şad-berge düşmüş tâze resm-i şeb-nem olmaz mı
09. Enâniyyet eder giryân çeşm-i ḫod-perestânı
Başiretle bakılsa ḫalb-i men 'ayn-ı nem olmaz mı
10. Olan nâm-âver-i esrâr-ı feyz-i kenz-i lâ-yefnâ
Aña ḫarf-i ḫanâ'at naḫş-ı pāk-i Ḥâtem olmaz mı

7a eş'âr ü inşâya: erbâb-ı inşâda A.
096 A 53^a, B 67^a, C 67^a, D 77^a, E 58^b.

11. Zemîn-i tâzede NÂŞİD bu tarh-ı pāk-i rengîniñ
‘Aceb maqbûl-ı tab‘-ı şâ‘irân-ı ‘âlem olmaz mı

097.

Mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Cihânda var mı görmüş böyle bir şürîde cânânı
Nice meyl eylemez gördükde inşâf eyle cân anı
2. Mukâbil olsa ol mâha olur zâ‘il perişânî
Huşûşan dökse rûy-ı alına zülf-i perişânı
3. Bulunmaz böyle şüret tayy ederseñ cümle ezmânı
Letâfetde nazîrin görmemişdir kimse ez-Mânî
4. Ederdi zülfüne dil-beste görse âl-i Sāmân‘ı
Perişân etmeyeydi cevri ile ger naqd ü sāmânı
5. Eger süzseydi yüz biñ nâz ile ol çeşm-i şâhânı
Ederdi ‘aşkınuñ âvâresi bi-şübhe şâhânı
6. Girirdi belki dest-i şevka bir kez taraf-ı dāmânı
Eger mümkün olaydı şayda yüz biñ dâne dām anı
7. Yerinde hep esâs-ı kaşr-ı hüsnüñ cümle erkânı
Ser-â-pâ câme-i endâmı hakkâ zîb ü fer kânı
8. Görünce şeb-çerâğ-ı hüsn-i dilberde o tâbânı
Meh-i nev reşk ile âteş olup kaldırdı tabanı
9. Eger bir kerre görseñ NÂŞİD-i bimâr ü nâlânı
Kemâl-i za‘f-ı hicrîniñ eyledi mânend-i nâl anı

098.

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

01. Öper yok dâmen-i zülfün dehân-ı şâneden ğayrı
Eliün bûs eylemiş yok subhâ-i şad-dâneden ğayrı
02. Çemen-zâr-ı hakikat seyrine göz lâzım ey 'âşık
Ne görsün kûr-çeşmân sebze-i bî-gâneden ğayrı
03. Temâşâ eyledim ma'nâda cevân-gâh-ı Mecnûn'u
Ayak başmış yok ol vâdide ol dîvâneden ğayrı
04. Hemân bir dâstân-ı Rüstem'i tazmîndir yohsa
Merâm-ı şâ'ir-i Tûsî nedir efsâneden ğayrı
05. Niçün pinhân edersin söyle hâlün zir-i zülfünde
Ne kaşduñ ey tenüg-hû halka dâm ü dâneden ğayrı
06. Cenâb-ı rinde fetih-i bâb olur mu ğayrı medhâlden
Penâhı var mı âyâ hiç der-i meyhâneden ğayrı
07. Tutulduñ çünkü târ-ı perçem-i müşğîn-i cânâna
Şakın ey murğ-ı dil çıkma şakın ol lâneden ğayrı
08. Yine tatvîl-i bahş-i sâde-rüyân eyledüñ artık
Uşanduk vâ'izâ bu vâdi-i şeyhâneden ğayrı
09. Geçer çeh çehle vakti bülbülün şâ'irlerün sözle
Yanar yok şem'-i bezm-i yâra hiç pervâneden ğayrı
10. Bu nazm-ı pâki NAŞİD Vehbi-i üstâda 'arz et kim
Nice ğarrâ kaşide söylemiş Tannâne'den ğayrı

099.

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. O şühûñ muşhaf-ı hüsnünde seyr et sırr-ı âyât
Yüzün döndürse ol meh her gören der ay âfi
2. Gubâr-ı reh-güzârı 'ıtr-nâk eyler meşâmât
Eger cevân ederse küy-ı dilberde meşâm atı
3. Bilir meydânda erbâb-ı hüner ehl-i kemâlân
Hemân sen fâris ol da bir de isterseñ kemâl atı
4. Beyâz-ı gerden-i cânânedey seyr eyle şâmât
Bulunmaz bir nazîri cümle gezseñ 'arz-ı şâmâtı
5. Zahir-i Feryâbi-veş bilirseñ de maķâmât
Müreccahdır yine fehm eylemek remz-i maķâmâtı
6. Gözünde fitne-engiz oldu şöyle sürme hâlân
Ki her bir nazrada icrâ eder yüz biñ muhâlân
7. Şahîh olmazsa erbâb-ı dürüğüñ ger hisâbât
Meşeldir kim döner Bağdâd'dan yañılış hisâb atı
8. Hüner erbâbınıñ destinde sen kem görme âlân
Hemân bu çeşm-i inşâf ile fark eyle me'âlân
9. Güzel cem' eylediñ NAŞİD cinâs ile hayâlân
Zemân-i tâzede bu rütbede oynar hayâl atı

100.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Dün gece etdim temâşâ bir kamer-mâhiyyeti
Rüşenâ-bahş-ı dil ü cân oldu mihr-i tal'atı
2. Zır-i zülfin sâye-bân eyle gönül ol meh-veşûn
Başuña konmak dilerseñ ger Hümâ-yı devleti
3. Saña nisbet tıfl-ı ebced-h'ân olur hep dilberân
Muşhaf-ı hüsnünde hatm olmuş güzellik âyeti
4. Bûy-ı müşg-i kâkülün neşr etmese bād-ı şabâ
Sünbülîstân-ı çemen bulmazdı böyle nükheti
5. Serv-kaç bir şeh-süvâr-ı hüsn ü ân ister gönül
Hağ bu kim 'âlî gerekdir ehl-i tab'uñ himmeti
6. Toğrı söyle zâhidâ gelmez mi kalbe ihtilâc
Ditretirken sâk-ı sîmînin o rakkas âfeti
7. Âdeme gelmez rakîb-i div ile me'nûs olur
Ol perînüñ yog-ımiş bildim ki insâniyyeti
8. Âh edip süzân olup eşk-âbe-rîz oldukça ben
Ney figân eyler mey ağlar sem' eyler rikketi
9. NAŞİDÂ Tefvîk'a 'arz eyle berât-ı şî'ri kim
Tekye-i 'irfânüñ oldu pîr-i şâhib-himmeti

101.

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- - + / + - - + / + - - + / + - -

1. Etdikçe o meh 'âşıkına nâz ü niyâzi
Mef'tunu olur görse idi Şeyh Niyâzi

100 A 54^a, B 68^a, C 68^a, D 78^a, E 59^b.101 A 51^b, B 65^a, C 65^a, D 74^b, E 56^b.

2. Leyli gibi mümtâz olalı hüsn ile ol meh
Gezdirmede 'uşşâkına şahrâ ile yazı
3. Dahl etmez idi 'âşıkına ol şeh-i hüsnüñ
Verseydi eger zâhîde gâhîce piyâzi
4. Cevr ile çekelden o bütüñ germ ile serdin
Fark edemez 'uşşâkı zemistân ile yazı
5. Vermek mi diler leşker-i 'uşşâka mevâcib
Ol nev-hatım etmiş yine bu hafta da yazı
6. Ey nahl-i berümend-i çemen-zâr-ı melâhat
Ağyâr-ı denî-hilkate hiç eyleme yazı
7. İkbâl-i cihân naqş-ı ber-âb olduğun añlar
Bir kerre gören vaq'a-i Mahmûd ü Ayâz'ı
8. Mânend-i kalem doğruluk etmekte yolundan
NAŞID n'ola vaşfında yazarsa nice yazı

102.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

01. Dâmenin düşürdü çün zülfün perîşân eyledi
Leff ü neşrûñ resmin ol meh-rû nümâyân eyledi
02. Zâhid olmuşken kitâb-ı 'aşkı inkâra muşırr
Âyet-i hüsnüñ görüp tecdid-i imân eyledi
03. Şehr-i dil yağmasına teslî edip müjgânını
Şan Hülâgü leşker-i Tatar'a fermân eyledi
04. Nice 'âşık kalmasın hayretde şahib-'aql iken
Sine-i şâfın açıp mir'atı hayrân eyledi
05. Merdüm-i 'aynım sentüñ etdiklerüñ 'uşşâkuña
Ne melekler gökde ne hod yerde insân eyledi

06. Mansıb-ı ezhârı ibkâ eyleyip sultân-ı gül
Geçdi taht-ı gülşene tertüb-i divân eyledi
07. Dağ yakdı reşk-i ruhsârıyla lâle sîneye
Çeşm-i mestûñ gördü nerkis şarf-ı im'ân eyledi
08. Kaşkatı kaldı görüp şimşâd ü 'ar'ar gubtadan
Nâz ile gülşende yârim çün hürâmân eyledi
09. Bir bakışda eyleyip âvâre-i şahrâ-yı hüş
Her ne etdiyse baña ol çeşm-i fettân eyledi
10. Dağ üzre dağ açdı sîne-i süzânıma
Ey gözi hünî göztüñ kan üstüne kan eyledi
11. Va'de-i ferdâya şaldı NAŞİD-i dil-ğastayı
Türmadı 'ahdinde zâlim nakz-ı peymân eyledi
12. Şeh Selim'ün 'ömr ü 'ikbâlin füzün etsin Hudâ
Bu dil-i bîmârıma her türlü dermân eyledi
13. Kaddimi yâ gibi bükmüşken sipihrüñ miñneti
Rast kıldı tür-veş çün luğ u ihsân eyledi
14. Vaktini şarf etdi tedbir-i umûr-ı devlete
Hağ muzaffer eylesin sa'y-i firāvân eyledi
15. Şu gibi nakd-i hazâyin şarf edip ol şah-ı dîn
Sîm ü zer bahşâyışın bi-hadd ü pâyân eyledi

103.

Müfte'ilün fâ'ilün müfte'ilün fâ'ilün

- + + - / - + - / - + + - / - + -

1. Bir zaman efkârımız zülf-i siyeh-kâr idi
Hâtır-ı âzâdemiz dâma giriftâr idi

08b yârim çün: çün yârim A.

14b muzaffer: mu'ammer A.

103 A 54^b, B 68^b, C 68^b, D 78^b, E 60^a.

2. Būs-ı lebi ol mehûn neşve-i cân-bahş ile
Mest-i mey-i 'aşkına sāgar-ı ser-şâr idi
3. Ol şanem-i 'işve-ger eylese ref'-i nikâb
Hayret ile her gören şüret-i divâr idi
4. Yolına kurbân olan 'aşıkına yok hisâb
Her ser-i rāhında biñ küşte-i ğam var idi
5. Ol gözü âhû ne dem eylese meyl-i nigâh
Her nazarı 'aşıkā lutfını iş'âr idi
6. Verd-i şüküfte ruhu lebleri gül goncası
Sinede pestânları teng-i semen-zâr idi
7. Gâhice ol kaşı yâ 'unf ile kılsa nazar
Şanki şufuf-ı müje leşker-i Tatar idi
8. Ehl-i suhan bî-hüde eylemesin kıl ü kâl
Vaşf-ı miyân u femi bü'l-'aceb esrâr idi
9. NAŞİD-i dil-hastanuñ var idi bir dilberi
Lutf ile her bir sözü derdine tûmâr idi

104.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Tâb-ı meyle pür-'arâk gördüm ruh-ı gül-rengini
Şebnem içre gonca zannetdim dehân-ı tengini
2. Âfitâb-ı 'âleme teşbih edermiş hüsnünü
Şimdi bulmuş işte ol meh-pâre hâkkâ dengini
3. Habb-ı hâlin seyr ile eyle kanâ'at vâ'izâ
Ol ğidâ-yı 'aşıkândır sen hemân yut bengini
4. Sâhil-i maksûda yol vermez muhâlifdir hevâ
Bahır-ı 'aşkuñ hayli müşkildir efendi engini

5. Sâz-ı Nâhid'e kulağ burdurdu muṭrib dün gece
Şöyle bir ötdürdü meclisde rebâb ü çengini
6. Ferce-yâb-ı bâb-ı vaşl-ı yâr olurduñ şübhesiz
Kıfl-ı ümmidüñ bulayduñ zâhidâ persengini
7. Bir gece fırsat bulaydım ger harîm-i kûyına
Bâliş-i zer-târ ederdim âsitânuñ sengini
8. NAŞİDâ ben zûr-ı ṭab' ımla suhan-perdâz iken
Başına çalsın Şu'urî nüṣḥa-i Ferheng'ini

105.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Temâşâ eyle ṭarf-ı gerden-i şâfında semmûru
Fırûzân eylemiş dest-i ḳaderden şem'-i kâfûru
2. Açılmış gül gül olmuş rûyu ol hatt-ı nev-âmedden
Çemen-zâr-ı cemâlinde yetiṣdirmiş gül-i sûru
3. Olinca müstefiz-i neş'e câm-ı la'l-i nâbından
Ne şûr ü şer eder peydâ nigâh-ı çeşm-i mahmûru
4. Berât ile verilmişdir güzellik ol perî-zâda
Şunulmuş hûsn-i hûbinüñ ezelden aña menşûru
5. Hele ben mü-miyân-ı yâr ile çok farkını bulmam
Taşavvur eyledikçe rişte-i bârik-i ṭanbûru
6. Dil-i bîmâr-ı 'âşıkda emîn olmaz mücerredir
Şadâ vermez kırlsa kâse-i çîni-i fağfûru
7. Görüşmezsek de kesmez ülfetin NAŞİD ḳuluñ senden
Degil mâni' hûlûṣa nâzeninim dîrî vü şûrî

105 A 54^b, B 69^a, C 69^a, D 79^a, E 60^b.

3b şûr ü şer. şûrişler A.

106.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Bezm-i meyde sâkıyâ perçem-perişân ol yürü
Neş'e-bahş-ı hâtır-ı mahmûr-ı rindân ol yürü
2. Kayd-ı zülfü var iken başuñda ol meh-pârenüñ
Gayrı şimden şofıra var zencir-cünbân ol yürü
3. Ebr-i hat nesh eyledi meh-tâb-ı hüsnün ol mehüñ
Sen de ey eşk-i dü-çeşmim turma bârân ol yürü
4. Dağlarla lâle-zâr etdim ser-â-pâ sînemi
Ey hayâl-i kadd-i dilber gel hürâmân ol yürü
5. Hürmen-i sâmanuñu tâlân ederse berç-ı 'aşk
Şem'-i bezm-ârâ gibi her demde süzân ol yürü
6. Fikr-i dūr-â-dūr-ı al-ı bağ-ı hüsn-i yâr ile
Bülbül-âsâ gülşen-i küyunda nâlân ol yürü
7. Vird edip dilde leb-i la'l ü dūr-i dendânını
Ey sirişk-i dide bir tesbîh-i mercân ol yürü
8. Nik ü bed her zâta bir şüretde göster kendüñi
Kaatre ol ahbâbuña a'dâya 'ummân ol yürü
9. Küyuna varmaksa maksûduñ eger ey bād-ı şubh
NAŞİD-âsâ sen de hiç turma şitâbân ol yürü

107.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Olsa pür-çün-i gâzab hışm ile baç ebrülara
Güyyâ peyveste olmuş gibidir bir yaya yay

106 A 53^b, B 67^b, C 67^b, D 77^b, E 59^a.107 A 55^a, B 67^b, C 67^b, D 77^b, E 61^a.

2. 'Arz-ı kām-ı vuşlata lâzım nihānī bir maḥall
Çünkü olmuştur mu'ayyen her bir ester cāya cāy
3. Birbirine kaşd-ı cān eyler heves-kārān-ı cāh
Vermedi İskender-i Yūnān hiç Dārā'ya rāy
4. Şafvet-i ruḥsārına baḫ ol meḫüñ mehtābda
Güyyā olmuş muḫābil gibidir bir aya ay
5. Her metā' uñ bir revācı var bu sūḫ-ı dehrde
Meyl eder derviş olan peşmīneye dībāya bāy
6. Herkese bir rütbe te'sir eyler āheng ü nevā
Höş gelir Etrāk'e kavvāl 'ārif ü dānāya nāy
7. Oldular bī-gāneler şāyān-ı vaşlı ḫayf kim
NAŞİDĀ ḫalduñ vişāl-i yārdan bī-vāye vāy

108.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Tā-be-key bu cevır ü istiḡnā efendim tā-be-key
Dağlardan başka sīnemde açıldı nice key
2. 'Aşık-ı dil-ḫastanuñ ey āfet-i düşmen-vefā
Āteş-i cān-süzuna ḫāḫat gelir mi hem-çü ney
3. Çār-sūy-ı sūr-ı 'aşkuñda rakīb-i kesmeḫar
Naḫd-ı cānın nev-metā'-ı vaşla etmiş gibi pey
4. Meşrebinden döndürür şöfi-i dabbāli hele
Dest-i sākide dönerken sāḡar-ı rengin-mey
5. NAŞİDĀ eyler pesendide kemāl-i nazmuña
Görse şī'r-i āb-dāruñ Fāzıl-ı meşhūr-rey

109.

Müstef 'ilün fe'ûlün Müstef 'ilün fe'ûlün

- - + - / + - - / - - + - / + - -

1. Gördüñ mü söyle zâhid ol şüh-ı hod-şinâsı
Ruhsârına perestiş etdirdi cümle nâsı
2. Ol gerden-i münevver ol ğabğab-ı müdevver
Mihr-i ruĥundan eyler mâh-ı nev iktibâsı
3. Şekl-i cemâl-i dilber reşk-i meh-i münevver
Hurşide beñzedirsek bâtil olur kıyâsı

110.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Ol kadar cism-i laîf olmuş o tıfl-ı gül-bere
Tir-i medd-i nazradan cisminde zâhirdir bere
2. Ben tırâş etdim imâ-yı çeşminden bu şeb
Ten-bürehne mümkün ol mâh ile gelmek bir yere
3. Tıfl-ı endük-sâl iken ol âfet-i âşüb-ı fenn
Nüşa-i metn-i cefâyı cümle almış ezbere

109 A 55^b, B 69^b, C 69^b, E 61^a.110 B 66^a, C 70^a, D 75^b, E 61^a.

MUSAMMATLAR

Mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

I

1. Hemîşe 'ömr ü iqbālün efendim ber-mezîd olsun
2. Tınâb-ı zer-şu'â'-ı mihr-i iclâlün medîd olsun
3. Budur me'mülümüz re'y-i hümayûnuñ sedîd olsun
4. Füyûzât-ı İllâhî zât-ı pâküñde bedîd olsun
5. Benim şevketlü hunkârım hele 'idüñ sa'id olsun

II

1. Hudâvendâ vücûduñ bâ'îş-i emn ü selâm oldu
2. Cihânı tutdu nâm-ı rahmet-encâmuñ benâm oldu
3. Benim vird-i derûnum zıkr-i kalbim bu kelâm oldu
4. Füyûzât-ı İllâhî zât-ı pâküñde bedîd olsun
5. Benim şevketlü hunkârım hele 'idüñ sa'id olsun

III

1. Cihân turdukça tursun zât-ı pâküñ yümn ü devletle
2. Cenâb-ı Hak mübeşşer eyleyip feth ü beşâretle
3. Du'âmız böyledir şubh u mesâ şad baht u şevketle
4. Füyûzât-ı İllâhî zât-ı pâküñde bedîd olsun
5. Benim şevketlü hunkârım hele 'idüñ sa'id olsun

IV

1. Eyâ şahib-ı kırân-ı şark u garb Sultân-ı heft-ıklîm
2. Mübârek başuñ şâyestedir zer efser ü dîhîm
3. Terennüm-sâz olup hâmem bu beyti eyledi tanzîm
4. Füyûzât-ı İllâhî zât-ı pâküñde bedîd olsun
5. Benim şevketlü hunkârım hele 'idüñ sa'id olsun

V

01 A 22^a, B 28^a, C 30^a, D 51^b, E 26^b.
A: Tebrik-i 'id

1. Cihānı ser-te-ser lebriz edip nām-ı cihān-girün
2. Ola nāfiz bütün aķtār-ı 'arza hüküm-i şemşirün
3. Muşadif eyleyip taķdir-i Hakk'a cümle tebdürün
4. Füyūzāt-ı İlahi zāt-ı pākünde bedid olsun
5. Benim şevketli hunkārım hele 'idüñ sa'id olsun

VI

1. Ziyā-yı āfitāb-ı 'adlün āfākı kılıp pür-nür
2. Eķālīm-i cihānı şer'-i Ahmed'le edip ma'mūr
3. Bu beyt-i dil-keşün mazmūnu kalbin eyleye mesrūr
4. Füyūzāt-ı İlahi zāt-ı pākünde bedid olsun
5. Benim şevketli hunkārım hele 'idüñ sa'id olsun

VII

1. Şehen-şāhā vücūduñ cism-i dehri eyledi ihyā
2. Senüñle iftihar eyler gerek a'lā gerek ednā
3. Feleklerde melekler böyle zikr eyler seni hālā
4. Füyūzāt-ı İlahi zāt-ı pākünde bedid olsun
5. Benim şevketli hunkārım hele 'idüñ sa'id olsun

VIII

1. Vücūduñ hayr-ı mahz etmiş cenāb-ı Hazret-i Bārī
2. Maşūn etsin hatādan zāt-ı pākün hıfz-ı Settārī
3. Du'ā-yı hayrınıñ olsun bu günā işte tekrārī
4. Füyūzāt-ı İlahi zāt-ı pākünde bedid olsun
5. Benim şevketli hunkārım hele 'idüñ sa'id olsun

IX

1. Emānet eyle NAŞİD Hazret-i Hunkār'ı Mevlā'ya
2. Umūrun eylesin tevfiż dā'im Hakk te'alāya
3. Du'ā-yı devletin bir ān turma başla inşāya
4. Füyūzāt-ı İlahi zāt-ı pākünde bedid olsun
5. Benim şevketli hunkārım hele 'idüñ sa'id olsun

02.

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

I

1. Olup tâbende her dem tâli'-i ferhunde-merhûnuñ
2. Münevver ede dehri necm-i baht-ı devlet-efzûnuñ
3. Ola ihsân u lutfuñla cihân hep cümle memnûnuñ
4. Hilâfet rütbesinde rûhu ihyâ oldu Hârûn' uñ
5. Ne semte 'azm ederseñ feyz-i Bârî ola maqrûnuñ
6. Mübârek ola ey şâh-ı cihân naql-i hümayûnuñ

II

1. Vücûduñ ziver-i taht-ı şükûh ü şevket olmuşdur
2. Bi-ḥamdillâh rûh-ı cism-i pâk-i devlet olmuşdur
3. Şerî'at hükmünü icrâda mahz-ı rahmet olmuşdur
4. Bu naql-i pâdişâhî fâl-i ḥayr-ı nuşret olmuşdur
5. Ne semte 'azm ederseñ feyz-i Bârî ola maqrûnuñ
6. Mübârek ola ey şâh-ı cihân naql-i hümayûnuñ

III

1. Vücûd-ı bî-mişâlüñ oldu mülk-i dîne pirâye
2. Ola iklîl ü taht-ı şevketüñ 'arş ile hem-sâye
3. Eñ ednâ bendesi gâlib gelip dârât ü Dârâ'ya
4. Du'â-yı ḥayr bu resme gerek a'lâ vü ednâya
5. Ne semte 'azm ederseñ feyz-i Bârî ola maqrûnuñ
6. Mübârek ola ey şâh-ı cihân naql-i hümayûnuñ

IV

1. Olup her dem mu'in ü dest-giri Ḥazret-i Bârî
2. Ola ser-levḥa-i menşûru elḳâb-ı cihân-dârî
3. Felek tahrik edelden lâciverdi çarḥ-ı devvârî
4. Dü çeşm-i mihr ü mehle görmemişdir böyle ḥunkârî

02 A 22^b, B 26^b, C 28^b, D 51^b, E 27^a.

A: Tesdîs-i şevḳ-efzâ der-tebrîk-i naql-ı hümayûn.

5. Ne semte 'azm ederseñ feyz-i Bâri ola maķrûnuñ
6. Mübârek ola ey şâh-ı cihân naķl-i hümayûnuñ

V

1. Hezârân âferin ey ķahramân-ı 'arş-a-i bî-câ
2. Fürüsiyyetde ecdâd-ı kirâmuñ eyledüñ ünsâ
3. Sürünce esb-i dilden fâmuñu iķbâl-ile hâlâ
4. Kerübiyyân bu gûnâ vaşf-ı pâküñde olur güyâ
5. Ne semte 'azm ederseñ feyz-i Bâri ola maķrûnuñ
6. Mübârek ola ey şâh-ı cihân naķl-i hümayûnuñ

VI

1. Tıttup âvâze-i tiriñ şımâķ-ı çarķ-ı nüh tākı
2. Tüfeng-endâz olunca çınladırsuñ güş-ı âfâķı
3. Saña olmuş müsahķar Pâdişâhım feyz-i Hallâķı
4. Bu gûnâ vaşf ederdi olsa Nâbi dehrde bâķı
5. Ne semte 'azm ederseñ feyz-i Bâri ola maķrûnuñ
6. Mübârek ola ey şâh-ı cihân naķl-i hümayûnuñ

VII

1. Olup günden güne efzûn mihr-i şevket ü şânuñ
2. Zamân minķâr-ı fermânuñ zemîn mu'tâd-ı ihşânuñ
3. Yedi iķlime cârî ola hük-m-i tiğ-ı bürrânuñ
4. Yazılsın nâme-i feth ü zaferde böyle 'unvânuñ
5. Ne semte 'azm ederseñ feyz-i Bâri ola maķrûnuñ
6. Mübârek ola ey şâh-ı cihân naķl-i hümayûnuñ

VIII

1. Nazirüñ yoķ egerçi resm-i luţf-ı dil-nüvâzide
2. Ķasem billâh yoķdur mişlün ammâ tiğ-bâzide
3. Cırde 'azm edince ķahramânî esb-i tâzide
4. Okur bu beyti dâ'im ķullaruñ resm-i niyâzide
5. Ne semte 'azm ederseñ feyz-i Bâri ola maķrûnuñ
6. Mübârek ola ey şâh-ı cihân naķl-i hümayûnuñ

IX

1. Olup her dem mukârin mihr-i zâtı şavn-ı Yezdân'a
2. Ede mes'ûd Bârî naklin ol Sultân-ı zî-şâna
3. Verip revnağ vücûd-ı pâki taht-ı şevket ü şâna
4. Kudümüyle rehîn-i cennet oldu şahm-ı tersâne
5. Ne semte 'azm ederseñ feyz-i Bârî ola maqrûnuñ
6. Mübârek ola ey şâh-ı cihân nakl-i hümayûnuñ

X

1. İlâhî Şeh Selîm'i mazhar-ı feth-i celîl eyle
2. Hemîşe maşdar-ı envâ'-ı şad hayr-ı cemîl eyle
3. Hemîn 'ayn-ı hayât-ı lutfunu 'ayn-ı sebîl eyle
4. 'Adû-yı devletin kahruñla yâ Rabbî zelîl eyle
5. Ne semte 'azm ederseñ feyz-i Bârî ola maqrûnuñ
6. Mübârek ola ey şâh-ı cihân nakl-i hümayûnuñ

XI

1. Zamân-ı devletinde cümleten ma'mûr olup 'âlem
2. Nice feyz ü fütûh ile bütün mesrûr olup 'âlem
3. Dem-â-dem lutfuna ihsânına mecbûr olup 'âlem
4. Hezârân hizmetinde sa'y-ile meşkûr olup 'âlem
5. Ne semte 'azm ederseñ feyz-i Bârî ola maqrûnuñ
6. Mübârek ola ey şâh-ı cihân nakl-i hümayûnuñ

XII

1. 'Adâletle ede icrâ hemîşe hükm-i Kur'an'ı
2. Müessîs ola rükn-i şer' ile erkân-ı divânı
3. İlâhî sâyesinde müstezîll et ehl-i îmânı
4. Bu nazm-ı dil-keşüñ mazmûnu ola zîver-i şânı
5. Ne semte 'azm ederseñ feyz-i Bârî ola maqrûnuñ
6. Mübârek ola ey şâh-ı cihân nakl-i hümayûnuñ

XIII

1. Olup yâver umûruñda bütün ahtâb ile evtâd
2. Emânet ola zâtuñ Hakk'â ey Şâh-ı kerem-mu'tâd
3. Esîr-i hüsn-i hulkuñ ola cümle bende vü âzâd
4. Bu beyti şıdk-ı kalb-ile kuluñ NAŞİDeder irâd

5. Ne semte 'azm ederseñ feyz-i Bârî ola maqrûnuñ
6. Mübârek ola ey şâh-ı cihân nakl-i hümayûnuñ

03.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

I

1. Geçip taht-ı serâ-yı gülşene şâhâne bülbüller
2. Okurlar birbirine güfte-i efsâne bülbüller
3. Ser-âgâz eyleyip birden yine efgâna bülbüller
4. Dem-i nev-rûz erişdi başladı elhâna bülbüller
5. Nevâlarla tarab-sâz oldular devrâna bülbüller

II

1. Hevâ-yı mihr-i gülle başlayıp taksîm-i şehnâza
2. Hezârân nağme-i dil-sûz ederler tâzeden tâze
3. Nevâ-yı nâlesin taṭbîk edip muṭrib gibi sâza
4. Şalar mıydı gülistân-ı cihâna böyle âvâze
5. Heves-kâr olmasa 'aşk-ı gül-i ḥandâna bülbüller

III

1. Olup etrâf-ı gül-zâr-ı cihân içre perâkende
2. Gehî efgân ederler zevk-ı 'aşk ile gehî ḥande
3. Şehen-şâh-ı güle çün cân ü dilden oldular bende
4. Gireler kâr-zâr-ı ḥâra şalm-ı bezm-i gülşende
5. Ururlar Rüstem-âne na're-i mestâne bülbüller

IV

1. Oturmuş taht-ı şâḥa gül güli şâlm geyip dūşa
2. Şarâb-ı şebneminden şâhed-i gül başlayıp nūşa
3. Ne rütbe kıssa-ḥvânlık etse bülbül gelmez âgūşa
4. Dür olsa jāle-veş nutku ḳomaz Leylî-i gül gūşa

03 A 29^a, B 35^a, C 37^a, D 43^a, E 32^a.

A: Tahmîs-i gazel-i Şerîf efendi.

5. Meger Mecnûn-şıfat söyler gezer yabana bülbüller

V

1. Olup sūzân fitûl-i nâr-ı hicrân ile her bülbül
2. Derûn-ı lâle-veş pür-dag edince ser-te-ser bülbül
3. Eder bu beyt-i pâki NAŞİDÂ vird-i seher bülbül
4. Şerîf olmaz egerçi güllere pervâneler bülbül
5. Olur şem'-i güle şeb-tâ-seher pervâne bülbüller

04.

Mefâ'ilûn mefâ'ilûn mefâ'ilûn mefâ'ilûn

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

I

1. Ruḥuñ hiç var mı öpmüş zülf-i 'anber-fâmdan ğayrı
2. Lebûñ bûs eylemiş yok bezm-i meyde câmdan ğayrı
3. Nice şûret bulur vaşluñ hayâl-i hâmdan ğayrı
4. Seni kim çekdi âyâ ḥalvete ḥammâmdan ğayrı
5. Kim aldı sîneye âyîne-i endâmdan ğayrı

II

1. Mişâl-i kumri-i hõş-lehçe ey serv-i revân söyle
2. Saña dem-beste olmaḫ düşmez ey tûñ-beyân söyle
3. Aman aḡzuñ ararlar cümleten ehl-i lisân söyle
4. Dehânuñ var mı öpmüş söyle ey şîrîn-zebân söyle
5. Bu devrânda leb-i câm-ı mey-i gül-fâmdan ğayrı

III

1. Cihân ḥayretde iken nev-ḥurâmım yâl ü bâlûñden
2. Daḡı bir kerre gül-çîn olmadım bâḡ-ı cemâlûñden
3. Henüz şemm etmedim gîsû-yı müşḡîn-iştîmâlûñden
4. Ne gördüm nev-nihâlim meyve-i bâḡ-ı vişâlûñden
5. Turunc-ı ḡabḡabuñ şevkıyla fikr-i hâmdan ğayrı

04 A 29^b, B 35^b, C 37^b, D 44^a, E 32^b.

A: Tahmîs-i ğazel-i Vehbî efendi.

IV

1. Alıp etrâfımı tel-hâbe-gü bigâneler cânâ
2. Olur lezzet-çeş-i kand-ı nebât-ı şohbetüñ cânâ
3. Edersin 'âşıkâna tatlı tatlı va 'de-i ferdâ
4. Şeker-hand-ı lebiñ ağıyarı şirîn-kâm eder ammâ
5. Benimçün behre yokdur telhî-i düş-nâmdan gayrı

V

1. Görüp şalmdıguñ seyre senüñ ey nahl-i âzâde
2. Gelir şevk ile murgân-ı çemen hep cümle feryâda
3. Getirsem bezm-i meyde gül gibi ruhsârını yâda
4. Leb-i mey-gün u çeşmüñ 'aşkına nüş eylesem bâde
5. Getirmem bezmime nuql-i şeker bādâmdan gayrı

VI

1. N'ola kürsî-i istignâya çıksam pâ-y-ı himmetle
2. Nigâh-ı rağbet etmem genc-i Pervîz olsa minnetle
3. Dehâna almam olsa câm-ı İskender de zilletle
4. Olursa âb-ı Hızr' uñ 'aynı bakmam çeşm-i rağbetle
5. Uşandım minnet-i huşk-i zülâl-i kâmdan gayrı

VII

1. Eger nâmuñ olursa zîver-i dibâce-i ma'nâ
2. Bilinmez yine kadr-i gevher-i mâhiyyetüñ aşlâ
3. 'Uşrid levh-i mihre yazsa bu beyti sezâ hakkâ
4. 'Aklîk-âsâ dil-i pür-hûnum etdim şerha-dâr ammâ
5. Ne çıkdı zeyl-i imzâ-yı emelde nâmdan gayrı

VIII

1. Ne rütbe var kıyâs et izdihâm ehl-i sa'âdetde
2. Bakılsa cây-ı pâ yok pâye-i mirkât-ı himmetde
3. 'Aceb mi murg-ı hâtır kalsa gitse evc-i hayretde
4. Hücüm-i tâ'ir-i ikbâlden nev-kâşr-ı devletde
5. Ne yapsın büm bulmaz lâne genc-i bâmdan gayrı

IX

1. N'ola NÂŞİD-veş âgâz etse feryâd etmege Vehbî
2. Dil-i maḥzûnu var mı hiç gelir şâd etmege Vehbî
3. Kerem erbâbı yokdur şimdi imdâd etmege Vehbî
4. Gelir yok ḥatır-ı vîrânı âbâd etmege Vehbî
5. Pey-â-pey cüş eden seyl-i gam-ı eyyâmdan gayrı

05.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

I

1. Nâr-ı firḳatle yanarken sîne-i sūzânımız
2. Dest-i lutf ile yapıldı ḥatır-ı vîrânımız
3. Bî-bahâ bir cevhere cây oldu ya'nî kânımız
4. Vaşl edelden müttahid cânânımızla cânımız
5. Sînemizde câ-nişîn-i cândır cânânımız

II

1. Her ne deñli cevre der-kâr olsa da çarḫ-ı 'anüd
2. 'Anz olmaz ḳalbe gerd-i gird-veş bûd ü ne-bûd
3. Bu mücerrebdır şikâḳ erbâbı etmez ḥüyuña sûd
4. Tîşe-i bî-dâd-ı cehlüñle ḥarâb olmaz ḥasûd
5. Beyt-i ma'mûr-ı ma'ârifdir dil-i vîrânımız

III

1. Zîkr edip esbâb-ı ḥüsnüñ dide-i bādâma dek
2. Gerden-i berrâḳdan gîsü-yi'anber-fâma dek
3. Mıṣra'-ı berceste-veş ol sîmden endâma dek
4. Maḳta'-ı âgâzdan tâ maḳta'-ı encâma dek
5. Vaşf-ı ḥüsn-i dil-rubâdır ser-be-ser dîvânımız

IV

05 A 30^a, B 36^a, C 38^b, D 45^a, E 33^a.
A: Tahmîs-i gâzel-i Vahîd.

1. Her ne deñli seyr-i gülzâra hırâm eylerse de
2. Def'-i ağıyâr etmede şad gûne harm eylerse de
3. Kırş-ı mihr ü mâhı farzâ zîb-i bezm eylerse de
4. Yârsız nüzh-et-geh-i Firdevse 'azm eylerse de
5. Pây-ı h'âb-âlüd-ı nâz ile gider mihmânımız

V

1. NAŞİDÂ dūd-ı derūnu sîne teksîr etmedi
2. Şu'le-i âhuñ göñül bir kerre şeb-gîr etmedi
3. Şâh-râh-ı hâtır-ı târîki tenvîr etmedi
4. Âh kim bir kez bizi maħcûb-ı te'sîr etmedi
5. Künc-i firkatde Vahîdâ nâle vü efgânımız

06.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / + + -

I

1. Bir cefâ-cû âfet-i hod-rüya düştü gönlümüz
2. Zülf derler sünbül-i hoş-büya düşdü gönlümüz
3. Seyr-i gülşende kenâr-ı cüya düşdü gönlümüz
4. Cân ü dilden bir gözü âhüya düşdü gönlümüz

II

1. Şhlevend-i 'arşa-i nâz ü le'âfet bir güzel
2. Servi boylu şive-i reftârı gâyet bi-bedel
3. Kâdd ü kâmet hep yerinde nâz-perver ince bel
4. Cân ü dilden bir gözü âhüya düşdü gönlümüz

III

1. Sîne-i berrâkı şâfi şafha-i âyineden
2. Al yanaklı bir büt-i âşüfte-meşreb gül-beden
3. Aldı 'aqlım ol nigâh-ı gamze-i hâtır-şiken

06 A 30^b, B 70^b, C 70^b, D 82^a, E 30^b.

A: Murabba'.

4. Cân ü dilden bir gözü âhûya düşdü gönlümüz

IV

1. 'Aşıkā nâz eyleyip aġyârı hem-râz etmede
2. Naġme-i cevrin dil-i 'uşşâka şehnâz etmede
3. Mübtelâsın dâ'imâ âzürde-i nâz etmede
4. Cân ü dilden bir gözü âhûya düşdü gönlümüz

V

1. Fâris-i meydân-ı nâz ü 'işve bir âfet-nigâh
2. Kişver-i âşûba olmuş ol cefâ-cû pâdişâh
3. Etme lutf et NAŞİD-i şeydâyı hicrîñle tebâh
4. Cân ü dilden bir gözü âhûya düşdü gönlümüz

07.

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

+ + - - / + + - - / + + - - / + + -

I

1. Şeh-levendim kânalım câm-ı şarâb-ı nâba
2. Şöyle nüş eyleyelim kim dönelim bi-tâba
3. Hele meyl etme pek erkenden efendim h'vâba
4. Ey meh-i evc-i letâfet çıkalım mehtâba

II

1. Bir iki muṭrib-ı hoş-naġme olup bir iki saz
2. Geh beyâñi okusun gâh çalıp nâz ü niyâz
3. Çıkalım şahm-ı çemen-zâr-ı Küçüksu'ya biraz
4. Ey meh-i evc-i letâfet çıkalım mehtâba

III

1. Nev-hurâmım yine müstaġrak olup kemhâya
2. Tâze zînet verip ol kâmet-i müsteşnâya

07 A 60^a, B 75^b, C 75^b, D 88^a, E 66^a.

A: Şarkî-i Beyâñi. Halîm Aġa.

3. Şarf-ı zihn eylemeyip ya'ni ğam-ı ferdâya
4. Ey meh-i evc-i leâfet çıkalım mehtâba

IV

1. Geceyi gündüze tebdil edelim tâ-be-seher
2. Şemsipaşa'dan edip semt-i Beşiktaş'a güzer
3. NAŞİD-âsâ okuyup böyle güzel şarkiler
4. Ey meh-i evc-i leâfet çıkalım mehtâba

08.

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

+ + - - / + + - - / + + - - / + + -

I

1. Yine eyyâm-ı bahâr erdi hürâmân olalım
2. Akalım şu gibi her gülşene cüyân olalım
3. Gül gibi şevkuñ ile çâk-i girbân olalım
4. 'Âzim-i seyr-i çemen-zâr-ı gülistân olalım

II

1. Vermede bād-ı şabâ şevk-ı kudümüñle peyâm
2. Servler nâz ile teşrifüñe şaf-beste kıyâm
3. Gey yeşil cämeleriñ şive-ile eyle hürâm
4. 'Âzim-i seyr-i çemen-zâr-ı gülistân olalım

III

1. Nâr-ı 'aşk ile yanıp sinesi mânend-i çerâğ
2. Hasret-i rüyuñ ile lâle açıp bir nice dağ
3. Yüz sürüp pâyuña biñ cân ile meclisde ayağ
4. 'Âzim-i seyr-i çemen-zâr-ı gülistân olalım

IV

1. 'Ukde-i kâkül-i müşgînüñi ruhsârufîa şaç

08 A 60^a, B 75^b, C 75^b, D 88^a, E 66^a.

A: Şarkî-i Büselik. Muşâhib Şâdık Ağa.

2. Sen şalın nâz ile cûlar öpe pâyûn mâç mâç
3. NAŞİD'ÜN **hâlimi** şor ey gül-i nâzende-mizâc
4. 'Âzim-i seyr-i çemen-zâr-ı gülîstân olalım

09.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Niyyeti **ķayd** eylemekmiş bu dili gîsûlaruñ
Ruhlaruñda dâne dâne **hâl-i** 'anber-bûlaruñ
2. Bir nigehle 'aqlımı yağmaya verdi el'-amân
Ebrivân-ı çeşm-i âhû **gânze-i** cādûlaruñ

10.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Bir gül-i zîbânuñ oldum cân ü dilden bûlbûlü
Gülşen-i **hüsn** içre bitmiş ya'ni kim saķız gülü
1. Rengler eyler dil-i 'uşşâķa yüz biñ al ile
Gerden-i berrâķı üzre dest-mâl-i gülgüli

11.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Her **ķaçan** kim gülşeninden ol **ķad-i** dil-cû **ķopar**
Hân-ķâh-ı 'aşķ içinde sū-be-sū yâ hū **ķopar**
1. Luţf edip ey şâne 'uşşâķ-ı dil-âzâruñ için
Tırrasından ol mehûn bir mû-yı 'anber-bû **ķopar**

09 A 60^b, B 76^a, C 76^a, D 88^b, E 66^b.

A: Beste-i 'Irak. Hâlim Ağa.

10 A 60^b, B 76^a, C 76^a, D 88^b, E 66^b.

A: Şarkî.

11 A 60^b, B 76^a, C 76^a, D 89^a, E 66^b.

A: Beste-i Hützâm. Hâlim Ağa.

12.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Yine bir mû-miyân gördüm kimüñ cānānıdır kimdir
Şeh-i iklim-i ân gördüm kimjñ cānānıdır kimdir
2. Müsellem bir büt-i gül-fem bütün meftūnudur 'ālem
Hele ben NAŞİDÂ bilmem kimüñ cānānıdır kimdir

13.

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- - + / + - - + / + - - + / + - -

1. Üftâdeligim bir meh-i rüşen-ten içindir
Bülbüllüğüm ol gonca-i ter-dāmen içindir
2. Ol muğ-beçeyi dā'ire-i meclise da'vet
Āgūş-ı vişālimde biraz ten ten içindir

12 A 60^b, B 76^a, C 76^a, D 89^a, E 66^b.

A: Şarḫi-i sūz-ı dil-ārā. Ser-i Serheng-i Şehriyāri.

13 A 60^b, B 76^b, C 76^b, D 89^a, E 67^a.

A: Semā'i dü-gāh.

TARİHLER

Fā'ilātün mefā'i lün fe'i lün

+ + - - / + - + - / + + -

1. Һазрет-и Бү-Һанифе-и şānī
Oldu müfti-i dāver-i dūnyā
2. Ya'nī taһrīr-i efḍal ü a'lem
Menba'-ı cūd ü ekremü'l-küremā
3. Mecma'-ı fenn-i cümle-i 'irfān
Maḥrem-i sırr-ı devlet-i 'uzmā
4. Müsteşār-ı umūr-ı dīn-i mübīn
Müşkülüm-ı re'y-i cümle-i 'uḳalā
5. Hem semiyi-yi cenāb-ı Zi'n-nüreyn
Ya'nī kim cāmi'-ı kelām-ı Hudā
6. Mesned-ārā-yı devlet olduğu dem
Ehl-i 'irfāna cümle oldu şalā
7. NAŞİDÄ fikr edince tārīhin
Oldu bu gūne ṭab'ıma ilḳā
8. İki lafz ile düşdü bir tārīh
كلدی فتوايه اعظم العلماء
(Geldi fetvāya a'zamü'l-'ulemā) [1182/1768]

01 A 28^b, B 34^a, C 35^a, D 38^a, E 30^b.

A: تاریخ مفتی شدن

B: تاریخ مشیخت

02.

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

+ + - - / + + - - / + + - - / + + -

01. Dâver-i Cem- 'azamet Hâzret-i Sulţân-ı cihân
Muştafa Hân-ı kerem-pişe o Şâh-ı zî-şân
02. Zıb-i evreng-i şafâ zıll-ı cenâb-ı Mevlâ
Kâtı'-ı bagy u tağâ mâhî-i zulm ü 'uğvân
03. Mesned-ârâ-yı hilâfet olalı ol şâhuñ
Her işin eyledi Allâh te'âlâ âsân
04. Her umûrunda muvaffak edip ez-cümle aña
Nice şehzâde-i gül-çihreler etdi ihsân
05. Hem dağı nice selâtin kerem etdi Hüdâ
Cümleden biri dağı işte Hadice Sulţân
06. Zıb-i geh-vâresi zer-târ-ı şu'â'-ı meh ola
Dâyesi Zühre olursa da be-gâyet şâyân
07. Vâlid-i mâcid ü ihvân-ı kirâmına anuñ
'Ömr-i Nüh eyleye ihsân cenâb-ı Mennân
08. Çün şeref bahş-ı tulû' oldu o mihr-i enver
Pertev-i şevkı muhîf oldu cihânı ol ân
09. Zâbt-ı mevlûdu için vâdi-i endişemde
Tevsen-i tab' ile bir hayli dem oldum püyân
10. Rehber-i kâ'id-i tevfiķ olup 'avn-ı Hüdâ
NAŞİDÂ hâtif-i kudsî dedi târihi hemân

02 A 24^b, B 30^b, C 31^b, D 34^a, E 27^b.

A: تاریخ ولادت خدیجه سلطان بنت سلطان عبد الحمید خان

B: تاریخ ولادت خدیجه سلطان

11. Düşdü bir mışra'-ı menkû't-ile târîh-i tamâm
 زينت مهد جهان اولدی خدیجه سلطان
 (Zinet-i mehd-i cihân oldu Hâdîce Sultân) [1183/1769]

03.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

01. Cenâb-ı Hâzret-i 'Abdü'l-ḥamîd Hân-ı melek-ḥû kim
 Nazîri gelmemişdir taht-gâh-ı mülk-i imkâna
02. Hâlimü't-tab' Fârûkî-şiyem Sultân-ı 'âlem ki
 Şerefdir zât-ı pâki dūd-mân-ı âl-i 'Oşmân'a
03. Zâhîr-i dîn ü devlet mültecâ-yı millet ü milket
 Medâr-ı mecd ü rif'atdir cihân-ı şevket ü şâna
04. Şafâ-yı tab'-ı pâki reşk-sâz-ı çeşme-i hürşîd
 Zülâl-i meşrebi hayret-fezâdır âb-ı hayvâna
05. Takayyüd eylemekden dâ'î mâ kânûn-ı eslâfa
 Revâc-ı tâze vermekdir murâdı şer'-i Yezdân'a
06. Cihânı emn-i râḥat-baḥş ile me'mûn edip gâmdan
 Şafâ-yı kalb ile bir başka cünbiş geldi devrâna
07. Değil aḫtâr-ı Rûm'a cüy-bâr-ı 'adl ü iḥsânı
 Sirâyet etdi iklim-i Hicâz İrân ü Tûrân'a
08. Gönüller gülsitân-ı cân-fezâ oldu zamânında
 Tenezzül eylemez erbâb-ı dil seyr-i gülistâna
09. Zihî 'ahd-ı kerem-hengâm-ı feyz-â-feyz-i şâdi kim
 Bahâne-cû ola Şâh-ı zamâna 'adl ü iḥsâna

03 A 26^a, B 32^a, C 33^a, D 39^a, E 28^b.

A: تاريخ تبريك سال جديد

B: تاريخ سال نو

06a emn-i : emn ü A .

10. Kemâl aşhâbınuñ beyt-i dilin ta'mir edip her dem
Huşûşâ lutfunu mebzûl edip erbâb-ı 'irfâna
11. Bu hengâm-ı ferah-bahş u bu hengâm-ı meserretde
Şafâ-yı hâtır el vermiş iken ehl-i suhan-dâna
12. Revâ mı tûti-i endişeye habs-i nefes şimdi
Ya ruhşat vereyim mi esb-i tab'-ı pāk-i cevläna
13. Tekellüfsüz bedihî nişf sâ'atde bu târihi
Yazıp 'arz eyledim hâk-i der-i şâh-ı felek-şâna
14. Qadimî çâker-i perverde-i ni'mâ-yı a'tâ-fem
N'ola şâyeste olsam ben dahı elâf u ihsâna
15. Du'â-yı devletin zamm eyleyip beş vakttime NÂŞİD
Bu güne eyledim icrâ-yı şan'at cebr-i nokşâna
16. Hurûf-ı reşha-pâş ile yazıp bir bî-bedel târih
Kudüm-ı sâli tebrîk eyledim ben de fakîr-âne
17. Hudâ her demde tevfiğin refik edip umûrında
مبارك ايده بو سال نوى سلطان نيشانه
(Mübârek ede bu sâl-i nevi Sultân-ı zî-şâna) [1184/1770]

04.

Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün

- - + - / - - + - / - - + - / - - + -

01. Ey pâdişâh-ı Cem-hadem şâhen-şeh-i Dârâ-haşem
Feth ü zaferle dem-be-dem etsin Hudâ 'ömrüñ mezid
02. Hem tahtuñı meymün ede hem şevketüñ efzün ede
Hem feyzine maqrün ede hem baht-ı bî-dârüñ şa'id
03. Teşrifüñ ile ser-te-ser dilden keder gitdi gider
Der-pey olur feth ü zafer Hâk'dan budur ancak ümid

10b lutfını mebzûl edip : lutfu mebzûl eyledi A.

04 A 24^a, B 29^a, C 31^a, D 36^b, E 27^a.

B: تاريخ جلوس مرحوم سلطان عبد الحميد خان

04. Bu şevket ü bu şân ile görseydi bu 'unvân ile
Bendeñ olurdu cân ile bî-şübhe Hârûn'ü'r-Reşîd
05. Ey Pâdişâh-ı nîk-nâm İskender-i Husrev-gulâm
Mihr-i cemâlûñden tamâm nûr-ı 'adâlet müstefîd
06. Hâbl-ı metîn-i devletûñ zer-târ-ı 'ömr-i şevketûñ
Mevlâ tınâb-ı rif'atûñ tâ haşre dek etsin medîd
07. Râhat edip eyyâmuñı görsün cihân ikrâmuñı
Kadr eyleyip her şâmuñı her rûzuñı 'id üzre 'id
08. A' dâlaruñ tefrîk edip cem'iyetûñ temzîk edip
Takdîrine taṭbîk edip Hâk râyuñı kıl sun sedîd
09. Haddim degildir bî-merâ evşâf-ı zâtuñ dâverâ
Bifde birin müşkil edâ etmede şad cehd-i cehîd
10. Ey nuḥbe-i 'Osmâniyân ey zübde-i hâkâniyân
Buldu kudümüñle cihân ser-tâ-be-pâ şevk-ı cedîd
11. NAŞİD görüp bu cünbişi ehl-i hünerde verzişi
Yapdı bu tarḥ-ı dil-keşi hem muhtaşardır hem müfîd
12. Dedi kalem teşvîk ile menkûtuñ tefrîk ile
اقبال باتوفیق ایله ایتدی جلوس سلطان حمید
(İkbâl-i bâ-tevfîk ile etdi cülûs Sulṭân Ḥamîd) [1187/1773]

05.

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

+ + - - / + + - - / + + - - / + + -

01. Dâver-i Cem-'azamet pâdişeh-i 'adl-âyîn
Ya'nî kim Hâzret-i Sulṭân Ḥamîd-i dâñâ
02. Yümn ü devletle cülûs eyleyeli her işini
Hüsni tevfiḳına makrûn ediyor hep Mevlâ

06a devletûñ : şevketûñ , şevketûñ : devletûñ A.

01b ḥamîd-i : ḥamîd ü A.

03. Şimdi bir zât-ı mekârim-şiyem-i zî-şâmı
Etdi teşrîf-i vekâletle şadâret-pîrâ
04. Cism-i bî-cân idi divân-ı hümâyûnu anuñ
Kıldı bir rûh-ı mücessem ile anı ihyâ
05. Nâzım-ı mülk ü milel 'âlim-i her fen ki odur
Şimdi ser-levha-i pâkîze-i metn-i vüzerâ
06. Ya'ni hem-nâm-ı şehen-şâh-ı serîr-i Levlâk
Müşterî-re'y ü kerem-pîşe Muhammed Paşa
07. Şadrı teşrîf edicek böyle vezîr-i dâna
Oldu bülbül gibi erbâb-ı suhan hep güyâ
08. Âşafâ zât-ı şerîfuñ gibi bir düstûru
Cân verir şevk-ıla evşafa gürûh-ı şu'arâ
09. Cümleden birisi bu bende-i dîrine dağı
Yazdı bir mışra-ı târîh-i laîf ü zîbâ
10. Ba'd-ez-în nice kâşâ'idle yazıp evşafuñ
Edeyim iznüñ olursa ne suhanlar inşâ
11. Dâverâ böyledir ümmîdi bütün bendelertüñ
Ki zamânuñda göre lütfuñı erbâb-ı zekâ
12. Ya'ni bu bende-i nâçiz-i şadâkat-pîşe
Ola yek-nazra-i a'tâfuña gâhice sezâ
13. Âşafâ râğbete şâyeste kuluñdur kerem et
Görme lütf eyle anı gûşe-i nisyâna revâ
14. NAŞİDâ tayy-ı makâlât-ı suhan eyle yeter
Saña düşmez bu kadar lâf ü güzâf-ı da'vâ
15. Geldi bir mışra'-ı berceste ile târîhi
اصف داور عصر اولدی محمد پاشا
(Âşaf-ı dâver-i 'aşr oldu Muhammed Paşa) [1189/1775]

06.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Dâverâ her dem du'â-yı hayruña meşgûl iken
Şimdi geldi hoş haber ferhunde-mağdem bir beşir
2. Dedi kim NAŞİD senün bir müjde-i cân-bahş-ile
Dide-i ümmidüñi çün çeşm-i mihr edem qarir
3. Ben de biñ şevk ile istihbâr edip etdim su'âl
Cân verdim olmağa ol müjdeden güyâ habir
4. Düşdi bir târih-i cevher-dâr anuñ müjdesi
يمن واجلال ايله درويشنى شاه ايتدى وزير
(Yümn ü iclâl ile Dervîşini şâh etdi vezir) [1189/1775]

07.

Müstef'ilün fe'ülün müstef'ilün fe'ülün

- - + - / + - - / - - + - / + - -

01. Şâhen-şeh-i zamâne 'Abdü'l-ḥamîd Ḥân' uñ
Etsin Ḥudâ hemîşe ikbâl-i 'ömrin efzûn
02. Her ḥayra maşdar etsin her feyza mazhar etsin
Dâ'im muvakkar etsin hem 'âli'in hümayûn
03. Sultân ibni Sultân Ḥakân ibni Ḥakân
Der-bânı olsa şâyân Keyḥusrev ü Ferîdûn
04. Dâd-âver-i müfahham ḥakân-ı mülk-i a'zam
Ḥulkına ḥalk-ı 'âlem hep oldu cümle meftûn
05. 'Adl oldu çün şî'ârî bâ-'avn-ı luḫf-ı Bârî
Ḥîzr ola aña yârî gavs-ı zamâne maḫrûn

06 A 27^a, B 33^b, C 35^a, D 31^a, E 30^a.

B: تاريخ صدارت درويش پاشا

07. A 25^a, B 31^a, C 32^a D 37^b, E 27^b.

B: تاريخ ولادت شهزاده سلطان محمد

06. Dûnyâda sağ olaydı tedbirini göreydi
Pâyına yüz süreydi Risto ile Felâṭun
07. Dâ'im bula telâşı a' dâ-yı bed-me'âşî
Dönsün hemîşe başı mânend-i esb-i tâḫṭun
08. Aña cenâb-ı Mevlâ etdi nice a' t̄yâ
Şehzâde verdi ḫâlâ ola ḫudümü meymün
09. Necl-i necil-i zî-şân memdūḫ-ı âl-i 'Oşmân
Dâye olaydı çespân 'Abbâs'a uḫt-ı Ḥârûn
10. Hem-nâm-ı fahr-ı emced şehzâde Ḥân Muhammed
Tâ ḫaşre dek müeyyed ḫılsın Ḥudâ-yı bî-çün
11. Mevlūduna ser-â-pâ erbâb-ı şî'r ü inşâ
Hep oldu cümle güyâ mânend-i dürr-i meknün
12. NAŞİD de bu sūrûra bu şevḫ u bu ḫubûra
'Arz eyledi ḫuzûra târîḫ-i pâk-i mevzün
13. Târîḫ-i cevheri bu tarz-ı nefis-i dil-cû
شہزادہ ملکخو قیلدی جہانی ممتون
(Şehzâde-i melek-ḫū ḫıldı cihâni memnün) [1190/1776]

08.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

01. Şehen-şâh-ı zamâne Ḥazret-i 'Abdü'l-ḫamîd Ḥân kim
'Adâletle pür etdi şî't-ı luḫfu mülk-i dünyâyı
02. Cihâni râḫat-âbâd eyledi ref'-i meẓâlîmle
Edelden zât-ı pâki meymenetle taḫt-pîrâyı
03. Şeh-i şâḫân-ı 'âlem muḫteḫâ-yı ehl-i sünnet kim
Hemîşe pişe etmiş cümle işde şer'-i icrâyı

08 A 25^b, B 31^b, C 32^b, D 38^a, E 28^a.

B: تاریخ دیکر ولادت سلطان محمد پاشا

04. Hüdâvend-i mu'allâ-câh sultân-ı müfahham kim
Sezâdır dergehinde eylese der-bân Dârâ'yı
05. Hıdiv-i ma'dilet-perver şehen-şâh-ı melek-hû kim
Cihandan ber-taraf kıldı bütün âşüb ü gavgâyı
06. Cülüsundan beri memnûn-ı ihsân eyleyip halkı
Cefâ vü cevrden âsûde kıldı hem re'âyâyı
07. Zamânında kim oldu resm-i âyîn-i cefâ şimdi
Meğer 'uşşâkına cevri eyleye bir şüh-ı hercâyı
08. Olurdu dergeh-i ihsânınuñ bir bende-i hâşı
Zamânında eğer kim sağ olaydı Hâtem-i Tayı
09. Kudümü bâ'îş-i emn ü şalâh oldu hep aqtâra
Sühûletle cihânda ber-taraf-sâz etdi a'dâyı
10. Cülüsundan beri iqbâl ile taht-ı hümâyûna
Müşâhid olmada her vech ile elâf-ı Mevlâyı
11. Huşuşan şimdi bir şehzâde ihsân etdi Bârî kim
Sürür ü şâd-mânî tutdu cümle rû-yı gabrâyı
12. Hüdâ 'ömrin füzûn etsin bi-Hakık-ı mefhar-ı 'âlem
Vücûd-ı pâki olsun bâğ-ı mülke zînet-ârâyı
13. Cihân tırduqça tırsun ol gül-i gül-şen-serâ-yı nâz
Hüdâ hıfz eylesin âfetden ol lû'lû-yı lâlâyı
14. Kadem başdıkda mehd-i 'âleme iqbâl-i devletle
Zuhûru kıldı memnûn cümleten a'lâ vü ednâyı
15. O necl-i ekremüñ mevlûdunuñ inşâ vü târihi
Gürûh-ı şâ'irâna çünki oldu şevk-bahşâyı
16. Şenâ-kâr-ı kadimi çâker-i dirînesi NAŞİD
Dedi berceste bir muşra' hurûf-ı reşha-pirâyı

15a necl-i : naql-i B, C, D, E.

16a çâker : bende C.

17. Olinca zîb-bahş-ı mehd-i şevket söyledim târih
 طلوع خان محمد قیلدی روشن ملک دنیایی
 (Ṭulū'-ı Hân-ı Muhammed kıldı rüşen mülk-i dünyâyı) [1190/1776]

09.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

01. Silâh-dâr-ı mekârim-pîşe âğâ-yı felek-ğadri
 Hemîşe feyzine mağrûn ede Bârî şa'âdetle
02. Edip cümle umûrunda muvaffaq Hâzret-i Bârî
 Geçe evkât-ı ikbâli mecâdetle meserretle
03. Nazîri gelmedi câh-ı silâh-dârîye hağ bu kim
 Fazîletle keremle hilm-i tab' ile semâhatle
04. Nice ikbâl ile mümtâz edip Hağ zât-ı zî-şânın
 Müreccağ kıldı nezd-i Pâdişâhide şadâkatle
05. Hüşûşan şimdi bir necl-i necîl ihsân edip Bârî
 Münevver kıldı çeşm-i kâminı nûr-ı 'inâyetle
06. Hudâ 'ömr-i tabî'i versin ol mir-i felek-hûya
 Şafa-yı kalb ile zühd ü verâ' ile yümn-i 'izzetle
07. Kılıp hem vâlideynin cümle âfâtdan mağrûs
 Ede ol hanedâni haşre dek te'yîd rif'atle
08. Eger bir düşmen-i bed-h'vâhı varsa Hâzret-i Mevlâ
 Karîn-i zillet-i hârî kıla her dem küdüretle
09. Başınca mehd-i 'izz ü nâza devletle o tıfl-ı nev
 Du'â edip dedim târihin ihlâş-ı tavîyyetle

09 A 28^a, B 34^b, C 35^b, D 41^b, E 30^b.

A: سلطان عبد تاريخ طلوع فرزند سلاحدار محمد افندی در دور مرحوم

الحمید

B: تاریخ ولادت فرزند سلاحدار محمد افندی

06b yümn-i 'izzetle : yümn ü 'izzetle A.

10. Zebân-ı hâmeden çıksa n'ola bâ-şevk-ı târîhi
'Azîz olsun Muhammed Beg İllâhî 'ömr ü devletle
11. Seni mesrûr eden Bârî te'âlâ 'avn ü feyzinden
Cihânı şād-kâm-ı feyz ede şevk-ı velâdetle
12. Edip şâh-ı zamâne ya'ni bir şehzâde ihsânın
Kıla lebrîz-i şâdî 'âlemi şevk u şetâretle
13. Urum*da bir niyâzım var efendim lutf-ı tab'uñdan
Beni memnûn-ı ihsân eyle bu hayra delâletle
14. Du'â-gü-yı kadîmüñ çâker-i ihlâş-endîşefî
Erişdir kâmina bir hoşça fermân-ı beşâretle
15. Ki senden özge yokdur melce'i devletli Sultânım
Kime etsin ifâde hâlini ızhâr-ı zilletle
16. Yine her derdine dermânı senden eyler ol ümmîd
Merâhim-perverâ memnûn kıl añı himâyetle
17. Çıkdan Enderûn-ı Pâdişâhî'den ki üç yıldır
Kirâlar güşesinde kaldım envâ'-ı haşâretle
18. Efendim cümle ma'lûmuñ ki akrânım olanlardan
Çerâğ oldu kimi manşıbla kimisi vezâretle
19. Bakılsa imtiyâzım yok mudur emsâlîme yoñsa
Tırâz-ı ma'rifetle dâniş ü feyz-i dirâyetle
20. Bilindi maḡlabuñ NAŞİD yeter taşdı'-i nâ-hem-vâr
Uzatma mâcerâyı gayrı gel kayd-ı kitâbetle
21. Cihân tırduqça tırsun mesned-i ikbâlde zâtuñ
بو بنده ك كام السون سايه لطفكده رفعتله
(Bu bendeñ kâm alsın säye-i lutfuñda rif'atle) [1201/1787]

10.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Fâzil-ı yektâ-süvâr-ı 'arşa-i 'ilm ü hüner
Kâşif-i remz ü mezâyâ 'ârif-i 'ilme'l-yâkin
2. Seyyid-i 'âli-neseb fahrü'l-mevâli-i kirâm
Hâzret-i Tevfik-ı 'âli-kadr o zât-ı bihterîn
3. Arkasızdır zâtına nisbet Zâhîr-i Feryâb
İbn-i Hâcib dergeh-i fazlında fersüde-cibîn
4. Fazl u istihkâk ile kaçı olunca Mekke'ye
Naşbı tebrîkine ra'nâ düşdü bu tarh-ı zemîn
5. Harf-ı gevher-bâr ile NAŞİD dedim târihini
رتبه زیبای مکه اولدی توفیقہ قرین
(Rütbe-i zibâ-yı Mekke oldu Tevfik'a karîn) [1201/1787]

11.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

01. Hıdv-i ced-be-ced şâhen-şeh-i dîhîm ü devlet kim
Bisât-endâz olaldan yümn ile mülk-i Süleymân'a
02. Nizâm-ı devlet-i İslâm'a vaktin haşr edip hakkâ
Vücûdî bâiş-i fahr oldu nesl-i pāk-i 'Oşmân'a
03. Şükûh-ı şevketi bir rütbe ihsân eylemiş Mevlâ
Bir ednâ bende-i nâçizi gâlib âl-i Sâsân'a

10 A 28^b, B 35^b, C 37^a, D 43^a, E 32^a.

A: تاریخ برای قضی مکه شدن توفیق افندی

B: تاریخ مولویت توفیق افندی در مکه مکرمه

11 A 26^b, B 33^a, C 34^a, D 40^a, E 29^b.

B: تاریخ ولادت اسما سلطان

04. Çekerdi çeşmine şâh-ı 'Acem iksir-veş anı
Gubâr-ı pây-ı esbi gitse farz^{an} Şîfahân'a
05. Velidir şübhesiz andan kerâmet zâhir olmuşdur
Devâdır yek-nigâh-ı iltifâtı cism-i bî-câna
06. Eger bü-yı lafif-i hulkını dest-i şabâ bir kez
Erişirse serîr-i milket-i Çîn üzre Hâkân'a
07. Olurdu cân ü dilden bende-i gülmih-i dergâhı
Bahâne-cüry olurdu hızmeye her emr ü fermâna
08. Velâkin Hâk 'uluvv-i tab' uñ ol gâyetde etmiş kim
Nigâh-ı iltifât etmez nice şâhân-ı zî-şâna
09. Ne mümkün vaşfını ıtrâ ile hâkkin edâ etmek
Kıyâm-ı haşre dek yazsañ erişmez semt-i pâyâna
10. Tefekkür eyledikçe midhat-ı zât-ı melek-hüsın
Ya hayret gelmemek mümkün midir hiç 'akl-ı insâna
11. Perişân eyleyip düşmenlerin günden güne Bârî
Hemişe mazhar olsun zât-ı pâki feyz-i Yezdân'a
12. Nice şehzâdelerle çeşm-i dehri eyleyip rüşen
Bu sulţanuñ kudûmun hayr ede Hâk ehl-i imâna
13. Kudûmundan haber-dâr olıcağ ehl-i hüner cümle
Verince her biri ruhsat kümeyt-i tab'a cevlâna
14. Hesâb-ı fikr-i târîh ile der-dest eyleyip kilkin
Neşât-ı tâze el verdi yine erbâb-ı 'irfâna
15. Kûhen kalâ-yı nazmı ber-ţaraf-sâz eyleyip şimdi
Kumâş-ı tâze tarh etmek gerekdir nükte-sencâna
16. Kemâl-i şevk ile ben de bulup bir mışra'-ı zîbâ
Bu pehnâ-yı hünerde sebkat etdim cümle yârâna

17. Nesic-i târ ü pūd-ı luḫfı ihâm u şanāyi'den
Sezâdır tuḫfe eylersem anı dergâh-ı şâhâna
18. Bu ilhâm-ı Ḥudâ'dır Pâdişâhım bunda şek yokdur
Ki târiḫ ola bu gûne muvâfiḫ ism-i sultâna
19. Yazılsa levḫ-i mihre resm-i târiḫi n'ola NAŞİD
سمادن نازل اولمشدر بو اسما نامی سلطانه
(Semâdan nâzil olmuştur bu Esmâ ismi sultâna) [1201/1787]

12

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

01. Pâdişâh-ı Cem-himem Sultân Ḥamid Ḥân-ı veli
Şâh-ı ced-ber-ced ḫudiv-i yem-'atâ Ḥâtem-eşer
02. Çeşm-i mihr ile nazîrin görmedi ḫâlâ felek
Şad hezârân sâldir fark-ı cihân üzre döner
03. Pâdişâh-ı müşteri-tedbir kim olmuş anuñ
Ḥükmüne şâhân-ı 'âlem cümleten fermân-ber
04. Tâze revnaḫ buldu 'aşrında bahâr-ı saltanat
Cüy-ı 'adli ravza-i dünyâyı tutdu ser-te-ser
05. Çeşmi zulm erbâbınuñ devrinde giryân olmada
Rüy-ı ehl-i 'iffet ü inşâf ammâ kim güler
06. Kaşr-ı iḫbâlin şu rütbe eylemiş Ḥaḫ mürtefi'
Olsa gülmîḫ-i deri şâyestedir şems ü kamer
07. Ḥâzret-i Ḥaḫ dem-be-dem ḫahr eyleyip düşmenlerin
Der-ḫafâ olsun hemîşe tahtına fetḫ ü zafer
08. Tâli'in mes'ûd edip Bârî kemâl-i feyzden
Verd-i bâğ-ı saltanat verdi iki şehzâdeler

12 A 26^b, B 32^b, C 33^b, D 39^b, E 29^a.

B: تاریخ ولادت عایشه سلطان

09. Şimdi bir sultân-ı 'âlî-şân ihsân etdi kim
Bang-i şevk-ı mağdemî etdi feleklerden güzer
10. Zabıt edip mevlûdunuñ târihini bâ-luţf-ı Hâk
Bir zemîn-i tâze buldu her bir erbâb-ı hüner
11. Ben de şevkımdan dedim NAŞİD bu ğarrâ mışra'ı
عایشه سلطان مهد کونه ویردی زیب و فر
(‘Âyîşe Sultân mehd-i kevne verdi zîb ü fer) [1201/1787]

13.

Müstef‘ilün müstef‘ilün müstef‘ilün müstef‘ilün

-- + - / -- + - / -- + - / -- + -

01. Ey pâdişâh-ı Cem-ḥaseb sultân-ı dîn ‘âlî-neseb
Maksûdumuz bu idi hep ihsân edip Rabb-i Rahîm
02. Şa‘d ile olduñ pâdişeh mesrûr olup mîr ü sipeh
Şâyestedir kim kûrş-ı meh olsuñ semendüñe kecîm
03. Olduñ cihân hâkâmı sen ‘âlemlerüñ sultânı sen
Bulduñ şerefle şânı sen ikbâlüñ olsuñ müstedîm
04. Tahtuñda mesrûr ede Hâk sa‘yüñi meşkûr ede Hâk
‘Adl ile maḥbûr ede Hâk hem mazḥar-ı ḥulq-ı ‘azîm
05. Gâzî olup hep leşkerüñ naşr-ı Hâk olsun yâverüñ
Ḥızr’ı hemîşe rehberüñ kılsuñ Ḥudâvend-i Kerîm
06. Ey nûr-ı ‘ayn-ı saltanaţ vey şâh-ı gerdûn-menzilet
Oldu vücûduñ her cihet ‘âlemlere luţf-ı ‘amîm
07. Teşrifüñ ile Dâverâ memnûn olup bây ü gedâ
Gitdi gönüllerden şehâ envâ’-ı renc ü ḥavf u bîm

13 A 5^b, B 6^b, C 7^b, D 9^b, E 6^b.

A: تاریخ جلوس میمنت مانوس شاه جهان سلطان سلیم خان اید الله

B: تاریخ جلوس سلطان سلیم خان

C: تاریخ جلوس میمنت مانوس سلطان سلیم خان اید الله تعالا

08. Şad baht u şad ikbâl ile didâr-ı ferruḥ-fâl ile
Tevkîr ile iclâl ile tahtuñda olduḡça muḡim
09. İhlâş-ı kalb ile du'â etmekdedir dâ'im saña
Ez-cân ü dil eyler şenâ bu 'abd-ı mevrûş-ı ḡadîm
10. NAŞİD ḡadîmî bendedir bir bende-i efkendedir
Gayn 'inâyet sendedir ey zıll-ı Raḡmân ü Raḡîm
11. İnşâd edip bir pek güzel târîḡ-i ḡarrâ bi-bedel
Teşbîh olunsa fi'l-meşel mânende-i dürr-i Naẓîm
12. Hem feyzini sârî ede hem emrini cârî ede
توفیقی حق یاری ایده ایتدی جلوس سلطان سلیم
(Tevfîḡı Ḥaḡ yârî ede etdi cülûs Sultân Selîm) [1203/1788-89]

14.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Şehr-i yâr-ı şarḡ u ḡarb şâh-ı selîmü'l-menḡabet
Kim cihândan gitdi hep yümn-i ḡudümüyle yü'üs
2. Pâdişâh-ı ma'dilet-âyîn kim olsa sezâ
Meclisinde encüm-i eflâk mânend-i kü'üs
3. Çarḡ-ı atlas ferş-i ḡâk-i râhın olmak isteyip
Âsumânda şevḡıla çalındı ḡüyâ ḡabl u kûs
4. Şehriyâr-ı müştêrî-ḡal'at ki lâyıḡdır eger
Cilve-ḡâh-ı pây-ı esbi olsa taht-ı âb-nûs
5. Pâdişâhâ hep tefe''ül böyledir ḡaḡḡuñda kim
Devlettüñde ḡahr olur bâ-'avn-ı Ḥaḡ küffâr-ı Rûs
6. Yek-nigâh-ı ḡahrûña ḡâḡat getirmez olsa ger
Leşker-i düşmen ser-â-pâ Rûstem-i destân-ı Tûs

14 A 6^a, B 7^a, C 8^a, D 10^a, E 7^a.

B: تاریخ دیگر برای جلوس میمنت مانوس شهریارى

3a -i râhuñ : -i râhı A.

7. Hamdü'lillâh nûr-ı pāk-i ʔal'atufıla ser-te-ser
Ref' olup gitdi cihāndan cümle âşâr-ı nuḥûs
8. Dāverā tebrîküñe târiḥ inşād eyledim
Kim şu'â-i nükte-i mazmûnu mânend-i şümûs
9. Ref' edip NÂŞİD dü destim şıdık-ıla kıldım du'â
مژده لر دنیا که سلطان سلیم ایتدی جلوس
(Müjdeler dünyāya ki Sulṭān Selīm etdi cülûs) [1203/1788-89]

15.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

01. Şehen-şâh-ı Aristo-rây ü İskender-dirâyet kim
Ḳalır ḥayretde idrâk etse Eflâḥın idrâkin
02. Verâ-yı âsumâni seyr ederdi nazra-i evvel
İcâle etse ednâ himmet ile zihn-i çâlâkin
03. Hıdiv-i yem-'atâ kim bir emek-dârın çerâğ eyler
Aña şehriyye ta'yîn eyleyip İrân emlâkin
04. Egerçi 'âlemi memnûn-ı iḥsân etmede ammâ
Eder müstağraḳ-ı in'âmı ednâ bendesin lâkin
05. Sülûkü sünnet-i Peyğamber'i ifâyadır her dem
Reh-i Mevlâ 'ya şarf etmekte naḳd-ı fikr-i derrâkin
06. Yazıldı şafḥa-i nûr üzre gūyâ medd-i Bismillâh
'İzân üzre irsâl etdi ḥatt-ı 'anber-işrâkin
07. Edüp irsâl-i lihye cum'a gün ol zıll-i Raḥmâni
Füyûz-ı Ḥaḳ mücellâ eyledi ḳalb-i ferâḥ-nâkin

15 A 6^a, B 7^a, C 8^a, D 10^b, E 7^a.

B: تاریخ ارسال لحيه شاه جهان

C: تاریخ ارسال لحيه حضرت شهنشاهی سلم الله

01b ḳalır ḥayretde Eflâḥın idrâk etse idrâkin A.

08. Du'â-yı devletin ihlâş-ı kalb ile edip her dem
 Kıadimî bendesi NAŞİD akıtsın çeşm-i nem-nâkin
09. Görüp irsâl-i lihye etdiğin fart-ı sürûrundan
 Başından kapdı gÛyâ tâc-ı mihr ü mâhın eflâkin
10. Bi-hakk-ı âyet-i Nûr ü be-hakkı sûre-i ve'l-Leyl
 مبارك قيله بارى شه سليمه لحيه پاكن
 (Mübârek kıla Bârî Şeh Selim'e lihye-i pâkin) [1203/1788-89]

16.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

01. Şehen-şâh-ı Selimü'l-kalb İskender-dirâyet kim
 Nazîrin görmemişdir çeşm-i mihr ü mâh ile devrân ...
02. Hıdiv-i ced-be-ced kim zâtına haşr eylemiş Bârî
 Kemâl-i dikkat-i 'ilm ü ma'ârif kuvvet-i im'ân
03. Hudâvend-i mu'azzam fâris-i meydân-ı şevket kim
 Sezâdır na'l-i pâ-yı esbi olursa meh-i tâbân
04. Olurdu bâr-gâh-ı kadriñüñ der-bâmı minnetle
 Göreydi ferr ü câh ü şevket-i ikbâlini Hâkân
05. Görürse intizâm-ı sübhâ-i lü'lü-i eş'ârın
 Dür-i yektâ hacâletle olur hem-hâlet-i mercân
06. Eger idrâk edeydi nükte-i mazmûn-ı eş'ârın
 Olurdu ba'îş-i fahr u mübâhât-ı Süleymân Hân
07. Bu feyz-i ma'nevî kim zâtına kılmış 'inâyet Hâk
 Nice şâd olmasın rûh-ı şerîf-i vâlid-i zî-şân
08. Sentüñ hakkıñda yüz biñ fâl-i hayr eylerdi bir demde
 Du'âsın müstecâb etmiş cenâb-ı Hâzret-i Yezdân

16 A 6^b, B 7^b, C 8^b, D 10^b, E 7^b.

B: تاریخ برای تقلد سیف حضرت شاه جهان

C: تاریخ برای تقلد سیف حضرت تاجدارى وفقه الله

09. Riyâz-ı şevkete zât-ı şerîfün zînet oldukça
Ola tab'-ı hümâyûnuñ hemân güller gibi handân
10. Nazîrün gelmemişdir hak bu kim şevketli Hünkârım
Bütün mazbûtdur evsâf-ı eslâf-ı şehen-şâhân
11. Alay-ı seyfüni seyr eyleyen bây ü gedâ cümle
Du'â-yı devletün ez-cân ü dil hep oldular gūyân
12. Nigâh-ı merhamet etdikçe erbâb-ı temâşâya
Kulüb-ı nâsı ihyâ eyledün ey Dâver-i devrân
13. İnip gökden melekler hıfz için zât-ı hümâyûnuñ
Mübârek başuñ üzre oldular انا فتحنا h'ân
14. Görünce vech-i pâküñ Dâverâ fart-ı sürûrundan
Dü-çeşm-i NAŞİD-i bî-çâre oldu şevk ile giryân
15. Muḳaddem emr ü tenbîhe binâen şoñra şevḳından
Olup bülbül gibi hâmem hemân târîhini gūyân
16. Dedi bir mıṣra'-ı ber-ceste-i garrâ vü zîbâ kim
Sezâdır zeyn için tâḳ-ı sipihre olsa âvizân
17. Cevâbirle muraşsa' oldu şemşiri gibi târîḥ
الشان لطاقندی سيف فتح و نصری سلطان جلی
(Ṭâḳındı seyf-i feth ü naşrı Sultân-ı celîl ü's-şân) [1203/1788-89]

17.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Pâdişâh-ı yem-'atâ kim bahşîş-i yek-rûzesi
Kâbil-i ta'dâd olur mu hem-çü mevc-i nehr-i Şat
2. Böyle bir şâh-ı selîmü'l-ḳalb gibi bir mişlini
Görmedik vallâhi billâhi degil ḳavlim ḡalaṭ

17 A 6^b, B 8^b, C 9^b, D 11^b, E 8^a.

B: تاریخ دیگر برای ارسال لحيه حضرت شاه جهان

3. Hüs-n-i hulkı 'âlemi memnûn-ı ihsân eyledi
Yalnız bir ben miyem memnûn-ı ihsânı faḫat
4. Sünnet icrâ eyleyip irsâl edince lihyesin
Ḳalbime ilhâm-ı Bârî oldu bâ-ḫarf-i nuḫat
5. Sübhâ-i lü'lû gibi târihini nazm eyledim
Oldu her bir ḫarfı yektâ bir güher hem yek-nimat
6. Taht-ı şevketde muḫim olduḫça ol sultân-ı dîn
Eylesin düşmenlerin Ḥaḫ mazḫar-ı ḫahr u saḫat
7. Besmeleyle bed' edip yaz NAŞİDÂ târihini
مصحف حسن جمال شاه رونق ويردى خط
(Muşḫaf-ı ḫüs-n-i cemâl-i şâha revnaḫ verdi ḫat) [1203/1788-89]

18.

Müstef'ilün fe'ülün müstef'ilün fe'ülün

- - + - / + - - / - - + - / + - -

01. Ḥâḫân-ı bü'l-mefâḫir Sultân Selim Ḥân kim
Maḫbûb-ı âl-i 'Oşmân etmiş cenâb-ı Yezdân
02. Gül-naḫl-i bâğ-ı şevket mihr-i sipihr-i devlet
Sermâye-i şa'âdet zıll-i zalil-i Sübhân
03. Şâhib-ḫırân-ı 'âlem şâhen-şeh-i mu'azzam
'Adl-i 'Ömer'le bâ-hem nûr-ı ḫayâ-yı 'Oşmân
04. Şefḫatle merḫametle ihsân-ı mekrümetle
Her kânı ma' dilette etmekde emr ü fermân
05. Sa'y eyleyip her işe emr-i Ḥudây-pişe
Etmektedir hemişe icrâ-yı ḫükm-i Ḳur'ân
06. Ol zıll-ı Ḥayy u Settâr mâhi-i zulm-i eşrâr
Emr-i gazâyı der-kâr eyler bi-'avn-ı Raḫmân

18 A 8^a, B 8^b, C 9^b, D 12^a, E 8^b.

B: تاریخ برای نشان تفنك شاه هفت اقلیم

07. Esbâb-ı ceng ü harbüñ ecnâs-ı harb ü darbuñ
Her demde renc ü kerbüñ def'inde sa'yi çeşbân
08. Geh tîr ü geh kemâne top ile geh nişâne
Her tavrı Husrev-âne mânend-i şeh Süleymân
09. El ursa ger tûfenge at sürse şahn-ı cenge
Ger şîr ü ger pelenge kılsaydı hamle bir ân
10. Çekseydi tîğ-ı bürrân şaff-ı 'adüyı lerzân
Eylerdî hep gürizân olsaydı ger Nerimân
11. Bir gün gelip bu cāya bu cāy-ı dil-güşāya
Bu bî-bedel sarāya oldukda şād ü handân
12. Alıp ele tûfengi kaşd eyleyip Fireng'i
İsterse ger nehengi eyler tûfengi bî-cân
13. Bir hamle ile elden nüh şad adım mahalden
اوردی سیویں بردن سلطان سلیم نیشان
(Urdu sebūyı birden Sultān Selīm-i zî-şān) [1203/1788-89]

19.

Mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

+ - - - / + - - - / + - -

1. Cihānuñ hāliyen şāhib-kırām
Hıdīv-i ced-be-ced sultān-ı a'zam
2. Cenāb-ı Şeh Selīm-i Kahramān-zür
Ki mişlin görmedik Allāhü a'lem
3. Cemāli Muşhaf-ı şun'-ı Hudā'dır
Cebīninde yazılmış İsm-i a'zam
4. Vücūdu ahsen-i takvīm'e mazhar
Şecā'at fıtrat-ı pākinde ma'lem

19 A' da yok. B 9^a, C 10^a, D 12^b, E 9^a.

B: تاریخ نشان زدن حضرت شاه جهانگیر در باغچه سلطانیه

5. Kemân-keşlikde yoǧdur bir nazîri
Sehâda oldu mensî nâm-ı Hâtem
6. Huşûşan kim tûfeng-endâz olunca
İsâbet etmemek mümkün mü bir dem
7. Dü destûnî NÂŞİDâ ref' et du'âya
Nişânı ursun ol şâh-ı mûkerrem
8. Kâbûlüne işâret oldu târîh
سبوی قیردی شاهنشاه عالم
(Sebûyî kırdı şâhen-şâh-ı 'âlem) [1203/1788-89]

20.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

01. Şehen-şâh-ı cihân Sultân Selîm bin Muştafa Hân'ı
Her işde mazhar-ı tevfiğ etmiş Hâzret-i Mevlâ
02. Nice fenn ü ma'ârif kesb edip bi-'avn-ı Sübhânî
Nice san'atlar icrâ etdi hüsni-ı tab'ı müsteşnâ
03. Dahı şehzâde iken nakd-ı fikrin şarf edip evvel
Bu beş maţbû' tûpuñ resm-i pâkin eylemiş icrâ
04. Anuñ beş dânesin mânend-i penc engüşt bir yerde
Yapılsın hem atılsın bir fitilden ya'ni bî-pervâ
05. Taşavvur eyleyip zihninde bu tarîh-ı dil-ârâyı
Mübârek şafha-i kalbinde resmin eylemiş imlâ
06. Cülûs etdikde bâ-feyz-ı Hudâ taht-ı hümâyûna
Buyurdu kim anı erbâbı böyle eylesin inşâ

20 A 7^a, B 9^b, C 10^b, D 12^b, E 9^a.

A: تاریخ برای طوپهای پنج که از قریحه همایون بر آمد

B: تاریخ دیگر برای طوپهای پنج مصنع

C: تاریخ برای طوپهای پنج مصنع که رسمش از قریحه شاه جهان بر آمد

07. Görünce anı erbâb-ı hüner hep etdi istib'âd
Ki mesbûk olmamış bir mişli bu resmüñ dahî hâlâ
08. Olup yârî mübârek kalbine tevfiğ-ı Sübhânî
Mübâşir oldu kendi bi'n-nefis ol Dâver-i dünyâ
09. Yapıldı bir maḥalde beş 'aded tûp-ı zafer-maḥûb
Ki her bir dânesi bir kâlebe ifrâğ ile hem-pâ
10. Buyurdu şahn-ı Kâğıd-hânede atılmasın bir gün
Temâşâyâ nice erbâb-ı dikkat geldi ser-tâ-pâ
11. Şadâ-yı ra'd ü berki diñdirip eflâki gümlletdi
Feleklerde melekler oldular tahsîn ile gûyâ
12. Tıyunca havfla hep hâlîye erdi düşmen-i İslâm
Fetîli aldı cânından derûn-ı zümre-i a'dâ
13. Hezârân âferin ol tab'-ı mevzûn-ı hümâyûna
Deyü etdi 'Utârid levḥ-i mihre vaşfını imlâ
14. Saña bu kuvvet-i kudsiyyedir şevketli Hünkârım
Cenâb-ı Hâk te'âlâ'ya ola şad ḥamd-ı lâ-yuhsâ
15. Egerçi pâdişâhân-ı selef ba'zı ma'rifle
Yazılmışdır tevârîḥe bilir erbâb-ı istikṣâ
16. Senüñ her bir hünerde etdigin nev'-i kemâlâtı
Kerâmâta n'ola ḥaml etse erbâb-ı dil-i dânâ
17. Yine tekmîl-i evşâf-ı şerifüñ nice mümkündür
Eger medḥûñde biñ dâne kaşide eylesem inşâ
18. Fetîl-i şubḥula zer-gülle-i mihri felek her gün
Edince her seḥer şevkıla gök meydânına ilkâ
19. Vücûduñ ḥıfz edip âfât-ı ra'd ü berki 'âlemden
Ola bed-ḥ'âh-ı dîn ü devletüñ ḥızlân ile rüsvâ

20. Bu icād-ı nevi gördükde NAŞİD düşdü bir târîh
Mücevher harf ile bir mışra'-ı berceste vü garrâ
21. Cihât-ı sitte neşr olsa sezâdır böyle bir târîh
بو رسمه پنج طوبی بردن ایتدی خان سلیم اجرا
(Bu resme penc tōpu birden etdi Hân Selîm icrâ) [1203/1788-89]

21.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

01. Hudâvend-i melek-hû şehriyâr-ı müsterî-tal'at
Cenâb-ı Şeh Selîm bin Muştâfâ Hân-ı mekârim-kâr
02. Şehen-şâh-ı felek-mesned hudiv-i ced-be-ced kim Hakk
Cemî'-i 'ilm ü fazl u ma'rifetle eylemiş muhtâr
03. Budur kavluñ şahibi Hakk bilir vallâhi billâhi
Nazîrin bir dahı halk etmemişdir Hâzret-i Settâr
04. Kerâmetle mehâbetle 'inâyetle semâhatle
Hudâ zât-ı şerîfin eylemişdir câmi'ü'l-ahyâr
05. Bu feyz-i ma'nevîdir anı erbâb-ı kulüb aîlar
Zuhûr etdi cenâbından nice memdûh olan âşâr
06. Huşûşan kim şecâ'at fenninün her sırrına mazhar
Kılıp tab'-ı hülmâyünun cenâb-ı İzid ü Settâr
07. Kemân-keşlikde meydân aldı bâ-tevfîk-ı Sübhâni
Tüfeng-endâz olunca hakkını hep etdiler ikrâr
08. Bu da insâf olunsa kuvvet-i kudsiyyedendir kim
Hudâ tab'-ı şerîfin eylemişdir menba'u'l-eş'âr
09. Ya bir luğf-ı Hudâ'ya oldu mazhar cümleden işte
Ki mişli olmamışdır devr edelden kubbe-i devvâr

21 A 7b.

A: تاریخ اصابت کردن دانه طوب به دست شهریار

10. Sa'âdetle gelip bu şahın-ı Kâğıd-hâneye bir gün
Nişân-ı tōpa meyl etdi o şah-ı ma'dilet-âşâr
11. Tevekkül eyleyip luṭf-ı Hudâ'ya dest-i pâkiyle
Nişânı urdu evvel hamlede ol şah-ı hûb-atvâr
12. Şadâsı kûbbe-i eflâki lebrîz eyleyip ol dem
Feleklerde melekler kıldılar tahsînini tekrâr
13. Cenâbı Hâk te'âlâ'nuñ vüfûr-ı luṭfudur bu kim
Kemâl-i kudretin zât-ı şerîfnde eder ızhâr
14. Hîsâb etdikde erbâb-ı vukûf ol menzilüñ kadrin
Yedi yüz hatve ta'yîn etdiler ta'dâd edip miqdâr
15. Saña dâd-ı Hudâ'dır Hâk bilir şevketlü Hünkârım
Zamânüñda zuhûr eyler nice feth u nice âşâr
16. Cihân memnûn ü şadân oldu bu emr-i beşâretten
Huşûşan NAŞİD-i evşâfı bu 'abd-ı şadâkat-kâr
17. Sürûrundan bu güne eyledi inşâd târihin
Mişâl-i kıt'a-i elmâs ya'ni pâk-i cevher-dâr
18. Tefe''ül eyleyip hayra fitîlin eyledi ikâd
نشانی کندی دستی ایله اوردی شاه جم کردار
(Nişânı kendi desti ile urdu şah-ı cem-girdâr) [1203/1788-89]

22.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Sa'âdetle ola mesned-nişân-i Şeyhü'l-islâm
Umûr-ı şer'-i dîni eyleye rü'yet hezârân sâl
2. Olunca zîb-i düş-ı ferrûh-ı beyzâ beşâretle
Mübeşşer oldu ser-tâ-pâ bütün aşhâb-ı istihâl

3. Şenâ-kâr-ı kadîmi bende-i şıdk âveri NÂŞİD
Huzûr-ı devlete târîh-i tebrîkin eder işâl
4. Düşürdüm harf-i cevher-zâ ile bir mışra'-ı garrâ
شريف قومه حق مسعود ايده فتوايى بالقلم
(Şerîf-i kavme Hâk mes'ûd ede fetvâyı bi'l-ikbâl) [1203/1788-89]

23.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Mesîhâ-veş muhîkkına ne'am güftârı verdi rûh
Cevâb-ı reddi tezvîr ehline bād-ı semûm oldu
2. Hüdâ tavk-ı beşerden hâric etmiş midhat-i zâtn
Düşen kayd-ı beyân-ı vaşfa anuñçün melûm oldu
3. Ede te'yîd her emrinde şadrın sa'd ede Mevlâ
Bu resme ed'ıye teşrîfine hâkku'l-kudûm oldu
4. Hüner-sevdâ-kerânı 'arz edip târîhler gerçi
Der-i şebender-i iklîm-i 'irfâna hücûm oldu
5. Muvaffak oldu ammâ böyle bir târîhe hamd olsun
Ki hüsn-i sebki tahsîn-kerde-i ehl-i fehûm oldu
6. Düşüp kevkebli sakf-hâne-i eflâk-veş beyti
Nukatlar naqş-ı tavânında hem-naqş-ı nücûm oldu
7. Yine hâkkuñ bu da elîf-ı bî-pâyânıdır dehre
زهی توفیق حق یحیا افندی صدرروم اولدی
(Zihî tevfiq-ı Hâk Yahyâ efendi şadr-ı Rûm oldu) [1203/1788-89]

24.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün

- + - - / - + - - / - + - - / - + - -

01. Şehriyâr-ı Kâhramân-manzar hüdîv-i yem-'atâ
Pâdişâh-ı zür-bâzû zıll-i Rabbü'l-'âlemîn
02. Hâzret-i Sultân Selim bin Muştafa Hân-ı kerîm
Muhyî-i şer'-i Nebî ya'ni emîrî'l-mü'minîn
03. Her hüner her ma'rifet vehbî-i Hâk'dır zâtma
Mazhar-ı elâfı etmişdir Hudâvend-i Mu'in
04. Şi'r ü inşâ vü kemân-keşlikde mümtâz-ı selef
Hem tûfeng-endâz ü hem şemşîr-zen şad âferîn
05. Bu mahalle şevket ü iclâl ile teşrîf edip
Fâl-i bi'l-hayr eyleyip ol pâdişâh-ı mülk-i dîn
06. Bir Fireng altmışlığın edip tûfengine nişân
Tâ başından urdu 'avn u feyz-i Hâk olup rehîn
07. Hârîku'l-'âde nice yerde edip darb-ı nişân
Oldu her âşâr-ı feyz-i Hâk ile mu'ciz-karîn
08. Bu işâbet kuvvet-i kudsiyyeden ma'düddur
Kuvvet-i bâzûsını müzdâd ede Rabb-ı metîn
09. Gökde şâbâş eylese şâyestedir nev'-i melek
Eylesin biñ cân ile tahşin hep ehl-i zemîn
10. Bende-i mevrûşu NAŞİD şevkıla târîhîni
Bir muraşşa' fıkra ile yapıdı çün dürr-i şemîn
11. Ya'ni darb-ı dest-i pâk-elfâzımuñ menkûbunu
Eyleseñ ta'dâd olur târîh-i pâki müstebîn

24 A 8^b, B 10^a, C 11^a, D 13^b, E 9^b.

A: تاریخ برای نشان زدن شاه کرمور با طوب اژدر پیکر

B: تاریخ نشان زدن شاه ظفر رهبر با طوب اژدر پیکر

08a ma'düddur: ma'düdedir C, D.

12. Şevk-ıla olsa cevâhir-pâş lâyıkdır kalem
ضرب دست پاک اولدی اکا تاریخ کزین
(Darb-ı dest-i pâkiñ oldu aña târih-i güzîn) [1204/1789]

25.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün-fâ'ilâtün fâ'ilâtün

- + - - / - + - - / - + - - / - + - -

1. Pâdişâh-ı mülk ü millet fâris-i meydân-ı cüd
Zill-ı Sübhân nuhbe-i 'Oşmâniyân Sultân Selim
2. Mazhar-ı esrâr-ı kudsi menhel-i 'azb-i kerem
Menba'ül-'ayn-ı kerâmet hem kerim ibnü'l-kerim
3. Her hünerde gâlib-i eslâf edip Hâk zâtını
Hüsni-i ahlâk ile zât-ı pâki şan nür-ı cesim
4. Bâ huşûşâ kim tüfeng-endâzlık fenninde hiç
Gelmemişdir mişli ecdâdında vallâhu'l-'azim
5. Dörtüz adım yerden urmuşdu muqaddem beyzayı
Şimdi ammâ beyza-i kumriyi da etdi dü-nim
6. Olmamışdır kimseden şâdır bu günâ bir hüner
Pâdişâhım dâd-ı Hâkdır saña bu feyz-i 'amim
7. Bu eşer vaşfında hâme 'aczin ızhâr eylesin
Garğ-ı bahr-ı hayret olur bunda zihn-i müstakim
8. Böyle iken hâme-i NAŞİD kemâl-i 'aciz ile
Yazdı evşâfın anuñ mânende-i dürr-i yetim
9. Bülbül-i hâmem okur târih-i cevher-dârını
بیضه قمری قیردی حق بودر سلطان سلیم
(Beyza-i kumriyi kırdı hâk budur Sultân Selim) [1204/1789]

25 A 9a, B 10b, C 11b, D 14a, E 10a.

B: تاریخ شکستن شاء کرم معتاد بیضه قمری در قصر شمشاد

9a dârını : bârını A.

26.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Cenâb-ı Hâzret-i Sultân Selim bin Muştafa Hân kim
Nazîri gelmemişdir taht-gâh-ı mülk-i imkâna
2. Anı Hâk her hünerde eylemiş şâhib-yed-i tûlâ
Emânet eyledik zât-ı şerîfin hıfz-ı Yezdân'a
3. Gelip bir gün şa'âdetle bu cây-ı dil-keşe ol Şâh
Alıp dest-i şerîfine tûfengin pâdişâh-âne
4. Nişâne koydular bir beyza-i beyzâ-yı kumrîyî
Şikest etdi anı hayret verir bu zihn-i insâna
5. Te'âlallâh zihî kuvvet zihî tevfiğ-ı Bârî kim
Cenâb-ı Hâk 'inâyet eylemiş ol şâh-ı zî-şâna
6. Düşürdüm NAŞİDÂ harf-i güher-bâr ile bir târîh
اورولدی بیضه قمری طوقند چونکی یک دانه
(Uruldu beyza-i kumrî tokundu çünki yek-dâne) [1204/1789]

27.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Şehen-şâh-ı 'adâlet-pîşe Sultân-ı melek-manzar
Cenâb-ı Hâzret-i Sultân Selim Hân-ı kerem-pîrâ
2. Gelip bir gün şa'âdetle bu cây-ı mu'allâya
Tûfengin aldı dest-i pâkine ol dâver-i dünyâ
3. Fireng altmışlığın emriyle koydular nişâne çün
Şikest etdi başından fâl-i hayrî eyleyip imâ

26 A 9^b, B 11^a, C 12^a, D 14^b, E 10^b.

B: تاریخ دیگر برای شکستن بیضه قمری

27 A 9^b, B 11^b, C 12^b, D 15^a, E 10^b.

B: تاریخ برای شکستن زر فرنگی

4. Tüfenginüñ şadâsı çıkdı bām-ı çarh-ı eflâke
Feleklerde melekler oldular tahsîn ile gūyâ
5. Budur ümmid Hâk 'dan NAŞİDÂ tab'-ı hümâyünün
Nesim-i fetḥ ile güller gibi handân ede Mevlâ
6. Tüfengin pençesine aldı urdu oldu târîhi
فرنكى سكه بى سلطان عالم بى پروا
(Firengî sikkeyi Sultân-ı 'âlem urdu bî-pervâ) [1204/1789]

28.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Cenâb-ı Hâzret-i Sultân Selim-i Kâhraman-şavlet
Gelip bir gün şa'âdetle bu cây-ı dil-ârâya
2. Nişân atmağa meyl edip o dem tab'-ı hümâyünü
Tüfengin aldı deste ol şehen-şâh-ı felek-pâye
3. Fireng altmışlığıyla beyza-i kumrî nişân oldu
Kudümüyle bu zibâ cây-geh bulmuşdu sermâye
4. İkisinde dahı etdi işâbet ol Şeh-i 'âdil
Tevekkül eyleyip ihsân u lutf-ı Hâk te'âlâ'ya
5. Bu hâlet etmemişdir Hâk bu kim bir kimseden sebkat
مکر مظهر اوله شاه جهان وش فيض مولايه
(Meger mazḥar ola şâh-ı cihân-veş feyz-i Mevlâ'ya) [1204/1789]

28 A 9^b, B 11^b, C 12^b, D 15^a, E 11^b.

B: تاریخ برای ایاق بیری

29.

Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün

- - + - / - - + - / - - + - / - - + -

01. Şāhen-şeh-i 'ālī-neseb Sultān-ı pākīze-ḥaseb
Tā Nūḥ ez-eccād-ı de 'b nesl-i nesl-i mu'teber
02. Ḥākān-ı ḥākānī-şiyem Sultān-ı kerrübī-ḥadem
Dād-āver-i deryā-himem etmekdedir bezl-i güher
03. Sultān bin Sultāndır şāh-ı şehen-şāhāndır
Keyvān aña der-bāndır Behrām bir ednā nöker
04. Sultān Selīm-i yem-'atā hem-ḥāl-i ḥulḳ-ı Muştafā
Şiddik-ḥü 'Oşmān-ḥayā Ḥayder-seḥā 'adl-i 'Ömer
05. Zib-i serir-i dāverī şimdi cihān İskender'i
Ser-defter-i ceng-āverī şāyeste-i tiğ u kemer
06. Hem şā'ir-i mu'ciz-suḥan hem fāris-i Kerrār-fen
İḥyā kün-i çarḥ-ı kühen māḥī-i resm-i şūr u şer
07. Deryā-kef-i Ḥātem-reviş Şāh-ı 'ināyet-perveriş
Devrinde hep alı ş veriş olma ş gerek fetḥ u zafer
08. Cünd-i melek ser-leşkeri Ḥızr-ı hidāyet rehberi
'Avn-ı Ḥudā'nufi mazḥarı elkāb-ı şāh-ı bahır ü ber
09. Evzā' u etvārī ḥasen āşārı ṭab'ı şūḥ u şen
'Aşırında kem oldu miḥen dilden keder gitdi gider
10. Ahlākı ḥulḳ-ı Muştafā hem-menba'-ı 'ayn-ı vefā
Etmekte şer'a iktifā ser-levḥa-i metn-i hüner
11. Resm-i 'adālet kārıdır feyz-i İlähī yārıdır
Her vaz'ı hep ḥunkārīdir bahş eylemekte sım ü zer

29 A 10^b, B 12^a, C 13^b, D 16^b, E 12^a.

B: تاریخ فتح و نصرت

12. Hâk anı manşûr eyledi nuşretle mesrûr eyledi
A'dâyı maḫhûr eyledi oldu bütûn zîr ü zeber
13. Ser-'asker-i âgâh ile 'avn-ı ricâlullâh ile
Küffâr âh u vâh ile gûyân olup ائین المفر
14. Geldi beşâret-nâmeler tûyuldu çün hengâmeler
'Allâmeler fehâmeler tebrîki kıldı ser-te-ser
15. Târîhler inşâd edip maẓmûnlar icâd edip
Vaşf-ı gâzâyı yâd edip ya'nî muṭavvel muhtaşar
16. NAŞİD görüp bu hâleti bu pür-ṭarab keyfiyyeti
Nabẓâ oldu gayreti bîmâr iken ol bî-haber
17. Dil-hasta vü maḫzûn iken âlâm ile merhûn iken
Derd ü ğama maḫrûn iken maẓmûna verdi kerr ü fer
18. Bu nev-zemîn-i tâzede bir neş'eli âġâzede
Gitse sezâ Şîrâz'a da bu nazm-ı meşhûnü'l-güher
19. Şâhen-şeh-i dehre du'â şıdk ile etsin evvelâ
Tâ ḫaşre dek olsun aña taht-ı 'adâlet müsteḫar
20. Memnûn olup her rûz ü şâm feth ü zaferle şâd-kâm
Düşmenden alsın intikâm ol dâver-i nikû-siyer
21. Günden güne şâdân olup 'âlemlere Sultân olup
Âfâka fermân-rân olup ḫoya nice memdûh eşer
22. Gayrı yeter taşdı'i ḫo ser-sûre-i Feth'i oḫu
Ḫavş-ı du'ânûñ tâ oḫu bulsun icâbetde maḫar
23. Ḫadrin bilir şâh-ı cihân mesrûr olursun bî-gümân
Târîhi yaz ṭurma hemân mânend-i dürr-i pür-'iber
24. NAŞİD düşüp bir mu'teber târîh-i elfâzı güher
بو مؤده نصر و ظفر ویره زمانه زیب و فر
(Bu müjde-i naşr u zafer vere zamâna zîb ü fer) [1204/1789]

30.

Mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

+ - - - / + - - - / + - -

01. Şehen-şâh-ı cihân Sultân Selim'üñ
Ola zâtı emānet Kird-gār'a .
02. Muvâfık eylemişdir Hâzret-i Hakk
Kemâl-i hüsn-i hulkın Çâr-yâr'a
03. Müşâdif olmamışdır çeşm-i 'âlem
Muvaffak böyle şâh-ı bahtiyâra
04. Hüşüşâ kim hünerde ma'rifetde
Müreccah zâtı herbir şehriyâra
05. Kemân-dârîde icrâ etse hükümün
Hadengin çarha eylerdi işâre
06. Nişâne olsa kurş-ı âfitâbi
Eder peykân-ı tîr ile dü pâre
07. Kerâmetdir bu def'a Topkapu'dan
Atup tîrin geçirdi bu çenâra
08. Havâriğdan olur ma'dûd hakkâ
Ülü'l-ebşâra ehl-i i'tibâra
09. İki mışra'la târihin yazınca
Güherler eyledi hâmem işâre
10. Çıkarduñ NAŞİDâ ra'nâ cevâhir
Derûn-ı baîr-ı ma'nâdan kenâra
11. Çıkıp hem-çün hümâ evvel semâya
کچیردی سهمنی شاخ چناره
(Geçirdi sehmini şâh-ı çenâra) [1204/1789]

30 A 14^b, B 16^b, C 17^b, D 21^a, E 15^b.

B: تاریخ دیگر

C: تاریخ تیر گذاریدن شهریارى بشاه چنارى

31.

Müstef'îlün müstef'îlün müstef'îlün müstef'îlün

- - + - / - - + - / - - + - / - - + -

1. Şâhen-şeh-i gerdün-mağar Sultân-ı kerrübî-siyer
Kerrâr-ı Fârûkî-eşer Bû-bekr-hû Hayder-zafer
2. Sultân Selîm-i kâim-yâb in 'âm-bahş-ı şeyh ü şâb
Şâyestedir Efrâsiyâb olsa aña der-bân-ı der
3. Yapdı bu kaşr-ı dil-keşi dünyâda var mı bir eşi
Sakfında tâc-ı zer-keşi reşk-âver-i şems ü kamer
4. Bak her 'amüduñ sakına beñzer sipihrûñ takına
Şâyestedir kim takına her yanına dürr ü güher
5. Kaşâne-i şâhânedir şânisi yok bir dânedir
Bâğ-ı İrem efsânedir yok anda bu dil-cû eşer
6. Kaşr-ı cihân-ârâ mıdır ya hayme-i ber-pâ mıdır
Bir per-güşâ 'ankâ mıdır seyrine deryâ yem deger
7. Vaşfında hep nazm-âverân meydâna oldu esb-i rân
Bu NAŞİD-i çâbü-k-'inân târihe verdi zîb ü fer
8. Mes'ûd ede Bârî Hudâ fevz ü zaferle dâ'imâ
یاپدی بو طرح دلکشی سلطان سلیم نامور
(Yapdı bu tarh-ı dil-keşi Sultân Selîm-i nâm-ver) [1204/1789]

31 A 24^a, B 17^a, C 18^a, D 21^b, E 16^a.

B: تاریخ قصر

C: تاریخ قصر زیبا

32.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün

- + - - / - + - - / - + - - / - + - -

1. Hâzret-i Sultân Selîm Hân-ı melâ'ik-haşletüñ
'Ömrin efzûn eyleye devletle, Hây-ı lâ yenâm
2. Ser-çukadârân-ı hâşü'l-hâşına emr eyledi
Bu nişânı bozmağa ol şâh-ı İskender-gulâm
3. 'Avn-ı Hakk'a ittikâ edip o zât-ı pür-hüner
Urdu seksen bir buçuk hatve geriden bî-kelâm
4. Şâbıkâ dikmişdi Feyzullâh Ağa bu menzili
Ya'ni biñ elli yedi hatve mahalde bi't-tamâm
5. Böyle yüz yerde nişân urdu dañ bundan ba'id
Şad hezârân âferin ol zât-ı memdühü'l-enâm
6. Oldu şimdi biñ yüz otuz hem sekiz buçuk adım
Baş Ağa bozduğda ta'dâd etdiler bî-ihtimâm
7. Nâşidâ oldu mücevher şevkıla hâmem yazıp
قیردی بو دستی یی با عون خدا تاریخ تام
(Qırdı bu destîyi bâ-'avn-ı Hudâ târîh-i tām) [1204/1789]

32 A 14^a, B 24^a, C 25^a, D 29^b, E 22^a.

B: تاریخ شکست سبزو

C: تاریخ برای نشان زدن باش اغا

33.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Şehen-şâh-ı mu'allâ-rütbe Sulţân-ı felek-pāye
Hıdiv-i bü'l-meyâmin pâdişâh-ı Kâhramân-efser
2. Cenâb-ı Şeh Selîm-i Bâyezîdü'l-hulk-ı kudsi-dil
Hudâ-vend-i şeref-pîrâ o sulţân-ı kamer-peyker
3. Muvaffak gelmedi bir böyle dâdâr-ı melek-haşlet
Ki zât-ı pâki verdi cümle-i ekvâna hep zîver
4. Yine meyl etdi tab'-ı eşrefi bu tarh-ı şâhiye
Yapılsın cennete hem-zeyn olup huld ile hem-yekser
5. Olup bâ-şevket-i şâhi hemân fermân-ı dâdâri
Yapıldı der-'akab kaşr-ı küşâde-tarh u hâver-fer
6. Münakkâş nev-edâ şâhâne bir kâşânedir bu kim
Anuñ her resmi zirâ büy-ı cennetden haber söyler
7. Tamâm olduĸda tebrikin yazıp ya'ni hüner-sencân
Hulûş-ı kalb ile şarf etdiler a'lâ birer gevher
8. Muhakkak bende-i mevrüş ü 'abd-ı ahkaruñ NAŞİD
Muraşşa' yaptı târih-i lafîfi ya'ni pür-gevher
9. Bu 'âlî kaşrı yaptı Hân Selîm-i ma'dilet-âver
مكلف قصر بالا يپدى سلطان ملك منظر
(Mükellef kaşr-ı bâlâ yaptı Sulţân-ı melek-manzar) [1204/1789]

33 A 15^b, B 24^a, C 25^b, D 30^a, E 22^a.

B: Târih-i Garâ Berâ-yı Kaşr-ı Şehen-şâh-ı Cihân-ârâ ki Her Mışra'ınuñ Menkûtu Târihidir.

34.

Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün

- - + - / - - + - / - - + - / - - + -

1. Şāhen-şeh-i 'ālī-himem Hākān-ı mes'ūdū'l-ka-dem
'Ayn-ı 'atā kân-ı kerem dehrūñ Şeh-i zî-şandır
2. Sulţān Selīm-i kām-ver fermān-dih-i mülk-i hüner
Dibāce-i fevz ü zafer ser-nāme-i 'unvandır
3. Mihri sipihr-i şevketūñ māhı semā'-ı rif'atūñ
Cism-i lañif-i devletin hem cānı hem cānandır
4. Olsa tūfeng-endāz eger ol dāver-i 'ālī-nazar
Çonsa nişān kuş-ı kamer bî-şübhe urmak şandır
5. Bu kaşrı etdi cilve-geh zāhir olup mānend-i meh
Atmak tūfengi geh-be-geh tab'-ı güher-efşandır
6. Dört yüz otuz dört haṭve yer bir beyzayı vaż' etdiler
Seyr eyleyen ehl-i hüner bu hāletūñ hayrandır
7. Def' etdi dilden kīnesin şāf eyleyip āyīnesin
Şan beyza gerdi sīnesin çün maẓhar-ı iḥsandır
8. Atıp sekiz kerre tamām ol Şāh-ı İskender-gulām
Nüh-rütbede urdu tamām böyle hüner idmandır
9. NAŞİD be-Ḥakk-ı Hā vü Mīm Şāh-ı cihān Sulţān Selīm
اوله سریرنده مقیم عالم دعا کویانیدر
(Ola seririnde muḳim 'ālem du'ā-güyandır) [1205/1790]

34 A 10^a, B 12^a, C 13^a, D15^b, E 11^a.

B: تاریخ شکستن بیخه در قصر اسحاقیه

3a şevketin : devletin A.

35.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

01. 'Adâlet-piçe hayr-endiçe sultân-ı melek-manzar
Zamânında cihân âsâyiş ü emn ü emân buldu
02. Şeh-i mülk-i 'adâlet Hâzret-i Sultân Selim Hân kim
Zamân devrinde 'ahd-ı cünbiş-i Nüşirrevân buldu
03. Cihân ne böyle bir sultân-ı 'âlî-şanı görmüştür
Ne taht-ı saltanat bir böyle şah-ı nüktedân buldu
04. Ne çeşm-i sahn-ı meydân-ı hüner bir böyle şeh gördü
Ne hod kürsi-i devlet böyle bir şahib-kırân buldu
05. Ne böyle bir hüner icâd edip eslâf-ı emcâdı
Ne böyle ma'rifetle her biri 'aşrında şân buldu
06. Gelip bu kâşr-ı İshâkıyye'ye bir gün sa'âdetle
Muqaddem çarb-ı dest-i himmeti bir nev nişân buldu
07. Ki dört yüzle sekiz adım mahalden beyza urmuşdu
Uzatmağa anı zihninde bir râz-ı nihân buldu
08. Hemân emreyledi vaz' etdiler bir beyza-i beyzâ
Otuz iki adım evvelkiden zâ'id mekân buldu
09. Tamâm dört yüz otuz dört hatve yerden çarb edip anı
Tüfeng-endâz olan ehl-i hüner şân tâze cân buldu
10. Yazarken vaşfını Nâşid kulu cevher gibi anuñ
İçinden böyle bir târih-i pâki rây-gân buldu
11. Urunca beyzayı Şah-ı Selim'i âl-i 'Oşmân'uñ
بتون ارواح اجدادی حیات جاودان بولدی
(Bütün ervâh-ı ecdâdı hayât-ı câvidân buldu) [1205/1790]

35 A 10^a, B 12^a, C 13^a, D 16^a, E 11^b.

B: تاریخ دیگر برای شکستن بیضه

01a 'adâlet : celâdet A.

36.

Mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

+ - - - / + - - - / + - -

01. Cenâb-ı şehriyâr-ı heft-kişver
Hıdîv-i şark u garb şâh-ı muvakkâr
02. Vücûdu mazhar-ı feyz-i İlähî
Cihānuñ pādişâh biñ pādişâhı
03. Zamānuñ husrev-i gütî-sitānı
'Ulüvv-i şân ile şâhib-ķırānı
04. Melek-hü Şeh Selim bin Muştafa Hân
Şecâ'atle güzîn-i 'âl-i 'Oşmân
05. Zamānında olaydı ger Melikşâh
Olurdu cân ü dilden 'abd-ı dergâh
06. Keremde olsa idi Bermekî'ler
Kitâb-ı cûdunu eylerdi ezber
07. Kemân-keş hem tûfeng-endâz ü fâris
Şeh-i kişver-sitān-ı Rûm ü Fâris
08. Göreydi kuvvet-i bâzû-yı şâhı
Olurdu Qahramân ednâ sipâhı
09. Göreydi darb-ı tîğın Kılıçarslan
Silâh-dârına olur idi der-bân
10. Gelip bir gün bu cây-ı dil-güşâya
Mehâbetle nazar kıldı fezâya
11. Yanında var idi nice havâşı
Tûfeng-endâz olan huddâm-ı hâşı

36 A 11^a, B 20^a, C 21^b, D 25^b, E 18^b.

A: تاریخ نشان زدن شاه جهان و مقربان ان زلطان

B: تاریخ برای نشان زدن شاه جهان

C: تاریخ برای نشان زدن شهریار کردون منزلت و مقربین حضرت

12. Hemânâ oldu cārî emri ol dem
Tüfeng atsin ağayân-ı mükerrerem
13. Mukaddem cümleden Hâlid Ağa'ya
Nişân vaz' etdiler şahm-ı fezâya
14. Sekiz yüz on üç adım idi menzil
Nişân urdu merâmı oldu hâşıl
15. Muşâhib Kâsım Ağa gördü anı
Derûnundan kopup gayret nişânı
16. Tamâmen kırk iki gez ba'ide
Koyup urdu gelip nevbet şa'ide
17. O dahı geldi yüz toksan tokez gez
Geri koydu nişânı kıldı müfrez
18. Biñ elli dört adım yere uzatdı
Sebûyî kırdı şad-pâre toz etdi
19. Görüp bu hâleti çün ser-tüfengi
Tüfeng atmakta nâdir şimdi dengi
20. Tamâmen elli beş buçuk adım yer
Geriye çekdi ol zât-ı hüner-ver
21. Olup biñ yüz tokez buçuk nişânı
Kılıp icrâ-yı gayret urdu anı
22. Görüp bu cünbişi bi-pâk ü pervâ
Derûnî şevka geldi Şâkir Ağa
23. Otuz yedi buçuk hatve geriye
Koyup darb eyledi sürbü sebûya
24. Bakıp Rüstem Ağa bu kerr ü ferre
Tevakkuf etmeyip mikdâr-ı zerre

25. Üç adım yer geri urdu nişanı
Okutdu bu hünerde dâstânı
26. Bu menzil çün buldu hadd-i nişanı
Tamâm biñ yüzle elli gez hisâbı
27. Bilâl Ağa vekil-i hâzin-i şâh .
Temâşâ eyleyip olduğda âgâh
28. Yigirmi altı adım yer geriye
Maḥal ta'yîn kıldı çün sebûya
29. Edip icrâ tûfeng âteş-feşânî
O da gayret edip urdu nişanı
30. Nedimân-ı cenâb-ı pâdişâhî
Nişân tertûbin etdiler kemâhî
31. Hüsâmüddin Ağa Kaḥvecibaşı
Sekiz gez bozdu anı dikdi taş
32. Olup biñ yüzle seksen dört adım yer
Bu şöhret tutdu dünyâyı ser-â-ser
33. Silâh-dâr-ı şehen-şâh-ı felek-câ
Cenâb-ı Seyyid 'Abdullâh Ağa
34. Tamâmen urdu bozdu anı on gez
Nişanı kırdı bu vech ile müfrez
35. Görüp bu resme tertûb-i dil-ârâ
Derûmî cûşa geldi Baş Ağa
36. Zamânuñ Hâtem'i zât-ı kerem-kâr
Ki oldur Ser-çukadârân-ı hunkâr
37. Tûfeng-endâzlıkda mişli nâdir
Kemân-keşlikde ḥod gâyet bahâdır

38. Fürüsiyyetde ger evşâfın etsem
Tekâpüdan kalırdı esb-i hâmem
39. Hele ben görmedim ol zâta akrân
Eger var ise görmüş işte meydân
40. Müriivvet fennini icâda kâdir
Sehâvetde hele hayret-fezâdır
41. Şehen-şâh-ı cihâna 'abd-ı şâdık
İşi tevfiğ-ı Mevlâ'ya muvâfık
42. Hezârân âferin ol zât-ı pâke
Ki olmaz tab'ı kâbil iştirâke
43. Nişânı bozmağa şarf etdi himmet
Yine ol merd-i meydân-ı şecâ'at
44. Koyup kırkbeş adım andan geriye
Bir iki hamlede urdu sebûya
45. Biñ iki yüzle kırk bir gez müsellemler
Nişân vaz'eyledi ol merd-i 'âlem
46. Olup manzûr-ı Sulţânî bu menzil
Tüfeng atmağa oldu tab'ı mâ'îl
47. Koyup altmışbeş adım bir verâya
Tevekkül eyledi lutf-ı Hudâ'ya
48. Tüfengin aldı deste Kahramânî
Nukûş-ı hâke döndürdü nişâm
49. Urup kırdı hemân-dem bî-muhâbâ
Bir iki hamlede bâ-'avn-ı Mevlâ
50. Olup biñ iki yüz altmış üç adım
Kerâmetle nişânı urdu Şâh'ım
51. Degil vüs'-ı beşer bu zûr u kuvvet
Kerâmetdir kerâmetdir kerâmet

52. Cemî'-i fende ızhâr-ı mahâret
Cenâb-ı Hâzret-i Hâk 'dan 'inâyet
53. Nice âşârlar icâd kıldı
Hüner erbâbını irşâd kıldı
54. Nişân urduqça ol Sultân-ı zî-şân
İsâbet etdire her işde Yezdân
55. Olup her demde feyz-i Hâk'k'a mazhar
Cenâb-ı Hızr ola ol Şâh'a rehber
56. Hemân yaz Nâşidâ vaşf-ı cemîlün
Ki mazmûn ola 'aynı Selsebîl'ün
57. Bu resme erdi menziller hütâma
Nişân-ı Şeh'le miskü'l-inhütâma
58. Aķarsa hâmeden târih-i çesbân
نشان قيردى ينه شاه جهانبان
(Nişân kırdı yine Şâh-ı cihân-bân) [1205/1790]

37.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

01. Hudâvend-i Tehemten-zür Şâh-ı Kâhramân-şavlet
Ki tarz u tavrı cümle dil-pesend ü pâdişâh-âne
02. Edip sersâm Sâm'ı nerm ederci âhenîn kalbin
Nazar kılsa mehâbetle eger bir kez Nerîmân'a

53b irşâd : dil-şâd A.

56b 'aynı : 'ayn-ı B, C, D, E.

37 A 13^a, B 22^a, C 23^b, D 27^b, E 20^b.

B: تاریخ شکستن سبو

C: تاریخ برای نشان زدن سلطان وفور در زیر درخت اخلامور

01a şavlet : kuvvet B, C, D, E.

03. Olurdu hıdmet-i dergâhına biñ cân ile müştâk
Tenezzül etse cânî olsa ednâ emri Hâkân'a
04. Gubâr-ı dergehin eylerdi kuhl-ı 'ayn-ı ikbâli
Nesîm-i şubh işâl eylese hân-ı Şıfâhân'a
05. Hüdâ zâtında merkûz eylemiş her fende yektâyî
Teveffuk eyledi cümle hüner-dârân-ı devrâna
06. Huşûşâ kim tûfeng-endâzlık fenninde Hâk zâtın
Müreccah eylemişdir hak bu kim eslâf-ı şâhâna
07. Murâd etse işâbet etdirirdi dâne-i sürbün
O şems-i bürc-i şevket kurş-ı mihre necm-i rahşâna
08. Nişân etse dökerdi rişe-i bâl ü perin cümle
Hevâda sür'at-i cevlân eden ecnâs-ı murgâna
09. Sa'âdetle gelip bir gün bu cây-ı nüzhet-efzâya
Draht-ı ihlâmürüñ säyesin cây etdi şâh-âne
10. Tûfeng-endâzlık icrâsına tab'-ı hümâyûnu
Olup mâ'il hemân emr eyledi huddâm-ı zi-şâna
11. Biñ iki yüzle altmış gez maḥal olduḡda menzil-gâh
Tûfengin aldı dest-i pâkine şevk ile merdâne
12. Tefe'ül eyleyip kalb-i şerîfinden o şâh-ı dîn
Teveccüh eyledi ihlâş ile elâf-ı Yezdân'a
13. Bir iki def'a işâl etdi bârût-ı tûfengini
Şadâ-yı zür-ı darbı erdi gûş-ı çarḡ-ı gerdâna
14. Bi-ḡamdillâh işâbet etdi bâ-te'yîd-i Subḡânî
Sebûyı eyledi şad-pâre döndü âb-ı rîzâna
15. Bu bu'diyyetde bir menzil ne mesmû' u ne mer'idir
Bu ancak kuvvet-i kudsiyyedir ol zıll-ı Rahmân'a

16. Niğâh-endâz-ı diğkât olsa ger insân 'aynıyla
Kemâl-i hayret icâb eyler elbet 'aql-ı insâna
17. Bu emr-i hâriku'l-'ādâtı ta'nîf etme mümkün mü
Verir şūriş bunun evşâfı fikr-i nükte-sencâna
18. Kemâl-i 'aciz ile bu bende-i mevrûş-ı dergâhı
Ni'am-perdâzlık hükümün verip kıl-ı hōş-elhâna
19. Güher-bâr oldu hâmem NAŞİDÂ bir böyle târihe
نشانی شه سلیم اوروب سیوی قیردی شاهانه
(Nişânı Şeh Selim urup sebūyî kırdı şâh-âne) [1205/1790]

38.

Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün

- - + - / - - + - / - - + - / - - + -

01. Şâhen-şeh-i bây ü gedâ Sultân-ı kerrûbî-liğâ
Dârende-i feyz-i Hudâ fermân-revâ-yı bahır ü ber
02. Hem pâdişâh-ı ced-be-ced hem dâver-i 'âlî-sened
Evşâfına yok hadd ü 'ad harc eylesek dürr ü güher
03. Sultân Selim-i kâm-rân zıll-ı cenâb-ı Müste'an
Şâyestedir hâkâniyân olsa aña der-bân-ı der
04. Her hâlden âgâhdır hem 'ârif-i bi'llâhdır
Dünyâya şâhen-şâhdır ol dâver-i 'âlî-nazar
05. Ol pâdişeh bin pâdişeh şâhen-şeh-i encüm-sipeh
İş bu dirahtı cilve-geh etdikde çün nūr-ı başar
06. Tab'-ı hümâyūnu hemân meyl etdi konsun bir nişân
Kıldı tüfeng-i zer-feşân dest-i şerîfin çün maqar

18b verip : edip A.

38 A 13^b, B 23^a, C 24^a, D 28^b, E 21^a.

B: تاریخ لطیف دیگر

C: تاریخ لطیف دیگر برای نشان زدن شاه مهر افسر

07. Biñ iki yüz altmış ‘aded gez menzili buldukda had
Etdi tüfengin zîb-i yed ikbâl ile bâ-kerr ü fer
08. Oldu tüfeng âteş-feşân mânende-i berķ-ı cihân
Urdu sebūyu bî-gümân oldu hemân zîr ü zeber
09. Şâ’irliğin geldi yeri şarf eyle.dürr ü gevheri
Pür-nağme kıl kıl-k-i teri biñ yılda olmaz bu eşer
10. Yazdı kalem gâyet ırak ihsân oldu müstahak
Tarihini bâ-feyz-i Hâķ sâbâş ede ehl-i hüner
11. Etdi tüfengin darb ile ehl-i hüner tâ kim bile
اوردی سبوی سربیلہ سلطان سلیم نامور
(Urdu sebūyu sürb ile Sulṭān Selīm-i nām-ver) [1205/1790]

39.

Müstef‘ilün müstef‘ilün müstef‘ilün müstef‘ilün

- - + - / - - + - / - - + - / - - + -

01. Şāhen-şeh-i ‘adl-āferin Sulṭān Selim-i kām-bin
Her luṭfuna etmiş karin anı Hudāvend-i Mu‘in
02. Hākān-ı memdūhu‘ş-şiyem fermān-dih-i Rūm u ‘Acem
Kān-ı ‘atā genc-i kerem gāyret-keş-i dīn-i mübīn
03. Şāh-ı melek-‘unvāndır cism-i cihāna cāndır
Hem sāye-i Rahmāndır hem de emirü'l-mü‘minān
04. Etmiş cenāb-ı Müste‘ān her bir hünerde kām-rān
Eylar tüfengine nişān mir‘āt-ı mihri bî-ķarīn
05. İcrā edip nice hüner ol dāver-i Hayder-siyer
At sürse ger bâ kerr ü fer lertzān olur gāv-ı zemīn

10 A'da yok.

39 A 14^a, B 23^b, C 24^b, D 29^a, E 21^b.

A: تاریخ دیگر برای شکستن سبو

B: تاریخ غرا برای نشان زدن شاه جهان ارا

06. Bu cây-gâh-ı bî-bedel teşrîfine oldu maḥal
Urdu tûfenge çünki el bâ-niyyet-i a'dâ-yı dîn
07. Zât-ı mekârim dâyesi kân-ı cihân sermâyesi
İş bu dırahtuñ sâyesi teşrîfine olup rehîn
08. Biñ iki yüz altmış 'aded gez menzile olduḡda ḥad
Etdi o şâh-ı ced-be-ced destîyi şad-pâre hemîn
09. Tîr-i tûfengin her zamân atdıḡça ol şâh-ı cihân
Bâ-fâl-i ḥayr olsun nişân dâ'im 'adû-yı der-kemîn
10. NAŞİD görüp bu ḥâleti târiḡe verdi zîneti
Her ḥarf-i gevher-ûnetî mânende-i dürr-i şemîn
11. Çıḡdı tûfenginden hemân bir dâne-i âteş-feşân
Destîyi etdi bî-gümân hem-şûret-i naḡş-ı zemîn
12. Etdi tûfengin çün be-dest ol dâver-i 'âlî-nişest
اقدى سبوى اولدى شكست چو دیده اعدای دین
(Aḡdı sebûy oldı şikest çü dîde-i a'dâ-yı dîn) [1205/1790]

40.

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

+ + - - / + + - - / + + - - / + + -

01. Mîr Maḥmûd-ı Kerîmü'ş-şiyem-i nîk-ḥuşâl
Ḥüsn-i aḥlâḡına meftûn idi pîr ü bernâ
02. 'Umdesi idi ser-â-pâ vüzerâ-zâdelerüñ
Aña mîrân-ı kirâm meḥḡarı denilse sezâ
03. Ṭab'-ı pâkîzesi incâḡ-ı merâma teşne
Dil ü desti yem ü kân-ı güher-i cûd ü sehâ

07a rehîn : zemîn B, C.

40 A 15^b, B 25^b, C 27^a, D 31^b, E 23^b.

B: تاریخ وفات مرحوم میر محمود کریم الشیم

11a lîkin : zîrâ A.

04. Zühd ü tâ'at ü 'ibādât idi her dem kâr
Kalbi Hâk' da dili zikrinde idi şubh u mesâ
05. Yoğ idi mişli anuñ fenn-i silâh-şörîde
Pîr ü üstâdı idi hep o gürûhuñ hâkkâ
06. 'İzzet-i nefis ile eyyâmı güzâr eyledi hep
Baht-ı mes'ûdı müsâ'id idi bâ-emr-i Hudâ
07. Şeh Selîm gibi cihân-girüñ olup Lâlâ'sı
Reşk-i Keyvân idi rif'atle o merd-i dâna
08. Kalmamışdı emeli mülk-i cihânda ancak
Bir murâdı var idi anı da verdi Mevlâ
09. Gördü taht üzre hudâvendini çün mihr-i münîr
Toğdı gün başına gūyâ anuñ oldu dünyâ
10. Ketudâ-yı şeref-efzâsı olup mâderinüñ
Târek-i çarh ile fark-ı seri oldu hem-pâ
11. Yokdu gönülünde yeri câh u celâlüñ lîkin
Nazarında hiç idi dehr-i denî ser-tâ-pâ
12. Aldı ol vech ile de kâmi cihândan âhır
Eyledi mülk-i fenâdan sefer-i râh-ı bakâ
13. Ola mağfûr **کیوم ولدته امه**
Dâr-ı 'uqbâda da mechûlü ola renc ü 'anâ
14. Yerde yatdıkça o tahtında şehi dâ'im edip
Gâlibiyetle 'adüya **hazer Rabbü'l-'ulâ**
15. Müstakarr ede veliyyü'n-ni'amı şadrında
Eyleye Hâkk aña ikbâl-i dü kevni 'atâ
16. Düşdü bir beytde târih-i vefât-ı merhûm
Fem-i Rıdvân'dan olundu rivâyet ammâ

17. Mîr Mahmûd'a müheyâ ni'am-dâr-ı na'im
 هله الای الاهیہ دن اکا لالا
 (Hele âlâ-i İlahiyye'den aña Lâlâ) [1205/1790]

41.

Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün

- - + - / - - + - / - - + - / - - + -

1. Şâhen-şeh-i 'âlî-güher fermân-revâ-yı bahr ü ber
 Hâkân-ı memdûhu's-siyer maḥkûmu 'âlem ser-te-ser
2. Şâh-ı 'adâlet-iktirân Sultân Selim-i kâm-rân
 Etsin hudâ-yı müste'ân tahtında yüz yıl müstekar
3. Hem fâris-i şahın-ı vegâ hem hâris-i mülk-i vefâ
 Hem-hâl-i hulk-ı Muştafâ 'adl ile Fârûki-siyer
4. Alsa ele tîr ü kemân ol dâver-i devr-i zamân
 Murğ-ı Hümâ olsa nişân eyler anı zir ü zeber
5. Alıp tüfengin destine aña sebû ne desti ne
 Bu beyzanuñ işkestine kaşd etdi ol 'âlî-naẓar
6. Ol şâh-ı şiddiki-maḥâm oldu kerâmetle benâm
 Ta'dâd olup geldi tām dört yüz otuz dört haṭve yer
7. Şavt-ı tüfenginden felek ra'd ile oldu müşterek
 Sâbâş edip ins ü melek dedi mübârek bu eser
8. Şad-âferîn bu kuvvete bu şân ile bu şevkete
 Her dem rikâb-ı nuşrete pâ-dâş ola biñ zafer
9. NAŞİD yeter taşdi'i ço ser-sûre-i Fetḥi oḡu
 قوص دعانك تا اوقو بولسون اجابتده مقر
 (Kavs-ı du'ânun tâ oḡu bulsun icâbetde maḡar) [1205/1790]

41 A 13^b, B 24^b, C 25^b, D 29^a, E 22^b.

B: تاريخ شكستن بيضه

42.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

I

1. Cihân-ı devletiñ Sultân-ı 'âlî-ğadr-i zî-şanı
Sipihr-i şevketiñ tâbende mihr-i pertev-efşanı
2. Mu'in-i dîn ü devlet hâris-i mülk-i cihân-bânî
Vekîl-i Fahr-ı 'âlem mazhar-ı te'yîd-i Sübhânî
3. Cenâb-ı Hazret-i Sultân Selim bin Muştafâ Hân'ı
Haşâlardan selim etsin hemîşe hıfz-ı Yezdânî
4. Şecâ'atle zamânuñ Kâhramân-ı ceng-meydânı
Tüfeng-endâz olunca çarb ile dest-i zer-efşanı
5. Sebüyı kırdı çün dehrüñ Şehen-şâh-ı melek-şân'ı
Cevâhir-pâş-ı tahsîn oldu çarhuñ cümle sükkânı

II

1. Cemâl-i şâhed-i devlet gül-i gül-zâr-ı ümniyyet
Emîn-i mülk ü millet şehriyâr-ı Müştêrî-çal'at
2. Serîr-ârâ-yı rif'at zîb-sâz-ı mesned-i şevket
Fürüg-ı cebhe-i hikmet berik-ı cevher-i fitnat
3. Hıdiv-i pür-mehâbet pâdişâh-ı Kâhramân-şavlet
Levend Çiftligi'ne teşrîf edip bâ-'izzet ü devlet
4. Nişân atmağa meyl etdi o Sultân-ı melek-haşlet
Derüni nice fâl-i hayra şıdk ile edip niyyet
5. Sebüyı kırdı çün dehrüñ Şehen-şâh-ı melek-şân'ı
Cevâhir-pâş-ı tahsîn oldu çarhuñ cümle sükkânı

III

1. Hezârân âferîn ol Şehriyâr-ı ma'dilet-kâra
Ki Hâk zât-ı şerîfin vâkıf etmiş nice esrâra
2. Lisân-ı hâl ile şorsañ eger gerdün-ı devvâra
Muşâdif olmamışdır devr edelden böyle hunkâra

42 A 16^a, B 26^a, C 27^b, D 37^a, E 24^a.

A: ترجیع بند متضمن تاریخ نشان زدن شاه جهان

B: تاریخ در شکل ترجیع بند برای نشان زدن شاه مشکل پسند

3. Cihâna bahş-ı ihsân eylemekdir kârı hem-vâre
Şu rütbe verdi revnağ tab'-ı pâki nazm u eş'âra
4. Füyûzât-ı Hudâ cüşân olur başlarsa güftâra
Muvaffak olmadı eslâfı hâlâ böyle âşâra
5. Sebûyı kırdı çün dehrüñ Şehen-şâh-ı melek-şân'ı
Cevâhir-pâş-ı tahsîn oldu çarhuñ cümle sükkânı

IV

1. Hezârân dürlü esrâr-ı ma'ârifden kılıp âgâh
Hemîşe şevket ü iclâlini efzûn ede Allâh
2. Nazîrin görmemiştir devr edelden çeşm-i mihr ü mâh
Hele inşâf olursa gelmemiştir böyle şâhen-şâh
3. Urunca bu nişânı Kahramânî Şâh-ı dil âgâh
Temâşâ eyleyenler dediler hep cümle mâşallah
4. Murâşşâ' bu dañı bir mışra'-ı târih olur nâgâh
Nişânı urdu bâ-luğf-ı Hudâ Sulţân-ı gerdün-câh
5. Sebûyı kırdı çün dehrüñ Şehen-şâh-ı melek-şân'ı
Cevâhir-pâş-ı tahsîn oldu çarhuñ cümle sükkâm

V

1. Hele dâd-ı Hudâ'dır bu hüner Sulţân Selim Hân'a
Müyesser olmamıştır hağ budur eslâf-ı şâhâna
2. Biñ üç yüz ile altmış gez yeri urduğda merdâne
Kemâl-i hayret el vermez mi söyle 'ağl-ı insâna
3. Tanîn-endâz olup şî-ı tûfengi gûş-ı devrâna
Feleklerde melekler eyledi tahsîn o sulţâna
4. Bu târih-i güher-pâş ile bildir nükte-sencâna
Oku bu beyti 'arz et Nâşidâ Sulţân-ı zî-şâna
5. Sebûyı kırdı çün dehrüñ Şehen-şâh-ı melek-şân'ı
جواهر پاش تحسین اولدی چرخك جمله سکانی
(Cevâhir-pâş-ı tahsîn oldu çarhuñ cümle sükkânı) [1205/1790]

43.

Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

+ + - - / + + - - / + + - - / + + -

01. Âb-rû-yı nesl-i ‘Osmâni Şeh-i ferhunde-rû
Gurre-i pişâni-i şevket hüdîv-i hâşş u ‘âm
02. Mâh-ı bürc-i âsümân-saltanat Sulţân Selîm
Mîhr-i evc-i ma‘dilet dâdâr-ı Behrâm intikâm
03. Pâdişâh-ı müşerref şems ü berîn-ma‘dilet
Şehriyâr-ı dâd-güster dâver-i Dârâ-gulâm
04. Maḡla‘u‘l-envâr-ı re‘fet menba‘u‘l-‘ayn-ı kerem
Hikmetü‘l-işrâk-ı şevket mecma‘u‘l-bahreyn-kâm
05. Seb‘a-i seyyâre heft-iklîme vâli-bendesi
Şurre-ı ihsânına olmuş şüreyyâ bir gulâm
06. Dergeh-i ihsânınuñ keyvân ser-i serhengidir
Kâtib-i divân-ı iqbâli ‘uḡarid bî-kelâm
07. Tab‘-ı pâküñ mîhr-i bân-ı âsümânı tenşit için
Ka‘beteyn-i mîhr ü mâhı oynadır her rûz ü şâm
08. Hîdmet-i te‘dîb-i hâşma cân verip hançer-be-kef
Şübhesiz mirriḡ olurdu nâ‘il-i feyz-i merâm
09. Bir kemer-beste kulu olmaḡla cevzâ faḡr edip
Sa‘d-ı ekber hûkm-i iclâl ile buldu ihtirâm
10. Necm-i gîsü-dârı şâyeste meger zerrîn-külâh
Hâdim-i iştâbl-ı hâşında olan ednâ gulâm
11. Piş-gîr-i süfre-i in‘âmı olsa kehkeşân
Kâse-i firûze-çarḡ ile enek bulsa niẓâm
12. Yıldızı düşkün deḡil devrinde hiç bir kimsenüñ
Sa‘d-ı ḡali‘le zamâne buldu kayd-ı intizâm

13. Dide-düz-ı keşf-i zer-pâşı olup necm-i sühâ
Çeşm-i şu'arâ kubbe-i kâşr-ı hümayûnunda cām
14. Hânçer-i zerrinine taklîd edip şimdi felek
Nev-nihâl-i sâli 'arz eyler huzûra bî-niyâm
15. Medd-i الله بِسْمِ a beñzer sûre-i Feth üstüne
Nuşret-i sulţân-ı 'âlemdir verir güyâ peyâm
16. Yâhod ol ol ebrû-yı veche feth u nuşret dâl olur
Sânki hattâ-ı felek çekmiş berâ-yı iltizâm
17. Bâd-ı leyl-i naşşı pāk-âyet-i Feth olmağla
Kudret-i Hakk ile yazmış anı kitâb-ı kirâm
18. Sa'd-ı tâli'le bu sâlik vaşfını tahrîr edip
Niçe şâ'irler eder 'arz huzûra ihtişâm
19. Bende-i mevrûdunu tahrîk-i 'inâd hâmeye
Düldül-âsâ 'arşa-i nazm içre verdikde hürâm
20. Oldu bir lafzla muvaffak bâ هو الواقع budur
Ziver-i çarh olsa lâyıktır bu târih-i benâm
21. Pâdişâhım sâl-i nev geldi yine luţfuñ umar
NAŞİD vaşf-ı cemilüñ yağni 'abd-ı müstehâm
22. Böyle bir târih ile mazhar düşüp ihşânuña
N'ola alsam zümre-i ehl-i kemâlât içre nâm
23. İşte bu ol gevher-i 'âlem-behâdır söylerim
غره لفظى الذى بو سال نوه تاريخ تام
(Gurre lafzı oldu bu sâl-i neve târih-i tām) [1205/1790]

44.

Mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün

+ - - - / + - - - / + - -

01. Budur İskenderi çünküm zamānuñ
Edip Mevlâ cenâb-ı Hızra hem-dem
02. Akıtdı gūyiyâ âb-ı hayâtı
Şu gibi harc edip dînâr u dirhem
03. İçen bu çeşme-i dil-cūdan âbı
Şanır cennetde kevşer içdi Âdem
04. Buña nisbet ile şekker pıñarı
Olur bir çeşme-i şevâribe bâ-hem
05. Buña hunkâr şuyu denilse lâyıķ
Aķar mânende-i elmâs-ı hâtem
06. Levend çiftigi şimdi buldu şuyun
Hemân âb-ı hayâta oldu maķsem
07. İki zerrîn taş olsa sezâdır
Buña mihr ile mâh çarh-ı a'zam
08. Zebân-ı lüleden târiķ-i câri
Olur mânende-i dürr-i munzam
09. Ederken NAŞİD-âsâ şarf-ı efkâr
Lisân-ı hâlle nuķ etdi nâmean
10. Dedi kim işte benden saña müjde
سبویى قردى شاهنشاه عالم
(Sebūyı kırdı Şāhen-şāh-ı 'ālem) [1205/1790]

45.

Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

+ + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Hâzret-i Sulţân Selim Hân İbn-i Sulţân Muştafâ
Maẓhar etmiş zâtını Hâk her fînün-ı ekmele
2. Bâ-huşûsâ kim tûfeng-endâzlık fenninde hiç
Bir nazîri gelmedi mümkün mi bir dahî gele
3. Beyza-i Sîmurg kónsa kulle-i Kaf’a eger
Dâne-i sürb-i tûfengiyle urup anı dele
4. Geldi ikbâl ile bir gün kaşr-ı İshâkıyye’ye
Şahramânî şavri ile aldı tûfengin ele
5. Dört yüz sekiz adım yereden mukaddem beyzayı
Urmuş idi şimdi sebkat etdi ammâ evvele
6. Ya’ni kim dört yüz otuz dört hatve yer bi’t-tamam
İhtimâm-ı tām ile ta’dād olup bu merhale
7. Öyle bir himmetle kırdı beyza-i beyzayı kim
Âsümân-ı nüh-revâka verdi darb ile velvele
8. Dokuzuncu rütbede vurmağ kerâmetdir bunu
‘Âşım olmam ger kâsem etsem kitâb-ı münzele
9. Nâşidâ hâmem cevâhir kondurur târihine
Beyzayı Sulţân Selim-i Cem-şükûh urdu hele [1205/1790]

Tevārîh-i mücerrede ez ẓazā

1.

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Dedim bu mışra'-ı bercesteyi NAŞİDÄ tārîh
 طلوع ایتدی محمد مصطفانک صلب پاکندن
 (Tulū' etdi Muhammed Muştafanūi şulb-i pākinden) [1181/1767]

2.

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Surūr-ı şevkıla NAŞİD dedim bu mışra'ı tārîh
 نشاط مولدسلطان محمد طوتدی دنیایی
 (Neşât-ı mevlid-i Sulţan Muhammed tutdu dünyâyı) [1196/1782]

3.

Fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün

+ + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Çār-tāk-ı felege çıksa n'ola şît-ı tarab
 اولدی اصف یینه اعزاز ایله یوسف پاشا
 (Oldu aşaf yine i'zâz ile Yūsuf Paşa) [1195/1781]

1 A 59a

A: تاریخ ولادت شهزاده

2 A 59a

A: تاریخ دیگر برای ولادت

3 A 59a

A: تاریخ صدارت

4.

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

++ -- / ++ -- / ++ -- / ++ -

1. Şeş cihâta n'ola neşr olsa su'ūd-ı kâdemi
رونق مسند صدر اولدی محمد پاشا
(Revnağ-ı mesned-i şadr oldu Muḥammed Paşa) [1106/1782]

5.

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

+ --- / + --- / + --- / + ---

1. Zamîrimden bu gûne etdim istihrâc târiḥin
وکیل شاه عالم اولدی عزيله حسن پاشا
(Vekîl-i Şâh-ı 'âlem oldu 'izz ile Ḥasan Paşa) [1203/1788-89]

6.

Fā'ilâtün fā'ilâtün fā'ilâtün fā'ilün

- + -- / - + -- / - + -- / - + -

1. NAŞİDÂ bu şübhesiz elṭâf-ı Ḥaḳ' dır kim ola
مفتی شرع محمد فقره سی تاریخ تام
(Müftî-i şer'-i Muḥammed fıkrası târiḥ-i tâm) [1192/1778]

7.

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

++ -- / ++ -- / ++ -- / ++ -

1. Ḳahramân-ı vüzerâ Ḥazret-i 'Abdî Paşa
اولدی با عون صمد حاکم شهر شهبأ

4 A 59b.

A: تاریخ صدارت حسین پاشا

5 A 59b.

A: تاریخ صدارت حسن پاشا

6 A 59b.

A: Târiḥ.

7 A 59b.

A: Târiḥ.

(Oldu bā-'avn-ı Şamed hâkim-i şehri Şehbâ) [1195/1781]

8.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. NAŞİDÂ üç rütbe birden kesb edince söyledim
 هم نشانجی اولدی هم داماد شاهى هم وزیر
 (Hem nişancı oldu hem dāmād-ı Şāhī hem vezîr) [1184/1770]

RUBAİLER

01.

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilün fâ

-- + / + -- + / + --- / +

1. Yârab dil-i bîmâra devâ sendendir
Bu sâ'il-i elîfâ 'atâ sendendir
2. Mahlûkuña bu NAŞID'i muhtâc etme
Her türlü 'inâyet çü baña sendendir

02.

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilün fâ

-- + / + -- + / + --- / +

1. Yâ Pâdişeh-i mülk-i risâlet luğf et
V'ey dâver-i iklim-i şefâ'at luğf et
2. Bu bende-i bîmâra devâ sendendir
Hakkımda benim eyle kerâmet luğf et

03.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ --- / + --- / + --- / + ---

1. Bu nev-şes-hâne-i İslimye âgûş-ı Selim Hân'da
Atıldıçça İlâhî 'avn ü nuşret ola makrûnu
2. 'Adünüñ bağrını kuruşunu delseñ eylesin teşhîr
Cihât-ı sitti çâr elîf-ı dehri rub'-ı meskûnu

01. A 56^a, B 70^b, C 71^a, D 82^b, E 62^a.

02. A 56^a, B 71^a, C 71^a, D 82^b, E 62^a.

03. A 56^b, B 71^a, C 71^a, D 82^b, E 62^a.

04.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Bu nev şeş-hâne-i İslimye'yi Sultân Selim Hân'a
Eder şad 'acz ile ihdâ silah-dâr Seyyid 'Abdullâh
2. Alıp Şâh-ı cihân-bân destine endah etdikçe
Düşe od hânümân-ı haşma yâver ola 'avnullâh

05.

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- - + / - + - + / + - - + / - + -

1. Yandım çerâg-ı hüsnüñe pervâneler gibi
Oldum esîr zülfüñe divâneler gibi
2. Olsun sezâ-yı vuşlatuñ ey şüh-ı dil-firîb
Lutf eyle tutma NAŞİD'i bigâneler gibi

06.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Şaysalar cümle emek-dârân-ı dergâhuñ eger
Şıdk ile ihlâş ile anlara dâhildir kuluñ
2. Her zamân dil-teşne-i lutfuñdur ey Şâh-ı cihân
Şimdilik bir hokka-i nev-rûza kâ'ildir kuluñ

07.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Serve benzettim efendim cünbiş-i refârûñı
Hem gül-i zibâya teşbîh eyledim ruhsârûñı

-
04. A 56^b, B 71^a, C 71^a, D 82^b, E 62^a.
05. A 56^a, B 71^a, C 71^a, D 82^b, E 62^b.
06. A 57^a, B 71^a, C 71^b, D 83^a, E 62^b.
07. A 57^a, B 71^b, C 71^b, D 83^a, E 62^b.

2. Dil esirüfüdür mişâl-i NÂŞİD-i şeydâ sentün
Boynuña bağla efendim zülf-i 'anber-bârufu

08.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Gelmedün hayli zamandır hasta-i hicrâna gel
Ey tabîb-i derd-i 'aşkıım külbe-i ahzâna gel
2. NÂŞİD-i dil-hastanuñ bir kerre şor keyfiyyetin
Mağdemüñle cân bağışla 'âşık-ı bî-câna gel

09.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Câm-ı 'aşkuñla hemân şürîde-ser bir ben miyem
Dâne-i hâlîñ hevâsıyla gezer bir ben miyem
2. Gülşen-i küyuñda her şeb şubha dek feryâd olur
NÂŞİD-âsâ ağlayan ey verd-i ter bir ben miyem

10.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Tâbiş-i meyden gelip ol gözleri ahûya şevk
Şevk-ı ruhsarıyla ehl-i bezme geldi tâze şevk
2. NÂŞİDâ geh râhatü'l-ervâhda etdi karar
Muñrib u mey verdi gâhî nağme-i şehnâza şevk

08. A 56^b, B 71^b, C 71^b, D 83^a, E 62^b.

09. A 57^a, B 71^b, C 71^b, D 83^a, E 62^b.

10. A 57^a, B 71^b, C 71^b, D 83^b, E 62^b.

11.

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- - + / + - - + / + - - + / + - -

1. Destâr-ı perişânî ki cānāna şarınmış
Gâyetle yaraşmış ne zarîfâne,şarınmış
2. NAŞİD görüp ol mâhı pesend etdi begendi
Gönlünce o meh-pâre levend-âne şarınmış

12.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Şikenc-i turralar taraf-ı külehden rû-nümâ olmuş
Behiştün sünbül ü gül-destesi behçet-fezâ olmuş
2. Perişân-sâz-ı 'aql 'aşk-bâzân oldu gitdikçe
Ser-i zülf-i siyeh-kârı ne kâfir-mâcerâ olmuş

13.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Gören kân-ı dehânında lebin yâkütür derler
Marîz-i bister-i hicrânına yâkütür derler
2. Haţ ile nokta-i hâlin gören der levh-i rüyunda
Yazılmış berg-i gülde şan haţ-ı yâkütür derler

14.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Temâşâ-yı cemâl-i bî-mişâliün mihr-i 'âlemdir
Sentün hüsn-i sülükün nezd-i 'âlemde müsellemdir

-
11. A 57^a, B 71^b, C 72^a, D 83^b, E 63^a.
 12. A 57^a, B 72^a, C 72^a, D 83^b, E 63^a.
 13. A 56^b, B 72^a, C 72^a, D 83^b, E 63^a.
 14. A 57^a, B 72^a, C 72^a, D 84^a, E 63^a.

2. N'ola çeksem gubâr-ı âsitânuñ dide-i câna
Baña bir zerre-i hâk-i rehûñ iksîr-i a'zamdır

15.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Görünce dâne dâne hâlini ruhsâr-ı alında
Düşüp da'vâ-yı zevr-ı hüsne ol meh-pâre benlenmiş
2. Hât-ı sebzîn yakışdukça gerd-i la'l-i gül-fâma
Döner 'aks-i kirâsa cûda etrâfı çemenlenmiş

16.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Ehl-i dil ol âfetüñ 'aşkıyla ser-gerdâmdır
Dideler âyîne-i ruhsârınuñ hayrânıdır
2. Sünbülîstân eyleyen hâk-i rehin ol meh-veşüñ
NAŞİD-i şürîdenüñ âh-ı dil-i süzânıdır

17.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Hâsretiyle bezm-i meyde şöyle bir âh eyledim
Sâkinân-ı âsumâñı cümle âgâh eyledim
2. Ben tıyurdum bendelik resmin bütün 'uşşâkıma
Mülk-i hüsne NAŞİDâ ol şûhu ben şâh eyledim

15. A 56^a, B 72^a, C 72^a, D 84^a, E 63^a.
16. A 56^a, B 72^a, C 72^b, D 84^a, E 63^b.
17. A 56^b, B 72^b, C 72^b, D 84^a, E 63^b.

18.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Derûn-ı sînesin şâf etmeyen hâşâklüklerden
Olur pâimâl-i zillet 'âkıbet dekkâklüklerden
2. Şemâtet dîde-i ağıyar-ı bed-kâr olmadan gayrı
Ne sūd ey dil bu ızhâr etdügin gam-nâklüklerden

19.

Fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- + - - / + - + - / + + -

1. Hele bir kerre fikr ü zıkr eyle
Kanda gitdi bu deñlü ceşş ü ricâl
2. Fikr-i dünyâ ile geçip evkât
Hâl-i mâziye kılmaduñ ikbâl

20.

Fâ'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- + - - / + - + - / + + -

1. Görmemişdir nazîrini anuñ
Çeşm-i mihr ü meh ile belki felek
2. Eyle 'ayn-ı hakîkat ile nazâr
Çeşm-i deryâyı rüşen etdi Bebek

18. A 56^a, B 72^b, C 72^b, D 84^b, E 63^b.

2a Nedir sūdudñ göñül ızhâr edip gam-nâklüklerden.

19. A 56^a, B 72^b, C 72^b, D 84^b, E 63^b.

20. A 57^a, B 72^b, C 72^b, D 84^b, E 62^a.

21.

Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

++-- / ++-- / ++-- / ++-

1. Çin-i gîsûsuna zencîr-i teselsül dediler
Döndüler sonra haşâdır deyü-kâkûl dediler
2. Gonca-i la‘l-i şeker-handesine gül der iken
Yañılıp zâika-sencân heves-i mül dediler

BEYİTLER

01.

Fä'ilätün fä'ilätün fä'ilätün fä'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. İktibās-ı nūr eder şemsinden aşbāb-ı fehūm
Āfitāb-ı maṭla'-ı kudsīdir İhyāu'l-'ulūm

02.

Fä'ilätün fä'ilätün fä'ilätün fä'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Nefsüne yol bulmasın sedd eyle kalbün verme reh
Ḳavl-i ehl-i şer' ile mezmūmdur ḥırş u şereh

03.

Fä'ilätün fä'ilätün fä'ilätün fä'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. 'Ākıbet-bīn iseñ olma dil-rübūde şöhrete
Şöhret-i zā'id olur bādī zevāl-i ni'mete

04.

Mef'ülü fä'ilätü mef'ülü fä'ilätü

- - + / - + - + / - - + / - + - +

1. Şimdi kibār-ı 'aşruñ inanma dūrūğuna
Zinhār gitme geceler āteş-fürūğuna

-
01. A 57^b, B 72^b, C 73^a, D 84^b, E 63^b.
 02. A 57^b, B 73^a, C 73^a, D 84^b, E 64^a.
 03. A 57^b, B 73^a, C 73^a, D 85^a, E 64^a.
 04. A 57^b, B 73^a, C 73^a, D 85^a, E 64^a.

05.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Egerçi eyleyen dil-dâde halkı hüsn ü ândır
Beni meftûn eden ammâ nigâh-ı nükte-dâmdır

06.

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

+ + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Ne yaman zor geçer zevk-ı vişâl-i cânân
Uzanır tûl-ı emel gibi zamân-ı hicrân

07.

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- - + / + - - + / + - - + / + - -

1. Çeşmim bulanır yâr ile ağıyârı görünce
Biñ nâz ile ol şive-i ref'târı görünce

08.

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

+ + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Nesha ta'lik edeli hatt-ı celî ruhsân
Şülüşi mertebe mahv etdi cemâl-i yâri

05. A 57^b, B 73^a, C 73^a, D 85^a, E 63^a.
06. A 57^b, B 73^a, C 73^a, D 85^a, E 64^a.
07. A 57^b, B 73^b, C 73^b, D 85^b, E 64^b.
08. A 57^b.

09.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Bu muydu resm-i kânûn-ı mürivvet ey cefâ-pîşe
Unutduñ hayli demdir NAŞİD-i bîmârî sultânım

10.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Kemâl üzre hulûş-ı kalb-i yârân neydigin bildüñ
Zamâne dostlarından luğ u ihsân neydigin bildüñ

11.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Yeñi aḥbâbuñuz bu bendeye fâyık mı sultânım
Bizi böyle ferâmûş eylemek lâyıq mı sultânım

12.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + - -

1. Ben bu gün bir nev-nihâl-i ḥüsn ü ân seyr eyledim
Ṭarf-ı ebrüsunda 'anber gibi mûlar var idi

09. A 57^b, B 73^b, C 73^b, D 85^b, E 64^b.

10. A 58^a, B 73^a, C 73^a, D 85^a, E 64^a.

11. A 58^a, B 73^a, C 73^b, D 85^b, E 64^a.

12. A 58^a, B 73^b, C 73^b, D 85^b, E 64^b.

13.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Baña geldikçe rahşın tutdururmuş saña ol âfet
Raķibâ yâr imiş bahtuñ yürü.var bir zaman at tut

14.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Ol kadar bâ-üstivâr olmuş ki kâb-ı i'tibâr
Tâ ser-i tākında tutmuş bî-vefâyân âşiyân

15.

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

+ + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Göricek 'âlem-i ma'nâda cenâb-ı şeyhi
Şanki kâbus başar gibi uyandım bu gece

16.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. N'ola lezzet-çeş olsaķ rāhatü'-l hulküm-ı la'lünden
Senüñ her bir kelāmuñ cevher-i kand-ı mükerrerdır

13. A 58^a, B 73^b, C 73^b, D 85^b, E 64^b.
14. A 58^a, B 74^a, C 74^a, D 86^a, E 64^b.
15. A 58^a, B 73^b, C 74^a, D 86^a, E 64^b.
16. A 58^a, B 74^a, C 74^a, D 86^a, E 64^b.

17.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Gitmek ister dîdeden çün kim hayâl-i dil-keşûn
Halka-i girdâb-ı eşki aña dâm etsem n'ola

18.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Çeşide etdirip kand-ı lebinden gâh 'uşşâka
Dil-i bi-çâre-ganı öyle bir zevka dadandırmış

19.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Eder terk-i suhan dem-serdini vâ'ızla rûşen-dil
Zebân-ı şem'a hâmuşi meger bâl-i nefesdendir

20.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Derûni yanmağı 'uşşâka ta'lim etmede her şeb
Muhabbet ehli ile var katı germiyyeti şem'ün

-
17. A 58^a, B 74^a, C 74^a, D 86^a, E 65^a.
 18. A 58^a, B 74^a, C 74^a, D 86^a, E 65^a.
 19. A 58^b, B 74^a, C 74^a, D 86^a, E 65^a.
 20. A 58^b, B 74^a, C 74^a, D 86^b, E 65^a.

21.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Şu rütbe **hasretüñle** a^kıdı eşkim ey gözüm nūru
Gören der merdüm-i çeşmim Bebek'dir sâhil-i yemde

22.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Gedâlar etse istiğnâ 'aceb mi şâh-ı vâlâya
Eñ evvel destine şemşîr-i istiğnâyı ben verdim

23.

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

+ + - - / + + - - / + + - - / + + - -

1. 'Âkıbet çarhına **to^kunmaz** ise seyl-i sirişk
Âsiyâbı felegin varsın öğünsün çursun

24.

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- - + / - + - + / + - - + / - + -

1. Gitmiş rakı^b-i fitne-meniş küyuna yine
'Uşşâk-ı zâra düşdü bütün güft ü gū yine

21. A 58^b, B 74^a, C 74^a, D 86^b, E 65^a.

22. A 58^b.

23. A 58^b.

24. A 58^b, C 73^a, D 85^a, E 64^a.

25.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

+ + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. N'ola ebrûsunu mihrâba edersem teşbîh
Ki miyânunda anuñla cihet-i câmi‘a var

26.

Mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. N'ola teng etse başa şeş cihâtı seng-i cevri ile
Esîr-i zülfü olduĸ bir perînüñ altı mermerde

27.

Fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Va‘de-i kemmün ile ferdâya şalma bizleri
Sâkıyâ ver câm-ı la‘lünden meded bir pâre şu

28.

Mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Eger nakd-ı dili etsek fedâ yolunda ol şühûñ

25. A 58^b, B 74^b, C 74^b, D 87^a, E 65^b.26. A 58^b, B 74^b, C 74^b, D 86^b, E 65^a.27. A 58^b, B 74^b, C 74^b, D 86^b, E 65^a.28. A 58^b, B 74^b, C 74^b, D 86^b, E 65^b.

Yine yanında geçmez bir pula güyâ ki dânikdır

29.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Bir varak-päreyle yâd et bende-i mehcûri
Nahl-i nâzım hatırım şor bir yeşil yaprakla gel

30.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Makâmın anda bulmuş cümle dâverî nefisler hep
Latîf elhân ile Qur'ân okunmak anda hatm olmuş

31.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Ne rütbe zâhirâ mehcûr isem ma'nâda mevşûlüm
Zamîrim dâ'imâ râci' o tîfl-i mekteb-i nâza

32.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + -

1. Dilde üç nesne komaz aşlâ gubâr
Cüy-bâr u sebze-zâr u hûb-yâr

-
29. A 59^a, B 74^a, C 74^b, D 86^b, E 65^a.
30. A 59^a, B 74^b, C 74^b, D 87^a, E 65^b.
31. A 59^a, B 74^b, C 74^b, D 86^b, E 65^a.
32. A 59^a, B 73^b, C 73^b, D 85^b, E 64^a.

33.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Böyle bir şey-hânedir kim Hâzret-i Sulţân Selim
Urdu dörtyüz haţve yerden beyzayı etdi dü-nim

34.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Bakınca âdemi eyler leţafeti mebhüt
Açıldı gülşen-i dilde nümüne-i yaküt

35.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Mübdi'-i şun'-ı hakikat vermeye reng-i zevâl
Naş-ı bend-i kudret etmiş anı taşvir-i hayâl

36.

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

+ + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Oldu reşk-âver-i cennet bu çiçekle gülzâr
İsmine dense sezâdır lübbü'l ezhâr

33. A 59^a, B 73^b, C 73^b, D 85^b, E 64^b.

34. A' da yok , B 72^b, C 75^a, D 87^a, E 65^b.

35. A' da yok B 72^b, C 75^a, D 87^a, E 65^b.

36. A' da yok, B 72^b, C 75^a, D 87^a, E 65^b.

37.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Açık kalır buna nisbetle gonca-i hândân
Bakılsa çeşm-i hakikatle kudret-i Yezdân

38.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Şuyundan düşse düşmez pertevinden merd-i rüşen-dil
Tökülse bâdesi meyhâneye kandil olur sāgar

39.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Yüzüñ gör eyleme müjgân u hatt u hâlden nâle
Ki olmaz hârsız gül düdsuz ot dâğsız lâle

40.

Mef'û'lü mefâ'ilü mefâ'ilü feülün

- - + / + - - + / + - - + / + - -

1. Mümkün degül ol şüh-ı cefâ-cü ile ülfet
'Ömrüm gibi sür'atle geçer reh-güzerimden

37. A' da yok, B 72^b, C 75^a, D 87^b, E 65^b.

38. 'Atâ Tarihî.

39. 'Atâ Tarihî.

40. Nevâdirü'l-Âşâr.

FARŒA ŒIIRLER

Gazel

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. زتاب موج ابرویش دم شمشیر میلرزد
زبیم سهم سرتیز نگاهش تیر میلرزد
2. زخجالت سرورا از قد توپادر کل حیرت
زشرم رنک رخسارت کل تصویر میلرزد
3. ازان میترسم از مکر و فسون عقده زلفش
زسودای خیالش حلقه زنجیر میلرزد
4. شودان رتبه عالمکیرمکر چشم اهویش
که پم سطوت اواریلنک و شیر میلرزد
5. فزونتریشودارام باده درکف تازه
ولی در کفچه بازوی سست پیر میلرزد
6. تن نرمین اوازنالش دور نسیم اه
مثال موجهای اب جوی شیر میلرزد
7. اگرچه خامه در وصف رخس روشن بیان اما
برای بحث تنکی فمش تعبیر میلرزد
8. کشاده دل شود غافل زحسن صورت تدبیر
ولی عاقل زپم شیوه تقدیر میلرزد
9. همیخاهم که ناشد مینوسیم حال هجرانش
ولی از خوف قهرش خامه تقریر میلرزد

Müfred**Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün**

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. زَنُوحٌ دَلْبَرِي هَر مَبْتَدِي كِي بِا خَيْرِ بَاشَد
مسلم باشد این فن سیبویه ان زَنُوحَانِرا

Müfred**Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün**

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. زَفَكْر لَالَه زَارَان عِذَار حَسَن عَالِمَسُوَز
درون سینه من همچو کلها داغها دارد

GAZEL

1. Onun mukavves kaşının dalgalanmasıyla kılıcın kanı titremededir
Onun ok gibi delici bakışından okun temreni titremededir
2. Ey sevgili senin uzun boyunu gören ayak utancından çamura dalmada
Senin al yanağının allığından utanan süs gülü titremededir
3. Onun düğüm düğüm saçının büyüsiünden türküyorum çünkü
Hayalinin sevdası başımdayken zincirin halkası titremededir
4. Onun dünyayı kuşatan büyülü bakışının etkileyiciliğinden
Aslan ve kaplan korku içinde tir tir titremededir
5. Bir gencin elinde yılanmış şarap her an köpürmedeyken
Bir düşkün yaşlının elinde kadeh titremededir
6. Onun ince vücuduna ah yelinin dumanı değince
Sanki süt ırmağının dalgaları titremededir
7. Kalem onun yüzünün güzelliğini apaçık anlatabiliyorsa da
Onun dudağının küçüklüğünü anlatırken kalem titremededir

8. Onun tedbirini* görünce sıkıntılı olanın gönlü açılır
Akıllı olan onun takdirinin* korkusundan titremededir
- 9 Ey NAŞİD ayrılık acısını yazmak istiyorum
Ancak onun acımasızlığının korkusundan kalem titremededir

BEYİT

1. Çat pat okuma bilen sevgilinin güzelliğini okuyamaz
Onun çene çukurunun yerini ancak Sîbeveyhî'yi okuyan bilir

BEYİT

1. O al lâle gibi dünyayı yakan yanağının güzelliğini düşünmekten
Gönlümde güller gibi dağlar açılmaktadır

* Tedbir: Bir işin iyi gitmesi için ardını arkasını önünü sonunu gözeterek değerlendirip yönetmek. al-FİRŪZÂBÂDÎ, Mecdu'd-dîn Ebû Tâhir Muhammed b. Ya'kûb [1329-1413]: *al-Ukyanûsu'l-Basît fi Tarcamati'l-Kâmûsi'l-Muhît* : Çeviren: CENÂNİOĞLU Ahmed 'Âsım [1755-1819], [Çeviri İstanbul 1810], İstanbul 2 1268 [=1852], I, 852. s.; İyiyi kötüden doğruyu yanlıştan ayırdettiren; ömrün yıllarını ve günlerini akıl ve hikmetle değerlendirip iyi idare etmeye yardım eden bir fazilettir. Her ne kadar tedbir faziletin bütünü değilse de onsu faziletlere ulaşmak olmaz. Tedbir, yalnız yürümez. Uyanıklık ve dikkatli olmanın arkadaşlığı ile hareket eder ve rolünü oynar. Ayrıca selîm aklın bütün dikkatlerini topladığı; şeylere yönelir ve uyar. Doğruyu yanlıştan ayırdetmek için selhim olan aklın ölçüğine müracaat etmeyerek bir şeyde başarı sağlayan kişiye tedbir sahibi denmez. Böyle kişinin başarısı ne olursa olsun yalnız talihinin mücade ettiği kişi ismini alabilir. Tedbiri üç şey bozar. 1. Ortak ve o işle ilgilenenlerin çok olması. bu durumda o işle ilgilenenlerin herbiri bir başka yöne çekeceğinden tedbir bozulur. 2. Tedbir alan kişilerin arasında iki yüzlü ve çekemeyenlerin bulunması. Bu durumda işe garaz ve kin karışacağı tabii olduğundan tedbir bozulur. 3. bilinmeyen bir şey üzerine düşüncü, erbabından, anlayanlarından sormaksızintedbir etmek. Bu da kesin olmaktan uzak bir zannı ve bir tahmini ifade eder nitelikte olduğundan ileride tedbirin bozulması şüphesi belirir. [YAĞLIKÇI-ZÂDE] Ahmet Rifat [ö. 1895]: *Tasvîr-i Ahlâk-Ahlâk Sözlüğü*. Baskıya hazırlayan: Hüseyin ALGÜL, [İstanbul] [1975], 319. s. Tercüman 1001 Temel Eser Dizisi 62. ; Bir işin arkasını görerek ona göre gereğini tayin etmektir. YAZIR, Elmalılı [Muhammed] Hamdi [1877-1942]: *Hak Dîni Kur'an Dili Türkçe Tefsir*: İstanbul 1938, VI, 3859. s. ; Bir işin başa çıkması için kurulan düzen. Bir şeyin lâzım gelen esbabını evvelce düşüncü hazırlamak. Hayır şerden ayırmak için umûrun âkıbetlerine nazar. Tedbire, mukarın olmayan bir muvaffakiyet, sahibinin fetanetine delâlet etmez. BİLMEN, Ömer Nasûhi [1884-1971]: *Dîni ve Felsefi Ahlâk Lûgatçesi*: İstanbul 1967, 23^a. s. Bilmen Yayınevi.; önlem, et-çalışmak=İyi sonuca ulaşmak için bir işi baştan sıkı tutmak.

* Allah'ın önsüzlükten sonsuzluğa değin yaratıp çeki düzen vereceği varlıklar ve evreni yaratmadan önce saklı levhde (diskte) olacağı gibi hüküm eylemesi anlamınadır. nitekim kaza ol yazılı işleri vakitleri girdiğinde uygulamak ve yerine getirmekten ibarettir. *Yuğûlu kaddarahû 'üllâha 'alayhi va lahu taqdîran summa qazâ 'alâ taqdîrihi*. Ve baskı eylemek anlamınadır. *Yuğûlu qaddara 'alayhi izâ ziqâ 'alayhi*. Ve bir nesneyi sıralayıp düzenlemek dolayısıyla düşünce ve kannat ile oranlamak ve ölçü belirlemek anlamınadır. *Yuğûlu qaddara 'l-amra izâ ravvâ va faqqara fi tasviyatihi*. Ve bir adamı kadercilerden yapmak anlamınadır. *Yuğûlu qaddara 'l-amra fulânan izâ ca'allâhu qadariyyân*. al-FİRŪZÂBÂDÎ, Mecdu'd-dîn Ebû Tâhir Muhammed b. Ya'kûb [1329-1413]: *al-Ukyanûsu'l-Basît fi Tarcamati'l-Kâmûsi'l-Muhît* : Çeviren: CENÂNİOĞLU Ahmed 'Âsım [1755-1819], [Çeviri İstanbul 1810], İstanbul 2 1269 [=1853], II, 75. s.